801.v
T 67

Melania Florea

STRUCTURA GRUPULUI NOMINAL ÎN LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

63. 2i

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ
BUCUREȘTI, 1983

Coperta: GHEORGHE G. MARINESCU

CUVÎNT ÎNAINTE

Structura grupului nominal în limba română contemporană *este concepută ca o descriere sincronică taxonomică a grupului nominal, urmărind atît aspectele teoretice, cît și pe cele aplicative.*

Cercetarea este realizată pe texte beletristice, publicistice și politico-administrative din perioada dintre cele două războaie și din ultimele decenii.

Elaborată într-o primă variantă ca teză de doctorat, lucrarea de față a beneficiat, în toate etapele elaborării sale, de valoroasele sugestii ale conducătorului științific, acad. Ion Coteanu. Ne facem o plăcută datorie de a-i exprima și cu acest prilej mulțumirile și deosebita noastră recunoștință.

Pentru aportul la clarificarea și depășirea unor dificultăți de ordin teoretic sau practic, ținem să exprimăm gratitudinea noastră prof. dr. docent Emanuel Vasiliu, prof. dr. Lucia Wald, conf. dr. Valeria Guțu Romalo, conf. dr. Ion Diaconescu, conf. dr. Grigore Brâncuș, lector dr. Gabriela Pană Dindelegan, lector dr. Ion Z. Coja, precum și colectivului Catedrei de limba română contemporană a Facultății de Limba și Literatura Română din București.

Mulțumim, de asemenea, Editurii științifice și enciclopedice, în mod deosebit redactorului șef, dr. Valeriu Șuteu, și redactorului de carte, Adriana Sofian, care ne-au sprijinit în promovarea lucrării spre tipar.

1. *INTRODUCERE*

1.1. Coordonate teoretice

1.1.1. Cercetarea de faţă îşi propune să realizeze o descriere sistematică în termeni structurali a grupului nominal din limba română contemporană.

Deşi problema se află de mai mult timp în atenţia ştiinţei limbii, lipseşte încă un studiu de ansamblu, abordat de pe poziţiile lingvisticii moderne, care să pună în evidenţă componenţii grupului nominal (GN), caracteristicile relaţiilor dintre aceşti componenţi, precum şi posibilităţile de lărgire sau de restrîngere ale grupului nominal. *Structura grupului nominal în limba română contemporană* constituie o sintaxă analitică a elementelor grupate adesea în categoria *nume* şi chiar depăşind cadrul acestei categorii, fiind implicate în discuţie substantivul, articolul, pronumele, numeralul şi, prin forţa lucrurilor, infinitivul, participiul şi supinul (deci şi o parte a sistemului verbal). Este o cercetare abordată mai ales din punct de vedere aplicativ, pentru ca rezultatele obţinute în plan strict lingvistic descriptiv să poată servi drept bază pentru metodologia predării. Din acest motiv lucrarea încearcă să pună în evidenţă acele trăsături caracteristice grupului nominal care apar mai ales în perspectivă contrastivă şi care merită o atenţie specială în predarea limbii române străinilor.

1.1.2. Definirea conceptelor

Parte a enunţului, grupul nominal este o structură complexă caracterizată prin faptul că este o *expansiune a numelui*, adică o structură complexă care are o distribuţie identică cu distribuţia numelui. Este grupul organizat în jurul unui centru nominal şi cuprinde numele şi determinările lui. Spre deosebire de lingvistica tradiţională şi în acord cu lingvistica

descriptivă, au fost incluse în grupul nominal atît elementul determinat, cît și atributele sale.

În linii esențiale, investigația se bazează pe aportul conceptual oferit de analiza în constituenți imediați, dar cadrul acestei metode este lărgit printr-o serie de concepte semantice și uneori diacronice.

Punerea de acord a faptelor din limba română cu modelul presupune, cum era și firesc, o confruntare cu adînci implicații teoretice.

Dificultatea teoretică și practică majoră o reprezintă distincția centru/adjunct.

Se spune în mod obișnuit despre un termen că este subordonat, dacă forma sa flexionară este dictată de alt termen. Termenul regent impune anumite caracteristici de expresie termenului subordonat. Calitatea de membru independent a unui termen se manifestă prin funcția sa de *centru*, iar calitatea de membru dependent se manifestă prin funcția sa de *adjunct* (sau modificator) în construcția respectivă[1]. Criteriul fundamental în stabilirea opoziției centru/adjuncți este distribuția constituenților[2]. În structura gramaticală ABC,

---

[1] Cf. Em. Vasiliu, *Le système des cas en roumain*, CLTA, II, 1965, p. 315. Subliniind rolul esențial al relațiilor ierarhice în sintaxă, Bernard Pottier (*Présentation de la linguistique. Fondements d'une théorie*, Paris, 1967, p. 18 și 21) vorbește și el de *bază* și *adjuncți* ca elemente componente ale întregii sintagme.

Fiecare grup al inventarului de la frază la cuvînt este constituit dintr-un *nucleu*, element central, căruia i se subordonează alte elemente ale grupului, arată și Maurice Dessaints (*Éléments de linguistique déscriptive en fonction de l'enseignement du français*, Bruxelles, 1960).

John Lyons (*Linguistique générale. Introduction à la linguistique théorique*, Paris, 1970, p. 256) vorbește de constituenți nucleari și extranucleari.

[2] Distribuția reprezintă proprietatea elementelor de a apărea sau nu în diferite contexte, în diferite vecinătăți, iar relevanța faptului lingvistic, în cadrul analizei distribuționale, constă în ocurența sau non-ocurența lui într-un anumit punct al lanțului vorbit. Distribuția se bazează deci pe context (Valeria Guțu Romalo, *Distribuția*, ELS, p. 38; *Morfologia structurală a limbii române*, București, 1968, p. 26—27).

Z. Harris (*Structural Linguistics*, Chicago, 1961) a reușit să dea forma cea mai riguroasă și mai coerentă analizei distribuționale. Distribuția unui element — arată autorul citat — înseamnă totalitatea contextelor în care apare, suma tuturor pozițiilor (diferite) ale unui element în raport cu ocurența altor elemente. Două enunțuri sau trăsături sînt considerate echivalente lingvistic, descriptiv, sau distribuțional, dacă ele sînt identice în elementele lor și în relațiile distributive între aceste elemente (p. 15—16). Simbolurile și constatările lingvisticii descriptive — arată Z. Harris — *nu pot produce o descriere completă* a ocurențelor vorbirii, nici nu pot produce informații asupra sensului și situației sociale a ocurenței vorbirii (subl. ns.).

dacă AB prezintă aceleași trăsături distribuționale cu ABC atunci cînd C nu posedă aceste trăsături distribuționale, spunem că AB este centrul acestei structuri și C adjunctul. Dispariția lui C nu va afecta structura sintagmatică și distribuția ansamblului secvenței[3].

În altă formulare, este determinant termenul care poate fi suprimat (omission test — proba suprimării) fără a afecta în enunț poziția regentului său.

Definirea distribuțională a centrului a impus o reevaluare a componentelor diverselor grupuri nominale. Definit distribuțional formal, adjunctul nu se identifică cu determinantul.

Pentru că în anumite structuri centrul poate apărea neînsoțit de adjuncți, admitem posibilitatea unor grupuri nominale monomembre (deși impropriu în acest caz, termenul *grup* s-a impus și îl luăm ca atare).

Definim *expansiunea* ca secvența reductibilă funcțional la un singur cuvînt, deci în accepția acordată termenului de școala descriptivistă[4].

Tocmai din cauza acestor limite nu vom adera complet la școala descriptivă, reținînd numai părțile din teorie considerate convenabile pentru scopurile noastre.

[3] Cf. Mariana Tuțescu, *Le groupe nominal et la nominalisation en français moderne*, București, 1972, p. 23. Vezi și Charles F. Hockett, *A Course in Modern Linguistics*, New York, 1964, p. 184: constituentul al cărui privilegiu de ocurență este egal cu cel al constitutului este *capul* (head) sau *centrul*.

[4] Vezi R. S. Wells, *Immediate Constituents*, Language, 23, 1947, p. 81—117; S. Chatman, *Immediate Constituents and Expansion Analysis*, Word, 11, 1955, nr. 3, p. 377—385; Sorin Stati, *Teorie și metodă în sintaxă*, București, 1967, p. 85 și 170.

Propunînd o modelare sintactică de tip distribuțional, numită „string analysis" (SA), ca o treaptă intermediară între analiza în constituenți imediați și analiza transformațională, Z. Harris (*String Analysis of Sentence Structure*, „Papers in Formal Linguistics", The Hague, 1962, nr. 1, p. 9) segmentează enunțul într-un lanț central și zero sau mai multe lanțuri adjuncte legate de lanțul central sau de cele adjuncte. O propoziție elementară sau adjunctă înseamnă un lanț de cuvinte, acestea fiind segmente succesive ale lanțului. Pentru Z. Harris va fi vorba de expansiune într-o construcție endocentrică (extinsă dincolo de categoria sa caracteristică prin adăugarea de adjuncți) (p. 12).

În teoria lui André Martinet *expansiunea* înseamnă tot ce nu este indispensabil (*Éléments de linguistique générale*, Paris, 1960, p. 127). Expansiunea nu modifică raporturile reciproce și funcțiunea elementelor preexistente (vezi și *Elements of a Functional Syntax*, Word, 16, 1960, p. 1—10).

De fapt, teoria expansiunii reprezintă pe un plan superior conceptul de *dezvoltare* din gramatica tradițională: o propoziție cu subiect, atribut, predicat și complemente este *dezvoltată* în raport cu aceeași propoziție, din care atributele și complementele au fost eliminate.

De exemplu, modelul *omul* (*este bun*) poate fi lărgit prin expansiuni ca *acest om* (*este bun*)
omul acesta „
fiecare om „
.
.
.

Expansiunea se definește deci relativ la vecinătăți, la context[5].

Pe lîngă evidențierea compatibilităților distribuționale ale termenilor și a variațiilor semantice ale determinării în interiorul grupului, descrierea structurii grupului nominal este și o încercare de a stabili extensia maximă a lanțului nominal.

Grupurile nominale variază ca întindere în funcție de calitatea sintactică a centrului sau a adjuncților, ori în funcție de relațiile în care grupul nominal poate intra cu verbul în cadrul propoziției etc. Din acest punct de vedere se cuvin cîteva precizări nu numai metodologice, ci vizînd definirea în ansamblu a expansiunii.

Unii cercetători extind expansiunea și asupra relațiilor de coordonare[6]. Descrierea de față are în vedere în primul rînd grupul nominal organizat prin relația de dependență. În cazul coordonării se poate vorbi de relații între grupuri nominale (dacă se are în vedere relația dintre centrii nominali), sau între adjuncți ai grupurilor nominale aflați pe aceeași treaptă din punct de vedere sintactic. Punctul nostru de vedere coincide cu opiniile lui Ioan Baciu care vorbește de mai multe grupuri nominale separate prin coordonanți[7].

Interesează, deci, în primul rînd, toți determinanții cu care se poate combina un cuvînt în același context, fără repetarea pozițiilor.

Coordonarea va constitui obiectul cercetării doar în cadrul „construcției nominale", cu scopul de a urmări cît de mult se poate extinde (real) lanțul nominal. Teoretic, extensiunea

---

[5] Vezi L. Bloomfield, *Language*, New York, 1933, p. 185.

[6] Vezi A. Martinet, *Éléments de linguistique générale*, p. 127.

[7] Ioan Baciu, *La structure du groupe nominal dans „La chastelaine de Vergi"*, StUBB, series Philologia, fasciculus 2, an XVI, 1971, p. 21.

Subscriem și la definiția operațională dată grupului nominal de către autor: grupul nominal este o secvență avînd ca centru un substantiv și care, dacă ar fi folosită ca subiect al unui verb, ar putea fi înlocuită cu un pronume personal subiect nonpredicativ. Grupul nominal este format din numele centru și din tot ce îl determină din punct de vedere sintactic (p. 21).

cu ajutorul coordonării nu cunoaşte limite (este vorba de coordonarea copulativă şi disjunctivă, celelalte tipuri fiind, în exprimarea firească, nerepetabile în interiorul aceleiaşi structuri). Bernard Pottier vorbeşte de o finitudine calitativă şi o infinitudine cantitativă, referindu-se la structura unei secvenţe, N, non-finite din punctul de vedere al compozanţilor săi, dar finită relativ la natura lor[8].

1.2. Metoda

1.2.1. Definirea conceptelor, ele înseşi fiind creaţii ale şcolilor structuraliste, a încercat să sugereze calea pe care o va urma cercetarea de faţă.

Aceasta va fi o descriere de tip taxonomic, avînd ca scop alcătuirea unor inventare ale grupurilor nominale din limba română contemporană, organizate pe clase şi subclase, caracterizate formal şi identificate prin analiza întemeiată, în general, pe concepte ale metodologiei structuraliste. Ne propunem să stabilim:

a) posibilităţile de expansiune ale grupurilor nominale din limba română contemporană;

b) cum se realizează în mod concret aceste posibilităţi.

Rezultatul final s-ar înfăţişa sub forma unor tipuri de grupuri nominale prezente şi active în limba română contemporană şi a unor reguli care guvernează constituirea acestor tipuri.

La acest rezultat se poate ajunge pe mai multe căi, în funcţie de aderarea la una sau alta din mulţimea de concepţii şi de modalităţi de descriere derivînd, toate, din concepţia mai largă a structuralismului lingvistic.

Structuralismul, în ansamblu, nu contrazice categoric lingvistica tradiţională, el caracterizîndu-se mai ales prin tendinţa spre formalizare, spre o descriere eliberată de logicismul şi psihologismul sintaxei tradiţionale. Chiar dacă, exceptînd traducerea mecanizată, structuralismul nu a oferit soluţii spectaculoase, faptul că el a determinat şi determină studierea aprofundată a mecanismului de funcţionare a limbii, insistînd asupra esenţei acesteia, este suficient spre a-l justifica. Pe de altă parte, structuralismul nu s-a născut nici el

[8] B. Pottier, *Du très général au trop particulier en analyse linguistique*, Strasbourg, 1963, p. 11.

din nimic. El s-a născut din lingvistica anterioară, apreciază Ion Coteanu, analizînd evoluția curentelor lingvistice antestructuraliste și evidențiind posibilitatea construirii unor instrumente noi, mai eficace pentru interpretarea limbii[9].

Structuralismul, afirmă André Martinet, este în fond un efort colectiv de a repune mai științific faptele de limbă[10]. Marea originalitate a teoriei lui Ferdinand de Saussure a constat în considerarea limbii ca o structură, un sistem. Limba este un tot, unde valoarea fiecărui element depinde nu numai de natura și forma lui proprie, ci și de locul și relațiile sale în ansamblu. Toate unitățile limbii formează un sistem, în care fiecare își trage valoarea prin raportarea lui la altele[11].

Modul de a înțelege formalizarea, ca și atitudinea față de conținut, față de sens, variază de la un lingvist la altul.

Sintaxa modernă și cea tradițională nu se separă, cum ar putea părea la prima vedere, cronologic, prin apartenența la o anumită etapă. Modul tradițional de abordare și de tratare persistă și coexistă cu cercetările de orientare modernă care, în epoca actuală, capătă o pondere evident mai mare. De asemenea, nu trebuie înțeles că termenii „sintaxă tradițională" și „sintaxă modernă" se aplică unor entități *omogene*. Acești termeni au în vedere cercetări și teorii diverse, deosebite sub unele aspecte, dar prezentînd anumite trăsături comune, care permit gruparea lor laolaltă[12].

În această diversitate se disting două direcții opuse într-un fel: cea analitică și cea sintetică.

1.2.1.1. Modalitatea analitică pornește de la enunțurile (frazele) concrete ale limbii, pe care le supune segmentării, pentru degajarea unităților componente, precum și clasificării și analizei din punctul de vedere al relațiilor contractate de unități.

1.2.1.2. Modalitatea generativ-transformațională (sintetică) pornește de la un număr finit și nu prea mare de simbo-

---

[9] Ion Coteanu, *Principalele aspecte ale structuralismului contemporan*, ELS, p. 16 și 17.

[10] *A. Martinet, L'Autonomie syntaxique*, „Méthodes de la grammaire. Tradition et nouveauté", Paris, 1966.

[11] Ferdinand de Saussure, *Cours de linguistique générale*, ed. 3, Paris, 1931, p. 25, 33, 37—39, 41—42.

[12] Vezi Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, 1973, p. 13.

luri (reprezentînd părţile de vorbire şi categoriile gramaticale considerate ca date iniţiale ale descrierii) şi de la un număr finit şi nu prea mare de reguli gramaticale, pentru a ajunge să producă (să genereze) enunţurile corecte ale unei limbi[13].

1.2.2. Opţiunea noastră îndreptîndu-se spre punctul de vedere analitic, vom încerca să aplicăm metodele oferite de lingvistica structurală, fără a folosi, însă, în mod riguros mijloacele preconizate de o anumită şcoală. Apelăm la acele

---

[13] Cf. Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa limbii române*. Partea I: *Sintaxa grupului verbal*, Bucureşti, 1976, p. 14.

Pentru şcoala descriptivă americană, Z. Harris schiţează trei modalităţi de cercetare: a) analiza în constituenţi imediaţi, devenită tradiţională; b) analiza în lanţ; c) analiza transformaţională, toate trei tipurile devenite posibile ca urmare a utilizării distribuţiei (*Transformational Theory*, Language, 41, nr. 3, partea 1, 1965, p. 363—401; *String Analysis of Sentence Structure*).

a) Pusă la punct de R. S. Wells (*Immediate Constituents*, p. 81—117) analiza în constituenţi imediaţi, această tehnică de segmentare a structurilor, duce la obţinerea *unităţilor minimale*, indivizibile în unităţi mai mici (vezi şi L. Bloomfield, *Language*, p. 195; Z. Harris, *From Morpheme to Utterance*, Language, 22, 1946, p. 161—183; Charles F. Hockett, *A Course in Modern Linguistics*, p. 158—160; Eugene Nida, *A Synopsis of English Syntax*, Norman, 1960, p. XI—LVII; H. A. Gleason jr., *An Introduction to Descriptive Linguistics*, ed. 2, New York, 1961, cap. 10; Sorin Stati, *Constituenţii imediaţi*, LR, XIII, 1964, nr. 3, p. 206—223; *Teorie şi metodă în sintaxă*, p. 89—94; Em. Vasiliu şi Sanda Golopenţia Eretescu, *Sintaxa transformaţională a limbii române*, Bucureşti, 1969, p. 17—28; Maria Manoliu Manea, *Structuralismul lingvistic*, Bucureşti, 1973, p. 76.

b) Descriind structura propoziţiei, analiza în lanţuri diferă de analiza în constituenţi imediaţi prin aceea că ea izolează o propoziţie elementară şi adjuncţi elementari în fiecare frază, în timp ce analiza în constituenţi imediaţi nu exprimă direct faptul că ea guvernează constituenţi ai propoziţiei.

c) Plecînd de la ideea că modelele anterioare sînt insuficiente, Noam Chomsky a elaborat în mai multe etape o teorie a cărei putere explicativă este mai mare (*Syntactic Structures*, The Hague, 1957; *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge Mass., 1965). Gramatica sa cuprinde: o suită de reguli de rescriere, ansamblul acestor reguli formînd indicatorul sintagmatic de bază şi corespunzînd analizei în constituenţi imediaţi; o suită de reguli de transformare care convertesc o frază avînd o structură de constituenţi imediaţi într-o frază ce posedă o structură de constituenţi derivaţi; o suită de reguli morfo-fonemice care convertesc secvenţele de morfeme în secvenţe de foneme, pentru a constitui suitele terminale. Fraza poate fi reprezentată printr-o diagramă de relaţii dispuse în formă de arbore sau sub forma unei suite de simboluri parantetice. Analiza transformaţională descompune fiecare propoziţie, fără resturi, în propoziţii elementare, nu obligatoriu cele din analiza în lanţuri şi purtînd adjuncţi primari (de exemplu, nederivaţi din propoziţii) care sînt schimbaţi prin transformări speciale (Z. Harris, *String Analysis of Sentence Structure*, p. 15).

concepte, procedee, soluții ale lingvisticii moderne care ni se par mai adecvate pentru a realiza o descriere coerentă și economică a posibilităților de expansiune ale grupurilor nominale din limba română contemporană.

Unul dintre motivele pentru care s-a preferat acest tip de analiză este și faptul că rezultatele cercetării vor putea constitui punctul de plecare al elaborării unor exerciții structurale asupra grupului nominal pentru uzul străinilor care învață limba română. Considerăm că pentru studenții străini din anul pregătitor gramatica trebuie să dețină rolul preponderent în cadrul cursului practic de limba română, iar în elaborarea lecțiilor și exercițiilor distribuția constituenților este esențială.

Pentru a depăși stadiul empiric în care se află încă uneori predarea limbii române ca limbă străină, materialele didactice trebuie să aibă ca punct de plecare cercetările structuraliste efectuate asupra limbii române contemporane. Or, tehnica segmentării în constituenți imediați, evidențierea posibilităților distribuționale ale constituenților grupurilor nominale și a expansiunilor maxime pe care le pot atinge diferite tipuri de grupuri nominale oferă cele mai bune premise pentru elaborarea unei metodologii științifice a predării limbii române ca limbă străină.

Chestiunile de metodă au fost supuse unui examen critic în raport cu necesitățile de a găsi calea cea mai potrivită pentru rezolvarea situațiilor din limba română, considerată ca limbă-țintă într-un sistem de învățare.

Analiza în constituenți imediați, ca și celelalte metode ale școlii descriptiviste, a fost elaborată plecînd de la realitatea altei limbi. Aplicarea sa integrală asupra unei limbi ca româna, a cărei structură diferă de cea a limbii în legătură cu care s-au emis regulile respective, ar putea duce la unele interpretări forțate.

Neaderarea în întregime la metoda analizei în constituenți imediați este justificată de principalul defect al acestei metode, subliniat, dealtfel, de numeroși lingviști. Rezervele vizează atitudinea creatorilor ei față de sens. Încercările de a renunța complet la sens în elaborarea unei descrieri a grupului nominal ne-au dus la concluzia că această descriere ar fi incompletă, ba uneori chiar ar deforma realitatea. Pe de o parte, studierea relațiilor din interiorul grupului nominal, fără urmărirea conexiunilor din interiorul întregii fraze ar fi provocat scăparea din vedere a unor tipuri caracteristice de grupuri nomi-

nale (de exemplu, grupurile nominale avînd ca centru substantivul nearticulat).

Pe de altă parte, interpretarea unor fenomene numai din punct de vedere formal, neglijînd mutaţiile produse în limbă în cursul evoluţiei sale, ar fi dus uneori tot spre rezultate neconvingătoare. De exemplu, primind articolul, adjectivul antepus se comportă din punct de vedere formal ca un centru al construcţiei (avînd privilegiul de ocurenţă al întregului constitut). Am încercat să arătăm, prin evoluţia fenomenului, că articolul aparţine de fapt substantivului şi nu adjectivului, unele structuri din limbajul poetic contemporan ilustrînd pe viu posibilitatea trecerii articolului la adjectivul antepus.

Apelul la istoria limbii se va face, însă, numai în această situaţie specială, în care evoluţia fenomenului permite o interpretare nouă a unui fapt de limbă română contemporană.

De fapt, introducerea procedeelor de analiză structurală nu elimină definitiv istoria socială, psihologia, logica şi alte ştiinţe folosite des ca auxiliare, subliniază Ion Coteanu[14]. În analiza lingvistică modernă ele sînt subordonate concepţiei ce consideră limba ca un tot structurat unitar. De aceea, sînt utilizate numai cînd impulsul unor modificări se află realmente în afara sistemelor limbii.

1.2.3. Cercetarea de faţă este o descriere sincronică a posibilităţilor de expansiune ale grupului nominal din limba română contemporană. Cele cîteva referiri la diacronie vor avea în vedere evidenţierea unor tendinţe ale grupului nominal din limba română actuală prin raportare la etapa imediat anterioară.

Din necesităţi metodologice, cercetarea s-a limitat la tipul de frază enunţiativă, corpusul fiind selectat din lucrări aparţinînd stilului literaturii artistice, stilului publicistic şi stilului politico-administrativ[15].

1.2.4. Posibilităţile de expansiune ale grupului nominal din limba română contemporană vor fi evidenţiate în două capitole:

— Inventarierea grupurilor nominale din limba română contemporană după modelul analizei în constituenţi imediaţi,

---

[14] Ion Coteanu, *ibidem*, p. 18.

[15] Este vorba de stilul documentelor politice. Unii autori vorbesc chiar de un stil politic (vezi Cezar Tabarcea, *Premisele unui studiu ştiinţific al limbajului politic*, AUB, XXIII, nr. 1, 1974, p. 93—98).

realizată în funcție de calitatea morfologică a centrului și a adjuncților. S-a pornit de la excerptarea unui corpus dat, completat cu exemple „create", în cazul unor structuri care, datorită unei frecvențe scăzute, nu au fost întîlnite în corpus (capitolul al doilea).

Inventarul va pune în evidență dimensiunile aproximative ale grupurilor nominale în discuție, precum și structura lor. În cazul unor construcții caracterizate prin ambiguitate structurală vor fi date posibilitățile de „citire" a secvențelor de cuvinte de acest tip.

Inventarul va fi completat cu o analiză statistică a grupurilor nominale din limba română contemporană (capitolul al treilea). Încercarea de a da o caracterizare cantitativă structurilor rezultate din analiza calitativă oferă posibilitatea de a pune în evidență anumite tendințe care se manifestă în gramatica grupului nominal.

— Capitolul al patrulea va urmări tipurile de grupuri nominale din limba română contemporană și dinamica acestor tipuri, precum și problema întinderii maxime a grupurilor în discuție.

— Ultimul capitol are în vedere abordarea grupului nominal sub aspect aplicativ. Vor fi urmărite probleme care, în perspectiva românei ca limbă-țintă, prezintă dificultăți deosebite (topica adjuncților grupului nominal, articularea substantivului, relația între unitățile *niște*, *unii*, *cîțiva* etc.).

1.2.4.1. Realizarea inventarului grupurilor nominale impune cîteva precizări preliminare:

1.2.4.1.1. Stabilirea elementelor cu funcție de centru și, implicit, a celor cu funcție de adjuncți va respecta, în general, principiul teoretic enunțat: este centru constituentul care are același privilegiu de ocurență cu întreg constitutul. Pentru o analiză de acest tip criteriile din lingvistica tradițională nu mai sînt valabile în toate cazurile.

a) În selectarea centrului, situația cea mai clară apare la numele proprii sau la pronume, unde acestea au întotdeauna statut de centru. În toate situațiile de la § 1.2.4.1.1. se are în vedere numai forma de bază a părților de vorbire respective, deci cazul nominativ; cazurile oblice sînt luate în discuție în capitolul al patrulea, unde cercetarea lor este obligatorie pentru abordarea articulării substantivului. Din punctul de vedere al articulării, chiar și pentru cazul nominativ ar trebui urmărite în mod special substantivele cu

funcția sintactică de subiect sau de nume predicativ, dar aceasta depășește deja limitele unui grup nominal.

Tot aici se pot adăuga și situațiile speciale în care substantivele comune apar nearticulate, sau neînsoțite de determinative proclitice.

b) După același criteriu sînt incluse între elementele cu funcție de centru și numeralele cardinale și ordinale, atît în absența, cît și în prezența numelui (care are funcția de adjunct). În cazul numeralului ordinal care poate apărea și după substantivul articulat, el intră în componența centrului alături de substantiv.

Este un punct de vedere care contrazice gramatica tradițională, unde, după criterii semantice, numeralul este interpretat ca atribut al substantivului regent. Se impun însă cîteva precizări. Chiar și în gramatica tradițională se ajunge la interpretarea numeralului cardinal ca atribut numai pînă la *nouăsprezece*. Începînd cu *douăzeci*, substantivul care arată obiectele numărate este legat de numeral cu ajutorul prepoziției *de*: *douăzeci de studenți*. Prezența prepoziției în structură inversează raportul sintactic, întrucît rolul ei constă tocmai în subordonarea determinantului la elementul regent: în *treizeci de studenți*, *de studenți* este un atribut prepozițional care determină numeralul *treizeci*[16].

Interpretarea numeralului cardinal ca element cu funcție de centru în toate situațiile, conform criteriului formal al distribuției comune cu cea a întregului grup (în timp ce substantivul, nearticulat, nu păstrează aceste caracteristici distributive) duce, în fond, la un criteriu unitar în stabilirea relației centru/adjuncți.

Ca și în alte cazuri (AL și CEL, de exemplu), nu este vorba de o interpretare șocantă în completă contradicție cu normele tradiționale, cît de încercarea de a stabili un punct de vedere unitar pentru probleme care pun în dificultate la fel de mare și pe adepții gramaticii tradiționale, tocmai din cauza caracterului particular al unor asemenea unități.

Numeralul ordinal antepus substantivului este în aceeași situație: în exemplul *al doilea student învață*, *al doilea* are aceeași distribuție cu *al doilea student*, în timp ce *student*, nearticulat, nu are această distribuție comună.

În ceea ce privește numeralul ordinal postpus, ambele unități, numeralul și substantivul, au același privilegiu de

[16] Cf. *Gramatica limbii române*, vol. II, ed. 2, București, 1966, p. 126.

ocurență cu întregul constitut. Din punct de vedere formal, ambele au, deci, rolul de centru al grupului, în timp ce semantic numeralul se subordonează substantivului.

c) Ocupînd un loc special în sistemul gramatical al limbii române, AL și CEL, unități interpretate diferit (articole sau pronume) chiar în gramatica tradițională, sînt în măsură să facă dificilă o încadrare rigidă într-o clasă de constituenți sau în alta.

Contrazicînd definiția subiectului, conceput ca fiind numai în nominativ, gramatica tradițională ajunge să interpreteze pe *ai casei* (*ai casei sînt plecați*) ca un subiect în genitiv. Dar *al, a, ai, ale*, la fel ca și *cel, cea, cei, cele*, primesc genul, numărul și chiar cazul substantivului substituit, comportîndu-se ca orice alt pronume.

CEL și AL nu pot fi considerate elemente regente pentru că nu pot apărea între pauze și au nevoie de determinări obligatorii (de alt tip decît articolele). Dar nu pot fi considerate nici adjuncți. Este greu de admis că într-o structură ca *cel din curte, din curte* poate fi interpretat ca centru.

În acuzativ, CEL și AL sînt precedate obligatoriu de *pe*, la fel ca pronumele demonstrative sau relative. *Pe* nu mai este o marcă a genului personal, ci o marcă a acuzativului. Asemenea argumente conduc spre acceptarea interpretării celor două unități ca pronume și nu ca articole, cu precizarea caracterului lor special.

În privința statutului lor de centru sau de adjuncți, ele vor fi interpretate ca făcînd parte împreună cu substantivul din grupuri binare exocentrice[17], în care nici unul din termeni nu are distribuția identică cu cea a întregului grup (cu excepția situației în care CEL se combină cu numeralul cardinal — al cărui privilegiu de ocurență identic cu cel al întregului constitut îi conferă statut de centru — și în care este interpretat ca adjunct al numeralului).

---

[17] În construcția exocentrică fraza rezultantă nu aparține claselor constituenților din care este formată. Cînd fraza rezultantă aparține aceleiași clase căreia îi aparține și unul din constituenți, ea este endocentrică, precum în exemplul *poor John* (*sărmanul John*), care aparține aceleiași clase ca și *John* (L. Bloomfield, *ibidem*, p. 194—195).

Vezi Ch. F. Hockett, *ibidem*, p. 184: în construcția exocentrică privilegiul de ocurență al constitutului nu este același cu al nici unuia din constituenți. În construcția endocentrică, clasa de forme a constituentului este similară cu clasa de forme cel puțin a unuia din constituenții săi imediați.

Vezi și Gabriela Pană Dindelegan, *Aspecte ale raportului dintre terminologia sintactică modernă și cea tradițională*, LL, 1978, nr. 2, p. 181—186.

d) Determinativele proclitice[18] (*acest, acel, alt, vreun, nici un, orice, oricare* etc.) se comportă diferit în combinație cu numele[19].

1) *Celălalt, fiecare, oricare, cutare, ceva, unii, unele, cîțiva, cîteva* își păstrează calitatea de centru atît în prezența, cît și în absența numelui, deci indiferent dacă sînt pronume sau adjective pronominale (în ultimul caz au aceeași formă cu pronumele).

2) *Acest, acel, alt, vreun, nici un* (adjective pronominale cu o formă distinctă de cea a pronumelor corespunzătoare) trebuie interpretate ca făcînd parte din centru, împreună cu substantivul, întrucît nici adjectivele pronominale, nici substantivul nu au privilegiul de ocurență al constitutului, intrînd în grupuri binare exocentrice.

Aceeași comportare o au articolele hotărîte și nehotărîte, dar acceptînd interpretarea articolului ca morfem al categoriei determinării și nu ca parte de vorbire de sine stătătoare, precum și din rațiuni metodologice preferăm să vorbim aici de adjuncți *obligatorii* ai substantivului centru.

e) Determinativele postnominale *acesta, acela* au, la fel cu numele, același privilegiu de ocurență ca și întregul constitut. Din punct de vedere formal ele fac parte din centru, împreună cu numele. Totuși din punct de vedere semantic adjectivul demonstrativ postpus este subordonat numelui, ceea ce va duce la un compromis în reprezentarea grafică.

f) Contrazicînd criteriul enunțat, de delimitare a centrului, adjectivul antepus articulat (*bunul om*) a fost interpretat ca adjunct și nu ca centru.

Din punct de vedere semantic și sintactic (al acordului) adjectivul atribut determină substantivul. În relația de subordonare prin acord dintre adjectiv și substantiv, adjecti-

---

[18] Cf. Ion Coteanu, *Morfologia numelui în proloromână (româna comună)*, București, 1969, p. 66.

[19] Maria Manoliu Manea (*Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, 1968, p. 139—153) stabilește clasele C (*acesta, acela, unul, altul, cineva, ceva*), D 2a (numeralele cardinale), D 2b (*celălalt, fiecare, oricare, cutare, mult, puțin, ceva, unii, unele, cîțiva, cîteva*), precum și D 1 (*-l, un, o, nici un, nici o, vreun, vreo, acest, acel, alt, niște, fiecărui, fiecărei, fiecăror, oricărui, oricărei, oricăror*).

Întrucît, însă, nu am respectat în întregime interpretarea propusă de autoare (nu am interpretat adjectivul ca centru, ci ca adjunct; am introdus diferite elemente în clasele C și D 2 a; am stabilit un simbol special pentru articolul hotărît, diferit de clasa D 1 etc.) am preferat să utilizăm simboluri pornind de la clasele morfologice respective.

vul este cel care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat. Admițînd adjectivul ca centru, constatăm că, în afara articolului hotărît și a substantivului în nominativ, toți ceilalți adjuncți sînt ai substantivului, nu ai adjectivului. Spre deosebire de numeral și de pronume, ai căror membri pot exista în absența numelui păstrîndu-și neschimbată apartenența la o anumită parte de vorbire, adjectivul articulat, în absența numelui, se substantivează. De fapt, prezența articolului hotărît la adjectiv este un indice al substantivării.

Cele două posibilități de plasare a adjectivului înainte și după substantiv se explică prin topica lor mai liberă în limba latină. Ordinea normală a cuvintelor românești este *substantiv + adjectiv*. Singure cîteva adjective cu o folosire afectivă marcată și cele care desemnează o stare constantă se plasează înaintea substantivului, ca o influență franceză, precizează A. Graur[20]. Deci, normal, numai substantivul are articol postpus.

Adjectivul are, de preferință, un articol antepus, *cel*, cu varianta *ăl*. Admițînd influența franceză, putem considera articolul ca aparținînd, de fapt, substantivului (în franceză adjectivul se intercalează între articolul hotărît, totdeauna în poziție prenominală, și substantiv). Cum în românește articolul hotărît este enclitic, a fost trecut la adjectiv printr-o analogie cu poziția sa în fața adjectivului din limba franceză. În plus, și în limba română se întîlnește intercalarea adjectivului între articolul nehotărît și substantivul centru (*un bun elev*), aceasta putînd da impresia că adjectivul este articulat nehotărît.

Simplificarea flexiunii (rezultată din extinderea întrebuințării prepozițiilor și neglijarea părții finale a numelui) și apariția articolului (dintr-o insistență expresivă) în trecerea de la latină la limbile romanice au suscitat interesul multor lingviști[21].

În evoluția lui *ille* spre un simplu indice morfologic, el a trecut mai întîi printr-o fază de determinativ constant care se atașa obligatoriu la un nume cunoscut, sau considerat cunoscut de vorbitor. Articolul postpus substantivului în

---

[20] A. Graur, *Notes sur l'article postposé en roumain*, Romania, LX, 1934 și *À propos de l'article postposé*, Romania, LV, 1929 (ambele articole în „Mélanges linguistiques", vol. I, Paris-București, 1936, p. 56—60 și respectiv 50—55).

[21] Opiniile și teoriile privind articolul sînt expuse de Ion Coteanu în *Morfologia numelui în proloromână*, p. 95—108.

română, ca și în albaneză, își are originea în articolul antepus al adjectivului următor, susține A. Graur în articolele citate. *Vacă a-neagră* a evoluat spre *vacă-a neagră* apoi spre *vaca neagră*. Procesul este puțin mai obscur la masculine, unde vocalismul este mai complicat. Din formula inițială *omu ăl bun* s-a ajuns și aici la *omu-ăl bun* apoi la *omul bun*. Mai tîrziu, cînd raportul între articol și adjectivul următor a fost complet uitat, s-a putut adăuga încă o dată articolul adjectival *cel*: *omul cel bun*. Deci, din procliticul adjectivului, articolul a devenit encliticul substantivului.

De ce nu s-ar putea ca *bonus ille homo* să fi evoluat ca *bun ăl-om*, *bun-ăl om*, *bunul om*?

Apelul la istoria limbii în cazul de față s-ar putea explica prin încercarea de a arăta că articolul postpus adjectivului aparține totuși numelui, indiferent dacă este vorba de o lungă evoluție a sintagmei, ori de o influență franceză. Acceptînd articolul hotărît printre adjuncții substantivului, întreaga comportare a adjectivului fiind aceea a unui adjunct, adjectivul (antepus și postpus) va fi păstrat ca adjunct al numelui.

În corpusul cercetat au fost întîlnite și alte inversiuni în care, aparent, adjuncții ar aparține adjectivului antepus: în *căzuta cerului perdea* (Monolog, 14) nu este vorba de *căzuta cerului*, ci de *cerului perdea*, cu adjectivul antepus *căzută a cerului perdea* (la fel: *strîmta minții noastre-oglindă*, Monolog, 56). Fără îndoială, este vorba aici de structuri poetice (un tip de inversiune ce caracterizează poezia lui Al. Philippide). Este de reținut însă posibilitatea ca, formal, adjuncți ai substantivului să pară a aparține adjectivului. În absența substantivului, adjectivul articulat devine el însuși nume.

1.2.4.1.2. Un alt tip de dificultate este legat de includerea în grupul nominal a determinărilor obligatorii ale unor adjuncți. Se pune, deci, problema de a stabili limita unui grup nominal.

Există uneori criterii formale clare indicînd obligativitatea includerii unor determinanți în grupul nominal: de exemplu, în cazul unui adjunct — substantiv articulat în acuzativ precedat de prepoziție (excepție făcînd *cu* instrumental sau sociativ, uneori modal), acesta are, la rîndul său, un adjunct de tip oarecare, pe care, de asemenea, îl includem în grupul nominal.

Există, însă, și cazuri în care criteriile formale lipsesc, dar, din punct de vedere semantic, păstrarea unui adjunct în grupul nominal ni se pare indicată: în *succesele muncitorilor*

frunțași absența lui *frunțași* ar duce la ciuntirea grupului nominal și la interpretarea *succesele* (*tuturor*) *muncitorilor*.

Problema este și mai delicată în cazul unor grupuri nominale mai largi unde și argumentele semantice devin mai slabe: *apă rece de izvor* **de munte**.

Oricum, concluzia care se desprinde este că nu se poate face sintaxă excluzînd sensul, cercetarea noastră pierzînd, astfel, din rigoarea oferită de formalizare, dar cîștigînd prin surprinderea unor tipuri mai variate.

1.2.4.1.3. Simbolurile utilizate sînt următoarele: S= substantiv; S pr = substantiv propriu; S c = substantiv centru; S c v = substantiv verbal cu rol de centru (întrucît, în afara unor structuri specifice, S c v are aceeași distribuție cu celelalte substantive, se va utiliza acest simbol numai pentru structurile specifice); S n = substantiv în nominativ; S ac = substantiv în acuzativ; S g = substantiv în genitiv; S d = substantiv în dativ; DEF = articol hotărît enclitic; UN = articol nehotărît; PR = pronume; PR pers = pronume personal; PR dem = pronume demonstrativ; PR neh = pronumele nehotărît *unul, altul, cineva, ceva,* precum și pronumele negative; PR r = pronume relativ; PR c = pronume cu funcție de centru; PR n = pronume în nominativ; PR ac = pronume în acuzativ; PR g = pronume în genitiv; PR d = pronume în dativ; PR (Aj pron) c = pronumele nehotărît *fiecare, celălalt, oricare, cutare, ceva, unii, unele, cîțiva, cîteva* care își păstrează aceeași formă și în prezența numelui (deci ca adjective pronominale), avînd întotdeauna funcție de centru; Aj pron = adjectivele pronominale *nici un, nici o, vreun, vreo, acest, acel, alt* (care apar întotdeauna în prezența numelui); ACESTA = adjectiv demonstrativ postpus; POS = pronume și adjectiv posesiv (ca pronume intră întotdeauna în relație cu AL); ÎNSUȘI = pronume de întărire; TOT = adjectivul *tot, toată, toți, toate* (are aceleași posibilități de ocurență cu ÎNSUȘI. Din punct de vedere al relației centru / adjuncți se comportă ca ACESTA, adjectiv demonstrativ postpus: ambii termeni au același privilegiu de ocurență cu constitutul. Deosebit de ACESTA, la fel cu ÎNSUȘI, TOT apare în poziție pre și postnominală); Aj = adjectiv; Aj comp = adjectiv la un grad de comparație; NR card = numeral cardinal; NR card c = numeral cardinal cu funcție de centru, NR ord = numeral ordinal; NR ord c = numeral ordinal cu funcție de centru; CEL = pronumele semiinde-

pendent *cel, cea, cei, cele*; AL = pronumele semiindependent *al, a, ai, ale*; V = verb; V inf = verb la infinitiv; V ger = verb la gerunziu; PART = participiu; V sp = verb la supin; Av = adverb (simbolul este păstrat și pentru elementele care exprimă comparația: *ca, decît* etc.); Av r = adverb relativ; Prep = prepoziție; Conj = conjuncție; ÷P÷ = propoziție. Paranteza ( ) indică apariția facultativă a unui constituent, iar { } simbolizează alegerea opțională între două secvențe care apar în aceleași vecinătăți.

1.2.4.1.4. Lucrările care au constituit corpusul asupra căruia s-a efectuat cercetarea au fost selectate din literatura dintre cele două războaie mondiale, din literatura contemporană (proză și poezie), precum și din texte aparținînd stilului politico-administrativ sau din presa cotidiană, unde grupurile nominale sînt deosebit de frecvente[22].

1.2.4.1.5. Pornind de la modelul propus de Eugen A. Nida[23] se va urmări și reprezentarea grafică a relațiilor dintre

---

[22] C.P. = Camil Petrescu, *Nuvele*, București, 1956; Al.Ph. = Alexandru Philippide, *Poezii*, București, 1962; Monolog = Alexandru Philippide, *Monolog în Babilon*, București, 1967; Antol. = Zoe Dumitrescu-Buşulenga, *Antologia poeziei românești*, București, 1974; Ioanide = G. Călinescu, *Bietul Ioanide*, București, 1965; Desculț = Zaharia Stancu, *Desculț*, ed. 9, București, 1964; Intrusul = Marin Preda, *Intrusul*, București, 1968; Delirul = Marin Preda, *Delirul*, București, 1975; Şoseaua = Eugen Barbu, *Şoseaua Nordului*, București, 1965; Caiete = Eugen Barbu, *Caietele Principelui*, vol. III, București, 1973; Paznic = Geo Bogza, *Paznic de far*, București, 1974; Apa = Alexandru Ivasiuc, *Apa*, București, 1973; Labirintul = Francisc Păcurariu, *Labirintul*, Cluj-Napoca, 1974; Zig-zag = Ioan Grigorescu, *Zig-zag pe mapamond*, București, 1964; ziarul *Scînteia* din 18 mai 1972, 21 noiembrie 1972, 22 noiembrie 1972 și 11 iulie 1973.

[23] Eugen A. Nida, *ibidem*. De fapt, punerea în valoare a relațiilor din interiorul propoziției s-a făcut și în gramatica tradițională. Modelul de tip propozițional stabilea o ierarhie pe verticală (subordonatele așezate sub regentă). Asemenea încercări de stabilire a unor ierarhii pe verticală au fost făcute și de structuraliști. Lucien Tesnière (*Éléments de syntaxe structurale*, Paris, 1959) și-a elaborat și el o schemă structurală numită „stemma". În spirit saussurian, Tesnière vede propoziția ca pe o ierarhie verticală de conexiuni.

Modelul constituenților imediați este și el o variantă a concepției saussuriene. El este conceput ca un lanț de poziții, iar fiecare poziție este ocupată de o clasă de forme lingvistice. Descriptiviștii și-au propus să reducă numărul schemelor pornind de la ipoteza că modelele descoperite sînt, de fapt, construite pe un inventar mult mai mic de modele mai simple. În acest spirit și-a construit E. Nida cele o sută cincizeci de modele ale limbii engleze.

constituenții grupului nominal. Tipurile de scheme utilizate sînt următoarele:

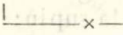 — schema include raportul dintre elementele de relație și termenii adjuncți.

 — relații de subordonare. Săgeata are vîrful îndreptat spre centru. Această schemă va fi utilizată și pentru DEF și $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$ care, deși teoretic intră în componența centrului alături de nume, au fost interpretate ca adjuncți obligatorii ai substantivului. În cazul construcțiilor exocentrice formate din Aj pron și substantiv, săgeata va fi îndreptată spre substantiv, ca semn al subordonării semantice a adjectivelor pronominale la substantiv. Pentru cele două unități din grupul binar exocentric se va folosi un tip special de literă, **acest student, un student** evidențiind apartenența lor la acest tip de structură.

În cazul constituenților CEL și AL, incluși în același tip de grup binar exocentric (**ai casei**), substantivul va fi subordonat acestora, dată fiind interpretarea lor ca pronume (evident, cu rezervele deja arătate).

În ceea ce privește structurile S + ACESTA, S + NR ord, în care ambii termeni fac parte, din punct de vedere formal, din centrul grupului, acest fapt va fi marcat grafic prin alt tip de literă, **studentul** acesta, **clasa** a doua, săgeata fiind îndreptată spre substantiv ca semn al subordonării semantice a adjectivului demonstrativ postpus și a numeralului ordinal postpus la substantiv.

Rămîne, deci, ca în cazul elementelor cu funcție de centru mai sus citate, notate cu un caracter special de literă, direcția săgeții să indice numai o subordonare din punct de vedere semantic a unui constituent la altul.

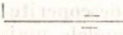 — relații de coordonare.

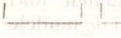 — schemă folosită în cercetarea noastră exclusiv pentru relația apozitivă.

1.2.4.1.6. Evidențierea grafică a relațiilor din interiorul grupului nominal o considerăm utilă întrucît există o deosebire calitativă între **rîsul** *lui spart, înalt* (Apa, 115),

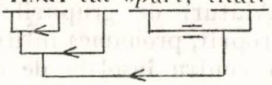

unde *spart* și *înalt* stau pe același plan, în raport de coordonare, subordonate aceluiași centru ca și *lui*, și

atragerea oamenilor *la* **desfășurarea actului** *de cultură*

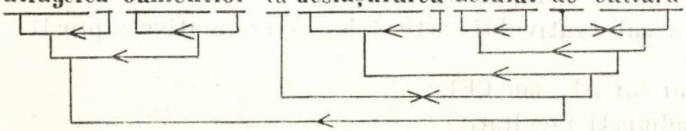

(Scînteia, 11 iulie 1973),

unde *oamenilor* și *la desfășurarea* determină pe *atragerea*, *actului* determină pe *desfășurarea*, iar *de cultură* determină pe *actului*.

În capitolul dedicat inventarierii grupurilor nominale adjuncții în raport de coordonare apar numai accidental, ceruți de prepozițiile *dintre*, *între*.

1.2.4.1.7. Inventarierea a fost făcută de la grupurile nominale monomembre la grupuri cu un număr din ce în ce mai mare de constituenți, deci în ordine crescîndă. Numărul de termeni ai grupurilor nominale nu a fost însă precizat pentru a nu fragmenta prea mult inventarul.

În capitolul dedicat inventarierii se au în vedere numai grupuri nominale primare (cu substantivul centru în nominativ), urmînd ca în capitolul următor să fie studiate și grupuri nominale cu substantivul centru în genitiv, dativ sau acuzativ (grupuri nominale secundare) cu o extensie diferită de cea a grupurilor nominale primare.

1.2.4.2. Capitolul de bază al lucrării îl va constitui interpretarea datelor oferite de inventar și de statistică (o clasificare a structurilor înregistrate în raport cu diferitele lor proprietăți structurale).

Comentariile statistice asupra constituenților grupului nominal vor face legătura între capitolul dedicat inventarierii grupurilor nominale și cel urmărind tipurile de grupuri nominale din limba română contemporană.

Propunem clasificarea tipurilor de grupuri nominale după două criterii: după caracterul obligatoriu sau facultativ al adjuncților și după dimensiunile grupurilor nominale.

1.2.4.2.1. Alături de grupurile nominale monomembre (substantive proprii, pronume) întîlnim tipul larg reprezentat al elementelor centru însoțite de adjuncți.

Pornind de la caracterul obligatoriu sau facultativ al adjuncților vor fi avute în vedere cele două tipuri de bază:

a) adjuncți obligatorii

— ai substantivului (articolele, determinativele proclitice etc.);

— ai lui AL sau CEL.

b) adjuncți facultativi

— comuni tuturor tipurilor de grupuri nominale (sau măcar mai multor tipuri);

— caracteristici numai anumitor tipuri de grupuri nominale (de exemplu, adjuncții unor substantive-centru provenite din verbe sau din nominalizarea adjectivelor etc.).

1.2.4.2.2. Cea de a doua clasificare a tipurilor de grupuri nominale, din punctul de vedere al dimensiunilor acestora, va avea în vedere atît dimensiunile teoretice, cît mai ales pe cele practice.

Cercetarea grupului nominal sub aspectul extensiunii impune distincția între grupurile nominale închise și deschise (între cele două categorii-limită înscriindu-se grupuri nominale cu diferite grade de deschidere).

Vor putea fi urmărite și diferențele de mărime între grupurile nominale primare (cu centrul în nominativ) și cele secundare (cu centrul la un caz oblic), în ultimul caz închiderea unui grup realizîndu-se mai repede ca în primul.

În cazul grupurilor nominale deschise interesează problema extensiei maxime a grupurilor nominale din limba română contemporană.

Ni se pare, de asemenea, utilă evidențierea relațiilor dintre grupurile nominale: relații de coordonare (în cazul cînd elementele cu funcție de centru sînt în raport de coordonare) sau de subordonare (un adjunct al grupului nominal primar devine centrul unui alt grup nominal etc.). Vom avea, deci, în vedere *construcțiile nominale*. Înțelegem printr-o construcție nominală secvența în care, deși putem avea mai multe grupuri nominale în relație unele cu altele, numai

unul singur intră într-o relație de interdependență cu verbul predicat. Vom urmări, deci, modalitatea de apariție a unor asemenea construcții nominale, precum și dimensiunile lor maxime.

Un capitol dedicat problemelor grupului nominal din perspectiva românei privită ca limbă țintă va încheia lucrarea, subliniind rolul analizei distributive în abordarea științifică a predării limbii române la străini.

2. *STRUCTURA GRUPURILOR NOMINALE DIN LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ*

2.1. Substantivul cu funcție de centru

2.1.1. Tip de bază: S c

1. GN = $\begin{cases} \text{S pr c} \\ \text{S c} \end{cases}$: *Ion*

În afara substantivelor proprii, în toate celelalte cazuri substantivul poate să apară nearticulat sau neînsoțit de determinative numai în situațiile care vor fi discutate în capitolul al patrulea.

2.1.2. Tip de bază: S c + DEF $\left(\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases} + \text{Sc} \right)$

2. GN = S c + DEF: **vîntul**

3. GN = $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$ + S c: **o întîlnire**

De notat și structura NIȘTE + S c sg: **niște pîine**

2.1.3. Tip de bază: S c + Aj (Aj + S c)

4. GN = S c + DEF + ACESTA: **întîlnirea** aceasta

5. GN = S c + DEF + POS: **întîrzierea** *noastră*

6. GN = S c + POS: **soră-***mea*

7. GN = S c + DEF + ÎNSUȘI: **terasa** *însăși* (C. P., 27)

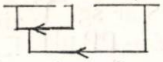

8. GN = ÎNSUȘI + S c + DEF: *însuși* **profesorul**

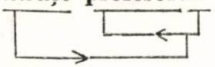

9. GN = TOT + S c + DEF: *tot* **poporul**

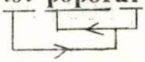

Identitatea comportării din punctul de vedere al relației centru / adjuncți a lui TOT cu cea a adjectivului demonstrativ postpus (vezi § 1.2.4.1.3.) nu se manifestă pentru formele de singular (*tot, toată*), deoarece acestea nu au privilegiul de ocurență al întregului constitut, așa cum se întîmplă în cazul formelor de plural (*toți, toate*).

10. GN = S c + DEF + TOT: **lumea** *toată*

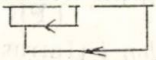

11. GN = S c + DEF + Aj: **turcii** *călări* (Desculț, 10)

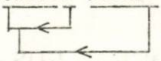

12. GN = S c + DEF + CEL + Aj: **biserica cea mare**

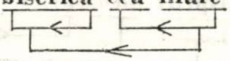

(Desculț, 132)

13. GN = Aj + DEF + S c: **așa-zisul** *proces* (Șoseaua, 61)

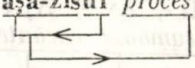

14. GN = S c + DEF + Av + Aj comp: **fratele** *mai mare*

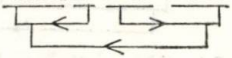

15. GN = S c + DEF + POS + Av + Aj comp:
fratele *său mai mare*

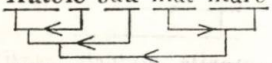

16. GN = S c + DEF + POS + CEL + Av + Aj comp:
fratele *său cel mai mare*

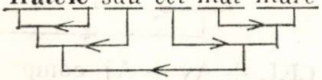

17. GN = Sc + DEF + CEL + Av + Aj comp:
ziua *cea mai lungă*

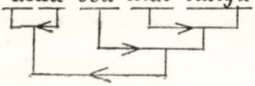

18. GN = S c + DEF + CEL + Av + Aj comp + {DIN + S ac sg / DINTRE + PR pl}: **ziua** *cea mai lungă din an (dintre toate)*

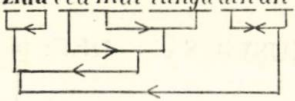

19. GN = S c + DEF + POS + Aj: **Buickul** *său negru* (Șoseaua, 93)

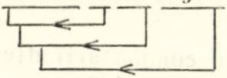

20. GN = S c + DEF + POS + CEL + Aj: **mașina** *sa* **cea nouă**

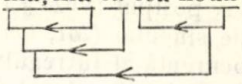

21. GN = Aj + DEF + {POS / PR g} + S c:
fostul *lui colonel* (Intrusul, 35)

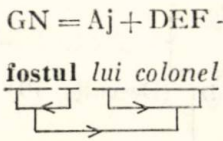

22. GN = Aj + DEF + POS + S c + Aj:
asprul *meu suflet mineral* (Al. Ph., 53)

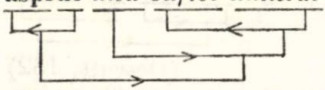

23. GN = CEL + Av + Aj comp + S c:
cele mai frumoase vacanțe

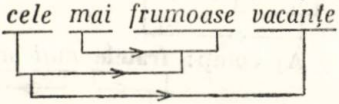

24. GN = S c + DEF + Aj + Aj: **vacanța** *mare apropiată*

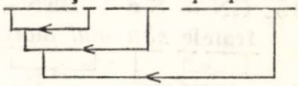

25. GN = Aj + DEF + S c + Aj: **marile** *victorii realizate*

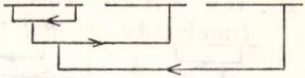

26. GN = S c + DEF + Aj + CEL + Av + Aj comp:
soluția *economică cea mai convenabilă*

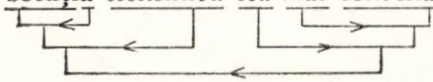

27. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Aj: **un cer** *curat*[24] (Monolog, 70)

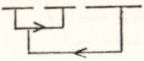

28. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + Aj + S c: a) **o** *singură* **greşeală**

(C. P., 15)

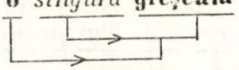

b) **o singură** *greşeală*

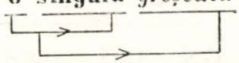

cu varianta GN = Aj + Aj pron + S c: *multe* **alte probleme**

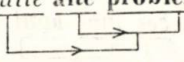

Deşi, cum s-a arătat, *articolele aparţin substantivului*, într-o structură S + Aj (Aj + S) ele însoţesc întotdeauna elementul care apare primul în structură *(omul bun, bunul om, un om bun, un bun om)*. În cazul structurilor 21, 22 şi 25 articolul definit enclitic, făcînd corp comun cu adjectivul, este acceptat în schemă ca adjunct obligatoriu al adjectivului. Articolul nedefinit, cu caracter mobil, poate preceda substantivul direct sau de la distanţă (la fel cu membrii clasei Aj pron). Acest lucru face posibile dihotomiile $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ / Aj, sau $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ / Aj + S, deşi în realitate este vorba de $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ / S, distanţate printr-unul sau mai multe adjective, prin adjective pronominale sau numerale ordinale.

29. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Av + Aj comp:

o înceăpere *foarte mare* (Ioanide, 7)

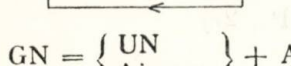

30. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + Av + Aj comp + S c:

a) **un** *foarte frumos* **spectacol**

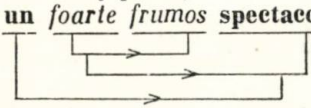

[24] Adjectivul din această structură poate fi şi un gerunziu adjectivat (*o enervare crescîndă*). Pentru adjectivarea gerunziului şi lista gerunziilor care au intrat ca adjective în limba română contemporană, vezi Valentina Hristea, *Adjectivarea gerunziului*, „Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", vol. IV, Bucureşti, 1967, p. 253—276.

b) **un foarte frumos** *spectacol*

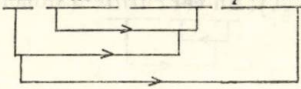

31. GN = CEL + Av + Aj comp + S c:
cel mai bun prieten

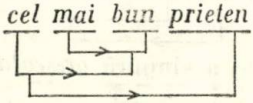

32. GN = CEL + Av + Aj comp + S c + $\begin{Bmatrix} \text{DIN} + \text{S ac sg} \\ \text{DINTRE} + \text{PR ac pl} \end{Bmatrix}$:
cei mai buni prieteni din clasă (dintre voi)

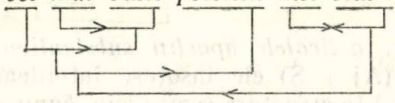

33. GN = Aj + DEF + S c + Aj: a) **ultima** *privire înlăcrimată*

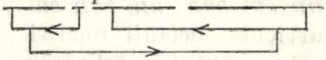

b) **ultima** *privire înlăcrimată*

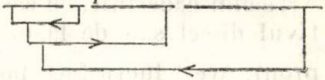

34. GN = Aj + DEF + S c + Av + Aj comp:
a) **singurele** *supărări mai serioase*

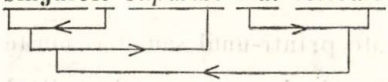

b) **singurele** *supărări mai serioase*

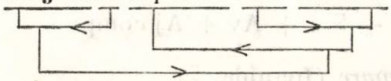

35. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + Aj + S c + Aj:
a) **o** *vastă* **clădire** *turlită* (C. P., 27)

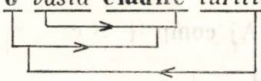

b) **o vastă** *clădire turlită*

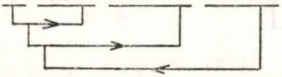

c) **o** *vastă* **clădire** *turlită*

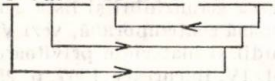

36. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Aj:

a) **o** **intrare** *secretă* *mascată*

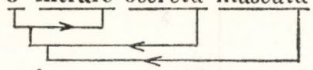

b) **o** **intrare** *secretă* *mascată*

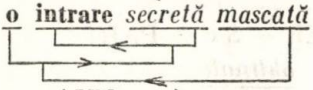

37. GN = { UN / Aj prin } + Av + Aj comp + S c + Aj:

a) **o** *foarte* *mare* **oglindă** *venețiană* (Ioanide, 8)

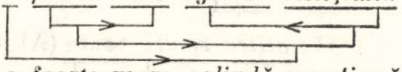

b) **o** **foarte** **mare** *oglindă* *venețiană*

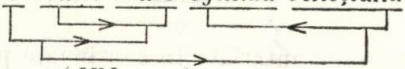

38. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Av + Aj comp:

o **oglindă** *venețiană* *foarte* *mare*

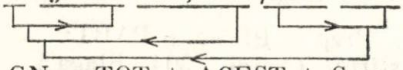

39. GN = TOT + ACEST + S c:

toate *aceste* *consilii* (Scînteia, 21 noiembrie 1972)

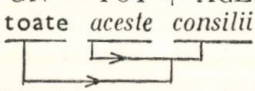

Folosirea unui simbol special numai pentru această structură (ACEST = adjectiv demonstrativ antenominal) este justificată de incompatibilitatea lui TOT cu ceilalți membri incluși în simbolul Aj pron.

40. GN = TOT + S c + DEF + ACESTA:

toate **consiliile** acestea

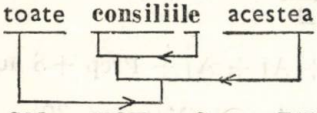

41. GN = TOT + S c + DEF + Aj:

toate **realizările** *mari*

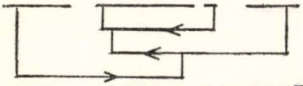

42. GN = TOT + Aj + DEF + S c:

toate **marile** *realizări*

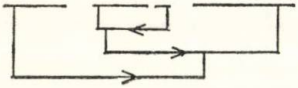

43. GN = TOT + S c + DEF + Aj + PART·

toate **realizările** *mari* *obținute*

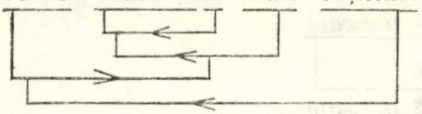

44. GN = TOT + Aj + DEF + S c + PART:

toate **marile** *realizări* *obținute*

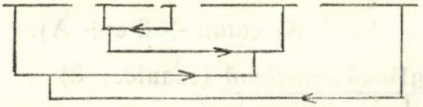

45. GN = Aj + S c + TOT: *atîtea* *visuri* **toate** (Al. Ph., 85)

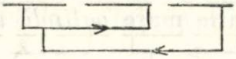

Adjuncții structurilor inventariate în continuare primesc, la rîndul lor, determinări incluse în grupurile nominale respective, atît după criterii formale, cît și după criterii semantice.

46. GN = S c + DEF + Prep + PR ac + PART:

vîntul *de* *nimeni* *stîrnit* (Antol., 304, Blaga.)

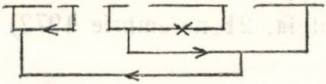

47. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Prep + S ac:

o **ispravă** *aducătoare* *de* *folos* (Monolog, 106)

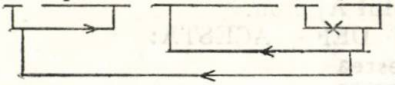

48. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Aj + Prep + S ac:

un **chiot** *lung* *străbătător* *prin* *văi* (Monolog, 39)

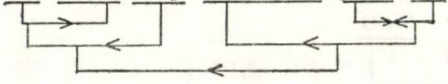

49. GN = S c + Aj + Prep + S ac:

chimire *pline* *de* *ruble* (Desculț, 23)

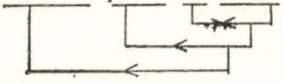

50. GN = S c + Aj + Av + PART:
mărfuri fizice bine determinate (Scînteia, 21 noiembrie 1972)

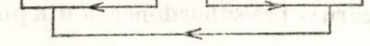

51. GN = Aj + S c + PART + Prep + S ac:
vechi juvaeruri risipite-n drum (Monolog, 102)

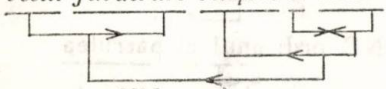

52. GN = { UN / Aj pron } + S c + Prep + S ac + Av + Av + + Aj comp + Av + CEL + Aj:
un parter *cu dalii mult mai înalt decît* **cele obișnuite**

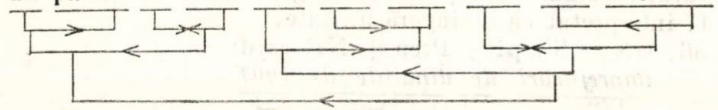

(C. P., 80)

53. GN = { UN / Aj pron } + S c + Prep + S ac + Av + Av + + Aj comp + Av + UN + S ac:
un colț *de țară nu mai înalt decît* **o floare** (Antol., 264, Arghezi)

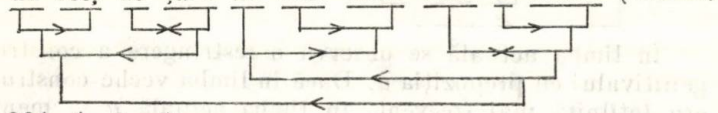

Problemele legate de topica diferiților adjuncți vor fi comentate, de asemenea, în capitolul dedicat tipurilor de grupuri nominale.

2.1.4. Tip de bază: S c + NR

Numeralele cardinale îndeplinesc rolul de centru, atît în absența, cît și în prezența substantivului (care este interpretat ca adjunct).

Rămîn cu funcție de adjunct numeralele folosite cu formă de numeral cardinal, dar care își păstrează statutul de numerale ordinale postnominale *(pagina doi, anul trei)*. La fel și cifrele din domeniul matematicii *(cifra cinci)*.

În poziție postnominală, numeralele ordinale au funcție de centru, la fel cu substantivul articulat sau precedat de adjectiv pronominal. Ca și în cazul lui ACESTA sau la lui

{Un / Aj pron} simbolul atrage atenția asupra tipului de structură. În reprezentarea grafică însă, vîrful săgeții este îndreptat spre centrul substantiv, căruia i se subordonează din punct de vedere semantic.

54. GN = S c + DEF + NR card: **anul** 1907

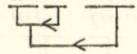

55. GN = S c + DEF + NR ord: **anul** al patrulea

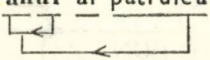

În cazul numeralului ordinal se vorbește de combinația morfemului discontinuu A ... A care indică ordinea cu numeralul cardinal. În reprezentarea grafică numeralul ordinal va fi interpretat ca o singură unitate.

56. GN = S c pl + Prep + NR card:
împrejurări de dinainte de 1907

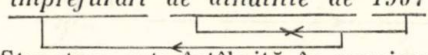

Structura este întîlnită în exprimarea datei.

57. GN = S c + DEF + Prep + NR + S g:
întîlnirea *a trei prieteni*

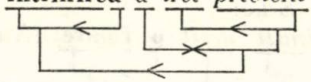

În limba actuală se observă o restrîngere a construirii genitivului cu prepoziția *a*. Dacă în limba veche construcția era întîlnită mai frecvent, în limba actuală *a* se menține doar în structuri cu numeralul cardinal sau cu alți determinanți ce imprimă o precizare cantitativă *(întîlnirea a doi studenți, prezența a numeroși invitați, dorința a milioane de oameni)*.

2.1.5. Tip de bază: S c + S (S + S c)

2.1.5.1. *GN = S c + S n*

Din rațiuni metodologice vor fi studiate în ordine grupuri nominale simple, apoi grupuri nominale care au fost omogene, dar s-au extins devenind eterogene[25].

[25] În grupul nominal omogen substantivul centru este înconjurat fără intermediar de elementele care îl determină; grupul nominal eterogen este secvența de segmente autonome și semiautonome în interiorul căreia determinanții sînt legați de elementul central prin intermediul unui element de relație (Teodora Cristea, *Grammaire structurale du français contemporain*, București, 1974, p. 267 și 283).

58. GN = S c + DEF + S pr n: **intrarea** *Buciumeni*

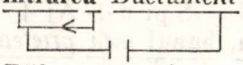

59. GN = S pr c + S n + DEF: *Bălcescu* **omul**

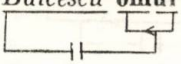

60. GN = S pr c + S n + DEF + S g + DEF:
Ion Vlas, **eroul romanului**

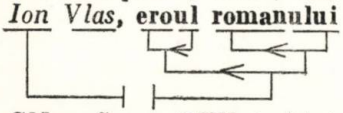

61. GN = S c + DEF + Aj + DEF + Sn + Aj:
„Căsătoria“, **ultima** *premieră teatrală*

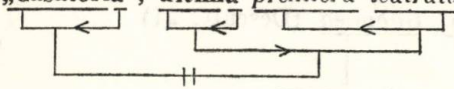

62. GN = S c + DEF + { UN / Aj pron } + S n + Prep + S ac:
groapa: **un maldăr** *de rădăcini* (Desculț, 80)

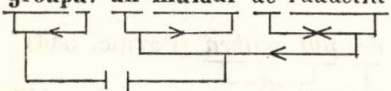

63. GN = S pr c + S n + DEF + Aj + AL + DEF +
+ S pr g:
Ivănica, **nevasta** *cocoșată* **a lui Ianeu Ban** (Desculț, 29)

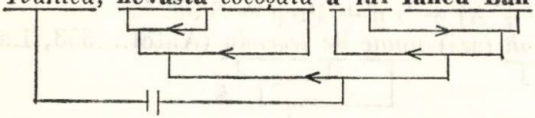

64. GN = S pr c + S n + DEF + POS: *Maria*, **sora** *mea*

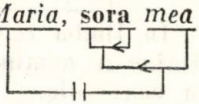

65. GN = S pr c + { UN / Aj pron } + S n + AL + S pr g +
+ DEF:
Dan, **un prieten al Mariei**

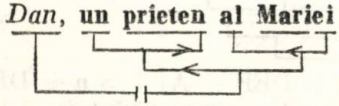

66. GN = { UN / Aj pron } + S c + PR + S pr n:
un *țăran*, *unul*, *Cojocaru* (Șoseaua, 86)

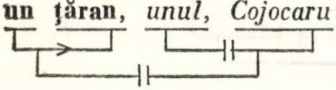

67. GN = S pr c + Aj + DEF + POS + S n:
Ion, **bunul** *meu prieten*

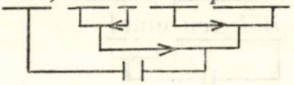

68. GN = S pr c + S n + DEF + POS + Aj:
Ion, **prietenul** *meu bun*

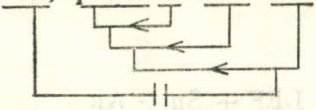

69. GN = S c + DEF + CEL + Aj + S pr n:
moşul **ăl** **bătrîn**, *Găbunea* (Desculţ, 21)

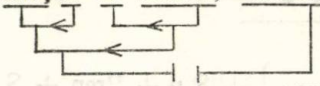

70. GN = S c + DEF + { UN / Aj pron } + S n + Prep + S ac + + Aj:
puiul, **un** **ghemotoc** *de puf* *galben* (Paznic, 544)

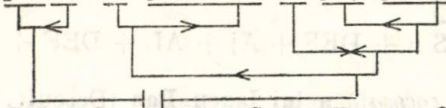

71. GN = S c + Aj + S n + Prep + S ac:
meşter *valah* (azi) *nume* *de* *legendă* (Antol., 353, Labiş)

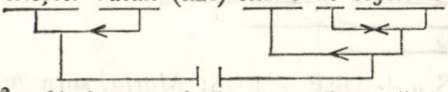

În limba română contemporană apoziţia substantivală rămîne în nominativ chiar dacă substantivul centru este la un caz oblic.

72. GN = ÎNSUŞI + S c + DEF + S g + DEF + S n:
însuşi **purgatoriul** **zeului** *automobil* (Zig-zag, 81)

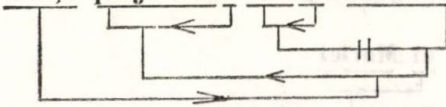

73. GN = S c + DEF + S g + DEF + Aj + S n + DEF:
devalorizarea **monedei** *naţionale* **coroana** (Scînteia, 6 ianuarie 1980)

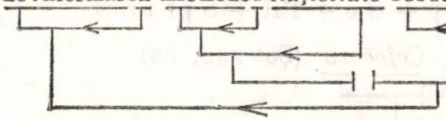

74. GN = S c + DEF + DEF + S pr g + S n + DEF + + Av + Aj comp + AL + NR ord + DEF + S g + + AL + DEF + S pr g:

mama lui Parizianu, sora *mai mare* **a primei** *neveste* **a lui Moromete**

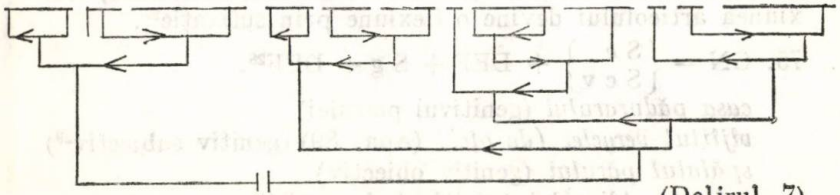

(Delirul, 7)

Inventarierea se opreşte aici pentru că, practic, în partea a doua a structurii poate intra orice structură din inventar. Aceste tipuri de structuri apozitive sînt de o mare diversitate. Foarte adesea apoziţia este urmată de o altă apoziţie care, la rîndul ei, are diferite determinări: *baroana Hermina Wilhelmina Josefa von Grödl-Marmorosch, o fată de 18 ani, aproape scheletică, cu faţa suptă şi osoasă evidenţiindu-i rasa, luminată de ochii aceia calzi, catifelaţi şi batjocoritori* (Apa, 61).

Utilizarea unei scheme speciale pentru aceste grupuri nominale în care al doilea termen este o apoziţie aflată într-o relaţie de echivalenţă[26] cu substantivul centru încearcă să atragă atenţia asupra caracterului special al structurilor de la § 2.1.5.1.

---

[26] Subscriem la opinia că între apoziţie şi elementul centru se stabileşte o relaţie de un tip special, denumită şi relaţie apozitivă de unii autori. Relaţia apozitivă şi coordonarea se stabilesc între unităţi sintactice echivalente, iar relaţiile de subordonare, între unităţile sintactice neechivalente (vezi Viorel Hodiş, *Natura sintactică a relaţiei apozitive. Coordonarea şi relaţia apozitivă în opoziţie cu subordonarea*, CL, XVIII, 2, 1973, p. 297—312.) Subscriem la definiţia dată apoziţiei de Livius Petru Bercea: „partea de propoziţie care poate sta pe lîngă orice cuvînt cu funcţie sintactică în propoziţie (cu excepţia predicatului) sau pe lîngă o propoziţie şi care reia termenul sau propoziţia de referinţă, precizîndu-le, explicîndu-le sau analizîndu-le, stînd din punct de vedere logic şi sintactic pe acelaşi plan cu termenul la care se referă" (*Contribuţii la cunoaşterea raportului apozitiv*, LR, XXI, 1972, nr. 5, p. 451). Ca specie a atributului — arată Paula Diaconescu (*Structură şi evoluţie în morfologia substantivului românesc*, Bucureşti, 1970, p. 275—276) — apoziţia exprimă s e l e c t a r e a p r i n r e l u a r e sub un alt nume a obiectului denumit prin substantivul pe care-l determină. Ca termen de reluare, apoziţia substantivală exprimă un r a p o r t d e c a r a c t e r i z a r e. Pe baza acestei trăsături, indiferent de valorile contextuale concrete pe care ea le exprimă, apoziţia este subordonată semantic termenului la care ea se referă.

2.1.5.2. $GN = Sc + Sg$

Limba română a pierdut posibilitatea de a se servi numai de desinenţe în declinare. Cazurile oblice sînt însoţite în mod necesar de articol. În cazul declinării articulate, flexiunea articolului devine o flexiune prin sufixaţie[27].

75. $GN = \begin{cases} Sc \\ Scv \end{cases} + DEF + Sg + DEF$[28]:

casa pădurarului (genitivul posesiei)
vîjîitul vergelei (de oţel) (Apa, 89) (genitiv subiectiv[29])
spălatul părului (genitiv obiectiv)
intrarea Aliorului (genitivul denumirii)
frumoasa frumoaselor (genitivul superlativului)

---

[27] Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Bucureşti, 1967, p. 99.

[28] Substantivul verbal nu este o specie aparte, deosebită de celelalte substantive prin conţinut, ci este vorba de o caracterizare pur formală a substantivelor provenite din formele nominale ale verbelor (Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Bucureşti, 1956, p. 271). Elena Carabulea şi Magdalena Popescu Marin denumesc aceste substantive nume de acţiune (*Exprimarea numelui de acţiune prin infinitivul lung şi supin*, „Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor", vol. II, Bucureşti, 1961, p. 278). Termenul este utilizat, alături de cel de „verbe substantivate", şi de Eugen Cîmpeanu (*Substantivul. Studiu stilistic*, Bucureşti, 1975, p. 226).

Existenţa unui simbol special — S c v — este determinată de faptul că aceste substantive păstrează încă unele caracteristici verbale.

[29] Cînd înţelesul substantivului determinat de un genitiv conţine o nuanţă verbală, este vorba de un genitiv subiectiv sau obiectiv, după cum raportul este activ sau pasiv. Genitivul subiectiv arată pe autorul acţiunii exprimate de substantivul verbal. Genitivul obiectiv desemnează pe cel care suferă efectele acţiunii conţinute în substantivul regent. Aceste două specii de genitiv seamănă din punct de vedere strict sintactic, unul cu subiectul, celălalt cu obiectul direct. Originea lor verbală le face să păstreze destul de clară ideea de acţiune, ceea ce duce la sensuri sintactice perfect similare cu acelea pe care le are substantivul cînd se leagă de un verb propriu-zis (Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, p. 95—96; vezi şi Al. Graur, *Gramatica azi*, Bucureşti, 1973, p. 189). Gabriela Pană Dindelegan (*Sintaxa limbii române. Partea I Sintaxa grupului verbal*, p. 167—169) enunţă situaţiile în care, în cadrul transformării de nominalizare, unele vecinătăţi verbale îşi modifică statutul sintactic, acomodîndu-se regimului noului centru: nominalul subiect din construcţiile de bază devine genitiv, nominalul obiect direct devine genitiv sau grup prepoziţional cu *de*, adverbele modale devin adjective. În cazul aşa-numitelor verbe „intrinsec reciproce", verbe implicînd prin natura lor semantică două nominale, rezultă trei construcţii sinonime: *asemănarea lui A cu B, asemănarea lui A şi a lui B, asemănarea dintre A şi B.*

76. GN = S c + DEF + DEF + S pr g:
soiaua lui Saferian (Ioanide, 7)

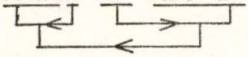

77. GN = S c + DEF + CEL + S g:
adevărul celor spuse (Intrusul, 120)

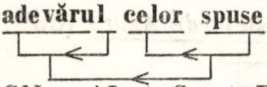

78. GN = AL + S g + DEF + S c:
a lumii *mireasă* (Antol., 4, Mioriţa)

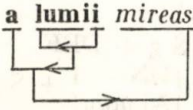

79. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S g + Aj:
durata acelei cercetări *nemiloase* (Intrusul, 127)

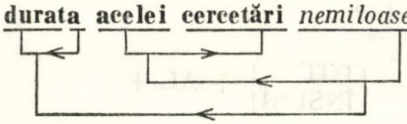

80. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{S g + DEF}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}\text{ + Sg}\\\text{DEF + S pr g}\end{matrix}\right\}$:
această împărăţie a zăpezii (Paznic, 43)

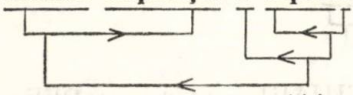

81. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{ACESTA}\end{matrix}\right\}$ + AL +
+ $\left\{\begin{matrix}\text{S g + DEF}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}\text{ + S g}\\\text{DEF + S pr g}\\\text{Aj + DEF + S g}\end{matrix}\right\}$:
obiceiul acesta al *altor* **oameni** (Ioanide, 42)

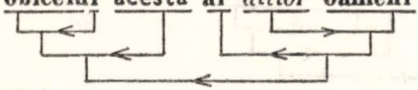

82. GN = S c + DEF + Aj + AL + S pr g + DEF:
documentarea *fictivă* **a Princepelui** (Caiete, 8)

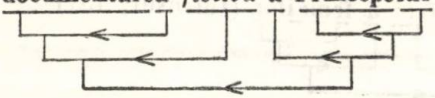

83. GN = S c + DEF + ACESTA + Aj + AL + $+\left\{\begin{matrix}\text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\\ \text{DEF + S pr g}\end{matrix}\right\}$:

mediul acela *cosmopolit* **al Coastei** *(de Azur)* (C.P., 176)

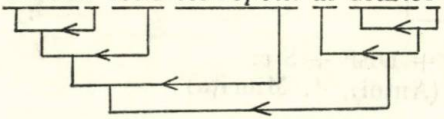

84. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{TOT}\\ \text{ÎNSUȘI}\end{matrix}\right\}$ + S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\\ \text{DEF + S g}\end{matrix}\right\}$:

toată **dragostea mamei**

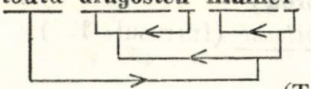

85. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{TOT}\\ \text{ÎNSUȘI}\end{matrix}\right\}$ + AL + $+\left\{\begin{matrix}\text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\\ \text{DEF + S g}\end{matrix}\right\}$:

dragostea *toată* **a mamei**

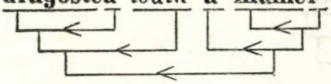

86. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{CHIAR}\\ \text{ÎNSUȘI}\end{matrix}\right\}$ + AL + S g + DEF + POS:

mormîntul *chiar* **al vieții** *sale* (Paznic, 407)

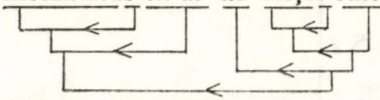

87. GN = Aj + DEF + S c + AL + S g + DEF:

imediata *vecinătate* **a campingului** (Scînteia, 18 mai 1972)

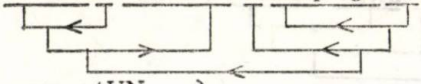

88. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Aj + AL + S g + DEF:

acea bucurie *secretă* **a femeilor** (Intrusul, 131)

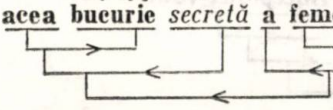

89. GN = S c + DEF + ACESTA + A j + AL + S g + DEF:
zgomotul *acela unic* **al închisorilor** (Șoseaua, 56)

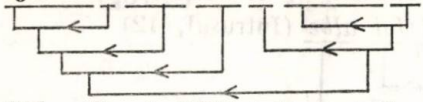

90. GN = S c + DEF + Prep + S ac + AL + S g + DEF:
buzunarul *de la piept* **al hainei** (Șoseaua, 22)

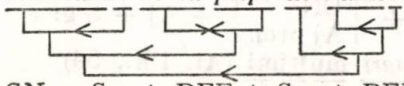

91. GN = S c + DEF + S g + DEF + S g:
imaginea extraordinarilor *salamandri* (Zig-zag, 421)

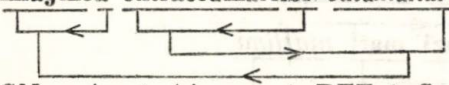

92. GN = Av + Aj comp + DEF + S c + AL + S g + + DEF + Aj:
mai **buna** *gospodărire* **a resurselor** *naturale* (Scînteia, 21 nov. 1972)

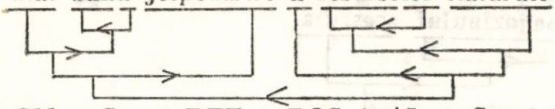

93. GN = S c + DEF + POS + AL + S g + DEF:
hotărîrea *noastră*, **a studenților**

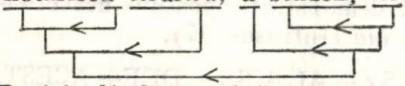

Deși în limba română contemporană s-a generalizat apoziția substantivală în nominativ, se păstrează totuși structurile în care adjunctul-substantiv în genitiv exprimînd aceeași idee de posesie ca și adjectivul posesiv pare o apoziție a acestuia din urmă.

Structura este formată prin analogie cu apoziția care determină un pronume. Apoziția pronominală se acordă și azi frecvent cu pronumele determinat: *succesul lor, al tuturor* (după care s-a ajuns la *succesul nostru, al elevilor*).

Adjectivul posesiv are de obicei formele *nostru, vostru*, deci cuprinde ideea mai multor posesori. Pentru un singur posesor structura este improbabilă, dacă nu chiar imposibilă.

94. GN = Aj + DEF + S c + AL + S g + DEF + S pr n:
pitorescul *decor* **al pădurii** *Dumbrava* (Scînteia, 18 mai 1972)

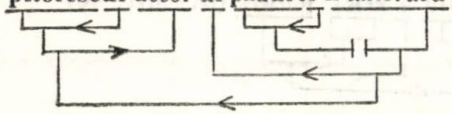

95. GN = S c + DEF + S g + DEF + { POS / PR g } + Aj:

buzunarele flanelei *lui albe* (Intrusul, 12)

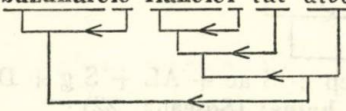

96. GN = S c + DEF + { UN / Aj pron } + Aj + S g:

a) **tălăzuirea unei** *mari* **mulţimi** (Al. Ph., 56)

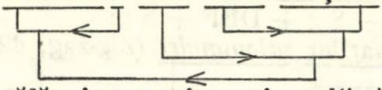

b) **tălăzuirea unei mari** *mulţimi*

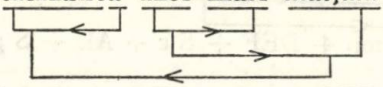

97. GN = S c + DEF + S g + DEF + ACESTA g:

vitrina magazinului acestuia

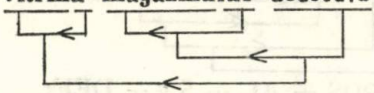

Destul de frecvent în limba română contemporană structura apare cu adjectivul demonstrativ postpus neacordat în caz: *rădăcina dovleacului ăla* (Intrusul, 17).

98. GN = { UN / Aj pron } + S c + AL + S g + DEF + ACESTA g:

o secvenţă a filmului acestuia

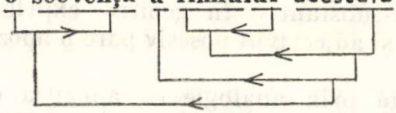

99. GN = S c + DEF + Aj pron + NR + S g:

sinteza *acestor două elemente* (Zig-zag, 11)

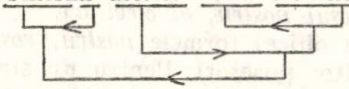

100. GN = S c + DEF + Prep + Av + AL + S g + DEF + POS:

partea *din dreapta* **a ariei** *noastre* (Desculţ, 48)

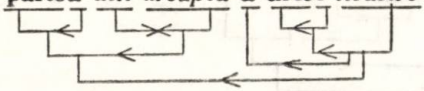

101. GN = S c + DEF + NR ord + AL + S g + DEF + +POS:

nevasta *dintîi* **a bărbatului** *meu* (Desculț, 29)

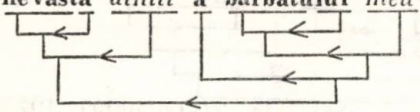

102. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Aj + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S g:

cîteva pretenții *absurde* **ale unor solicitanți**

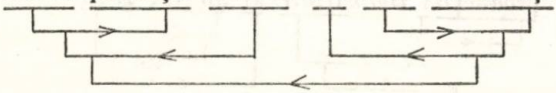

103. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + Aj + S c + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + + S g + Aj + Aj:

o *dureroasă* **încheiere a unei activități** *didactice meritorii*

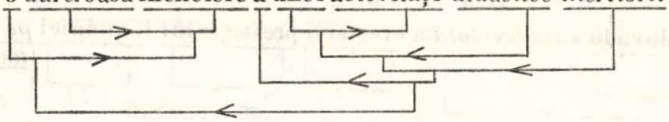

(Scînteia, 11 iulie 1973)

104. GN = S c + DEF + DEF + S pr g + Conj + S pr g:

precizările lui Ion *și* **Vasile**

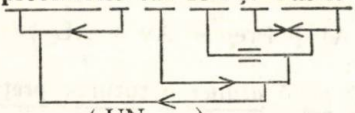

105. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Prep + S ac + Conj + + Prep + S ac:

o luptă *pe viață și pe moarte* (Șoseaua, 29)

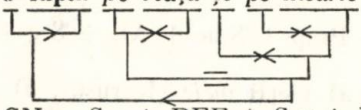

106. GN = S c + DEF + S g + DEF + Aj + AL + S g+ + DEF:

justețea politicii *marxist-leniniste* **a partidului**

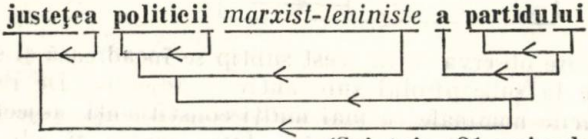

(Scînteia, 21 noiembrie 1972)

107. GN = S c + DEF + S g + DEF + Prep + S ac + + AL + S g + DEF:

creşterea nivelului *de trai* **al populaţiei**

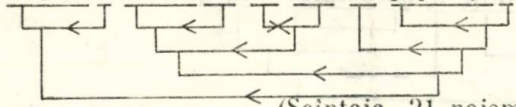

(Scînteia, 21 noiembrie 1972)

108. GN = S c + DEF + S g + DEF + Aj + AL + S g + + DEF + NR card:

planul producţiei *industriale* **al anului** *1975*

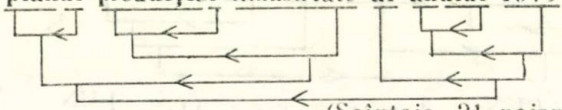

(Scînteia, 21 noiembrie 1972)

109. GN = $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$ + S c + Aj + AL + S g + DEF + + S g + DEF + S pr g + DEF + Prep + S ac + Aj:

o dovadă *suplimentară* **a creşterii prestigiului României** *pe plan mondial*

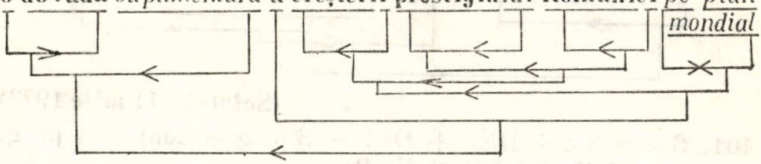

110. GN = S c + DEF + Aj + Prep + Av + AL + TOT g + S g + DEF:

urcarea *nemaiîntîlnită pînă atunci a* tuturor **preţurilor**

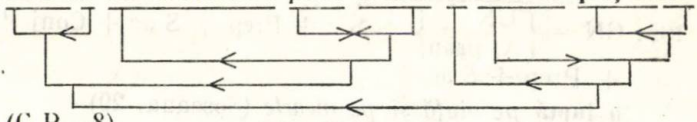

(C.P., 8)

111. GN = S c + DEF + Prep + S ac + AL + S g + + DEF + POS:

drumul *de întoarcere* **al vieţii** *mele* (Intrusul, 5)

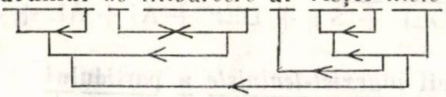

Se poate observa că în acest subtip se încadrează şi structurile de la subcapitolul substantiv + adjectiv. De regulă, în grupurile nominale cu mai mulţi constituenţi, adjectivele preced substantivele în genitiv. Între centru şi adjunctul

substantiv în genitiv se mai intercalează, adesea, grupurile prepoziționale.

Se mai remarcă și faptul că, începînd de la structura 91, urmează tipuri de grupuri nominale în care unii adjuncți aduc, la nivelul lor, determinări obligatorii în grupul nominal.

Toate cazurile subordonării, spre deosebire de nominativ, prezintă în comun posibilitatea de a apărea în contextul unei prepoziții. Ceea ce diferă de la un caz la altul este inventarul concret de prepoziții pe care le admit.

Totuși, este interesant de marcat cazul după fiecare tip de prepoziție, mai ales în perspectiva interpretării limbii române ca limbă străină.

Pe de altă parte, în funcție de cazul cerut de prepoziție, intervin schimbări în articularea substantivului. Prepozițiile care cer genitiv-dativul sînt urmate în mod obligatoriu de substantive articulate, spre deosebire de cele care cer acuzativul, după care substantivele sînt, de regulă, nearticulate, dacă nu au alte determinări (excepție face prepoziția *cu*, avînd valoarea instrumentală, sociativă sau, uneori, modală). Din aceste motive vor fi date, alături de grupurile nominale omogene, și grupurile nominale eterogene respective, fără a mai apela la simbolurile G prep sau G circ[30].

112. GN = S c + DEF + Prep + S g + DEF:

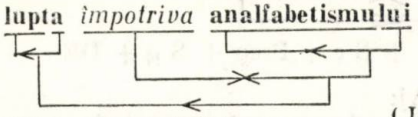

113. GN = S c + DEF + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S g:

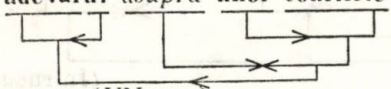

(Întrusul, 100)

114. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Prep + S g + DEF:

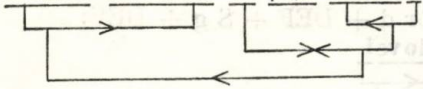

[30] G prep = grup prepozițional, totdeauna circumstanțial; G circ = grup circumstanțial adverbial sau nominal prepozițional (Gabriela Pană Dindelegan, *Grup prepozițional facultativ vs grup prepozițional obligatoriu*, SCL, XXIV, 1973, nr. 5, p. 601).

115. GN = $\begin{Bmatrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{Bmatrix}$ + S c + Prep + $\begin{Bmatrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{Bmatrix}$ + S g:

această atitudine *în fața* **unor necazuri**

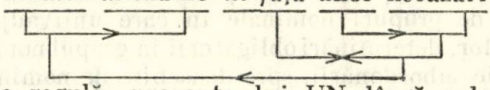

De regulă, prezența lui UN lîngă substantivul centru atrage absența acestui simbol de la S g și înlocuirea sa cu Aj pron (sau invers).

Structura este mai obișnuită cu o determinare suplimentară a lui S g:

116. GN = $\begin{Bmatrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{Bmatrix}$ + S c + Prep + $\begin{Bmatrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{Bmatrix}$ + + $\begin{Bmatrix}\text{S g + Aj}\\ \text{Aj + S g}\end{Bmatrix}$:

această atitudine *în fața* **unor suferințe** *comune (unor mari necazuri)*

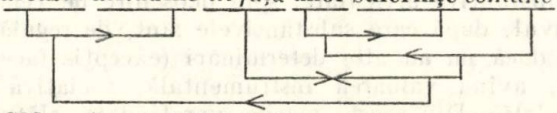

117. GN = S c + DEF + Prep + Aj + DEF + S g + Aj:

anii *de dinaintea* **primului** *război mondial*

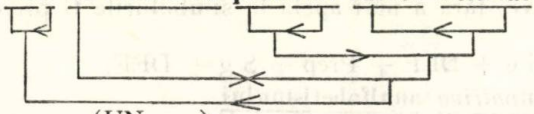

118. GN = $\begin{Bmatrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{Bmatrix}$ + S c + Prep + S g + DEF + Prep + S ac + Aj:

cîteva comenzi *din partea* **statului** *pentru țesături naționale*

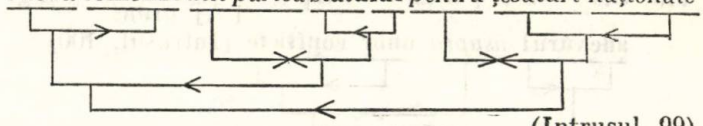

(Intrusul, 99)

2.1.5.3. *GN = S c + S d*

119. GN = S c + S pr d + DEF + S g + DEF:

domn **Țării Moldovei**

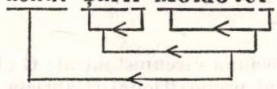

Este un tip de construcție specific limbii vechi și populare, care mai este întîlnită în scrierile istorice ale lui Mihail

Sadoveanu: *Ştefan Voievod, domn pămîntului Moldovei* (*Opere*, vol. XIX, Bucureşti, 1959, p. 208).

În poezia modernă se utilizează pentru a da solemnitate exprimării:

Tu, *frate plînsetelor* noastre
Şi *răzvrătirii* noastre *frate* (Antol., 232, Goga)

Alături de această structură (rară în limba română actuală) apare frecvent o structură de dată recentă, avînd ca centru un substantiv nume de acţiune cu forma fostului infinitiv lung. Prezenţa în structură a unui S c v articulat enclitic este posibilă datorită determinărilor sale (în structura S c v + S d, adjunctul în dativ nu poate urma imediat după un substantiv articulat enclitic, ci este precedat de un alt adjunct, de regulă, prepoziţional)[31].

120. GN = S c v + DEF + {UN / Aj pron} + S g + S d + DEF:

intentarea unui proces ministrului

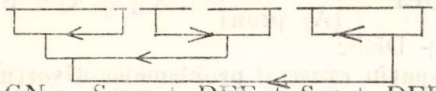

121. GN = S c v + DEF + S g + DEF + Aj + S d + + DEF + Aj:

predarea limbii *române* **studenţilor** *străini*

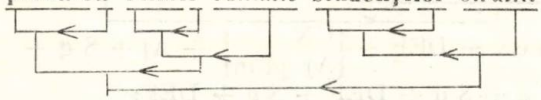

122. GN = S c v + DEF + {UN / Aj pron} + S g + Aj + DEF + + S d:

intentarea unui proces fostului *prim-ministru*

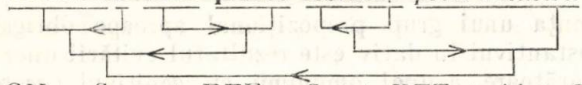

123. GN = S c v + DEF + S g + DEF + Aj + S d + +DEF + S g + DEF:

conferirea titlului *onorific* **autorului cărţii**

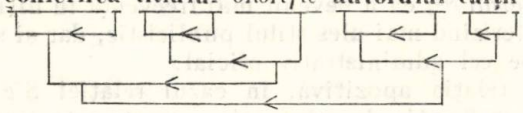

[31] Mioara Avram, *O specie modernă a atributului în dativ şi alte probleme ale determinării atributive*, LR, XIV, 1965, nr. 4, p. 415—428. (Cele mai multe structuri sînt preluate din articolul citat).

124. GN = S c v + DEF + Prep + S ac + S d + DEF:
trimiterea *de ajutoare* **sinistraţilor**

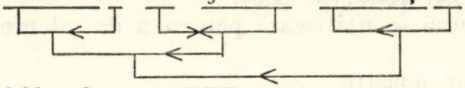

125. GN = S c v + DEF + Prep + S ac + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S d:
trimiterea *de ajutoare* **unor sinistraţi**

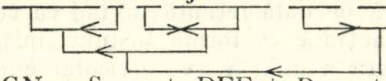

126. GN = S c v + DEF + Prep + S ac + Aj + S d + + DEF + Aj:
acordarea *de împuterniciri speciale* **comitetului** *permanent*

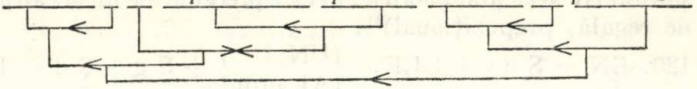

127. GN = S c v + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S g + Aj + S d + + DEF + S g + DEF:
acordarea unui spaţiu *exagerat* **problemelor divorţului**

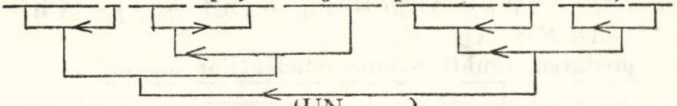

128. GN = S c v + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + Aj + S g + + TOT d + S d + DEF + S g + DEF:
acordarea unor *largi* **libertăţi** *tuturor* **păturilor populaţiei**

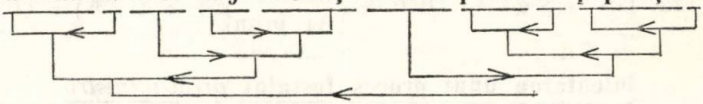

Existenţa unui grup prepoziţional aproape obligatoriu lîngă substantivul în dativ este rezultatul evitării unor confuzii supărătoare, a unei omonimii cu genitivul *(acordarea ajutoarelor sinistraţilor)*.

Deşi structura era deja întîlnită de Iorgu Iordan în 1943 *(aservirea sa cărnii)*[32], ea a devenit mai frecventă în ultimele decenii, caracterizînd mai ales stilul publicistic, dar şi stilul ştiinţific şi pe cel administrativ oficial.

Exceptînd relaţia apozitivă, în cazul relaţiei S c + S (sau pronume cu funcţie de substantiv) aceasta este marcată

[32] Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor"*, Iaşi, 1943 (ed. 2, Bucureşti, 1948, p. 283).

prin recțiune cazuală, singura formă prin care un substantiv se subordonează altui substantiv[33].

Un loc special ocupă articolul, a cărui utilizare ca indice de relație sintactică nu se poate încadra nici în fenomenul de acord, nici în cel de recțiune[34].

Prezența în structura grupului nominal a unor adjuncți în dativ alături de o altă determinare obligatorie (un grup prepozițional, de obicei) se explică prin păstrarea unor caracteristici verbale de către substantivele-centru provenite din verbe. Toate aceste substantive sînt legate de un verb tranzitiv: *trimitere, acordare, atribuire* etc.

În *trimiterea de ajutoare sinistraților, sinistraților* este și un complement indirect al lui *trimitere*, care este și verb. Subordonarea substantivului față de atribut este neîndoielnică, ceea ce justifică considerarea lui ca atribut de către sintaxa tradițională. Totodată, însă, modalitatea de expresie (dativul !) și semantismul verbal al centrului îl raportează la complement, de aici și interpretarea de complement indirect al substantivului[35].

Includerea determinărilor substantivelor verbale nu este o soluție convențională. Un substantiv verbal cu o determinare subiectivă ori obiectivă „directă" (corespunzătoare unui obiect direct) are o determinare *nominală* marcată formal: construcția genitivală sau prepozițională cu DE.

În continuare vor fi înregistrate grupurile nominale eterogene cu adjuncți în dativ:

$$129.\ GN = S\,c\,v + DEF + \left\{ \begin{array}{l} S\,g + DEF \\ \left\{ \begin{array}{l} UN \\ Aj\ pron \end{array} \right\} + S\,g \\ DE + S\,ac \end{array} \right\} + Prep + $$

$$+ S\,d + DEF + \left\{ \begin{array}{l} Aj \\ POS \\ S\,g + DEF \end{array} \right\}:$$

obținerea unei calificări *datorită* **voinței** *sale*

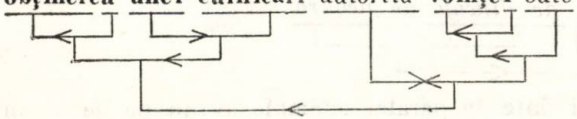

[33] Genitivul apare, în general, ca adjunct al unui nume, deci făcînd parte din expansiunea grupului nominal. Dativul apare, în general, ca adjunct al unui verb tranzitiv sau intranzitiv, deci făcînd parte din expansiunea unui grup verbal.

[34] Valeria Guțu Romalo, *ibidem*, p. 68.

[35] *Ibidem*, p. 181.

130. GN = S c v + DEF + S g + DEF + Prep + S d + + DEF + S g + DEF + Aj:

îndeplinirea sarcinilor *conform* **hotărîrii adunării** *generale*

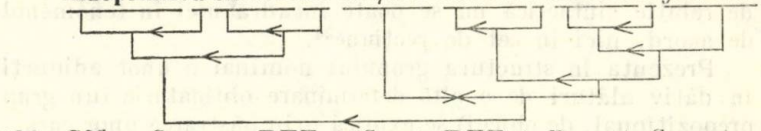

131. GN = S c v + DEF + S g + DEF + Prep + S ac + +Prep + S d + DEF + Prep + S ac:

obținerea titlului *de fruntaș datorită* **rezultatelor** *în producție*

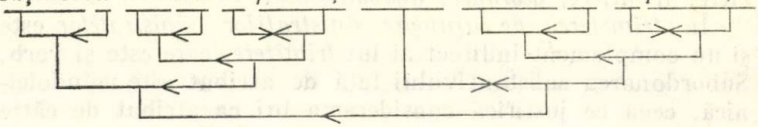

2.1.5.4. *GN = S c + S ac*

2.1.5.4.1. Se remarcă existența unui tip de grup nominal în care adjunctul este atașat la dreapta centrului prin intermediul prepoziției PE, marcă a genului personal[36]:

132. S c + DEF + POS + PE + S ac: **invidia** *sa pe Ion*

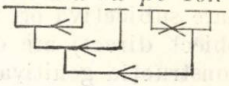

Chiar dacă adjunctul introdus prin PE nu este o persoană, prezența unui substantiv nume de persoană sau a unui substitut al acestuia este obligatorie în structură: *invidia pe succesele cuiva*.

2.1.5.4.2. În afara cazurilor cu aceste „substantive tranzitive" ca centru, grupul nominal în discuție este întotdeauna un grup nominal eterogen. Pentru aceeași structură au fost selectate exemple cu diferite valori semantice.

133. GN = $\begin{cases} S\ c \\ S\ c\ v \end{cases}$ + DEF + Prep + S ac :

țara *de dincolo de* **negură**

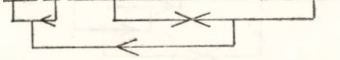

Vor fi date în paralel exemple avînd pe de o parte ca centru un substantiv obișnuit, iar pe de alta un substantiv verbal, întrucît între cele două tipuri apar anumite diferențe.

[36] D. D. Drașoveanu vorbește de un atribut acuzatival pentru această categorie rară de „substantive tranzitive" (*Un atribut acuzatival*, CL, XXI, 1976, nr. 1, p. 79—81).

130. GN = S c v + DEF + S g + DEF + Prep + S d + + DEF + S g + DEF + Aj:

îndeplinirea sarcinilor *conform* **hotărîrii adunării** *generale*

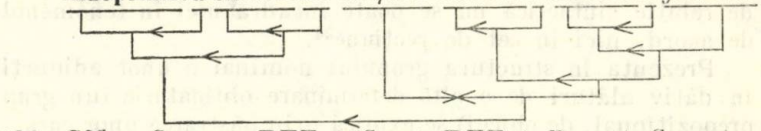

131. GN = S c v + DEF + S g + DEF + Prep + S ac + +Prep + S d + DEF + Prep + S ac:

obținerea titlului *de fruntaș datorită* **rezultatelor** *în producție*

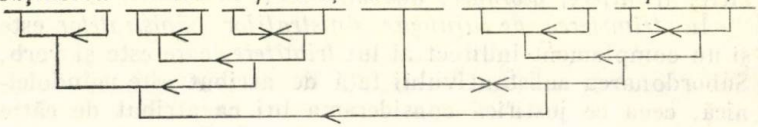

2.1.5.4. *GN = S c + S ac*

2.1.5.4.1. Se remarcă existența unui tip de grup nominal în care adjunctul este atașat la dreapta centrului prin intermediul prepoziției PE, marcă a genului personal[36]:

132. S c + DEF + POS + PE + S ac: **invidia** *sa pe Ion*

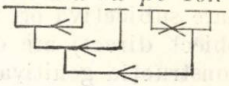

Chiar dacă adjunctul introdus prin PE nu este o persoană, prezența unui substantiv nume de persoană sau a unui substitut al acestuia este obligatorie în structură: *invidia pe succesele cuiva*.

2.1.5.4.2. În afara cazurilor cu aceste „substantive tranzitive" ca centru, grupul nominal în discuție este întotdeauna un grup nominal eterogen. Pentru aceeași structură au fost selectate exemple cu diferite valori semantice.

133. GN = $\begin{cases} S\ c \\ S\ c\ v \end{cases}$ + DEF + Prep + S ac :

țara *de dincolo de* **negură**

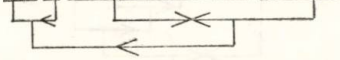

Vor fi date în paralel exemple avînd pe de o parte ca centru un substantiv obișnuit, iar pe de alta un substantiv verbal, întrucît între cele două tipuri apar anumite diferențe.

[36] D. D. Drașoveanu vorbește de un atribut acuzatival pentru această categorie rară de „substantive tranzitive" (*Un atribut acuzatival*, CL, XXI, 1976, nr. 1, p. 79—81).

2.1.5.4.2.1. *GN = S c + DEF + Prep + S ac*

a) determinări atributive[37]

— *datoria către țară* (explicație)
— *ulcica cu vin* (conținut)
— *omul cu învățătură* (calitate)
— *crucea de lemn* (materie)
— *pantofii cu toc* (posesie)
— *fila de roman* (apartenență)
— *postavul de Veneția* (origine)
— *avionul de Rio* (destinație)

b) determinări circumstanțiale

— *odaia dinspre drum* (Intrusul. 18) (loc)
— *somnul de după prînz* (timp)
— *bunicul după mamă* (Desculț, 34) (relație)
— *madona cu pruncul* (sociativ)
— *goana după aur* (scop)
— *doina din frunză* (instrument)

c) comparații

Elementele componente ale comparației au fost notate cu simbolul Av. De fapt este vorba de adverbe de comparație cu valoare de prepoziție. Comparația este o categorie gramaticală ce caracterizează adjectivul și adverbul. Comparația între două substantive se explică prin subînțelegerea unor adjective-adjuncți ai substantivului centru.

— *negi cît niște nuci* (Monolog, 9) (*negi mari ca niște nuci*)
— *flăcăii ca brazii (flăcăii înalți ca brazii)*
— *zăpada cît casa (zăpada înaltă cît casa)*
— *apa ca un bivol negru (apa furioasă și neagră ca un bivol...)*

2.1.5.4.2.2. *GN = S c v + DEF + Prep + S ac*

a) adjunct ce poate fi interpretat ca subiect:

— *un scîrțîit de vînt* (Al. Ph., 67) (=*vîntul scîrțîie*)

b) adjunct ce poate fi interpretat drept *complement direct*:

— *desfacerea de bunuri* (=*desface bunuri*)

c) adjunct — *complement indirect*:

— *adresarea către prieteni* (=*se adresează către prieteni*)

d) adjunct — *complement de agent*:

— *cumpărarea vilei de către Piticu* (=*vila cumpărată de Piticu*)

---

[37] Pentru valorile semantice ale prepozițiilor vezi Melania Florea și Adriana Ionescu, *Funcțiunea și valorile semantice ale prepoziției în sintagma GN 1 — P — GN 2*, AUB, Seria limba și literatura română, 1969, p. 53—70.

În stilul publicistic şi în cel ştiinţific se întîlnesc destul de frecvent construcţii prepoziţionale echivalînd cu un genitiv obiectiv sau subiectiv *(prezentarea de spectacole, realizarea de beneficii, acordarea de premii)*, ajungînd să se realizeze tot prepoziţional şi adjunctul în dativ care urmează unor astfel de construcţii *(trimiterea de ajutoare către sinistraţi, vînzarea de locuinţe către populaţie)*.

e) *determinări circumstanţiale*:

— *trecerea către sud* (direcţie, loc)
— *întîlnirea peste ani* (timp)
— *plimbarea cu vaporul* (instrument)
— *vînzarea cu bucata* (măsură)
— *întoarcerea de la cîmp* (loc)
— *întîlnirea de afaceri* (scop)
— *întîmplarea cu Daud* (relaţie)
— *întîlnirea cu prietenii* (sociativ)
— *încercarea fără speranţă* (mod)

În continuare sînt înregistrate celelalte structuri cu adjunctul substantiv în acuzativ. Determinarea de bază este prepoziţională, dar apar şi tipurile precedente de adjuncţi.

134. GN = S c + Av + Prep + S ac:
flăcări ca de incendiu (Intrusul, 117)

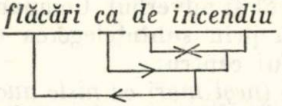

135. GN = S c + Aj + Prep + Aj + S ac:
fiori păgîni de limpede legendă (Monolog, 30)

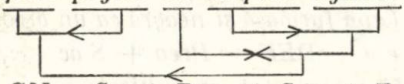

136. GN = S c + Prep + S ac + Prep + S ac:
garduri cu dinţi de lemn (Intrusul, 89)

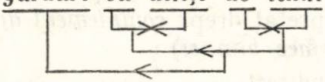

137. GN = Aj + S c + Prep + S ac + Aj:
asemenea iniţiative cu caracter intern (Scînteia, 18 mai 1972)

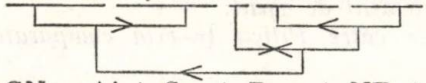

138. GN = Aj + S c + Prep + NR + S ac:
sprintenă zidire cu trei turle (Antol., 353, Labiş)

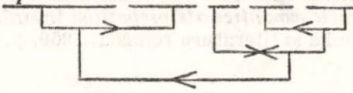

139. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{POS}\\\text{PR g}\\\text{ACESTA}\\\text{TOT}\end{matrix}\right\}$ + Prep + S ac:

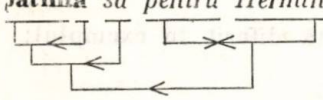

tendința ei spre ordine (Intrusul, 146)

Aceeași structură este întîlnită și în exemplul *znamia asta de Iancu* (Desculț, 29), o construcție populară în care se inversează raportul între determinat și determinant *(Iancu cel ca o znamie)*, la fel ca în grupul Aj + S *(proasta de babă = baba proastă)*.

140. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Prep + S ac:

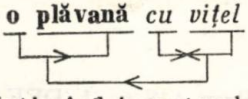

(Desculț, 78)

Extinzînd inventarul și asupra unui substantiv în acuzativ cu funcție de centru, se constată că, în paralel cu această structură, apare și alta cu substantivul nearticulat: *cu titlu de ipoteză, sub beneficiu de inventar*; este vorba de fapt de niște construcții cu caracter fix, ca și în franceză (de unde provin).

141. GN = Aj + DEF + S c + Prep + S ac :

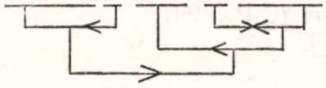

142. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{AL + POS}\end{matrix}\right\}$ + Prep + S ac:

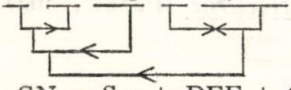

(Desculț, 66)

143. GN = S c + DEF + CEL + Aj + Prep + S ac:

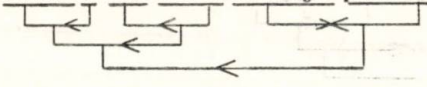

(Desculț, 32)

144. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + $\begin{Bmatrix} \text{Aj} \\ \text{NR ord} \end{Bmatrix}$ + S c + Prep + S ac:

o *fabuloasă* **aptitudine** *de adaptare* (C.P., 118)

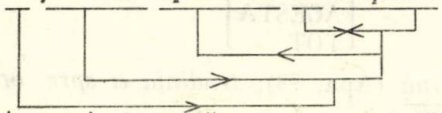

Aceeași structură este segmentată diferit în exemplul:

o *frumoasă* **surpriză** *pentru copii*

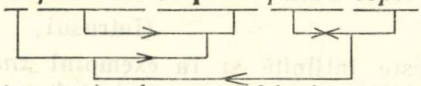

pentru ca în alt caz ambiguitatea sintactică să facă posibile două interpretări:

a) **un** *vechi* **amurg** *pe Rin* (Al. Ph., 19)

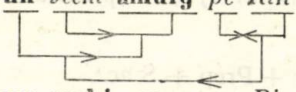

b) **un** **vechi** *amurg* *pe Rin*

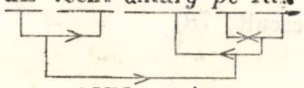

145. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + S c + Prep + S ac + DEF + Aj:

acest **tînăr** *cu* **ochii** *mari* (Antol., 448, Sorescu)

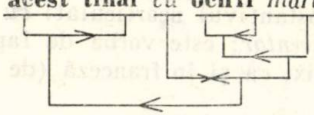

146. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + S c + Prep + Aj + S ac:

un **podiș** *cu* *puține* *lanuri* (C.P., 96)

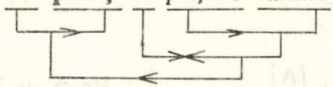

147. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + Aj + S c + Prep + S ac + Aj:

a) **un** *bătrîn* **ocean** *cu* *valuri* *eterne* (Paznic, 462)

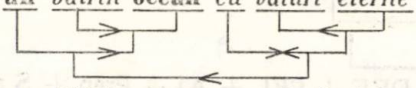

b) **un** *bătrîn* **ocean** *cu* *valuri* *eterne*

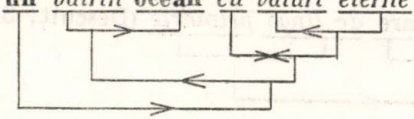

148. GN = S c + DEF + Prep + S ac + DEF + CEL + Aj:
povestea *cu* **popa cel** *spîn* (Desculț, 75)

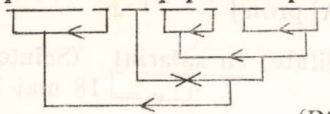

149. GN = S c + DEF + $\begin{Bmatrix} \text{POS} \\ \text{ACESTA} \end{Bmatrix}$ + Aj + Prep + S ac:
bluza *mea nouă de mătase*

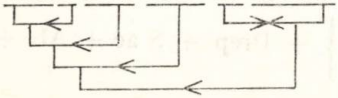

150. GN = Aj + DEF + POS + S c + Prep + S ac:
noua *mea bluză de mătase*

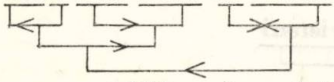

151. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + $\begin{Bmatrix} \text{Aj} \\ \text{NR ord} \end{Bmatrix}$ + S c + Prep + S ac:
această *nouă* **vacanță** *de vară*

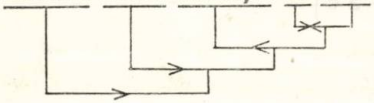

152. GN = $\begin{Bmatrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{Bmatrix}$ + $\begin{Bmatrix} \text{Aj} \\ \text{NR ord} \end{Bmatrix}$ + S c + AL + POS + + Prep + S ac:
această *nouă* **vacanță a mea** *de vară*

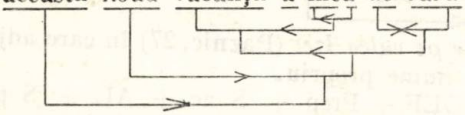

153. GN = S c + DEF + Prep + S ac + DEF + S n:
chelnerii *de la* **bodega** *Mercur* (C.P., 16)

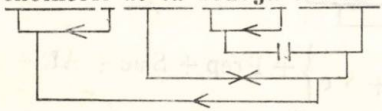

154. GN = S c + DEF + Prep + S ac + Conj + S ac:
întîlnirea *dintre socru și ginere*

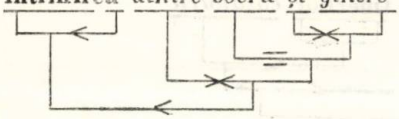

155. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix} \text{S g + DEF} \\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right. \end{matrix} + \text{S g}\right\}$ + Prep + + S ac (+ DEF)

cumulul pensiei (de invaliditate) *cu* **salariul** (Scînteia, 18 mai 1972)

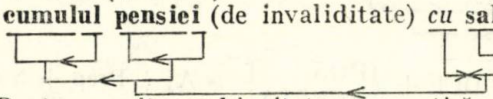

Pentru a evita ambiguitatea semantică *(casa unui prieten de la munte)*, structura are, de regulă, topica:

156. GN= $\left\{\begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right. \end{matrix} + \text{S c}\right\}$ + Prep + S ac + AL + + $\left\{\begin{matrix} \text{S g + DEF} \\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right. \end{matrix} + \text{S g}\right\}$

casa *de la munte* **a unor prieteni**

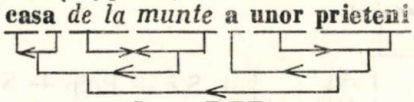

157. GN = $\left\{\begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right. \end{matrix} + \text{S c}\right\}$ + Prep + S ac + DEF + + $\left\{\begin{matrix} \text{S g + DEF} \\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right. \end{matrix} + \text{S g}\right\}$.

întîrzierile *în* **livrarea unor produse** (Scînteia, 21 noiembrie 1972)

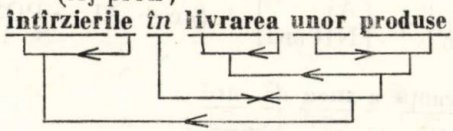

cu varianta *satele de pe valea Izei* (Paznic, 27) în care adjunctul în genitiv este nume propriu.

158. GN = S c + DEF + Prep + S ac + AL + S pr g:

făptura *de lapte* **a Grușencăi** (C.P., 10)

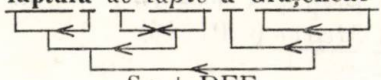

159. GN = $\left\{\begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right. \end{matrix} + \text{S c}\right\}$ + Prep + S ac + AL + Aj + + DEF + S g:

casa *de la munte* **a tinerilor** *căsătoriți*

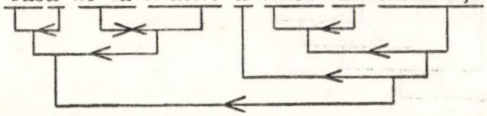

160. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\,c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,c \end{matrix} \right\} + Prep + S\,ac + AL + \left\{ \begin{matrix} S\,g + DEF + POS + Aj \\ Aj + DEF + POS + S\,g \end{matrix} \right\}$:

casa *de la munte* **a tinerilor** *noştri prieteni*

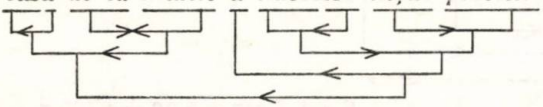

161. $GN = S\,c + DEF + ACESTA + Prep + S\,ac + AL + \left\{ \begin{matrix} S\,g + DEF + POS + Aj \\ Aj + DEF + POS + S\,g \end{matrix} \right\}$:

casa aceasta *de la munte* **a tinerilor** *noştri prieteni*

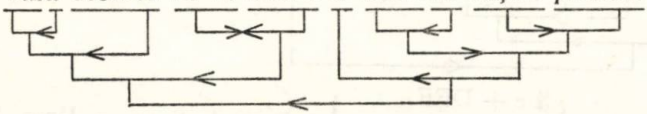

162. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\,c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,c \end{matrix} \right\} + Prep + S\,ac + Prep + S\,ac$:

a) **maimuţoiul** *de pîslă de pe parbriz* (Şoseaua, 7)

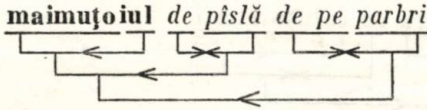

b) cu varianta *reputaţia de om de lume* (C. P., 176), care din punctul de vedere al relaţiilor din interiorul grupului nominal este o structură diferită de prima. În timp ce la structura a) este vorba de doi adjuncţi ai substantivului centru, la b) adjunctul *om* are, la rîndul său, un alt adjunct: *de lume*. Reprezentarea grafică înlătură ambiguitatea.

163. $GN = \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,c + Prep + S\,ac + Prep + S\,ac + DEF + NR\ ord$:

un bilet *de tren pentru* **clasa a doua**

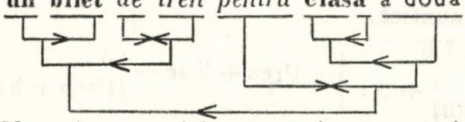

Uneori prepoziţia nu mai este exprimată în grupul prepoziţional în care substantivul primeşte un adjunct ce precizează categoria, calitatea sa: *bilet de tren clasa a doua* (C.P., 68).

164. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{ACESTA}\\\text{POS}\end{matrix}\right\}$ + Aj + Prep + S ac + Prep + S ac:

casa aceasta *veche de piatră de la apus*

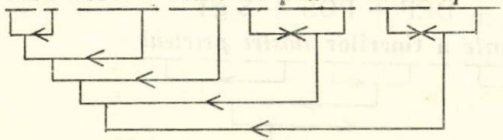

165. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + Aj + S c + Prep + S ac + Prep + S ac:

o *veche* **casă** *de piatră de la apus*

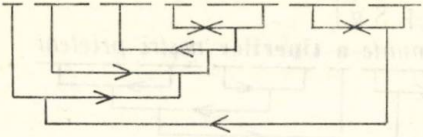

166. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{S c + DEF}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S c}\end{matrix}\right\}$ + Prep + S ac + Prep + + S ac + DEF:

întîlnirea *de lucru* **cu colaboratorii**

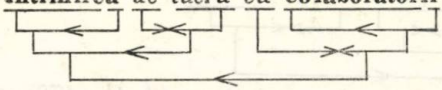

În absența prepoziției *cu*, ultimul substantiv în acuzativ din structură este, de asemenea, determinat:

un teanc *de bariș pentru* **muierile** *din sat* (Desculț, 23)

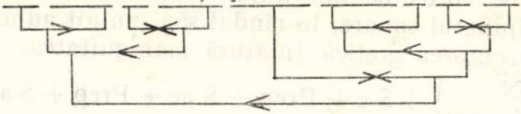

Aprecierea caracterului obligatoriu al determinărilor adjuncților substantive în acuzativ s-a făcut atît după criterii sintactice, cît și semantice.

167. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{S c + DEF}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S c}\end{matrix}\right\}$ + Prep + S ac + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{Prep + S ac}\end{matrix}\right\}$:

pantofii *cu toc înalt*

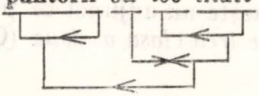

168. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \{UN \\ \{Aj\ pron \end{matrix} \right\} + Sc \Big\} + Prep + S\ ac + DEF +$

$$+ \left\{ \begin{matrix} POS \\ ACESTA \\ TOT \\ ÎNSUȘI \\ Sg + DEF \end{matrix} \right\}$$

o bluză *cu* **materialul clientului**

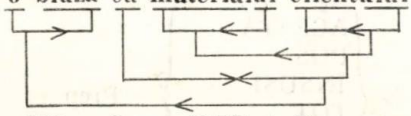

169. GN = S c + DEF + Prep + S ac + DEF + S g + + DEF + Aj:

trecerea *la* **făurirea societății** *socialiste*

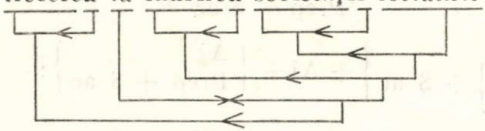

170. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \{UN \\ \{Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \Big\} + Prep + \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} +$

$$+ S\ ac + AL + \left\{ \begin{matrix} POS \\ Sg + DEF \end{matrix} \right\}:$$

culturile *de pe* **o tarla a cooperativei**

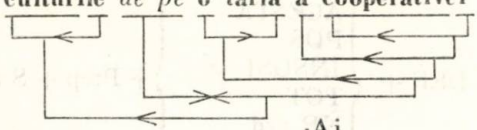

171. $GN = S\ c + DEF + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ ACESTA \\ POS \\ ÎNSUȘI \\ TOT \\ NR\ ord \\ S\ g + DEF \\ Prep + S\ ac \end{matrix} \right\} + Prep + S\ ac +$

$$+ \left\{ \begin{matrix} Aj \\ Prep + S\ ac \end{matrix} \right\}:$$

pantofii *mei cu toc înalt*

Prezența în structură a lui S g + DEF, deși posibilă, nu este recomandabilă, pentru că duce la confuzii supărătoare: *casa părinților din lemn* (mai puțin S ac: *casa de pe colină din lemn*, unde lipsa articulării lui *colină* evită confuzia; structura firească se obține prin repoziționare: *casa din lemn de pe colină*).

Structura mai poate primi încă un adjectiv:

$$172.\ GN = S\ c + DEF + \left\{\begin{array}{l}Aj\\ ACESTA\\ POS\\ ÎNSUȘI\\ TOT\\ NR\ ord\\ S\ g + DEF\\ Prep + S\ ac\end{array}\right\} + Prep +$$

$$+ \left\{\begin{array}{l}S\ ac\\ \left\{\begin{array}{l}UN\\ Aj\ pron\end{array}\right\} + S\ ac\end{array}\right\} + Aj + \left\{\begin{array}{l}Aj\\ Prep + S\ ac\end{array}\right\}:$$

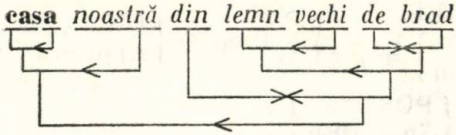

$$173.\ GN = S\ c + DEF + \left\{\begin{array}{l}Aj\\ ACESTA\\ POS\\ ÎNSUȘI\\ TOT\\ NR\ ord\\ S\ g + DEF\\ Prep + S\ ac\end{array}\right\} + Prep + S\ ac +$$

$$+ DEF + \left\{\begin{array}{l}POS\\ ACESTA\\ CEL + Aj\\ S\ g + DEF\\ Prep + S\ ac\end{array}\right\}:$$

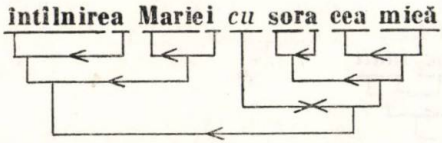

174. $GN = \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,c + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ AL + POS \\ AL + S\,g + DEF \\ AL + \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,g \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\} +$

$+ Prep + \left\{ \begin{matrix} S\,ac \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,ac \\ S\,ac + DEF \end{matrix} \right\} + Aj + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\}:$

o casă *bătrînească* ***din*** *lemn* ***vechi*** *de* ***brad***

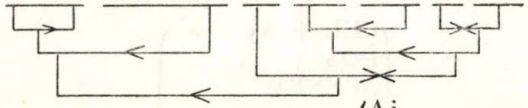

175. $GN = \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,c + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ AL + S\,g + DEF \\ AL + POS \\ AL + \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,g \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\} +$

$+ Prep + S\,ac + DEF + \left\{ \begin{matrix} CEL + Aj \\ POS \\ ACESTA \\ ÎNSUȘI \\ S\,g + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,g \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\} + (Aj):$

o întîlnire a Mariei *cu* **sora cea mică**

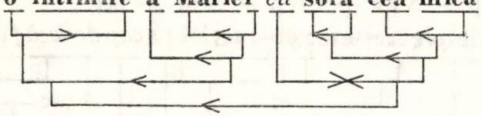

Se remarcă incompatibilitatea lui $\left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\}$ cu ACESTA.

176. $GN = \left\{ \begin{matrix} Aj + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + Aj \end{matrix} \right\} + S\,c + \left\{ \begin{matrix} AL + POS \\ ÎNSUȘI \\ AL + S\,g + DEF \\ AL + \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\,g \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\} +$

$+ Prep + S\,ac + DEF + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\}:$

noile *angajamente* **ale muncitorilor** *de la* **fabrica** *de pîine*

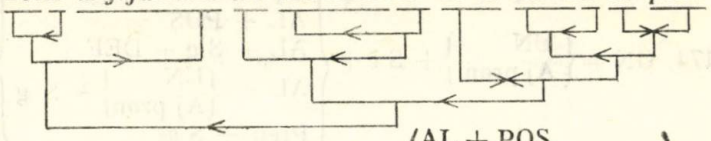

177. $GN = \left\{ \begin{matrix} Aj + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + Aj \end{matrix} \right\} + Sc + \left\{ \begin{matrix} AL + POS \\ ÎNSUȘI \\ AL + Sg + DEF \\ AL + \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + Sg \\ Prep + S\ ac \end{matrix} \right\} +$

$$+ Prep + S\ ac + DEF + \left\{ \begin{matrix} CEL + Aj \\ POS \\ ACESTA \\ ÎNSUȘI \\ S\ g + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ g \\ Prep + S\ ac: \end{matrix} \right\}:$$

marile *realizări* **ale muncitorilor** *de la* **fabrica cea nouă**

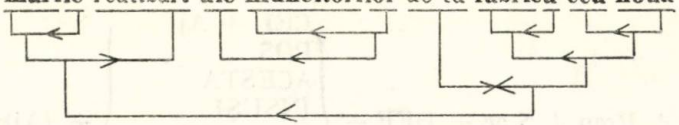

Cu cît numărul adjuncților substantivului în acuzativ devine mai mare, cu atît mai dificilă devine precizarea limitelor unui grup nominal:

178. GN = Sc + DEF + Aj + Prep + S ac + DEF + S g + DEF + Prep + S ac + Prep + S ac + Aj:

angajamentele *sporite despre* **creșterea producției** *pe cap de vacă furajat*

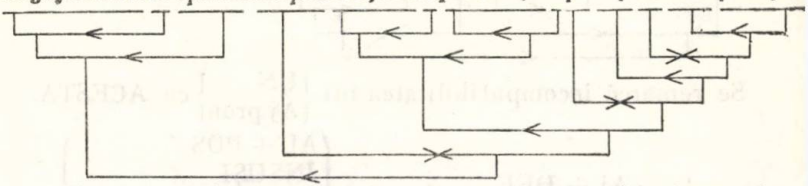

Pentru unele structuri din corpus au fost înlocuite unele exemple cu altele simplificate, din aceeași arie semantică, pentru a face mai clare relațiile din interiorul grupului nominal. Se prefigurează, astfel, tipul grupului nominal în discuție.

Tot de acum sînt prefigurate relațiile care se stabilesc între grupurile nominale. Se observă că în structura unui grup

nominal, prin expansiuni succesive, intră în relaţie un tip adjectival S + Aj cu un tip substantival S + S avînd mai multe subtipuri. Din combinarea lor rezultă o mare varietate de grupuri nominale.

Tipurile prezentate vor fi lărgite cu adjuncţii numelui neinventariaţi încă.

Structurile cu adjuncţii pronume nu vor mai avea expansiuni mult lărgite, pronumele avînd foarte rar adjuncţi obligatorii.

În cazul unor adjuncţi verbali, determinanţii lor obligatorii sînt, de regulă, complemente directe sau circumstanţiale.

În continuare vor fi prezentate alte structuri conţinînd adjuncţi obligatorii ai substantivului în acuzativ:

179. GN = S c + DEF + Prep + S ac + DEF + S g + + DEF + Prep + S ac:

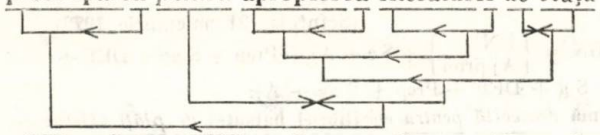

180. GN = S c + DEF + Prep + S ac + AL + S g + + DEF + Prep + S ac:

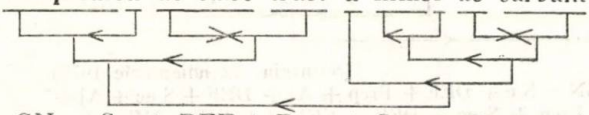

181. GN = S c + DEF + Prep + S ac + Prep + Aj + + DEF + S ac + AL + S g + DEF:

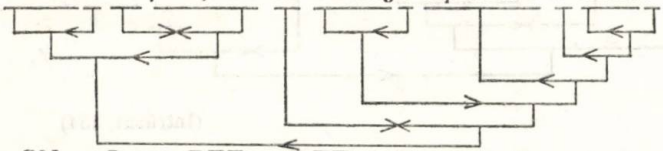

182. GN = S c + DEF + DEF + S pr g + Prep + S ac + + DEF + Prep + S ac + Aj:

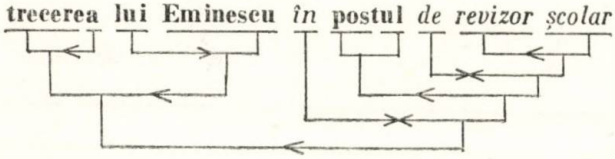

183. GN = S c + DEF + Prep + S ac + DEF + S g +
+ DEF + Prep + S ac + Aj:

eforturile *pentru* **realizarea bazei** *de materii prime*

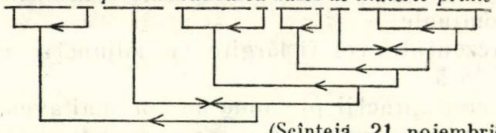

(Scînteia, 21 noiembrie 1972)

184. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Prep + S ac + DEF +
+ S g + DEF + Aj + Prep + S ac:

o premieră *specială pentru* **realizarea programului** *suplimentar la export*

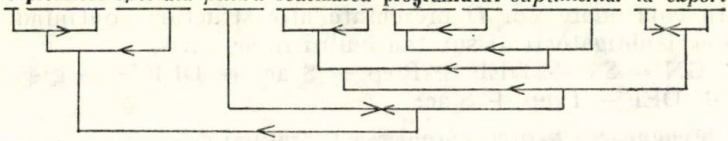

(Scînteia, 21 noiembrie 1972)

185. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Prep + S ac + DEF +
+ S g + DEF + Prep + S ac + Aj:

o problemă *deosebită pentru* **echilibrul balanţei** *de plăţi externe*

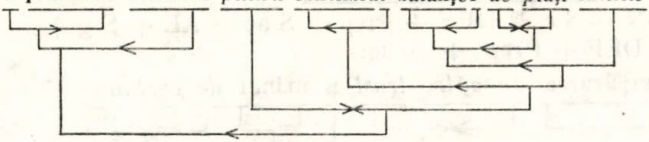

(Scînteia, 22 noiembrie 1972)

186. GN = S c + DEF + Prep + Aj + DEF + S ac + Aj +
+ Prep + S ac + DEF + CEL g + DE + NR ord:

guvernele *de după* **primul** *război mondial pînă la* **sfîrşitul celui de al doilea**

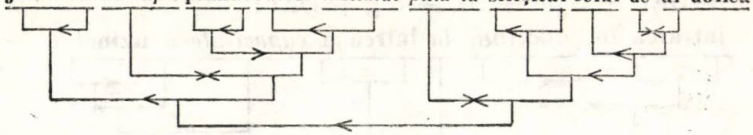

(Intrusul, 134)

2.1.5.5. Făcînd o comparaţie între grupul nominal şi grupul verbal în ceea ce priveşte determinanţii prepoziţionali se poate observa:

— există unii determinanţi nominali identici ca formă cu unii determinanţi verbali: *mă plimb cu vaporul — plimbarea cu vaporul*;

— alţi determinanţi nominali se deosebesc de cei verbali prin prezenţa în componenţa lor a prepoziţiei DE: *mă plimb după masă — plimbarea de după masă*.

Alături de formele cu DE (DE DINAINTE DE, DE PESTE, DE PE etc.) putem susţine existenţa unei prepoziţii specifice grupului nominal, DINTRE (DE + ÎNTRE): *colaborează între ei — colaborarea dintre ei; se întîlnesc într-o seară — întîlnirea dintr-o seară (de vară)*[38].

Utilizarea prepoziţiilor *între* şi *dintre* este diferită şi în funcţie de articularea nedefinită *(o întîlnire între prieteni)* sau definită *(întîlnirea dintre prieteni)* a substantivului centru.

2.1.6. Tip de bază: S c + PR (cu funcţie de S)

2.1.6.1. *GN = S c + PR n*

187. GN = Sc + DEF + PR pers n + ÎNSUŞI + S n:

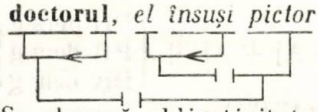

Se observă obligativitatea prezenţei lui ÎNSUŞI şi chiar a unei apoziţii substantiv, pentru a obţine o structură firească.

188. GN = S c + DEF + Pr neh n + S n + PR neh n + S n:

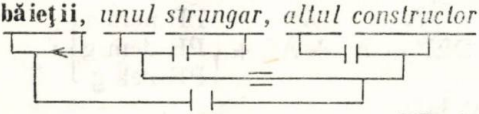

189. GN = S c + DEF + POS + $\left\{\begin{matrix}\text{PR dem n}\\ \text{PR neh n}\\ \text{CEL n}\end{matrix}\right\}$ + Prep + + Av:

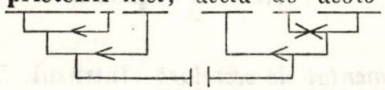

[38] Specializarea prepoziţiilor pentru grupul nominal a fost subliniată de Laura Vasiliu, *Generarea determinanţilor nominali prepoziţionali*, SCL, XVI, 1965, nr. 1, p. 117—122.

Se remarcă și aici obligativitatea unui adjunct al pronumelui.

190. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Av + PR dem n:

un drum *mereu* *același* (Al. Ph., 86)

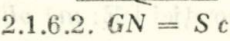

2.1.6.2. *GN = S c + PR g*

191. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$: **privirea** *lui*

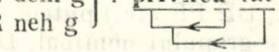

192. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$:

o privire a lui

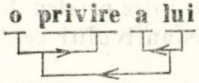

193. GN = S c + DEF + PR pers g + Aj:

risul *lui* *spontan* (Apa, 115)

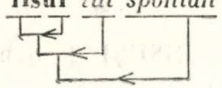

194. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Aj + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$:

un post *liber* **al cuiva** (Intrusul, 181)

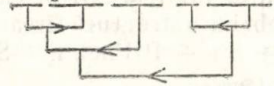

195. GN = S c + DEF + Aj + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$:

risul *spontan* **al lui**

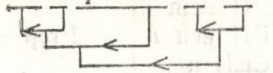

196. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + AL + PR pers g + Aj + + Prep + S ac:

acel simț al ei *experimentat* *de secretară* (Intrusul, 5)

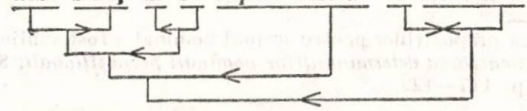

197. GN = S c + DEF + PR pers g + TOT:

averea *lor* *toată*

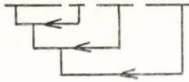

198. GN = TOT + S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$:

tot **farmecul** *ei*

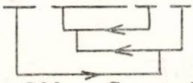

199. GN = S c + DEF + ACESTA + AL + PR pers g:

veselia aceea a lui (Intrusul, 88)

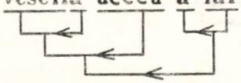

200. GN = Aj + DEF + PR pers g + S c:

valoroasa *lor* *realizare*

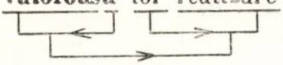

201. GN = Aj + DEF + S c + AL + PR pers g:

valoroasa *realizare* **a lor**

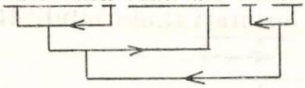

202. GN = S c + DEF + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$:

răzbunarea *contra* *lui*

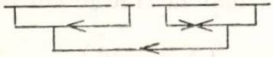

203. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\\text{PR dem g}\\\text{PR neh g}\end{matrix}\right\}$:

o răzbunare *contra* *lui*

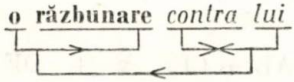

204. GN = S c + DEF + PR pers g + Aj + Prep + S ac:

indeletnicirile *lui* *modeste* *de* *preot* (Labirintul, 310)

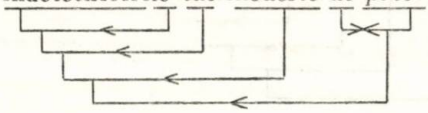

205. GN = S c + DEF + PR neh g + Prep + S ac + DEF + + POS:

tatăl *unuia dintre* **colegii** *noştri*

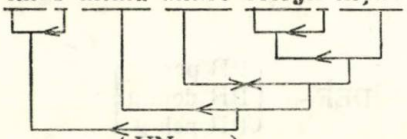

206. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + AL + PR neh g + Prep + + S ac + DEF + POS:

un prieten al unora *dintre* **colegii** *noştri*

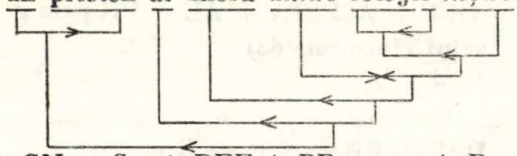

207. GN = S c + DEF + PR pers g + Prep + S ac + Aj:

farmecul *lor de fruct tînăr* (C.P., 6)

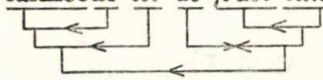

208. GN = S c + DEF + PR neh g + Prep + CEL + Aj:

înfăţişarea *unuia dintre* **cei torturaţi** (Labirintul, 415)

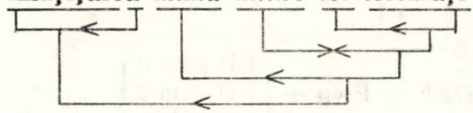

La genitiv, în calitate de pronume, CEL poate deveni adjunctul unui substantiv centru, urmat la rîndul său de un numeral:

209. GN = S c + DEF + CEL g + $\left\{\begin{matrix}\text{NR card}\\\text{NR ord}\end{matrix}\right\}$:

sosirea *celor patru; victoria celei dintîi*

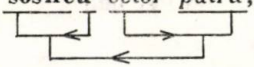

210. GN = S c + DEF + Aj + AL + CEL g + DE + NR ord:

operaţia *meticuloasă* **a celui de al şaselea** (Şoseaua, 72)

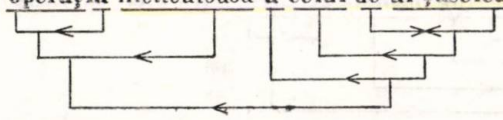

2.1.6.3. *GN = S c + PR pers d*

211. GN = S c + DEF + PR pers d: **privirea-***mi*

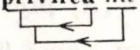

212. GN = S c + DEF + PR pers d + Aj: **cătarea-***i aspră*[39]

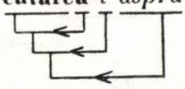

Mai rar se poate întîlni și topica inversă:

213. GN = Aj + DEF + PR pers d + S c:

mîndra-*i privire*

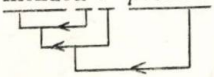

214. GN = S c + DEF + PR pers d + Prep + S ac:

privirea-*i de dispreț*

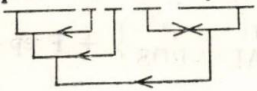

2.1.6.4. *GN = S c + PR ac*

Nu vor mai fi date în paralel structuri cu S c și S c v întrucît este vorba de aceeași situație ca la § 2.1.5.4.2.

215. GN = $\left\{\begin{matrix} \text{S c} \\ \text{S c v} \end{matrix}\right\}$ + DEF + Prep + $\left\{\begin{matrix} \text{PR pers ac} \\ \text{PR dem ac} \\ \text{PR neh ac} \end{matrix}\right\}$:

părerea despre tine (relație)
întrecerea dintre noi (explicație)
omul de lîngă tine (loc)
cumpărarea de către noi (agent)
descoperirea de sine (complement direct)
invidia pe el (complement direct)
încrederea în el (complement indirect)
plimbarea cu el (sociativ)

Determinările circumstanțiale cu pronumele adjunct sînt mult mai rare decît cele cu substantivul ca adjunct.

---

[39] Într-un exemplu ca *mi-am luat cărțile*, dependența pronumelui în dativ (*mi-*) față de substantiv (și nu față de verb) este cel puțin discutabilă (Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, p. 180). Flora Șuteu (*Atribut pronominal sau complement indirect?*, LR, XI, 1962, nr. 3, p. 267—276) înclină să considere în toate situațiile dativul posesiv ca aparținînd grupului verbal, deci complement indirect, excepție reprezentînd construcțiile în care dativul aton nu poate fi dublat prin introducerea unei forme de dativ accentuat.

216. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + $\left\{\begin{matrix}\text{S c}\\ \text{S c v}\end{matrix}\right\}$ + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers ac}\\ \text{PR dem ac}\\ \text{PR neh ac}\end{matrix}\right\}$:

o părere *despre tine*

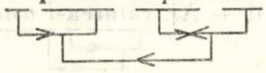

217. GN = S c + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\ \text{ACESTA}\\ \text{POS}\\ \text{TOT}\end{matrix}\right\}$ + Prep +

+ $\left\{\begin{matrix}\text{Pr pers ac}\\ \text{PR dem ac}\\ \text{PR neh ac:}\end{matrix}\right\}$

stema *aurită de pe el* (Delirul, 349)

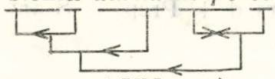

218. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\ \text{AL + POS}\end{matrix}\right\}$ + Prep +

+ $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers ac}\\ \text{PR dem ac}\\ \text{PR neh ac:}\end{matrix}\right\}$

o stemă *aurită de pe el*

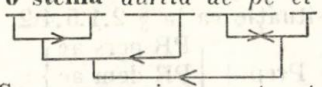

Ca o expansiune a structurii *întrecerea dintre ei* (aceeași structură 215, dar cu pronumele în acuzativ la plural) va fi:

219. GN = S c + DEF + Prep + PR neh ac + Conj +

+ PR neh ac:

întrecerea *dintre unii și alții*

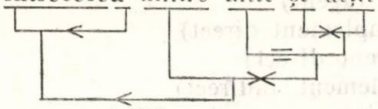

220. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Prep + PR neh ac + Conj +

+ PR neh ac:

o întrecere *între unii și alții*

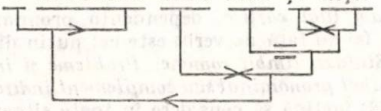

Diferența dintre prepozițiile *dintre* și *între* constă și aici în determinarea cu articol a S c: *dintre* pentru determinarea cu articol hotărît și *între* pentru cea cu articol nehotărît.

221. $GN = \left\{ \begin{matrix} \{ UN \\ \{ Aj\ pron \\ Sc + DEF \end{matrix} \right\} + Sc \Big\} + Aj + Prep + PR\ pers\ ac +$
+ ÎNSUȘI:
confruntarea *mistuitoare cu noi înșine*

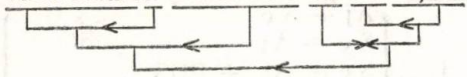

222. $GN = \left\{ \begin{matrix} \{ UN \\ \{ Aj\ pron \\ Aj + DEF \end{matrix} \right\} + Aj \Big\} + Sc + Prep + PR\ pers\ ac +$
+ ÎNSUȘI
o *mistuitoare* **confruntare** *cu noi înșine* (Paznic, 242)

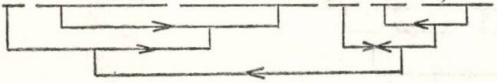

2.1.7. Tip de bază: S c + V

2.1.7.1. *GN = S c + V inf*

223. GN = S c + DEF + Prep + V inf: **plăcerea** *de a citi*

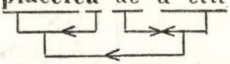

În cazul adjunctului verb la infinitiv, elementul de relație este întotdeauna prepoziția DE.

Verbul la infinitiv poate avea și formă negativă: *tracul de a nu auzi*.

224. $GN = \left\{ \begin{matrix} \{ UN \\ \{ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + Sc + Prep + V\ inf:$
o încercare *de a se afirma*

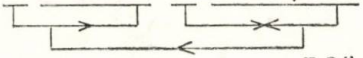

225. $GN = S\,c + DEF + \left\{ \begin{matrix} POS \\ Aj \\ TOT \\ ÎNSUȘI \\ ACESTA \\ S\,g + DEF \\ \{ UN \\ \{ Aj\ pron \\ Prep + S\,ac \end{matrix} \right\} + S\,g \Big\} + Prep + V\ inf:$
plăcerea aceasta *de a învăța*

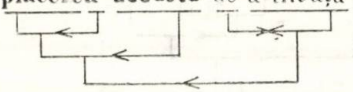

226. GN = Aj + DEF + S c + Prep + V inf:

marea *plăcere* *de* *a învăța*

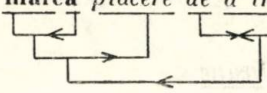

227. $GN = \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + \left\{\begin{matrix} Aj + S\ c \\ S\ c + Aj \\ S\ c + AL + POS \\ S\ c + AL + S\ g + DEF \\ S\ c + AL + \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + S\ g \end{matrix}\right\} +$

+ Prep + V inf:

o *mare* **plăcere** *de* *a învăța*

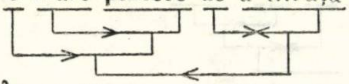

În continuare vor fi înregistrate determinările verbului:

228. $GN = \left\{\begin{matrix} S\ c + DEF \\ \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + S\ c \end{matrix}\right\} +$ Prep + V inf +

$+ \left\{\begin{matrix} S\ ac + DEF \\ \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + S\ ac \end{matrix}\right\}$:

oboseala *de* *a învăța* **rolul** (C. P., 13)

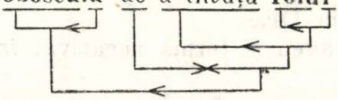

229. GN = S c + DEF + Prep + V inf + Av:

faptul *de* *a umbla* *sus* (Intrusul, 15)

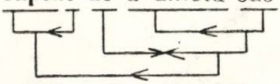

230. GN = S c + DEF + Prep + V inf + Prep + PR ac:

îndrăzneala *de* *a întreba* *despre* *toate* (Apa, 102)

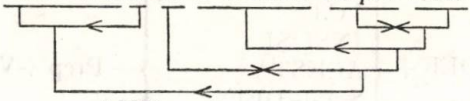

231. $GN = \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} +$ S c + Prep + V inf + S ac +

+ DEF + Aj:

această **dorință** *de* *a consolida* **alianțele** *vechi*

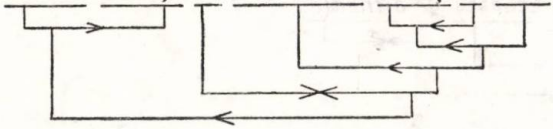

232. GN = { UN / Aj pron } + Aj + S c + Av + Prep + V inf + + S ac:

un *alt* **tic**, *anume de a face semn*

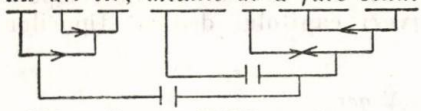

233. GN = S c + DEF + Prep + V inf + S ac + Aj + + Aj + DEF + S d:

dorința *de a promova legături avantajoase* **ambelor** *țări*

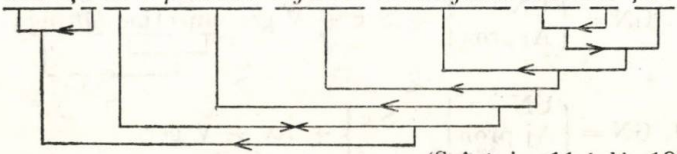

(Scînteia, 11 iulie 1973)

234. GN = S c + DEF + S g + DEF + Prep + V inf + + Prep + S ac + Aj:

pretenția bărbaților *de a se amesteca în chestiuni culinare*

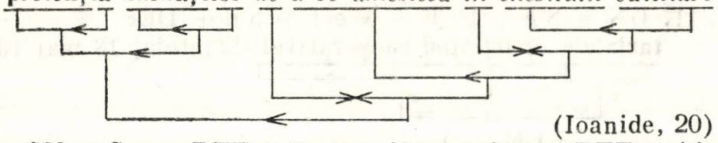

(Ioanide, 20)

235. GN = S c + DEF + Prep + V inf + S ac + DEF + Aj:

dorința *de a dezvolta* **înțelegerea** *reciprocă*

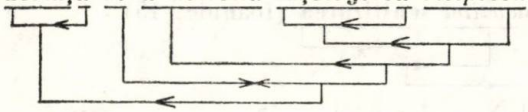

236. GN = Aj + DEF + S c + Prep + V inf + { UN / Aj pron } + + S ac:

nevinovata *slăbiciune de a adăposti* **o guvernantă** (Ioanide, 20)

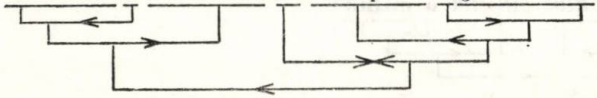

237. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + Prep + V inf + Av:

aceeași voință *nestăvilită de a pătrunde înăuntru* (Delirul, 401)

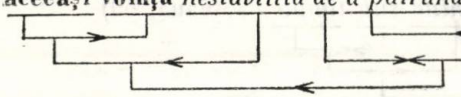

Centrul nu a fost marcat cu simbolul S c v, pentru că este vorba de o categorie mai largă de substantive centru, alături de cele verbale înscriindu-se și substantivele provenite din nominalizarea adjectivelor, sau care intră în componența unor expresii verbale (vezi capitolul dedicat tipurilor de grupuri nominale).

2.1.7.2. *GN = S c + V ger*

238. GN = S c + DEF + V ger: **câinii** *lătrînd*

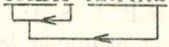

239. GN = { UN / Aj pron } + S c + V ger: **un câine** *lătrînd*

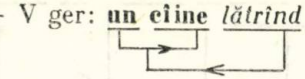

240. GN = { { UN / Aj pron } + S c / S c + DEF } + Av + V ger:

o căruță *abia mișcîndu-se* (Șoseaua, 79)

241. GN = S c + DEF + V ger + S d + DEF:

tarlalele *aparținînd* **cooperativei** (Scînteia, 18 mai 1972)

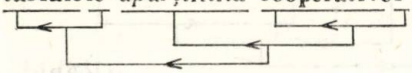

242. GN = { UN / Aj pron } + S c + V ger + S ac + DEF:

un seism *acuzînd* **senilizarea** (Ioanide, 15)

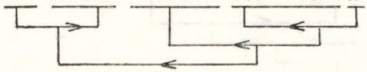

243. GN = { { UN / Aj pron } + S c / S c + DEF } + Aj + V ger + { UN / Aj pron } +

+ S ac:

un glas *duios cîntînd* **o doină**

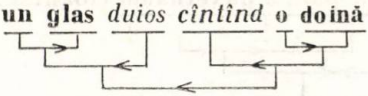

244. GN = { UN / Aj pron } + S c + Aj + V ger + Prep +

+ S ac:

un val *fierbinte zvîcnind sub tîmple* (Șoseaua, 69)

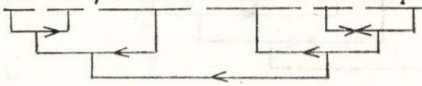

245. GN = S c + DEF + V ger + S ac + DEF + Prep + S ac:

cererea *privind* **drepturile** *de autor*

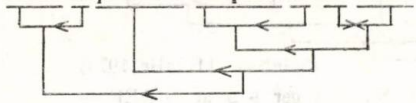

246. GN = S c + V ger + S ac + Aj:

picturi reprezentînd peisaje orientale (Ioanide, 8)

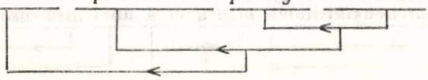

247. GN = { UN / Aj pron } + S c + V ger + Aj + DEF + S ac:

un cucubeu *boltindu-și* **paianjeneasca** *punte* (Monolog, 21)

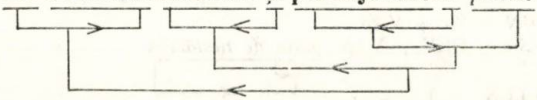

248. GN = S c + DEF + Aj + AL + S g + DEF + V ger + + Av:

coșurile *înalte* **ale orașului** *fumegînd ușor* (Șoseaua, 83)

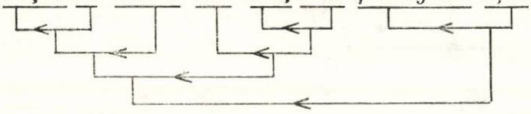

249. GN = { UN / Aj pron } + S c + V ger + Prep + Aj + + DEF + S ac + AL + S g + DEF:

un drum *trecînd prin* **fosta** *piață* **a orașului** (Apa, 74)

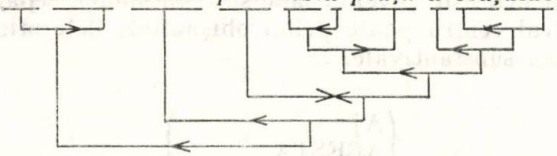

250. GN = S c + Aj + V ger + S ac + Aj:

voci omenești însoțind treburi (la fel de) pașnice

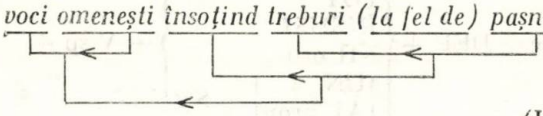

(Intrusul, 183)

251. GN = S c + DEF + V ger + S ac + DEF + S g + + DEF + S g + DEF + Aj:

măsurile *privind* îmbunătățirea structurii anului *universitar*

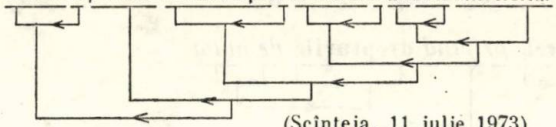

(Scînteia, 11 iulie 1973)

252. $GN = \begin{Bmatrix} UN \\ Aj\ pron \end{Bmatrix} + S\ c + V\ ger + S\ ac + DEF +$

$+ Prep + PR\ ac + AL + \begin{Bmatrix} UN \\ Aj\ pron \end{Bmatrix} + Aj + S\ g:$

o mirare *dezvăluind* incomprehensibilitatea *pentru el* a unei *asemenea* fapte

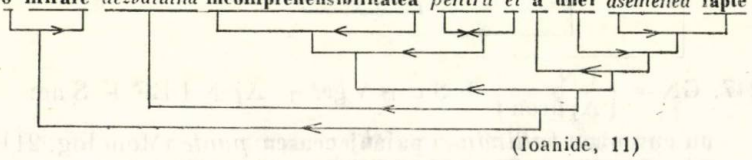

(Ioanide, 11)

2.1.7.3. *GN = S c + V sp*

253. GN = S c + DEF + V sp: poșta *de nestăvilit*

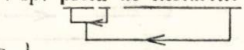

254. $GN = \left\{ \begin{matrix} \begin{Bmatrix} UN \\ Aj\ pron \end{Bmatrix} + S\ c \\ S\ c + DEF \end{matrix} \right\} + V\ sp + S\ ac\ (+ DEF +$

$+ Prep + S\ ac):$

hambarul *pentru ținut* bruma *de grîu* (Desculț, 19)

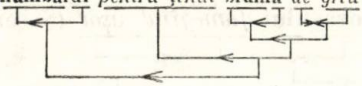

Întrucît prepoziția are o ocurență obligatorie în structura supinului, nu mai este inventariată sub un simbol separat.

Substantivul centru poate primi obișnuitele determinări adjectivale sau substantivale:

255. $GN = S\ c + DEF + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ ACESTA \\ POS \\ TOT \\ ÎNSUȘI \\ NR\ ord \\ \begin{Bmatrix} UN \\ Aj\ pron \end{Bmatrix} + S\ g \\ S\ g + DEF \\ Prep + S\ ac \end{matrix} \right\} + V\ sp +$

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{S ac} + \text{DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S ac}\end{array}\right\}:$$

hambarul acesta *pentru* *ținut* **grîul**

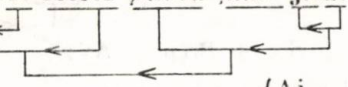

$$256.\ \text{GN} = \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S c} + \left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{AL} + \text{POS}\\ \text{AL} + \text{S g} + \text{DEF}\\ \text{AL} + \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\\ \text{Prep} + \text{S ac}\end{array}\right\} +$$

$$+ \text{V sp} + \left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{S ac} + \text{DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S ac}\end{array}\right\}:$$

un **hambar** *mare* *pentru* *ținut* *grîu*

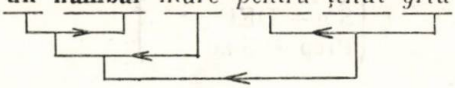

2.1.8. Tip de bază: S c + Av

În grupul nominal sînt admise, în afară de semiadverbe *(chiar, tocmai, și, nici)*, adverbele de loc și de timp. Nu suportă combinația cu un nume adverbele relative și interogative.

Cînd centrul este substantiv verbal exprimînd ideea de proces, relația se realizează fără un marcant explicit, sau cu prepozițiile *de, pînă, pe, în, din, de pe, pînă pe*. În toate celelalte situații, funcția de determinant atributiv a adverbului este marcată prin *de*.

257. GN = S c v + DEF + Av: **mersul** *înainte*

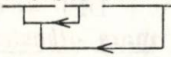

258. GN = S c + DEF + Av: **lumea** *dinăuntru* (Monolog, 6)

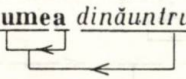

Deși structura 258 este aceeași cu structura 257 (diferența constînd în caracterul neverbal al centrului), ea este inventariată separat pentru că, din cauza adverbului *dinăuntru (din+ + înăuntru)*, este o excepție de la structurile cu centrul substantiv neverbal, avînd adverbul ca adjunct nelegat de centru drintr-o prepoziție.

259. GN = S c + Prep + Av: *ființe de dincolo* (C.P., 85)

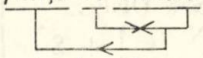

260. GN = S c + DEF + Prep + Av: **lumea** *de azi*

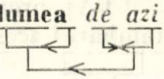

261. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c + Prep + Av:
un filozof *de-odinioară* (Monolog, 66)

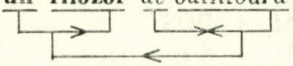

262. GN = S c v + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{ACESTA}\\\text{POS}\\\text{TOT}\\\text{ÎNSUȘI}\\\text{NR ord}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}+\text{S g}\\\text{S g + DEF}\\\text{Prep + S ac}\end{matrix}\right\}$ + Av:

ședereа *ta aici*

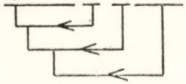

263. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S c v + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{AL + POS}\\\text{AL + S g + DEF}\\\text{AL + }\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}+\text{S g}\\\text{Prep + S ac}\end{matrix}\right\}$ + Av:

o ședere *îndelungată aici*

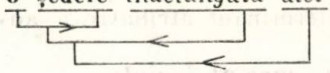

264. GN = S c + DEF + CEL + Aj + Aj + Prep + Av:
dealul cel mare *albastru-vînăt de dincolo*

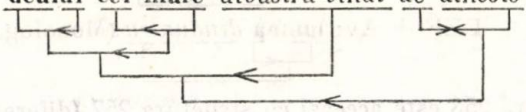

2.1.9. Tip de bază: S c + #P# .

265. GN = S c + DEF + PR r + #P#
fata *care a cucerit Parîngul*

Simbolul PR r (ca şi Av r sau Conj) face parte din constituenţii propoziţiei relative. Cercetarea de faţă nu are în vedere structura propoziţiei relative, însă atrage atenţia elementul de relaţie — pronume relativ — care, ca membru al propoziţiei subordonate, poate îndeplini, în cadrul acesteia, diverse funcţii sintactice, stînd atît în cazul nominativ, cît şi în cazurile oblice:

— *casa în faţa căreia ne-am oprit*
— *via căreia i se furase gardul*
— *fata pe care o iubesc.*

Elementul de relaţie — adverb, de asemenea, îndeplineşte diverse funcţii sintactice în cadrul propoziţiei relative: *casa unde m-am născut.*

Ca elemente de relaţie se mai întîlnesc şi trei conjuncţii:

— *că*: *satisfacţia că i s-a aprobat comanda*
— *să*: *dorinţa să cîştige*
— *dacă*: *întrebarea dacă va veni*

Deci # P # se poate ataşa ca adjunct unui substantiv centru numai dacă este introdusă prin pronume relative, adverbe relative sau conjuncţiile *că, să, dacă*[40].

266. $GN = \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c + \left\{ \begin{matrix} PR\ r \\ Av\ r \\ Conj \end{matrix} \right\} + \#P\#:$

o fată *care a cucerit Parîngul*

267. $GN = S\ c + DEF + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ POS \\ ÎNSUȘI \\ TOT \\ S\ g + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ g \\ Prep + S\ ac \end{matrix} \right\} + \left\{ \begin{matrix} PR\ r \\ Av\ r \\ Conj \end{matrix} \right\} +$

$+ \#P\#:$

casa *părintească unde merg în vacanţe*

268. $GN = Aj + DEF + S\ c + \left\{ \begin{matrix} PR\ r \\ Av\ r \\ Conj \end{matrix} \right\} + \#P\#:$

frumoasa *casă unde m-am născut*

[40] Gabriela Pană Dindelegan (*Sintaxa limbii române.* Partea I *Sintaxa grupului verbal*, p. 191—197) vorbeşte de propoziţii rezultate din transformări (propoziţii subordonate conjuncţionale sau relative, la ultimele distingînd propoziţiile relative interogative de propoziţiile relative neinterogative).

269. $GN = \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + Sc + \left\{\begin{matrix} Aj \\ AL + POS \\ AL + Sg + DEF \\ AL + \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + Sg \\ Prep + S\ ac \end{matrix}\right\} +$

$+ \left\{\begin{matrix} PR\ r \\ Av\ r \\ Conj \end{matrix}\right\} + \#P\#:$

o **casă** *de țară unde m-am născut*

270. $GN = \left\{\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix}\right\} + \left\{\begin{matrix} Aj \\ NR\ ord \end{matrix}\right\} + Sc + \left\{\begin{matrix} PR\ r \\ Av\ r \\ Conj \end{matrix}\right\} +$

$+ \#P\#:$

o *frumoasă* **vilă**, *unde mi-am petrecut vacanța*

Se constată că în mai toate structurile, #P# este elementul terminal al structurii. Adjectivele care mai pot apărea după #P# încadrată între virgule *(fata, care îl știe bine, supărată, îl certă)* nu fac parte din grupul nominal. (Elementul predicativ suplimentar din exemplul dat, fiind un adjectiv, realizează acordul în gen, număr și caz cu substantivul centru, dar determină mai ales verbul).

Raporturi de un tip special se stabilesc și între PR r, membru al lui #P#, și substantivul centru, cu care pronumele relativ *care* se acordă. Aceste relații motivează readucerea problemei în discuție în ultimul capitol.

Substantivul centru mai poate primi determinări adjectivale și substantivale combinate între ele (vezi § 2.1.5.4.) la care elementul terminal va fi #P#.

2.2. Numeralul cu funcție de centru

Din punctul de vedere al testului omisiunii, numeralul este indispensabil, deci centru. Totuși, din punct de vedere semantic, numeralul determină numele. Toți adjuncții lui, cu excepția substantivului (care, în grupul nominal primar, este în cazul nominativ) sînt, de fapt, așa cum o atestă și schemele, adjuncți ai substantivului. De aceea inventarul este sărac. Interpretarea propusă contrazice gramatica tradițională, care consideră numeralul ca atribut al substantivului, dar, așa cum s-a arătat în § 1, nu se încearcă decît

unificarea punctelor de vedere, contradictorii chiar şi în gramatica tradiţională.

Argumentul în sprijinul statutului de centru al numeralului îl constituie şi structurile conţinînd numerale cardinale de la *douăzeci* în sus *(douăzeci şi trei de studenţi)*: substantivul este legat prin prepoziţia *de*, care marchează dependenţa numelui de numeral.

Numeralul cardinal este, deci, centru, atît în prezenţa, cît şi în absenţa numelui. Numeralul ordinal, totdeauna centru în absenţa numelui, a fost interpretat ca centru în poziţia antenominală. În poziţie postnominală stă pe acelaşi plan cu substantivul articulat. Ca şi ACESTA face parte din centru împreună cu substantivul articulat. (Ambii termeni au acelaşi privilegiu de ocurenţă cu întregul constitut, fapt marcat în schemă printr-un tip special de literă. Schema prezintă numeralul ordinal postnominal cu săgeata îndreptată spre substantiv, pe care îl determină semantic).

2.2.1. GN = NR card c (în absenţa numelui)

271. GN = NR card c: *trei*

272. GN = { VREO / ALT } + NR card c: *vreo trei*

VREO, indicînd o cantitate mică şi neprecisă, are valoare adverbială.

Din clasa Aj pron numeralul cardinal selectează doar pe *alt*. La fel se comportă şi pronumele nehotărîte *cîţiva*, *cîteva*. Din acest motiv a fost utilizat un simbol special.

Numeralul, ca şi pronumele, exclude pe UN. În prezenţa numeralului, UN devine indice al substantivării: *un trei*. Permite însă pe Aj pron, numai în prezenţa substantivului. Numeralul cardinal şi pronumele *cîţiva*, *cîteva* se mai pot combina cu *alţi (alte)* din clasa Aj pron:

273. GN = ALŢI (ALTE) + NR card c: *alţi doi*

274. GN = NR card c + Av + Aj comp: *trei mai buni*

275. GN = NR card c + Prep + { S ac / S pr ac } : *trei din Piteşti*

276. GN = NR card c + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S ac:

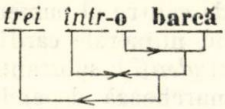

277. GN = NR card c + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ + S ac +

$$+\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\ \text{AL} + \left\{\begin{matrix}\text{PR g}\\ \text{POS}\end{matrix}\right\}\\ \text{AL} + \text{S g} + \text{DEF}\\ \text{AL} + \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\\ \text{Prep} + \left\{\begin{matrix}\text{PR ac}\\ \text{S ac}\end{matrix}\right\}\end{matrix}\right\}$$

: *trei într-o* **bareă** *veche*

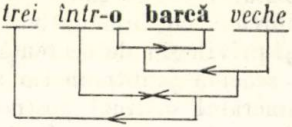

278. GN = NR card c + Prep + S ac + DEF +

$$+\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\ \text{ACESTA}\\ \text{POS}\\ \text{PR g}\\ \text{TOT}\\ \text{S g} + \text{DEF}\\ \left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\\ \text{Prep} + \left\{\begin{matrix}\text{PR ac}\\ \text{S ac}\end{matrix}\right\}\end{matrix}\right\}$$

: *trei din* **blocul** *meu*

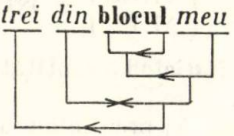

279. GN = NR card c + Prep + Av: *trei de acolo*

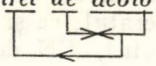

Trebuie remarcată incompatibilitatea centrului cu articolul hotărît sau nehotărît.

280. GN = Av + NR card c: *cam douăzeci*; *vreo trei*

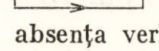

Se constată, de asemenea, absența verbului cu funcție de adjunct al numeralului cardinal.

Structurile cu numeralul cardinal centru nu sînt prea frecvente. Adesea, o structură cu numeralul cardinal centru în absența numelui se corelează cu o alta avînd numele prezent: *(șapte icușari de o parte), șapte de alta.* Trimiterea semantică la *icușari* este clară.

2.2.2. GN = NR card c + S n

281. GN = NR card c + S pl n: *doi prieteni*

282. GN = {VREO / ALT} + NR card c + S pl n: *alți doi prieteni*

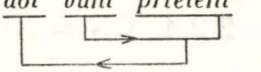

283. GN = NR card c + Aj + S pl n: *doi buni prieteni*

284. GN = {VREO / ALT} + NR card c + Aj + S pl n:

alți doi buni prieteni

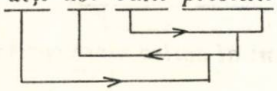

285. GN = NR card c + S pl n + { Aj ; AL + {PR g / POS} ; AL + S g + DEF ; AL + {UN / Aj pron} + S g ; Prep + {S ac / PR ac} ; Prep + Av }:

doi prieteni buni; doi prieteni ai mei
doi prieteni ai familiei (ai acestor studenți)
doi prieteni de nădejde
doi prieteni de aici

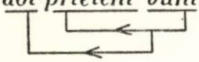

Se remarcă obligativitatea lui S n la plural, întotdeauna nearticulat. Mai lipsesc simbolurile ACESTA, Aj pron; ÎNSUȘI apare numai în prezența lui CEL la stînga numeralului cardinal.

2.2.3. GN = NR ord c (in absența numelui)

286. GN = NR ord c: *al doilea*

287. GN = NR ord c + Av + Aj comp: *al doilea mai înalt*

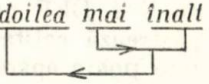

288. GN = NR ord c + Prep + {S ac / PR ac}:

al doilea de lîngă tine

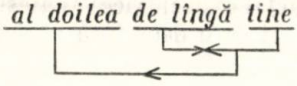

289. GN = NR ord c + Prep + Av: *al doilea de acolo*

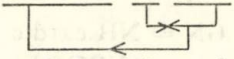

Un adjunct-substantiv în genitiv poate apărea într-o exprimare firească doar în prezența lui CEL la stînga numeralului cardinal.

2.2.4. GN = NR ord c + S n

Substantivul adjunct al numeralului ordinal este întotdeauna la singular.

290. GN = NR ord c + S sg n : *al doilea spectacol*

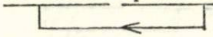

291. GN = NR ord c + Aj + S sg n: *al doilea mare spectacol*

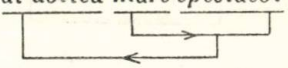

292. GN = NR ord c + S sg n + { Aj ; AL + {POS ; PR g} ; AL + S g + DEF ; AL + {UN ; Aj pron} + S g ; Prep + {S ac ; PR ac} ; Prep + Av } :

al doilea spectacol **al studenților**

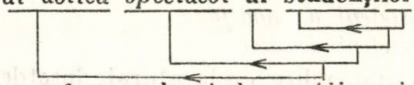

Se pot face aceleași observații ca și la numeralul cardinal: lipsesc simbolurile DEF. Aj pron. UN. ACESTA.

2.2.5. GN = CEL + NR card c

În combinație cu numeralul, CEL pare a avea rolul de a realiza opoziția necunoscut *(doi)* / cunoscut *(cei doi)*, ca un fel de articol definit. Structura CEL + NR se diferențiază de S + DEF prin faptul că numeralul (sau NR + S) își păstrează calitatea de centru și în absența lui CEL, care însă poate apărea numai însoțind numeralul.

CEL poate fi socotit un adjunct, dar de un tip cu totul special, diferențiindu-se în structurile cu numerale de UN, DEF sau AL (care intră în construcții exocentrice) și atestînd, prin posibilitățile sale combinatorii de o deosebită varietate,

marea originalitate a limbii române în raport cu celelalte limbi romanice, bogăția și condițiile speciale de apariție ale lui CEL refuzînd încadrarea în tipare foarte rigide.

a) în absența numelui

293. GN = CEL + NR card c: *cei cinci*

294. GN = CEL + NR card c + $\left\{\begin{matrix}\text{PART}\\\text{Aj}\end{matrix}\right\}$: *cei cinci rămași*

(Ioanide, 24)

295. GN = CEL + NR card c + AL + $\left\{\begin{matrix}\text{POS}\\\text{PR pers g}\\\text{S g + DEF}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\end{matrix}\right\}$:

cei cinci **ai mamei**

296. GN = CEL + NR card c + Prep + $\left\{\begin{matrix}\text{S ac}\\\text{PR ac}\end{matrix}\right\}$:

cei cinci de pe masă

297. GN = CEL + NR card c + Prep + S ac + DEF + $\left\{\begin{matrix}\text{Aj}\\\text{ACESTA}\\\text{PR pers g}\\\text{POS}\\\text{ÎNSUȘI}\\\text{TOT}\\\text{S g + DEF}\\\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\} + \text{S g}\\\text{Prep} + \left\{\begin{matrix}\text{PR pers ac}\\\text{S ac}\end{matrix}\right\}\end{matrix}\right\}$:

cei cinci de pe **strada** *noastră*

298. GN = CEL + NR card c + Prep + Av:

cei cinci de aici

299. GN = CEL + NR card c + PR r + #P#:
cei cinci, care...

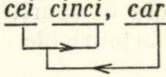

b) în prezența numelui

300. GN = CEL + NR card c + S pl n: *cei cinci prieteni*

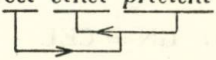

301. GN = CEL + NR card c +

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{S pl n} + \left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{Av + Aj comp}\end{array}\right\}\\ \text{Aj + S pl n}\end{array}\right\}:$$

cei cinci prieteni buni (cei cinci buni prieteni)

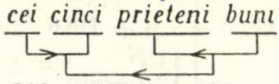

302. GN = CEL + NR card c + S pl n + AL +

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{POS}\\ \text{PR pers g}\\ \text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\end{array}\right\}:$$

cei cinci prieteni **ai lui**

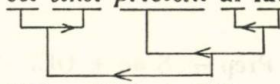

303. GN = CEL + NR card c + S pl n + Prep +

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR pers ac}\end{array}\right\}:$$

cei cinci prieteni de lîngă tine

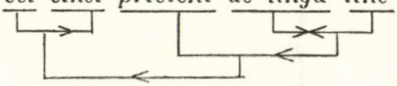

304. GN = CEL + NR card c + S pl n + Prep + S ac +

$$+ \text{DEF} + \left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{ACESTA}\\ \text{PR pers g}\\ \text{POS}\\ \text{ÎNSUȘI}\\ \text{TOT}\\ \text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\\ \text{Prep} + \left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR pers ac}\end{array}\right\}\end{array}\right\}:$$

cei cinci prieteni de pe strada noastră

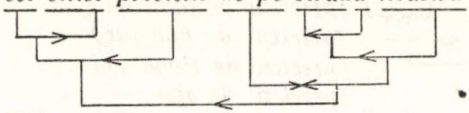

305. GN = CEL + NR card c + S pl n + Prep + Av:
cei cinci prieteni de aici

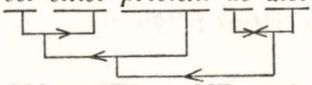

306. GN = CEL + NR card c + S pl n + PR r + #P#:
cei cinci prieteni care au cucerit trofeul

Substantivul în nominativ este întotdeauna nearticulat. Toți adjuncții din dreapta numelui aparțin acestuia, nu numeralului sau lui CEL.

CEL și S sînt întotdeauna la plural.

2.3. PR (Aj pron) cu funcție de centru

În clasa PR (Aj pron) sînt incluse pronumele nehotărîte *fiecare, celălalt, oricare, cutare, ceva, unii, unele, cîțiva, cîteva* cu adjectivele corespunzătoare lor care, avînd aceeași formă cu pronumele, au același privilegiu de ocurență cu întregul constitut, deci au statut de centru, trecînd numele ca adjunct.

2.3.1. GN = PR (Aj pron) c + S n

307. GN = PR (Aj pron) c + S n: *cîțiva prieteni*

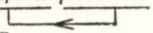

308. GN = PR (Aj pron) c + Aj + S n:
cîțiva buni prieteni

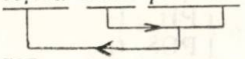

309. GN = PR (Aj pron) c + S n +

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{AL} + \left\{\begin{array}{l}\text{POS}\\ \text{PR g}\end{array}\right\}\\ \text{AL} + \text{S g} + \text{DEF}\\ \text{AL} + \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\\ \text{Prep} + \left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR ac}\end{array}\right\}\\ \text{Prep} + \text{Av}\end{array}\right\}:$$

cîțiva prieteni **ai mei** *(prieteni buni)*
(prieteni ai familiei)
(prieteni de nădejde)
(prieteni de lîngă noi)
(prieteni de aici)

310. GN = $\left\{\begin{matrix}\text{Aj pron}\\ \text{VREO}\end{matrix}\right\}$ + PR (Aj pron) c + S n:

alte *cîteva* **probleme** *(vreo cîteva probleme)*

Este vorba de o structură specială în care Aj pron poate fi numai *alt* iar PR (Aj pron) este întotdeauna *cîțiva, cîteva*.

Se constată că PR (Aj pron) c are o distribuție identică cu NR card c, în timp ce DEF, UN, Aj pron și ACESTA sînt incompatibili cu PR (Aj pron).

Singurul adjunct al lui PR (Aj pron) rămîne substantivul în nominativ. Inventarul este sărac.

2.3.2. GN = PR (Aj pron) c (în absența numelui)

311. GN = PR (Aj pron) c: *cîțiva*

312. GN = PR (Aj pron) c + Aj: *ceva bun*

Structura nu este posibilă pentru toți membrii clasei PR (Aj pron). Inversiunea Aj + PR (Aj pron) nu este posibilă decît în cazul adjectivului *mult*:

313. GN = Aj + PR (Aj pron) c: *mulți alții*

314. GN = Pr (Aj pron) c + $\left\{\begin{matrix}\text{Av} + \text{Aj comp}\\ \text{AL} + \text{S g} + \text{DEF}\\ \text{AL} + \left\{\begin{matrix}\text{PR g}\\ \text{POS}\end{matrix}\right\}\\ \text{DE} + \text{AL} + \text{S g} + \text{DEF}\\ \text{DE} + \text{AL} + \left\{\begin{matrix}\text{PR g}\\ \text{POS}\end{matrix}\right\}\\ \text{Prep} + \left\{\begin{matrix}\text{S ac}\\ \text{PR ac}\end{matrix}\right\}\\ \text{Prep} + \text{Av}\end{matrix}\right\}$:

cîțiva mai buni; ceva deosebit de neobișnuit (Intrusul, 121)
cîțiva de-ai casei (de-ai noștri)
fiecare din noi (Al. Ph., 116)
cîțiva de acolo

Cîțiva, cîteva se mai pot combina cu un membru al clasei Aj pron : ALȚI, ALTE sau cu VREO:

315. GN = ALȚI (ALTE) + CÎȚIVA (CÎTEVA): *alți cîțiva*

316. GN = VREO + CÎȚIVA (CÎTEVA): *vreo cîțiva*

Structurile de la § 2.3. au o frecvență redusă și un număr mic de constituenți. O frecvență mai mare au construcțiile prepoziționale. Adverbul este subordonat centrului exclusiv prin prepoziție.

2.4. **Pronumele cu funcție de centru**

Sub simbolul PR c sînt incluse pronumele personale (PR pers c), demonstrative (PR dem c), nehotărîte (care nu apar în prezența numelui: *unul, altul, cineva, ceva*) cu funcție de centru (PR neh c). Tot aici se încadrează și pronumele TOT cu funcție de centru.

317. GN = { PR pers c / PR dem c / PR neh c } : *el (unul, cineva)*

2.4.1. Pronumele personal apare ca centru doar **însoțit** de pronumele de întărire (ÎNSUȘI) sau în structuri de tip apozițional.

318. GN = PR pers c + ÎNSUȘI: *el însuși*

319. GN = PR pers c + S pr n: *el, Mircea*

320. GN = PR pers c + S n + DEF: *el,* **bătrînul**

321. GN = PR pers c + PR n: *eu, unul*

Spre deosebire de apoziția substantivală, totdeauna în nominativ, apoziția pronominală poate sta atît în nominativ *(mie, unul)*, cît și în același caz cu pronumele centru *(mie, unuia)*, fapt ce se cuvine menționat, deși inventarierea structurilor are în vedere doar constituenți centru în nominativ.

322. GN = PR pers c + CEL + Aj: *el,* **cel tînăr**

323. GN = PR pers c + CEL + Av + Aj comp:

el, cel mai tînăr

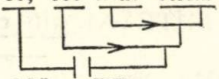

324. GN = PR pers c + CEL + Prep + S ac:

el, **cel de la** *frează*

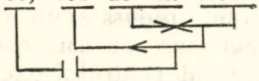

325. GN = PR pers c + CEL + Prep + Av: *el,* **cel de azi**

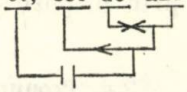

2.4.2. Pronumele nehotărîte amintite mai sus, precum și cele demonstrative, fără a avea expansiuni cu un număr mare de constituenți, dau în limba română construcții mai firești decît cele de la § 2.3.

326. GN = PR neh c + Aj: *unul cumsecade*

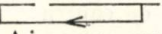

327. GN = PR neh c + Av + Aj comp: *unul mai cumsecade*

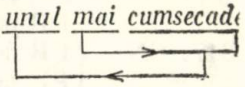

328. GN = PR neh c + { S n ; U n + S n ; S n + DEF + { POS ; Aj ; ACESTA ; ÎNSUȘI ; S g + DEF ; {UN ; Aj pron} + S g ; Prep + S ac ; Prep + Av } }:

unul, Cojocaru

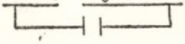

329. GN = PR dem c + AL + { S g + DEF ; {UN ; Aj pron} + S g ; PR pers g }:

aceștia **ai noștri** (acela al școlii)

330. GN = { PR dem c ; PR neh c } + Prep + { S ac ; PR ac }:

aceia din sertar (unul dintre ei)

331. GN = PR neh c + Prep + S ac + DEF +

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{POS}\\ \text{ACESTA}\\ \text{ÎNSUȘI}\\ \text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\\ \text{Prep} + \left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR ac}\end{array}\right\}\end{array}\right\}:$$

una din camerele acestea

Foarte adesea, structurile de la § 2.4.2. sînt precedate de structuri avînd numele ca centru: *două ibrice, unul, cît o doniță, altul mic* (C.P., 74)

Numai pronumele demonstrative și CEL pot avea determinări verbale, condiționate de apariția anterioară a unui nume în context, adesea substantiv verbal:

332. GN = PR dem c + Prep + V inf: ... *acela de a lucra*

333. $\text{GN} = \left\{\begin{array}{l}\text{PR pers c}\\ \text{PR dem c}\\ \text{PR neh c}\end{array}\right\} + \text{PR r} + \#\text{P}\#:$

el, care trăia un iureș intens... (C.P., 13)

Elementul de relație este, în mod obișnuit, un membru al clasei PR r. Singure demonstrativele pot avea ca adjunct #P# introdus prin conjuncții sau adverbe relative:

334. $\text{GN} = \text{PR dem c} + \left\{\begin{array}{l}\text{Av r}\\ \text{Conj}\end{array}\right\} + \#\text{P}\#:$

visul *său, acela să realizeze o mare operă*

2.5. AL — constituent al unei construcții exocentrice

Datorită caracterului obligatoriu al ocurenței unor adjuncți (POS, S g) și necesității unei apariții anterioare a numelui substituit, AL și CEL fac parte din grupuri binare exocen-

trice, în care nici un constituent, luat separat, nu are statut de centru. Dintre interpretările posibile ale celor două unităţi am optat pentru considerarea lor drept pronume[41], şi nu articole. Pe lîngă faptul că primesc genul, numărul şi chiar cazul substantivului substituit, ele formează atît genitivul, cît şi acuzativul (cu *pe* în toate situaţiile, şi nu numai ca marcă a genului personal) ca nişte pronume (vezi § 1.2.4.1.1. punctul c). În structura *(admiră) clădirea Universităţii, a Teatrului Naţional şi a hotelului Intercontinental* AL substituie substantivul *clădirea*, pentru a evita repetarea acestuia *(clădirea Universităţii, clădirea Teatrului Naţional şi clădirea hotelului Intercontinental)*, avînd din punct de vedere semantic rolul de regent faţă de *Teatrului Naţional* şi *hotelului Intercontinental*.

---

[41] În diferite lucrări, AL apare interpretat ca articol, pronume semiindependent sau pronume. Radu I. Paul (*Flexiunea nominală internă în limba română*, Bucureşti, 1932, p. 139—153) îl include printre articole, spre deosebire de CEL, tratat ca pronume. Iorgu Iordan (*Limba română contemporană*, p. 328), cu unele rezerve privitoare la AL ca element component al numeralului ordinal, îl apreciază ca articol posesiv-genitival. În acelaşi fel este tratat şi în *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 105 şi în Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, p. 177. Ultima lucrare citată precizează, însă, că AL nu poate fi inclus printre morfemele categoriei determinării, pentru că prezenţa sau lipsa lui în anumite poziţii nu presupune nici un fel de diferenţă sub aspectul determinării. Deşi formează grup comun cu substantivul în genitiv, articolul genitival, flexibil în raport cu genul şi numărul, pentru că se acordă cu substantivul regent, pare a avea rolul de a-l anticipa sau de a-l relua pe acesta din urmă, subliniind, astfel, relaţia dintre cele două componente ale grupului nominal (p. 178). Maria Manoliu Manea (*Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, p. 91) îl consideră pe AL pronume semiindependent. Mircea Zdrenghea (*Articol sau pronume?*, Omagiu Rosetti, p. 1029—1032) îl include printre pronume. „Seria AL, A, AI, ALE — arată Ion Coteanu (*Morfologia numelui în proloromână*, p. 111) — nu ar mai trebui inclusă fără rezerve printre articole, căci ea este în realitate *o serie specială de pronume anaforice*, care dovedeşte că limba română, incomodată, în cursul evoluţiei sale, de sincretismul genitivului cu dativul şi avînd nevoie de specificarea lor, a recurs la o particulă pronominală spre a distinge din punct de vedere gramatical genitivul de dativ".

O menţiune specială merită AL şi CEL, care apar ca regente, comportîndu-se pronominal în grupuri ca: *al* elevului, *al* lui, *cel* de aici, *cel* bun, *cel* de al doilea — subliniază şi Valeria Guţu Romalo (*Sintaxa limbii române*, p. 82). AL apare în contexte care admit numai regente substantive (cf. **al** *meu*, **creionul** *meu*). În grupări mai largi de tipul *ferestrele mari* **ale** *casei* prezenţa lui *al(e)* este o b l i g a t o r i e: el nu poate fi omis, nici înlocuit cu altceva. În acest fel de construcţii, AL nu înlocuieşte, c i r e i a substantivul (are un rol asemănător cu cel pe care îl joacă formele atone ale pronumelui personal în cazul dublei exprimări a complementului) (p. 83).

335. GN = AL + $\left\{\begin{matrix}\text{POS}\\ \text{PR pers g}\end{matrix}\right\}$: **ai noştri**

336. GN = AL + S g + DEF: **ai casei**

337. GN = AL + POS + S n + DEF: **ai noştri, minerii**

338. GN = AL + S g + DEF + S n + DEF:
ai casei, bătrînii

339. GN = AL + POS + AL + S g + DEF:
ai noştri, ai casei

340. GN = AL + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\ \text{POS}\\ \text{Sg + DEF}\end{matrix}\right\}$ + Prep + S ac;
ai noştri *din sat*

341. GN = AL + $\left\{\begin{matrix}\text{PR pers g}\\ \text{POS}\\ \text{Sg + DEF}\end{matrix}\right\}$ + Prep + Av:
ai voştri *de acolo*

342. GN = AL + $\left\{\begin{matrix}\text{POS}\\ \text{S g + DEF}\end{matrix}\right\}$ + PR r + #P#:
ai noştri, *care...*

2.6. CEL — constituent al unei construcţii exocentrice

Acceptăm opinia că *cel, cea, cei, cele* au rolul fundamental de demonstrative[42]. La argumentele deja discutate

[42] Punerea în evidenţă a statutului lingvistic al lui *cel, cea, cei, cele* (Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână*, p. 112—113) ne indică faptul că acestea se comportă ca nişte determinative negramaticalizate pe deplin. Din punct de vedere morfo-sintactic ele par articole propriu-zise numai la superlativ relativ. *Cel* apare ca un element de specificare

se mai poate adăuga şi faptul că şi în gramatica tradiţională se recomandă segmentarea pronumelui **relativ** compus în analiza sintactică: *cel / care a venit* (cu propoziţia relativă *care a venit* determinînd pe CEL). Rămîne cu valoare de articol demonstrativ în structura superlativului relativ şi în combinaţie cu numeralul cardinal (vezi § 2.2.5.).

2.6.1. GN = CEL + NR ord

a) în absenţa numelui

Numeralul ordinal este legat de CEL prin prepoziţia *de* nemaiavînd privilegiul de ocurenţă al întregului constitut, ci intrînd cu CEL într-o construcţie exocentrică.

343. GN = CEL + Prep + NR ord: **cel de al doilea**

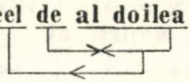

344. GN = CEL + Prep + NR ord + PART:

cel de al doilea *sosit*

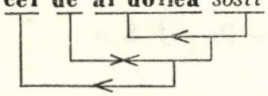

345. GN = CEL + Prep + NR ord + Prep + $\begin{Bmatrix} \text{S ac} \\ \text{PR ac} \end{Bmatrix}$:

---

deictică. *Cel, cea, cei, cele* au, în ultimă instanţă, rol fundamental de demonstrative.

Polemica în jurul lui *cel, cea, cei, cele* s-a purtat în legătură cu aprecierea lor ca pronume sau articole. *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 107 îl consideră pe *cel, cea, cei, cele* articol adjectival. La fel este considerat *cel* şi în Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, precizîndu-se, însă, poziţia sa mai puţin clară faţă de categoria determinării. Rolul său pare a fi acela de a stabili o relaţie, el constituind o reluare, într-un fel, a substantivului determinat (p. 178). Prezenţa lui într-o construcţie cu numeralul ordinal îl apropie de pronume. De fapt, încă din 1932, Radu I. Paul (*Flexiunea nominală internă în limba română*, p. 154—157) aprecia că „aşa numitul" articol adjectival, dezvoltat în limba română din valoarea de pronume demonstrativ, îşi păstrează această valoare foarte des în limbă (p. 154). Sprijinind teza Mariei Manoliu Manea asupra interpretării lui *cel, cea, cei, cele* ca pronume semiindependente (*Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, p. 91), G. C. Neamţu scoate în evidenţă obligativitatea ca pronumele *cel, cea, cei, cele* să apară însoţite de determinanţi. Într-o analiză sintactică, *cel* poate fi analizat separat (*Despre calitatea de pronume a lui* **cel (cea, cei, cele)**. CL, XV, 1970, nr. 2, p. 313—322). Spre deosebire de celelalte pronume, CEL nu poate apărea f ă r ă termenul dependent (**cel a venit*). Cînd lipseşte termenul dependent, se foloseşte *acela* (cf. Valeria Guţu Romalo, *Sintaxa limbii române*, p. 83).

cel de al doilea *din grupă*

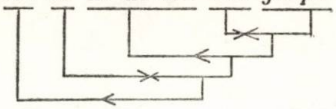

346. GN = CEL + Prep + NR ord + Prep + S ac + DEF +

$$+\left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{ACESTA}\\ \text{PR g}\\ \text{POS}\\ \text{ÎNSUȘI}\\ \text{TOT}\\ \text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\}+\text{S g}\\ \text{Prep}+\left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR ac}\end{array}\right.\end{array}\right\}:$$

cel de al doilea *din* **grupa** *noastră*

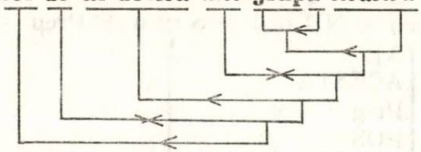

347. GN = CEL + Prep + NR ord + Prep + Av:

cel de al doilea *de aici*

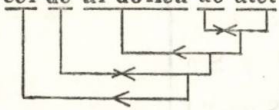

348. GN = CEL + Prep + NR ord + PR r + #P#:

cel de al doilea *care...*

b) în prezența numelui

349. GN = CEL + Prep + NR ord + S sg n:

cel de al doilea *concurent*

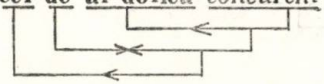

350. GN = CEL + Prep + NR ord + $\left\{\begin{array}{l}\text{S sg n + Aj}\\ \text{Aj + S sg n}\end{array}\right\}$:

cel de al doilea *prieten bun* (bun prieten)

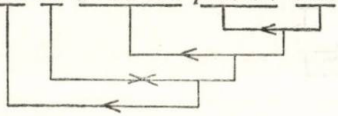

351. GN = CEL + Prep + NR ord + S sg n + AL + $+\left\{\begin{array}{l}\text{POS}\\ \text{PR g}\\ \text{S g + DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\}+\text{S g}\end{array}\right\}$

cel de al doilea *vecin* **al acestor prieteni**

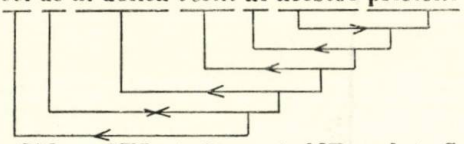

352. GN = CEL + Prep + NR ord + S sg n + Prep + $+\left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR ac}\end{array}\right\}$:

cel de al doilea *student din grupă*

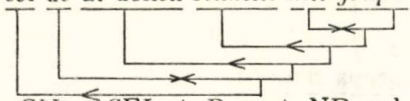

353. GN = CEL + Prep + NR ord + S sg n + Prep + $+\text{S ac} + \text{DEF} + \left\{\begin{array}{l}\text{Aj}\\ \text{ACESTA}\\ \text{Pr g}\\ \text{POS}\\ \text{ÎNSUȘI}\\ \text{TOT}\\ \text{S g+ DEF}\\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{array}\right\}+\text{S g}\\ \text{Prep}+\left\{\begin{array}{l}\text{S ac}\\ \text{PR ac}\end{array}\right\}\end{array}\right\}$:

cel de al doilea *student din* **grupa** *noastră*

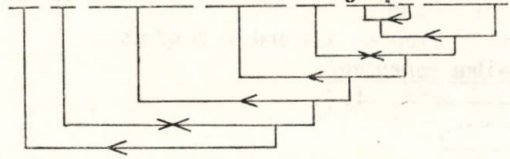

354. GN = CEL + Prep + NR ord + S sg n + Prep + + Av:

cel de al doilea *cîștigător de azi*

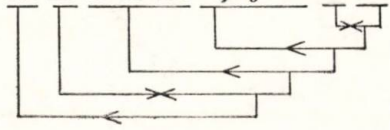

355. GN = CEL + Prep + NR ord + S sg n + PR r + #P#: **cel de al doilea** *cîștigător care...*

Structura CEL + NR ord se realizează obligatoriu cu ajutorul prepoziției DE, CEL și S n fiind întotdeauna la singular. În cazul structurii amintite, legătura dintre constituenți este mult mai strînsă, genitiv — dativul numeralului ordinal realizîndu-se în exclusivitate prin CEL.

2.6.2. CEL în alte construcții exocentrice

356. GN = CEL + { Aj / Av + Aj comp } : **cei buni**

357. GN = CEL + AL + { POS / PR g / S g + DEF / { UN / Aj pron } + S g } : **cei ai casei**

358. GN = CEL + Prep + { S ac / PR ac } : **cei din oraș**

359. GN = CEL + Prep + S ac + DEF + { Aj / ACESTA / PR g / ÎNSUȘI / POS / TOT / S g + DEF / { UN / Aj pron } + S g / Prep + { S ac / PR ac } } : **cei din orașul** *nostru*

360. GN = CEL + Prep + Av: **cei de aici**

361. GN = CEL + PR r + #P#: **cel care...**

Inventarierea structurilor grupului nominal din limba română contemporană a fost efectuată în conformitate cu datele oferite de corpusul cercetat, fără pretenția de a fi epuizat structurile din limba română conținînd grupuri nominale, dar punînd în evidență pe cele mai multe.

2.7. Capitolul *Structura grupurilor nominale din limba română contemporană* evidenţiază componenţa şi relaţiile sintactice din interiorul grupului nominal şi, prin raportare la perioada anterioară, permite urmărirea tendinţelor care se manifestă în gramatica grupului nominal din limba română actuală.

2.7.1. Pornind de la calitatea morfologică a centrului şi a adjuncţilor, inventarul de structuri cu grupuri nominale cuprinde cîteva tipuri de bază: S + Aj; S + NR; Aj pron + + S; S + S (tipul cel mai bogat reprezentat); S + PR; S + V; S + Av; S + #P#; NR + Aj; NR + S; NR + Av; CEL + NR; CEL + Aj; CEL + AL + S; CEL + Av; AL+ + POS; AL + Sg; PR (Aj pron) + S; PR + S; PR + PR; PR + AJ; PR dem + V; PR + #P#.

Aceste tipuri de bază se pot combina între ele, dînd o mare varietate de tipuri de structuri conţinînd grupuri nominale.

Comparativ cu grupul verbal, grupul nominal este caracterizat prin lipsa autonomiei sintactice (cu excepţia propoziţiei nominale monomembre[43]).

Relaţiile sintactice dintre constituenţii unui grup nominal sînt, în marea majoritate a cazurilor, relaţii de subordonare (se manifestă opoziţia centru / adjuncţi).

Alături de acestea, româna contemporană prezintă un inventar destul de bogat de structuri binare exocentrice, în care nici unul dintre constituenţi nu poate apărea singur: substantivul în nominativ cu funcţie sintactică de subiect este însoţit aproape obligatoriu de articole (definit, nedefinit), ori de membrii clasei Aj pron; AL apare numai în structuri cu POS sau S g; CEL intră, de asemenea, în structuri exocentrice. Gradul de coeziune între constituenţii construcţiilor exocentrice este deci foarte mare, prezenţa unuia antrenînd obligatoriu în structură şi prezenţa celuilalt. Tot un grad mare de coeziune caracterizează şi relaţia CEL + NR, unde, datorită capacităţii numeralului de a apărea şi singur în structură, CEL rămîne simplu adjunct şi nu constituent al unei construcţii exocentrice, însă intrînd întotdeauna în structuri binare.

---

[43] Pentru propoziţii monomembre şi propoziţii nominale vezi *Gramatica limbii române*, vol. II, p. 70—73.

Prin caracteristicile lor combinatorii, AL și CEL ocupă un loc aparte în cadrul grupului nominal din limba română contemporană, conferindu-i o mare originalitate și în comparație cu alte limbi romanice.

Coeziunea constituenților este mai redusă în cazul structurilor endocentrice (formate din centru și adjuncți) și foarte slabă la structurile în interiorul cărora se realizează o relație sintactică de echivalență (apoziții substantivale și pronominale).

Pe parcursul inventarierii structurilor au fost evidențiate și diversele restricții combinatorii ale constituenților grupului nominal.

În cazul substantivelor centru provenite din infinitivul lung al verbelor pot apărea și adjuncții necaracteristici grupului nominal (adjuncți substantivali în dativ, de exemplu), datorită păstrării unor trăsături verbale chiar și după substantivarea acestor verbe.

Interpretarea datelor oferite de inventar va fi realizată în capitolul al patrulea.

2.7.2. În limba română actuală se constată următoarele particularități și tendințe de evoluție ale grupului nominal:

Grupul nominal dezvoltă în cea mai mare parte structurile din perioada anterioară, unele dintre acestea fiind simțite ca învechite, în timp ce altele s-au extins prin utilizarea mai frecventă a formelor noi.

Modificări în componența grupului nominal se observă atît relativ la constituenții cu rol de centru, cît și la adjuncți. Pentru simplificare, se va vorbi de adjuncți și în cazul constituenților ce compun construcții exocentrice, dar care din punct de vedere semantic determină substantivul.

2.7.2.1. Constituenții cu funcție de centru al grupului nominal pot fi substantive, pronume sau numerale.

Pronumele cu rol de centru conservă structurile existente în perioada anterioară, arătîndu-se mai rezistent la inovații decît substantivul centru: el păstrează o apoziție exprimată prin pronume sau chiar prin substantiv în același caz cu „regentul" *(mie, unuia; nouă, studenților)*, în timp ce pe lîngă substantiv s-a generalizat apoziția în nominativ.

2.7.2.2. Adjuncții grupului nominal pot fi adjective, numerale, substantive, pronume, verbe sau adverbe.

Inovaţiile cele mai interesante se manifestă în cazul adjuncţilor substantivului.

Se evidenţiază astfel dezvoltarea în unele stiluri (publicistic, politico-administrativ) a adjuncţilor-substantive în dativ (consecinţă a substantivării verbelor).

În afară de aceste structuri noi, mai pot fi observate şi alte schimbări în evoluţia unor adjuncţi ai grupului nominal.

Adjuncţii-adjective propriu-zise pun în special probleme legate de acord şi de topică.

Deşi acordul adjectivului cu substantivul se realizează în gen, număr şi caz, indiferent de poziţia sau de numărul adjuncţilor, se înregistrează uneori lipsa acordului în caz la substantivele feminine: *înţelesurile grave ale unei prietenii aparent indestructibilă*, corect: *indestructibile*[44]. De cele mai multe ori un asemenea tip de greşeală se produce în cazul unor participii adjectivate (vezi şi § 4.1.2.1.1., tip A, subtip a).

Lipsa acordului în caz caracterizează frecvent şi pe CEL precedînd adjectivele: *omului cel bun*, corect: *celui bun*[45].

Deşi supărător, fenomenul este mai puţin grav, întrucît construcţia CEL + Aj este azi în scădere, păstrîndu-se ca populară şi fiind puţin frecventă în limba literară.

Schimbările în topica adjectivului calificativ se referă la procentajul sau la tipul de adjective antepuse ori postpuse. Deşi regula postpunerii adjectivelor rămîne valabilă, a crescut numărul adjectivelor antepuse, mai ales în stilul publicistic (vezi § 5.2.1.2.), fără ca aceste adjective antepuse să mai aibă vreo valoare afectivă.

Şi în cazul adjectivelor pronominale se întîlnesc adesea abateri de la norma limbii literare în ceea ce priveşte acordul. Printr-un proces similar cu cel al adjectivelor propriu-zise, apar şi dezacorduri în caz ale adjectivelor pronominale cu regentul lor.

Norma cere ca adjectivul demonstrativ postpus să primească la cazul oblic desinenţă specifică. Totuşi, se întîlnesc adesea exemple cu adjectivul demonstrativ în nominativ: *frămîntarea simţită... a zilelor* **acestea** (Ion Marin Sadoveanu, *Ion Sîrtu*, Bucureşti, 1957, p. 537), corect: *a zilelor* **acestora**; *la începutul deceniului* **aceşta** (reportaj TV, 27 ianuarie 1980), corect: *deceniului* **acestuia**.

---

[44] Apud Valeria Guţu Romalo, *Corectitudine şi greşeală*, Bucureşti, 1972, p. 47.

[45] Apud Iorgu Iordan, *ibidem*, p. 600—601.

Fenomenul, destul de vechi, apreciat „banal" încă în deceniul al patrulea[46], deşi frecvent, este departe de a fi generalizat.

Tinde să se generalizeze şi folosirea numeralului cardinal în locul celui ordinal: *articolul doi* (pentru *articolul al doilea*); *anul trei* (pentru *anul al treilea*).

Pe lîngă generalizarea apoziţiei în nominativ şi apariţia unor structuri noi cu un adjunct substantiv în dativ pe lîngă un substantiv centru provenit din verbe, la adjuncţii substantivului mai trebuie consemnată frecvenţa mare a unor adjuncţi substantivali cu valoare de genitiv obiectiv şi subiectiv[47], precum şi extinderea, în publicistică mai ales, a unor structuri, în special prepoziţionale, echivalente cu un genitiv obiectiv sau subiectiv, ori cu dativul, în jurul unui substantiv postverbal: *înmînarea de premii la elevii fruntaşi*.

Printre adjuncţii substantivului centru trebuie menţionate şi substantive în dativ subordonate unui substantiv neverbal într-o structură de tipul *domn Ţării Moldovei*. Construcţiile de acest tip sînt astăzi foarte rare şi simţite ca învechite, menţinute în poezie şi proza literară cu intenţii stilistice.

În cazul adjuncţilor pronominali se manifestă o tendinţă de extindere a structurilor cu pronume personale în dativ: *gura-mi*. Folosită frecvent în limba veche, construcţia părea

---

[46] Al. Graur, *Tendinţele actuale ale limbii române*, Bucureşti, 1968, p. 299.

Aşezînd însă adjectivul demonstrativ înaintea substantivului, marca cazuală este preluată de primul termen al grupului nominal, iar substantivul, conform normei, nu mai primeşte această marcă de caz: *la începutul acestui deceniu*. Într-o statistică asupra unui număr din „Contemporanul", din 151 de apariţii, adjectivul demonstrativ este aşezat înaintea substantivului de 145 de ori şi numai de 6 ori după substantiv (dar şi atunci numai în cazurile nominativ şi acuzativ) — arată Ioana Prioteasa (*Redundanţa şi economia lingvistică — bază a unor schimbări spontane (cu aplicare la flexiunea adjectivului demonstrativ în limba română)*, PLG, vol. VII, p. 83).

[47] Grupurile nominale cuprinzînd genitive subiective şi obiective pot fi întîlnite frecvent în ultima sută de ani, unele fiind foarte vechi: *răsăritul soarelui* (genitiv subiectiv); *luarea Griviţei* (genitiv obiectiv). În limba română actuală însă, ca urmare a extinderii utilizării substantivelor provenite din verbe (mai ales în stilul publicistic şi în cel politico-administrativ), se dezvoltă mult structurile de acest tip. Într-o numărătoare de sondaj efectuată pe o pagină din Rom. lit. (XII, 1979, nr. 13, p. 17), din totalul de 43 de substantive în genitiv, pe lîngă 21 de substantive neprovenite din verbe, 18 au valoare de genitiv obiectiv, iar 4 de genitiv subiectiv (adică peste jumătate din substantivele în genitiv sînt obiective sau subiective).

să-şi restrîngă utilizarea în vremea noastră la domeniul poeziei: *unda-ţi gînditoare* (Octavian Goga, *Poezii*, Bucureşti, 1963, p. 11). Celelalte stiluri preferă fie pronumele personal în genitiv (sau adjectivul posesiv), fie un alt tipar sintactic în care dativul posesiv este aşezat lîngă verb: *ţi-ai luat cărţile*. În aceste condiţii, utilizarea frecventă a construcţiei S + PR d este destul de neaşteptată şi curioasă[48]. Mai mult, se întîmplă ca uneori să fie folosite atît pronumele personal în dativ, cît şi pronumele personal în genitiv (ori adjectivul posesiv). Dacă însă lipseşte intenţia de a accentua în mod special posesorul, aglomerarea celor două procedee în aceeaşi propoziţie are un efect pleonastic[49].

În ceea ce priveşte determinanţii verbali ai grupului nominal, în special exprimaţi prin verbe la gerunziu, aceştia sînt în creştere, ca urmare a tendinţei de economie (spre a se evita atributivele).

---

[48] Valeria Guţu Romalo, *ibidem*, p. 99. Iorgu Iordan aprecia în *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor"* (p. 307) că numeroşi români se foloseau pînă la abuz de acest mijloc, probabil din motive stilistice: *rotocoale ivite din gura-i; marea finanţă prin esenţa-i internaţională* (exemplele aparţin stilului publicistic).

[49] Valeria Guţu Romalo, *ibidem*, p. 100.

3. *OBSERVAȚII STATISTICE ASUPRA CONSTITUENȚILOR GRUPULUI NOMINAL*

3.1. Datele statistice permit să fie puse în evidență faptele care reprezintă media în limbă, lăsînd la o parte detaliile. Aplicată cu această finalitate, metoda statistică poate fi utilă în analiza unui ansamblu cu multe elemente, cum este cazul grupului nominal. Evident, o cercetare cantitativă nu înseamnă o investigare completă a fenomenului, dar fără ea, cercetarea calitativă este incompletă, proporția elementelor din limbă rezultînd numai în urma aplicării analizei cantitative. Caracterizarea cantitativă a tipurilor rezultate din analiza calitativă permite evidențierea unor tendințe din gramatica grupului nominal.

Afirmațiile făcute în cercetarea noastră asupra unor tipuri de structuri relativ la frecvența lor se bazează pe rezultatele comparării cantitative a grupurilor nominale obținute prin despuierea unui corpus de 100 000 de cuvinte-text[50], constituit din cîte 50 de pagini[51] selecționate din următoarele opere:

— Eugen Barbu, *Șoseaua Nordului*, vol. I;
— Geo Bogza, *Paznic de far*;
— Ioan Grigorescu, *Zig-zag pe mapamond*;
— Alexandru Ivasiuc, *Apa*;
— Marin Preda, *Delirul*;

---

[50] Tehnica segmentării suitei lineare deosebește cuvîntul „unitate a textului" de cuvîntul „unitate a lexicului". În cercetarea statistică realizată am avut în vedere cuvîntul ca unitate a textului, adică un segment separat de alte segmente ale lanțului prin spații albe sau semne de punctuație. Nu am ținut cont de autonomia segmentelor astfel izolate.

[51] Eșantionul de statistică a fost extras din fiecare operă alegînd o pagină din zece. Textul de presă, mai mic ca întindere, a fost utilizat în întregime. Toate textele fac parte din corpusul asupra căruia s-a efectuat cercetarea expansiunii grupului nominal. Vezi Melania Florea, *Observații statistice asupra constituenților grupului nominal din limba română contemporană*, LR, XXVIII, 1979, nr. 6, p. 589—593.

— un text aparținînd stilului politico-administrativ din ziarul „Scînteia" (21 noiembrie 1972).

Am încercat să dăm un caracter reprezentativ corpusului incluzînd, ca extreme texte beletristice (opere din proza contemporană care să nu prezinte, în primul rînd, particularitățile stilistice ale unui autor, ci să aibă un caracter cît mai neutru) și un text din presă aparținînd stilului *politico-administrativ*, în cadrul căruia grupul nominal capătă unele trăsături caracteristice, iar ca treaptă intermediară lucrări aparținînd *publicisticii* (Geo Bogza, Ioan Grigorescu).

Caracterizarea cantitativă a avut în vedere atît constituenții cu funcție de centru, cît și pe cei cu funcție de adjuncți.

3.2. Comparînd statistic elementele care pot constitui centrul grupului nominal constatăm (vezi tabelul nr. 1) următoarele:

Au fost extrase deci 3 655 de elemente cu funcție de centru. Dintre acestea, 78,35% sînt substantive, 15,89% sînt pronume, din restul de 5,76% făcînd parte clasele NR și PR (Aj pron) precum și CEL și AL ca elemente constitutive ale centrului. Rezultatul acestui sondaj reflectă, deci, distribuția inegală a constituenților grupului nominal cu funcție de centru, substantivul ocupînd locul central.

3.2.1. Din totalul substantivelor cu funcție de centru, 59,32% sînt determinate definit, 15,22% sînt însoțite de membri ai clasei $\left\{\begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix}\right\}$, iar 25,46% sînt nearticulate. Procentul de 25,46% merită, însă, cîteva precizări fără de care afirmația că în limba română contemporană se constată tendința de restrîngere a substantivelor nedeterminate[52] ar părea contrazisă de statistică.

3.2.2. Din 729 de substantive nearticulate, 54,59% sînt nume proprii.

3.2.3. La 190 dintre substantive (adică 26,06%) articolul a trecut la adjectivul care îl precedă. Tot poziția antepusă a adjectivelor intervine și în 4,11% din cazuri, cînd substanti-

[52] Această tendință se manifestă mai puternic la genitiv-dativ și la nominativ (subiect), mai slab la acuzativ (Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, p. 175).

Tabelul nr. 1

ELEMENTELE CU FUNCȚIE DE CENTRU ÎN GRUPUL NOMINAL

	Substantiv															
				nearticulat												
						precedat de adjective			cu topică specială							
	Total subst.	însoțit de DEF	însoțit de {UN / Aj pron}	total	nume proprii	articulate	invariabile	la sup. rel.	după V pasiv	inversiune față de GN	alte sit.	Pronume	Numeral	PR (Aj pron)	CEL	AL
Scînteia	392	269	45	78	3	12	1	2	19	23	18	24	3	5	4	0
Geo Bogza	486	240	131	115	17	85	3	2	2	4	2	132	25	17	9	5
Eugen Barbu	610	361	119	130	109	11	0	5	3	2	0	99	18	15	8	1
Marin Preda	504	296	54	154	128	19	4	0	1	1	1	157	12	5	8	6
Ioan Grigorescu	587	422	49	116	31	43	5	5	3	14	15	37	15	20	10	1
Alexandru Ivasiuc	285	111	38	136	110	20	2	1	3	0	0	132	7	8	8	0
Total	2864	1699	436	729	398	190	15	15	31	44	36	581	80	70	47	13

vul centru este precedat de adjective la gradul superlativ relativ, avînd, deci, tot caracter de determinat definit.

3.2.4. Depăşind cadrul strict al grupului nominal şi raportîndu-l pe acesta la grupul verbal cu care intră în relaţie, constatăm că, adesea, după verbele la diateza pasivă sau după reflexivele pasive, substantivul centru în nominativ este nearticulat. În cercetarea noastră am inventariat structurile cu grupul nominal fără a opera distincţia dintre structura de adîncime şi structura de suprafaţă, deci fără a rafina analiza pînă la nivelul transformaţional. Explicaţia substantivului centru nearticulat credem, însă, că stă în transformarea pasivă. Aceasta determină trecerea obiectului direct în poziţia subiectului şi trecerea subiectului în poziţia unui obiect prepoziţional. Prin pasivizare, verbul ajunge „inapt" sintactic de a admite vecinătatea unui obiect direct, deci a unui nominal în acuzativ[53]. Noul subiect provenit dintr-un obiect direct păstrează unele caracteristici formale ale acestuia: poate apărea nearticulat, situaţie mai frecventă în cazul substantivelor în acuzativ. În cazul construcţiilor cu verbul reflexiv pasiv, ele rezultă din aplicarea succesivă a două transformări: transformarea reflexiv-pasivă, care determină trecerea obiectului direct în poziţie de subiect şi apariţia mărcii pasive *se* şi nedefinirea (suprimarea) agentului.

În cazul textului din stilul politico-administrativ, acest tip de substantiv centru provenit dintr-un obiect direct constituie o particularitate a stilului respectiv, remarcîndu-se printr-o frecvenţă destul de ridicată: 19 apariţii numai pentru grupul nominal primar (în celelalte 5 texte avem numai 12 apariţii în 250 de pagini).

3.2.5. O altă schimbare de topică la care se asociază şi absenţa lui DEF sau $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$ o constituie aşezarea substantivului subiect după predicat: 23 de apariţii ale substantivului centru nearticulat în textul aparţinînd stilului politico-administrativ şi 21 de apariţii în celelalte cinci (din care 14 apariţii numai la Ioan Grigorescu, marcînd preferinţa autorului pentru acest procedeu stilistic).

Excluzînd, deci, numele proprii, substantivele centru avînd ca adjuncţi adjective prepuse, sau pe cele nearticulate ca urmare a unor relaţii speciale ale numelui cu grupul verbal,

[53] Gabriela Pană Dindelegan, *ibidem*, p. 151.

rămîn foarte puține substantive nearticulate cu funcție de centru al unui grup nominal primar. Situațiile amintite la § 3.2. includ 95,06% dintre substantivele nearticulate. Doar în 36 de alte situații substantivul rămîne nearticulat (1,25% din totalul substantivelor cu funcție de centru). Jumătate din aceste substantive nearticulate fac parte din textul politico-administrativ. Sînt cel mai adesea substantive la plural, însoțite, de regulă, de alte determinări. Mai notăm că adesea substantivele nearticulate cu funcție de centru fac parte din subiecte multiple (10 apariții numai la Ioan Grigorescu, de exemplu).

3.2.6. Din totalul substantivelor cu funcție de centru, 13,19% formează grupuri nominale minimale, monomembre (adică nu sînt însoțite nici de DEF, nici de $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$). Excluzînd însă numele proprii, rămînem la un procent de numai 0,52% grupuri nominale monomembre.

Alte 25,42% dintre substantive au ca unic adjunct pe DEF (25,41%) sau articolul nehotărît (0,01%). Din cifra absolută de 2 864 de grupuri nominale, numai 61,39% sînt lărgite prin alte expansiuni decît articolele hotărît și nehotărît.

3.3. Pronumele apare mai rar însoțit de adjuncți. În 74,18% din cazuri pronumele formează grupuri nominale minimale monomembre.

3.4. Clasele NR și PR (Aj pron) au o apariție rară fără adjuncți (6,25% din totalul clasei NR și 28,57% din totalul clasei PR (Aj pron)). Ele au de obicei numele în nominativ ca adjunct.

3.5. AL și CEL nu apar decît în structuri binare. Din punct de vedere formal, cel de al doilea membru al structurilor ce conțin pe AL și pe CEL face parte din centru împreună cu acesta. În grupul nominal primar, AL are o frecvență foarte scăzută: 13 apariții, adică 0,45% din totalul elementelor cu funcție de centru.

3.6. În ceea ce privește situația adjuncților[54], ea se prezintă astfel: (vezi tabelul nr. 2).

---

[54] S-au avut în vedere numai adjuncții centrului, nu și determinările obligatorii ale acestor adjuncți (cu excepția lui DEF și a lui $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\\text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$).

Tabelul nr 2.

ADJUNCȚII GRUPULUI NOMINAL

	Adjectiv			ÎNSUȘI	POS	ACESTA	TOT	Semiadverbe	Substantiv			Pronume	Numeral		Verb	Adverb	CEL	# P #
	prepus		postpus						DEF	UN Aj pron	neartic.		card.	ordinal				
	artic.	neartic.																
Scînteia	15	7	155	2	9	1	10	5	207	20	132	6	22	0	7	7	1	35
Geo Bogza	80	7	123	3	21	7	6	10	71	32	151	30	5	5	23	3	5	79
Eugen Barbu	11	5	177	1	8	13	5	23	48	24	126	20	8	0	24	7	2	29
Marin Preda	19	4	66	3	9	5	6	17	55	11	51	37	12	0	3	5	2	39
Ioan Grigorescu	43	18	156	2	4	10	4	11	136	19	159	13	12	3	3	3	4	46
Alexandru Ivasiuc	20	3	119	2	28	7	7	33	56	10	84	46	6	1	15	1	6	47
Total	188	42	796	13	79	43	38	99	573	116	703	152	65	9	75	26	20	275

3.6.1. Din totalul de 3 312 adjuncți, 30,97% sînt adjective (22,41% dintre ele sînt prenominale, 77,59% fiind postnominale), iar 42,02% sînt substantive (41,16% dintre ele sînt însoțite de DEF, 8,33% de $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$, iar 50,51% sînt nearticulate). Deci, substantivele și adjectivele constituie majoritatea adjuncților (72,99%). Ceilalți adjuncți ocupă restul de 27,01% în următoarea ordine: #P# — 8,30% pronumele — 4,58%, semiadverbele — 2,98%, posesivele — 2,38%, verbele — 2,26%, numeralele — 2,23%, ACESTA — 1,23%, TOT — 1,14%, adverbele — 0,78%, CEL — 0,60% (cu adjunct obligatoriu), ÎNSUȘI — 0,39%.

Deși în analiza noastră nu am utilizat, de obicei, un simbol special pentru semiadverbe, incluzîndu-le printre adverbe, am considerat util calculul separat al acestora pentru a evidenția frecvența lor destul de ridicată alături de substantivul centru.

3.6.2. 89,36% dintre adjuncți sînt grupați în jurul substantivului centru, 4,83% în jurul pronumelui centru. Clasa NR are 2,35% dintre adjuncți, PR (Aj pron) — 1,66%, CEL — 1,41% și AL — 0,39% din totalul adjuncților. În cazul lui CEL și AL nu este vorba de adjuncți, ci de unități constituind al doilea termen al grupului binar exocentric, subordonate la CEL și AL numai din punct de vedere semantic.

3.7. Comparația numerică a constituenților grupului nominal confirmă rolul de bază al substantivului în cadrul grupului nominal. 78,35% dintre elementele cu funcție de centru sînt substantive. În jurul substantivului centru se grupează 89,36% dintre adjuncți. Pronumele cu funcție de centru are o preferință vădită pentru grupurile nominale monomembre (în 78,18% dintre aparițiile pronumelui ca centru al grupului nominal, acesta nu este lărgit prin expansiuni). În jurul său se grupează 4,83% dintre adjuncți.

Clasele NR și PR (Aj pron) apar și în absența numelui cu 6,25% de apariții pentru NR și 28,57% pentru PR (Aj pron), dar adesea au ca adjunct numele în nominativ.

CEL și AL apar numai în structuri binare, avînd o prezență modestă în cadrul grupului nominal. CEL are o pondere de 1,64% în cadrul constituenților cu funcție de centru, grupînd în jurul său 1,41% dintre adjuncți. AL ocupă numai 0,45% dintre elementele cu funcție de centru primind 0,39% dintre adjuncți.

4. *TIPURI DE GRUPURI NOMINALE ÎN LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ*

Așa cum reiese din analiza statistică, grupurile nominale avînd ca centru numeralul, pronumele, clasa PR (Aj pron), AL și CEL au o frecvență redusă (sau foarte redusă) și un număr foarte mic de constituenți. Urmărind tipurile de grupuri nominale din limba română contemporană, vor fi avute, desigur, în vedere toate tipurile posibile, dar se va acorda o atenție sporită grupurilor nominale din jurul substantivului centru, avînd o frecvență foarte mare și adjuncți numeroși.

Descrierea tipurilor de grupuri nominale din limba română contemporană va pleca de la două criterii: pe de o parte, absența sau prezența și rolul jucat de adjuncți în existența grupurilor nominale și, pe de altă parte, dimensiunile grupurilor nominale.

4.1. Absența sau prezența și calitatea adjuncților pot indica tipuri caracteristice de grupuri nominale din limba română contemporană.

O primă diviziune se impune între grupurile nominale monomembre, minimale, adică formate numai din elementul centru și toate celelalte grupuri nominale cu diverse determinări.

4.1.1. Între grupurile nominale monomembre sînt incluse în primul rînd numele proprii și pronumele, la care se adaugă clasa PR (Aj pron) și substantivele comune nearticulate. Unele grupuri nominale monomembre permit, însă, și existența unor adjuncți, dar aceștia sînt în număr redus.

Grupurile nominale monomembre cele mai frecvente sînt date de pronume (78,18% dintre pronume nu au adjuncți).

Substantivul dă naștere unor grupuri nominale monomembre cu o frecvență foarte redusă. Tot o frecvență redusă

au și substantivele nearticulate din grupuri nominale cu mai mulți constituenți (vezi § 3.2.2. și § 3.2.5.).

În afara situațiilor enumerate rămîn doar 0,25% substantive nearticulate cu funcție de centru, majoritatea aparînd în textele aparținînd stilului politico-administrativ.

Între aceste extreme se încadrează numeralul sau PR (Aj pron). Fără a intra în amănunte, notăm posibilitatea apariției substantivului centru nearticulat cu intenție stilistică: *peste vîrfuri trece* **lună** (Eminescu, *Poezii*, ESPLA, 1958, p. 159).

Situațiile în care substantivele comune apar nedeterminate de articole sau de determinativele proclitice sînt provocate de cauze sintactice.

4.1.1.1. Inversarea topicii la nivelul întregii propoziții verb (predicat) — substantiv (subiect) dă cele mai multe cazuri de substantive cu funcție de centru care nu primesc nici o determinare[55].

4.1.1.1.1. Majoritatea substantivelor nearticulate apar în cazul structurii V (diateza pasivă sau reflexiv-pasiv) + S: *se iau măsuri*.

4.1.1.1.2. Substantivul se păstrează nearticulat în construcții cu caracter fix:

4.1.1.1.2.1. În construcții fixe cu verbul *a fi* și nume de maladii sau stări psihice: *mi-e foame* (*somn* etc.);

4.1.1.1.2.2. În construcții arhaice fixe — proverbe, zicători — substantivul rămîne nearticulat, chiar dacă topica nu este inversată: *corb la corb nu-și scoate ochii* (varianta cu adjuncți: *babă frumoasă și copil cuminte nu s-au pomenit*).

4.1.1.1.3. Subiectul lui *a trebui*: *îmi trebuie bani* (dar și *îmi trebuie niște bani*).

4.1.1.1.4. Substantive ce denumesc fenomene ale naturii: *a căzut grindină, bate vînt* (dar și *bate vîntul*). Topica normală are, însă, totdeauna substantivul articulat: *vîntul bate.*

4.1.1.1.5. Ca o variantă a lui 4.1.1.1.4. pot fi incluse și unele substantive nume de materii: *prin tavan intră apă.*

Construcția mai firească o întîlnim, însă, în grupuri nominale cu adjuncți: *pe vale curge apă murdară.*

4.1.1.1.6. Substantivele la plural pot apărea mai des nearticulate: *pleacă vapoare.*

---

[55] Pe lîngă datele oferite de statistică, mai beneficiem și de o înregistrare a situațiilor cu substantivele nedeterminate realizată în Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, p. 172.

4.1.1.1.7. Substantivul subiect mai poate apărea nedeterminat în unele construcții negative: *nu există ieșire* (substantivul nearticulat subliniază negația[56]). Avem, de regulă, tot o topică inversă. Celălalt exemplu din lucrarea citată — *pic de nor nu se vede* — pare a permite topica normală din cauza sensului lui *pic de nor* (= *nici un nor*, deci tot un fel de determinare a lui *nor*).

4.1.1.2. O a doua cauză sintactică ce favorizează apariția substantivului nearticulat este grupul sudat substantiv + posesiv din limba populară: *frate-meu*.

Un loc aparte ocupă substantivele grade de rudenie cu funcție de centru, arată Paula Diaconescu. Urmate de un adjectiv posesiv, acestea conțin o individualizare maximă, astfel încît articularea lor nu mai este necesară. Într-un asemenea context, formele nearticulate și cele articulate se pot substitui reciproc fără ca substituirea să atragă, în planul semantic, vreo modificare a gradului de determinare[57]. Tendința limbii literare merge, însă, spre substantivul articulat: *fratele meu*.

4.1.1.3. Unele cuvinte compuse păstrează substantivul nearticulat: *gură spartă*, *soare-răsare*, *soare-apune*.

Am avut în vedere tot timpul substantivul în nominativ cu funcție de subiect. La genitiv-dativ, substantivul centru apare întotdeauna însoțit de articol definit sau nedefinit (ori de determinativele proclitice).

În acuzativ, substantivul centru poate apărea în egală măsură determinat sau nedeterminat.

Expunem în continuare situațiile cu substantivul centru în acuzativ nedeterminat[58]:

— în cazul unor substantive la plural: *cumpăr cărți*;

— în construcții fixe: *învață carte*;

— substantivul complement direct la singular este nume de materie: *bea lapte*;

— unele construcții cu verbele *a avea* și *a face*: *a avea noroc (necazuri)*, *a avea gripă (febră, pojar)*, *a face gripă*, *a face semn* etc.;

---

[56] *Ibidem*, p. 172.

[57] Paula Diaconescu, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, București, 1970, p. 238.

[58] Vezi și Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *ibidem*, p. 174.

— substantivul în acuzativ are funcție de circumstanțial: *strînge florile* **mănunchi** (care, însă, nu mai poate avea și o determinare atributivă);

— substantivul precedat de prepoziție (excepție *cu* instrumental sau sociativ) și lipsit de alte determinări: *intru în clasă*.

În afara unor construcții fixe (unde adjuncții sînt absenți sau prezenți în mod obligatoriu) sau a substantivului în acuzativ cu funcție de circumstanțial (totdeauna fără adjunct atribut), celelalte substantive nedeterminate cu funcție de centru pot apărea și însoțite de adjuncți.

La nominativ și acuzativ, articolul îndeplinește funcția de exprimare a determinării, nu și funcția de exprimare a unuia dintre cele două raporturi cazuale. De aceea, la nominativ sau acuzativ, un substantiv poate apărea articulat sau nearticulat[59].

Alături de grupurile nominale monomembre se înscriu grupurile nominale însoțite de adjuncți.

4.1.2. Tipuri de grupuri nominale cu adjuncți

4.1.2.1. *Grupuri nominale cu adjuncți obligatorii*

4.1.2.1.1. *Articolele — adjuncți obligatorii ai substantivului*

Cum s-a văzut, substantivele formînd grupuri nominale monomembre sînt foarte rare. De regulă, substantivul centru are nevoie de determinări obligatorii de tipul articole sau determinative proclitice. 25,41% dintre substantivele centru cuprinse în statistică au ca unic adjunct pe DEF, iar 0,01% dintre substantive sînt însoțite doar de UN. Preferința limbii pentru articolul hotărît este vădită, acesta apărînd de 3,89 ori mai des decît membrii clasei $\left\{\begin{matrix}\text{UN} \\ \text{Aj pron.}\end{matrix}\right\}$ Situația se explică prin faptul că un substantiv se articulează nehotărît o singură dată într-un text. Orice nouă referire la obiectul denumit printr-un astfel de substantiv se va face cu folosirea articolului hotărît[60].

Indiferent de punctul de vedere la care aderăm, relativ la interpretarea articolului ca parte de vorbire, pronume semi-

[59] Cf. Paula Diaconescu, *Aspecte ale declinării cu articol definit în limba română*, SCL, XVI, 1965, nr. 1, p. 157.

[60] *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 99 și 109.

independent sau morfem al determinării[61], interesează mai ales posibilităţile de ocurenţă ale celor două articole care vor evidenţia tipurile de grupuri nominale avînd ca centru substantivul, iar ca adjuncţi obligatorii — articolele sau determinativele proclitice.

Dacă avem în vedere cazul nominativ, substantivele determinate cu articol hotărît sau nehotărît apar în aceleaşi condiţii sintactice. Întrebuinţarea unuia sau a altuia depinde de sens. Articolul hotărît însoţeşte substantivele cînd acestea indică un obiect clar individualizat, iar cînd determinarea este mai puţin precisă se recurge la articolul nehotărît[62]. Poziţia lor diferită le conferă, însă, anumite particularităţi. Articolul hotărît fuzionează cu desinenţele substantivale alcătuind o grupare morfematică cu caracter fix. Elementele se succed într-o ordine fixă şi sînt indisociabile. Articolul nehotărît are caracter mobil, precedînd direct sau de la distanţă radicalul substantival[63].

În afara acestor diferenţieri de ordin semantic sau al poziţiei celor două articole, există cazuri în care se utilizează numai DEF sau UN, ori cazuri în care, din motive sintactice cel mai adesea, unele substantive apar nearticulate, avînd, însă, caracterul de determinate definit etc.

---

[61] Iorgu Iordan (*Limba română contemporană*, p. 326) consideră articolul o unealtă gramaticală. *Gramatica limbii române* îl tratează ca parte de vorbire separată. Deşi i se consacră un capitol separat în Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, autorii interpretează articolul ca morfem al categoriei determinării (p. 167), în această situaţie nefiind parte de vorbire. Articolul mai are şi rolul de indice al cazului şi numărului şi de indice al substantivării. Maria Manoliu Manea (*Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, p. 79) îl include pe *-l* printre pronumele semiindependente. Cele două articole, hotărît şi nehotărît, sînt nişte simple afixe ale determinării în flexiunea substantivului, precizează şi autorii volumului *Limba română contemporană*, vol. I, Bucureşti, 1974, p. 167 — sub redacţia lui Ion Coteanu (Georgeta Ciompec, Constantin Dominte, Valeria Guţu Romalo, Clement Mîrza şi Emanuel Vasiliu). Pentru discuţii asupra problemei vezi şi Ion Z. Coja, *Articolul, parte de vorbire sau morfem al determinării?*, SCL, XX, 1969, nr. 2, p. 167—182; Mircea Zdrenghea, *Articulat — nearticulat*, CL, I, 1956, nr. 1—4, p. 137—140 şi **Un, o** — *articol, numeral, pronume*, LR, IX, 1960, nr. 5, p. 37—39.

[62] Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *ibidem*, p. 189.

[63] *Limba română contemporană*, vol. I, p. 167. Vezi şi Valeria Guţu Romalo, *Articolul şi categoria determinării în limba română actuală*, ELS, p. 228.

A) În primul tip, cel mai larg, sînt incluse substantivele centru care selectează sau pe DEF sau pe UN, după cum se referă la un obiect clar individualizat sau avînd o determinare mai puțin precisă. Ca parte din sistemul de determinare generală a numelui, articolul poate fi privit în relațiile sale cu celelalte mijloace de determinare[64].

Spre deosebire de numeral sau de pronume, care exclud pe UN, dar permit combinarea cu anumiți membri ai clasei Aj pron, în combinație cu substantivul centru, UN și Aj pron au o distribuție identică. Din punct de vedere al determinării, membrii clasei Aj pron se comportă diferit. *Acest* și *acel* îi conferă numelui caracterul de determinat definit.

S-a făcut apropierea articolului de demonstrative. Se poate vorbi, însă, și de apropierea unor adjective demonstrative de articol. Atît aspectul morfematic și funcțional, cît și valoarea semantică a adjectivului demonstrativ sînt dependente de poziția acestuia față de substantivul centru. Adjectivul demonstrativ proclitic apare fără particulă deictică *-a*. Prezența sa determină prezența substantivului, dar nu și reciproc. Adjectivul demonstrativ proclitic a ajuns să aibă semnificația unui articol: *cel despre care s-a vorbit, cel despre care se va vorbi*. Adjectivul demonstrativ enclitic nu implică prezența substantivului și reciproc. Acesta își păstrează mai bine valoarea deictică. Comportîndu-se diferit din punct de vedere distribuțional, am utilizat pentru el un simbol special, ACESTA. Deși aduce o mai mare precizare de sens, adjectivul demonstrativ proclitic este mai apropiat ca valoare semantică de articolul definit enclitic. Slăbirea sensului demonstrativ este și mai evidentă la adjectivul demonstrativ de depărtare, a cărui funcție este, nu rareori, identică cu cea a articolului definit. În epoca modernă, această tendință se manifestă, mai ales, în limba literară[65].

Pronumele și adjectivele demonstrative au întrebuințări sintactice și nuanțe expresive care depășesc cu mult definițiile curente privitoare la „indicarea apropierii sau depărtării în spațiu și în timp", cum ne-au obișnuit gramaticile românești.

---

[64] Ion Coteanu, *Contribuții la teoria articolului*, SCL, IX, 1958, nr. 1, p. 31. Lucrarea are în vedere stabilirea opozițiilor dintre substantivele articulate și nearticulate. Ideea este reluată de Valeria Guțu Romalo (*Unele valori ale articolului în limba română actuală*, Omagiu Iordan p. 365), care analizează caracteristicile formale ale unor construcții articulate.

[65] Paula Diaconescu, *ibidem*, p. 234—235.

BIBLIOTECA BUCUREȘTI

Cu ajutorul demonstrativelor — arată Alexandru Niculescu — se indică relații extra și intratextuale[66]. Cele dintîi trimit la planul strict referențial (al realității) și corespund funcției de a indica apropierea sau depărtarea. În interiorul textului, relațiile demonstrative sînt anaforice: ele trimit la conceptele unor obiecte anterior menționate. Apropierea și depărtarea obiectului în spațiul referențial (al realității) sau în spațiul lingvistic (al textului) nu sînt decît o componentă a unei funcții majore a demonstrativelor: semnificația subiectivă. Există un [+Apropiat] subiectiv al vorbitorului, opus unui [—Apropiat] care nu interesează pe vorbitor. Vorbitorul exprimă, subiectiv, apropierea prin aderență sau, prin indiferență față de concept, non-apropierea. Altfel spus, demonstrativele relevă atitudinea vorbitorului față de conceptele enunțate. Ele nu spun nimic despre obiecte. Spun, însă, totul despre vorbitor.

Alți membri ai clasei Aj pron *(nici un, nici o, vreun, vreo)* se alătură, însă, din punct de vedere al determinării, lui *un, o*, deci vom vorbi și în cazul lor de o determinare nedefinită.

Substantivele precedate de adjectivul pronominal exclud determinarea prin UN sau DEF.

Același lucru se petrece și în cazul structurii NR + S n, dar aici substantivul în nominativ are funcție de adjunct, numeralul centru neavînd nevoie de adjuncți obligatorii.

a) Dăm în continuare structurile care permit sau pe DEF, sau pe UN, fără a provoca alte modificări structurale, în afara poziției diferite a celor două articole față de substantiv și a gradului de fuziune cu S c.

1. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \end{matrix} \right\}$:

studentul
un student
acest student

2. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF + Aj \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c + Aj \end{matrix} \right\}$:

bluza albă
o bluză albă
această bluză albă

---

[66] Alexandru Niculescu, *Demonstrativele*, Rom. lit, X, 1977, nr. 14, p. 7.

Adjectivul calificativ din limba română se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat. Spre deosebire, însă, de acordul în gen și de cel în număr, care sînt respectate de toți vorbitorii nativi ai românei, la acordul în caz se manifestă destul de des dezacorduri între adjectivul calificativ și substantivul feminin determinat.

Se știe că, în cursul paradigmei, substantivul masculin și determinantul său adjectival, neînsoțite de articolul nehotărît, au o formă unică: *(un, unui) elev bun.*

Prin analogie cu situația substantivelor masculine, se ajunge la neacordarea în caz a substantivelor feminine: *tatăl unei tinere* **chemată** *la ceasul iubirii* (Rom. lit., XI, 1978, nr. 45, p. 18) (corect: **chemate**). Construcția este greșită, întrucît la genitiv și la dativ substantivul feminin are o formă deosebită de cea de nominativ-acuzativ (și omonimă cu forma de plural nominativ): *(o) elevă bună, (unei) eleve* **bune.**

În afara situațiilor în care adjectivul este separat de substantiv prin pauză, notată în scris prin virgulă (*...în coloanele revistei „Steaua"*, **tipărită** *la Cluj Napoca)*, normele limbii române literare actuale nu permit o asemenea lipsă de acord în caz. Fenomenul este însă destul de frecvent, favorizat de larga omonimie a cazurilor, specifică flexiunii românești[67].

$$3.\ GN = \left\{ \begin{matrix} Sc + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \end{matrix} \right\} + Av + Aj\ comp + Av + \left\{ \begin{matrix} PR\ ac \\ S\ pr \\ S\ ac + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ a\ c \end{matrix} \right\}:$$

clădirea mai înaltă (ca toate)
o clădire mai înaltă (ca aceea)
această clădire mai înaltă decît primăria

$$4.\ GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \end{matrix} \right\} + S\ n:$$

prietena, Maria
o prietenă, Maria
această prietenă, Maria

---

[67] Vezi Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală*, p. 48.

5. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \end{matrix} \right\} + Aj + AL + S\ g + DEF + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ POS \\ S\ g + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ g \\ Prep + S\ ac \\ PR\ g \end{matrix} \right\}$:

succesul important al muncitorilor (fruntași)
un succes important al muncitorilor (noștri)
acest succes important al muncitorilor (fabricii)

6. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \end{matrix} \right\} + Aj + AL + \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ g + \left\{ \begin{matrix} Aj \\ AL + \left\{ \begin{matrix} POS \\ PR\ g \end{matrix} \right\} \\ AL + S\ g + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ g \\ Prep + S\ ac \end{matrix} \right\}$:

succesul important al unor muncitori tineri
un succes important al acestor muncitori ai noștri (ai fabricii, din fabrică etc.)

7. $GN = \left\{ \begin{matrix} S\ c + DEF \\ \left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\} + S\ c \end{matrix} \right\} + PE + S\ ac$:

invidia pe Ion
o invidie pe Ion

Structura cu substantivul articulat nedefinit este cam forțată. Constituentul în acuzativ mai poate avea forma PE + + S ac + DEF *(pe mama)*, dacă substantivul reprezintă o ființă unică sau PE + $\left\{ \begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right\}$ + S ac:

pe o vecină
pe această vecină.

Se constată, însă, că utilizarea articolului nehotărît pentru ambele substantive nu este posibilă, rezultatul fiind o construcție neromânească: *o invidie pe o vecină.*

Substantivul în nominativ mai poate primi diferitele sale determinări fără a provoca modificări în structură:

8. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \end{matrix} \right\} + \text{Prep} + \text{S ac}$:

$\left\{ \begin{matrix} \textit{un șir} \\ \textit{șirul} \end{matrix} \right\}$ *de vagoane.*

Substantivul centru poate primi și alte determinări adjectivale, substantivale sau adverbiale:

șirul lung de vagoane
un șir lung de vagoane
șirul lung de vagoane din stație
acel șir lung de vagoane de acolo
etc.

9. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \end{matrix} \right\} + \left\{ \begin{matrix} \text{Aj} \\ \text{Prep + S ac} \end{matrix} \right\} \text{AL} + +$

$+ \left\{ \begin{matrix} \text{PR g} \\ \text{POS} \end{matrix} \right\}$:

$\left\{ \begin{matrix} \textit{prietenul} \\ \textit{un prieten} \end{matrix} \right\}$ *bun al lui*

$\left\{ \begin{matrix} \textit{colega} \\ \textit{o colegă} \end{matrix} \right\}$ *de grupă a lor*

Este o variantă a structurii 5,dar închisă mult mai repede, din cauza adjuncților pronume, care nu mai primesc alte determinări.

Comparația cere întotdeauna substantivul articulat:

10. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \end{matrix} \right\} + \text{Av} + \left\{ \begin{matrix} \text{S ac + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \\ + \text{S ac} \end{matrix} \right\} (+ \text{Aj})$:

zăpada cît casa
apa ca un bivol negru

Prezența lui $\left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\}$ în prima parte a structurii nu mai permite apariția sa și în partea a doua. De fapt, cea de a doua parte a structurii constituie adjunctul unui adjectiv neexprimat: *zăpada (mare) cît casa (o zăpadă mare cît casa).* Menționăm, însă, structura pentru că ne interesează din punctul de vedere al articulării substantivului.

11. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \end{matrix} \right\} + \text{Prep} + \text{V inf}$:

ambiția de a cîștiga
o ambiție de a cîștiga

Dacă verbul este tranzitiv, structura poate avea și adjuncți ai acestuia: *ambiția de a cîștiga întrecerea.*

Substantivul centru poate primi și alte determinări: adjectivale, substantivale, adverbiale, cu numeral:

dorința fierbinte de a reuși
dorința mamei de a reuși
dorința de atunci de a reuși
etc.

12. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} \text{+ Sc} \end{matrix} \right\}$ + V ger:

fetița plîngînd
o fetiță plîngînd

Substantivul centru poate primi aceleași determinări ca la structura 11; verbul poate avea un complement direct:

$\left\{ \begin{matrix} \text{călătorul} \\ \text{un călător} \end{matrix} \right\}$ *obosit așteptînd trenul*

13. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} \text{+ Sc} \end{matrix} \right\}$ + Prep + V sp:

$\left\{ \begin{matrix} \textit{pofta} \\ \textit{o poftă} \end{matrix} \right\}$ *de nestăpînit*

14. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} \text{+ Sc} \end{matrix} \right\}$ + Prep + Av:

$\left\{ \begin{matrix} \textit{întîmplarea} \\ \textit{o întîmplare} \end{matrix} \right\}$ *de demult*

b) În alte cazuri, prin folosirea în locul lui DEF a lui $\left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\}$ se provoacă modificări de structură: alipirea lui DEF la adjectivul antepus, posibilitatea intercalării adjectivului sau a numeralului ordinal între UN și substantivul centru, apariția lui AL în fața adjunctului în genitiv, dacă substantivul centru este determinat de UN sau Aj pron.

15. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{Aj + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} \text{+ Aj} \end{matrix} \right\}$ + S c:

marele spectacol
un mare spectacol
acest mare spectacol

16. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{Av} + \text{Aj comp} + \text{DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{Av} + \text{Aj comp} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \; (+ \text{Av} + \left\{ \begin{matrix} \text{PR ac} \\ \text{AL} + \left\{ \begin{matrix} \text{PR g} \\ \text{POS} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{S g} + \text{DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S g} \end{matrix} \right\} \end{matrix} \right\} \\ \text{S ac} + \text{DEF} \end{matrix} \right\}) :$

mai buna organizare (decît a voastră)
o mai bună organizare...
vreo mai bună organizare

17. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{Aj} + \text{DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{Aj} \end{matrix} \right\} + \text{S c} + \text{Aj}:$

ultima privire tristă
o ultimă privire tristă
această ultimă privire tristă

Substantivul precedat de adjectiv articulat este întotdeauna determinat, articolul atașîndu-se adjectivului.

18. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{S c} + \text{DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \end{matrix} \right\} + \text{AL} + \left\{ \begin{matrix} \text{S g} + \text{DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S g} \end{matrix} \right\}:$

intrarea apartamentului
o intrare a apartamentului

Adjunctul în genitiv poate, de asemenea, să primească alte determinări adjectivale, pronominale, substantivale, verbale, adverbiale.

Dacă, însă, vrem să obținem noi adjuncți ai substantivului în genitiv, trebuie precizat că determinarea prin DEF sau $\left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\}$ a lui S g provoacă în continuare modificări de structură, UN sau Aj pron făcînd necesară apariția lui AL în fața unor alți adjuncți în genitiv:

intrarea apartamentului prietenilor
intrarea unui apartament al prietenilor.

19. $GN = \left\{ \begin{matrix} \text{S c} + \text{DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S c} \end{matrix} \right\} + \text{AL} + \left\{ \begin{matrix} \text{POS} \\ \text{PR g} \end{matrix} \right\} :$

prietenul lui
un prieten al lui

În cazul gradelor de rudenie, prezența posesivelor sau a substantivelor în genitiv este obligatorie: *fratele meu, un frate al meu.*

Adjunctul pronume nu mai primește alte determinări, structura închizîndu-se, astfel, foarte repede.

Adjuncții UN, Aj pron și DEF nu permit niciodată coordonarea.

B) UN permite combinarea cu *alt*, și el membru al clasei Aj pron.

$$GN = \begin{Bmatrix} UN \\ Aj\ pron \end{Bmatrix} + ALT + S\ c$$

un alt spectacol

vreun alt spectacol

Este vorba astfel, de un tip de grup nominal care exclude pe DEF și care, articulat numai nedefinit, selectează dintre adjectivele pronominale numai pe *alt*.

Tot opoziția determinat nedefinit / nedeterminat se realizează și în cazul unui substantiv precedat de adjectivele și locuțiunile adjectivale invariabile *asemenea, așa, astfel de*: *asemenea oameni / niște asemenea oameni.*

UN poate fi folosit cu numele propriu, avînd accepția de nume comun: *un Napoleon.*

C) Un al treilea tip include cazurile în care substantivul centru este determinat numai prin DEF.

Articolul definit apare întotdeauna enclitic la nominativ și acuzativ. La genitiv-dativ poate apărea atît enclitic, cît și proclitic (la substantivele masculine și la unele substantive feminine).

Articolul hotărît se deosebește de celelalte determinative prin aceea că nu mai poate fi utilizat decît lîngă elementul pe care îl determină. El nu poate, de exemplu, să apară ca pronume, cum se întîmplă cu *unul, altul, oricare, fiecare* etc. și nici nu poate fi despărțit printr-un cuvînt oarecare de elementul determinat. El se opune, așadar, restului determinativelor prin caracterul său neautonom. De aici decurge opoziția fundamentală dintre substantivul determinat într-un mod oarecare și substantivul determinat prin articol hotărît[68].

Cauzele apariției obligatorii a lui DEF pot fi semantice sau gramaticale.

a) Condițiile semantice în care substantivul, neînsoțit de un atribut determinativ, apare articulat definit sînt expuse

[68] Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână*, p. 114.

în Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*[69]:

— substantivul a apărut înainte în comunicare;

— el exprimă un fenomen al naturii, o senzație sau un fenomen fiziologic general uman: *vine toamna, foamea este cel mai bun bucătar*;

— substantivul indică o ființă unică: *mama, tata*;

— indică generic specia de totalitate: *numai rînduneaua era sfîntă*;

— face parte din construcții fixe: *a face pe savantul.*

La aceste substantive se mai pot adăuga:

— adjectivele substantivate: *răposatul, bietul, iubita, nemernicul, păcătosul*;

— numele care evită pe *drac*: *necuratul, Ucigă-l crucea*;

— numele de maladii și stări psihice, senzații, cînd sînt subiectul unui verb (cu excepția lui *a fi*): *m-a cuprins frigul, m-a apucat tusea, mă dor picioarele.*

b) Substantivul apare întotdeauna determinat definit în combinație cu ÎNSUȘI, TOT, ACESTA, numeralul ordinal postpus, POS situat la dreapta numelui, adjectivul postnominal precedat de CEL, un adverb neprecedat de prepoziția *de*:

1. GN = S c + DEF + ACESTA:
   primăvara aceasta
2. GN = TOT + S c + DEF:
   tot poporul

   Aceeași comportare ca TOT are și adjectivul *întreg*: *întreg satul* (dar și *întregul sat* / *satul întreg*).
3. GN = S c + DEF + TOT:
   lumea toată
4. GN = S c + DEF + ÎNSUȘI:
   poporul însuși
5. GN = ÎNSUȘI + S c + DEF:
   însuși poporul
6. GN = S c + DEF + NR ord:
   clasa a doua
7. GN = S c + DEF + CEL + Aj:
   școala cea nouă
8. GN = S c + DEF + CEL + Av + Aj comp:
   fratele cel mai mic

---

[69] *Ibidem*, p. 176—177.

9. GN = S c + DEF + Av:
mersul înainte
10. GN = S c + DEF + S n:
restaurantul Bucegi
11. GN = S c + DEF + POS:
prietenii noștri

(Substantivul rămîne articulat definit și cînd este determinat de o formă atonă a pronumelui personal: *vorbirea-i frumoasă*).

Toate structurile pot primi și alte determinări, care au fost inventariate în capitolul 2.

12. Un exemplu ca *o singură abatere / singurele abateri* s-ar părea că trebuie încadrat în tipul A, permițînd atît articolul definit, cît și pe cel nedefinit. La plural, însă, structura este în mod obligatoriu articulată definit: *singurele abateri* (forma **niște singure abateri* fiind aproape imposibilă). Semantica adjectivului *singur*, dar și seria substitutelor posibile, situează pe *o* din *o singură abatere* ca numeral și nu ca articol nedefinit. În această perspectivă imposibilitatea de a însoți pluralul substantivului cu *niște* nu mai apare ca supărătoare. Avem a face cu un fenomen de omonimie, care se soluționează printr-o abordare distribuțională mai nuanțată. În realitate este deci un tip de structură care poate fi determinată doar definit.

13. Precedate de prepoziții care cer cazurile genitiv sau dativ, substantivele sînt întotdeauna articulate definit sau nedefinit: *lupta contra turcilor*; *succesul datorită ajutorului tău*.

Prepoziția *de-a* este urmată întotdeauna de substantive articulate definit: *jocul de-a vacanța, cu de-a sila*.

D) Uneori numele rămîne determinat definit chiar în absența lui DEF.

Puternic individualizate, numele proprii, substantivele precedate de *acest, acel*, sau cele din structura *frate-meu* nu au nevoie de DEF, cu care sînt echivalente semantic.

Și topica altor constituenți impune substantivul nearticulat. Este vorba de clasa PR (Aj pron), ai cărei membri (*celălalt, fiecare, oricare, cutare, ceva, cîțiva, atîția*) au rolul de centru al structurii.

Se mai adaugă situația în care UN este simțit ca avînd semnificația „orice", „fiecare": *un profesor trebuie să fie exemplu pentru elevii săi*.

Ca indice al substantivării, CEL are funcția lui DEF: *bărbatul tînăr; ... cel tînăr*.

O situaţie specială are structura:
GN = TOT + ACEST + S c:
toate aceste probleme

În această situaţie TOT se combină dintre membrii clasei Aj pron numai cu *acest* şi *acel*. În celelalte cazuri (antepus sau postpus) se combină cu un substantiv articulat definit. Această structură este un argument în plus că adjectivul demonstrativ antepus poate îndeplini funcţia lui DEF.

Substantivele în acuzativ pot apărea articulate sau nearticulate[70].

Substantivele fără determinare precedate de prepoziţii care cer acuzativul apar (cu excepţia prepoziţiei *cu*) nearticulate: *intrarea în schimb; întoarcerea de pe cîmp.*

Din punct de vedere formal se poate realiza opoziţia nedeterminat / determinat nedefinit: *intrarea în casă / intrarea într-o casă.*

Din punct de vedere semantic pare însă a fi vorba de opoziţia determinat definit / determinat nedefinit.

Apariţia lui DEF la substantivele în acuzativ precedate de prepoziţii este posibilă în cazul prepoziţiei *cu* sociativ, instrumental sau modal *(lucrul cu ora, vînzarea cu ridicata)*, sau în prezenţa altor determinări: *intrarea în schimb — intrarea în schimbul de noapte.*

În unele situaţii, mai ales în cadrul grupului verbal, substantivul poate apărea şi articulat nedefinit: *mă plimb pe o stradă (veche)*; *intru într-o clădire.* Structura se păstrează

---

[70] Realizînd o tipologie a limbilor care cunosc articolul hotărît, Emanuel Vasiliu stabileşte două mari clase de limbi:

— limbi unde numele, precedat de o prepoziţie, nu are articol: ca româna, albaneza, parţial bulgara etc. (sînt luate în consideraţie doar prepoziţiile avînd un regim de acuzativ);

— limbi unde numele, precedat de o prepoziţie, are articol: principalele limbi romanice — în afara românei —, engleza, germana, neogreaca etc. (*Fragment de la grammaire de l'article défini. Typologie et diachronie*, „Etudes romanes", XII, 1977—1978, Bucureşti, 1978, p. 138).

După ce descrie cele două tipuri de limbi după o gramatică transformaţională, autorul abordează problema din punct de vedere diacronic, apreciind că româna reprezintă un stadiu arhaic, pentru că limbile romanice care azi admit articolul după prepoziţie se comportă în perioada lor mai veche la fel ca română. De la gramatică de tip A a cărei componentă transformaţională conţinea regula suprimării articolului, celelalte limbi romanice în afară de română evoluează spre o gramatică de tip B, unde expansiunea GN→Art Nume se realizează la fel şi în structura de suprafaţă (p. 141).

și în grupul nominal dacă centrul este un abstract verbal: *plimbarea pe o stradă (veche); intrarea într-o clădire.*

Regula nu este valabilă pentru toate substantivele în acuzativ, unele rămînînd nearticulate chiar în cazul apariției unor noi determinări: *rochia de mătase; rochia de mătase verde.*

De obicei, rămîn nearticulate substantivele precedate de prepoziții avînd următoarele valori semantice: conținut *(pungă cu zahăr / pungă cu zahăr tos)*, calitate *(om cu învățătură / om cu învățătură multă)*, calitate negativă *(om fără noroc / om fără noroc în viață)*, materie *(bluză de lînă / bluză de lînă albă)*, posesie *(pantofi cu toc / pantofi cu toc înalt)*, apartenență *(filă de roman / filă de roman istoric)*, explicație *(diplomă de merit / diploma de merit a elevului)*, asociere *(prăjituri cu cremă / prăjitură cu cremă de vanilie)*, asociere negativă *(pîine fără sare / pîine fără sare multă)*, măsură *(timp de săptămîni / timp de multe săptămîni)*, relație *(colegi de școală / colegi de școală elementară)*.

De asemenea, în structurile derivate în care substantivul în acuzativ prepozițional este echivalentul unui subiect sau obiect direct, acesta nu este articulat, chiar în prezența unei noi determinări: *un scîrțîit de ușă* (=*ușa scîrțîie*) / *scîrțîit de ușă neunsă*; *desfacerea de bunuri** (= *desface bunuri*) / *desfacerea de bunuri de consum.*

Ion Coteanu, prezentînd determinarea substantivului din punctul de vedere al caracterului ei obligatoriu sau facultativ, vorbește de determinarea facultativă la nominativ și acuzativ, cînd substantivul este precedat sau urmat de adjectiv calificativ[71].

Cu excepția substantivului precedat de un adjectiv la superlativ relativ și de structura GN = TOT + ACEST + Sc care nu permite prezența lui UN, în toate celelalte cazuri de la punctul D se poate realiza, din punct de vedere formal, opoziția nedeterminat / determinat nedefinit, acoperind, din punct de vedere semantic, opoziția determinat definit / determinat nedefinit.

E) Un alt tip poate fi dat de structurile în care substantivul la nominativ plural este nedeterminat prin articole, dar toate permițînd și prezența lui *niște.*

$$1.\ GN = \left\{ \begin{matrix} S\ pl\ c \\ \left(\begin{matrix} UN \\ Aj\ pron \end{matrix} \right) \end{matrix} + S\ pl\ c \right\} + Aj:$$

[71] Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână*, p. 61.

porturi tainice (Antol., 241, Ion Minulescu)
niște porturi tainice

2. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{Aj} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{Aj} \end{matrix} \right\}$ + S pl c + $\left\{ \begin{matrix} \text{Aj} \\ \text{PART} \end{matrix} \right\}$:

vechi juvaeruri risipite (Monolog, 102)
niște vechi juvaeruri risipite

3. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + Av + Aj:

strigăte aproape inumane (C.P., 15)
niște strigăte aproape inumane

4. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + Prep + S ac + Prep + S ac:

garduri cu dinți de lemn
niște garduri cu dinți de lemn

5. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + Aj + Prep + Aj + S ac:

fiori păgîni de limpede legendă (Monolog, 30)
niște fiori păgîni de limpede legendă

6. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + Prep + NR card:

împrejurări de dinainte de 1914
niște împrejurări de dinainte de 1914

7. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + V ger + Prep + S ac:

cîntece răsunînd peste cîmpii
niște cîntece răsunînd peste cîmpii

8. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + Prep + S ac + Prep + + V sp:

isprăvi cu neputință de pătruns (Monolog, 78)
niște isprăvi cu neputință de pătruns

9. GN = $\left\{ \begin{matrix} \text{S pl c} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{S pl c} \end{matrix} \right\}$ + Prep + Av:

ființe de dincolo
niște ființe de dincolo

Ieşind din cadrul grupului nominal şi avînd în vedere substantive în nominativ cu funcţia sintactică de nume predicativ, posibilitatea unor structuri paralele cu substantive nearticulate sau însoţite de *nişte* este mai puţin probabilă, numele predicativ substantiv apărînd mai ales nearticulat.

După cum se vede, distribuţia este mai restrînsă decît în cazul substantivelor determinate nedefinit. Marea majoritate a structurilor fac parte din texte poetice (caracterizînd mai ales poezia lui Alexandru Philippide). Toate primesc, în absenţa articolului, alte determinări.

F) Tot cu caracter de determinate nedefinit apar şi substantivele precedate sau urmate de adjectivele *mult, puţin*, în prezenţa cărora substantivul nu primeşte nici pe UN, nici pe DEF: *multă lume; lume multă.*

Adjectivul *mult, puţin* se comportă distributiv la fel cu clasa Aj pron, conferind substantivului centru caracterul de determinat nedefinit, la fel cu *vreun, vreo, nici un, nici o.*

Cînd substantivul este precedat de AL + POS sau de un adjectiv la gradul superlativ relativ, el rămîne nearticulat: *ai noştri tineri; cel mai bun sportiv.*

În concluzie, se poate spune că în limba actuală se constată tendinţa de a restrînge folosirea substantivelor nedeterminate, tendinţă care se manifestă mai puternic la genitiv, dativ şi la nominativ (subiect), mai slab la acuzativ[72]. Ca nume predicativ, substantivul este, de regulă, nearticulat: *este băiat.* Determinat de un adjectiv calificativ, substantivul devine determinat nedefinit: *este un băiat bun.* În toate celelalte determinări poate fi articulat definit sau nedefinit: *este băiatul Mariei, este un băiat al Mariei* (cu schimbarea de structură deja menţionată, cînd prezenţa lui UN impune apariţia lui AL alături de S g, PR g, POS).

4.1.2.1.2. AL *şi* CEL, *membri ai unor grupuri binare exocentrice*

AL şi CEL intră în grupuri nominale exocentrice, în care nici un constituent nu poate avea, luat singur, rolul de centru al construcţiei. Structurile conţinînd pe AL, ori pe CEL sînt în mod obligatoriu binare.

A) *Al, a ai, ale* apar în mod obligatoriu cu POS, PR g, S g aşezaţi la dreapta lor.

---

[72] Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *ibidem*, p. 175.

B) *Cel, cea, cei, cele,* la fel cu AL, nu pot apărea decît în structuri binare, cel de al doilea termen al structurii fiind așezat întotdeauna la dreapta lor.

4.1.2.2. *Grupuri nominale cu adjuncți facultativi*

4.1.2.2.1. Între adjuncții facultativi ai grupului nominal sînt întîlniți adjuncți comuni tuturor (sau aproape tuturor) grupurilor nominale.

Substantivul cu funcție de centru, pronumele, numeralul (în absența adjunctului S n), membrii clasei PR (Aj pron) (de asemenea în absența adjunctului S n), precum și CEL cu funcție de centru pot avea următorii adjuncți comuni: substantiv în nominativ, substantiv în genitiv (rar), substantiv în acuzativ, adverbe sau propoziții subordonate reprezentate prin simbolul #P# și legate la elementul cu funcție de centru prin adverbe sau pronume relative, ori prin conjuncțiile *să, că, dacă.*

$$1\,a)\quad GN = \left\{ \begin{array}{l} \left\{ \begin{array}{l} S\,c + DEF \\ \left\{ \begin{array}{l} UN \\ Aj\ pron \end{array} \right. \end{array} \right\} + S\,c \\ PR\,c \\ PR\ (Aj\ pron)\ c \\ CEL + NR \end{array} \right\} + S\,n \Bigg\}:$$

intrarea Buciumeni
o vecină, Anița
unul, Cojocaru
cîțiva, oameni de nădejde
cei trei, Ion, Radu și Gheorghe
cel de al treilea, hamalul

Adjunctul substantiv în nominativ, cînd este un substantiv comun, poate fi determinat prin articole.

Elementele cu funcție de centru enunțate se comportă oarecum diferit în relație cu substantivul în nominativ, întotdeauna apoziție. Substantivul centru determinat definit primește cel mai ușor pe S n ca adjunct (acesta fiind foarte adesea nume propriu).

Determinat nedefinit, substantivul centru este despărțit de adjunct prin virgulă.

După clasa PR (Aj pron) adjunctul în nominativ cere, de regulă, o determinare suplimentară (sau alți adjuncți cu care se află în raport de coordonare).

Numeralul ordinal precedat de CEL este despărțit prin virgulă de S n.

Numeralul cardinal, cerînd întotdeauna adjuncți la plural, primește la dreapta sa un substantiv nearticulat, la plural, sau, cel mai adesea, mai mulți adjuncți în nominativ aflați în raport de coordonare.

1 b) GN = PR c + PR n:

eu, unul

$$\text{2 a) GN} = \text{S c} + \text{DEF} + \left\{\begin{array}{l}\text{DEF} + \text{S g} \\ \left\{\begin{array}{l}\text{S g} + \text{DEF} \\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN} \\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\end{array}\right\} \\ \text{POS} \\ \text{PR g}\end{array}\right\}:$$

caietul lui Ion
caietul elevului
caietul unui elev
caietul meu
caietul lui

$$\text{2 b) GN} = \left\{\begin{array}{l}\left\{\begin{array}{l}\text{UN} \\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S c} \\ \text{PR c} \\ \text{PR (Aj pron) c} \\ \text{NR c}\end{array}\right\} + \text{AL} + \left\{\begin{array}{l}\text{DEF} + \text{S g} \\ \left\{\begin{array}{l}\text{S g} + \text{DEF} \\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN} \\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S g}\end{array}\right\} \\ \text{POS} \\ \text{PR g}\end{array}\right\}:$$

un caiet al lui Ion
un caiet al elevului
un caiet al meu
un caiet al lui

POS se comportă în toate situațiile ca și pronumele personal în genitiv[73].

$$\text{3 a) GN} = \left\{\begin{array}{l}\text{S c} + \text{DEF} \\ \left\{\begin{array}{l}\text{UN} \\ \text{Aj pron}\end{array}\right\} + \text{S c}\end{array}\right\} + \text{PE} + \text{S ac:}$$

invidia pe Ion

---

[73] Maria Manoliu Manea atrage atenția asupra faptului că pronumele posesive din limba română se comportă, din punctul de vedere al distribuției și al funcției morfemelor componente, ca forme accentuate de genitiv ale pronumelor personale (*Genitivul pronumelui personal în limba română contemporană*, ELS, p. 290).

Substantivul în acuzativ este întotdeauna un nume de persoană precedat de *pe*, marcă a genului personal, sau face parte dintr-o structură în care există obligatoriu trimiterea la o persoană: *invidia pe succesele cuiva.*

$$3\text{ b) GN} = \left\{ \begin{array}{l} \left\{ \begin{array}{l} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{array}{l} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{array} \right\} + \text{S c} \end{array} \right\} \\ \text{NR c} \\ \text{PR c} \\ \text{PR (Aj pron) c} \\ \text{CEL} \end{array} \right\} + \text{Prep} + \left\{ \begin{array}{l} \text{S ac} \\ \text{PR ac} \end{array} \right\}:$$

casa de piatră
o casă de piatră
trei de lîngă şcoală
aceasta de la fereastră
fiecare dintre participanţi
vopseaua de pe el
o fată de lîngă tine
trei de la noi
unii dintre ei
cei de pe la noi

Pronumele centru, precum şi CEL cu valoare pronominală se caracterizează prin apariţii mai puţin frecvente, fiind mai ales însoţite de determinări atributive introduse prin prepoziţia *de.*

Pronumele personale primesc foarte rar la dreapta lor determinări pronominale, iar PR c, PR (Aj pron) c şi CEL selectează în general mai ales pronume personale.

$$4.\ \text{GN} = \left\{ \begin{array}{l} \text{S c + DEF} \\ \left\{ \begin{array}{l} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{array} \right\} + \text{S c} \\ \text{NR c} \\ \text{PR c} \\ \text{PR (Aj pron) c} \\ \text{CEL} \end{array} \right\} + \text{Prep} + \text{Av:}$$

ziua de mîine
o casă de acolo
doi de aici
acestea de azi
cîţiva de ieri
cei de azi

Prepoziția care introduce adjuncții adverbe (de timp sau de loc) este *de*.

$$5.\ GN = \left\{ \begin{array}{l} \left(\begin{array}{l} S\ c + DEF \\ \left(\begin{array}{l} UN \\ Aj\ pron \end{array} \right) \end{array} \right) + S\ c \\ NR\ c \\ PR\ c \\ PR\ (Aj\ pron)\ c \\ CEL \end{array} \right\} + \#P\#:$$

dorința să plece
un tren care pleacă
trei care pleacă
el care vorbește
cîțiva care pleacă
cel care vine

#P# (= propoziție, simbol inițial) încadrat de două simboluri marginale a fost considerat adjunct al grupului nominal, fără a avea în vedere relațiile din interiorul propoziției atributive.

Diferența dintre grupurile nominale avînd adjuncți comuni constă în gradul de deschidere al grupurilor nominale respective.

4.1.2.2.2. Alți adjuncți sînt comuni marii majorități a elementelor cu funcție de centru enumerate, dar lipsesc din structura unor grupuri nominale.

A) Adjectivele pot fi adjuncți ai substantivului, ai pronumelui demonstrativ și nehotărît (nu și ai ponumelui personal), ai clasei PR (Aj pron), ai numeralului, ori intră în structuri exocentrice împreună cu CEL. În structurile avînd ca centru numeralul, sau membrii clasei PR (Aj pron), adjectivul apare mai ales la gradul comparativ.

B) Determinările verbale lipsesc din structura grupurilor nominale avînd ca centru numeralul, membrii clasei PR (Aj pron), iar dintre pronume, numai CEL și pronumele demonstrative pot primi asemenea determinări (și numai dacă substantivul substituit a apărut mai înainte).

4.1.2.2.3. Numeralul și membrii clasei PR (Aj pron) însoțiți de substantiv nu mai pot primi alți adjuncți. Toate celelalte determinări aparțin substantivului.

4.1.2.2.4. Pronumele personal în dativ (forma atonă) nu poate apărea ca adjunct decît la dreapta unui substantiv centru determinat definit: *cartea-mi*.

4.1.2.2.5. Apariţia unor adjuncţi este condiţionată de calitatea substantivului centru.

A) Un număr foarte restrîns de substantive, denumite de D. D. Draşoveanu[74] substantive tranzitive, pot primi ca adjuncţi substantive sau pronume personale nesubordonate centrului prin alte prepoziţii, în afară de *pe*, marcă a genului personal şi denumite de acelaşi autor „atribute acuzative": *invidia pe noi*.

B) Substantivele verbale (în accepţia dată termenului de Iorgu Iordan) se pot diferenţia şi ele, din punct de vedere distribuţional, după cum provin din forma lungă a infinitivului sau din supin, fără alte modificări în structura cuvintelor (substantive „nume de acţiune"[75]), sau după cum sînt derivate postverbale cu ajutorul a diferite sufixe lexicale: *-ţie (administraţie), -inţă (dorinţă), -iune (permisiune), -eală (bănuială), -aj (sabotaj), -tor (cititor), Ø (zbor)*[76].

a) Unele substantive provenite din verbe nu mai păstrează nici un fel de caracteristici verbale, de exemplu, cele formate cu sufixul zero *(cînt)*, cu sufixul de agent *-tor (cititor)*, precum şi altele denumind instituţii *(administraţie)* sau acţiuni concrete *(sabotaj)*.

b) Substantivele „nume de acţiune" păstrează cele mai multe caracteristici verbale, ele fiind, în acelaşi timp, şi substantive şi verbe:

— pot avea ca adjuncţi substantive în genitiv cu valorile de genitiv subiectiv *(întîlnirea arhitecţilor)* sau obiectiv *(spălatul părului)*;

— în prezenţa unei alte determinări obligatorii — de regulă, un grup prepoziţional — substantivele „nume de acţiune" pot primi ca adjuncţi substantive în dativ: *trimiterea de ajutoare sinistraţilor*.

— substantivele „nume de acţiune" pot primi adverbele ca adjuncţi direcţi, nelegaţi la centru prin prepoziţia *de*: *scularul devreme, mersul înainte*.

---

[74] D. D. Draşoveanu, *ibidem*, p. 79—81.

[75] În terminologia autoarelor Elena Carabulea şi Magdalena Popescu Marin (*Exprimarea numelui de acţiune prin infinitiv şi supin*, p. 277—320). Ideile „acţiune" şi „calitate" — arată Alf Lombard (*Les constructions nominales dans le français moderne. Étude syntaxique et stylistique*, Uppsala, 1930, p. 44—45) — se găsesc fiecare în două clase de cuvinte. Prin formă, *intrare, somn, sinceritate* aparţin substantivului. Acest substantiv constituie însă expresia nominală a unei idei proprii verbului (la numele de acţiune) sau proprii adjectivului calificativ (la numele calităţii).

[76] Vezi şi Gabriela Pană Dindelegan, *ibidem*, p. 166—167.

c) Între aceste două tipuri se situează o categorie largă de substantive verbale care nu pot primi determinările de la b, dar au o distribuţie mai largă decît celelalte substantive. În afara genitivului obiectiv şi subiectiv, precum şi a unui adjunct în dativ, substantivele verbale mai au posibilitatea de a primi ca adjuncţi verbe la infinitiv introduse prin *de*: *hotărîrea de a lupta, voinţa de a învinge*. Dintre celelalte elemente cu funcţie de centru, numai pronumele demonstrative şi CEL mai pot primi acest adjunct, dar numai într-o structură mai largă, în care substantivul a fost deja enunţat: *(datoria către patrie), aceea de a o apăra*. Alături de adjuncţi verbe la infinitiv, aceste substantive verbale mai pot primi ca adjuncţi propoziţii subordonate introduse prin conjuncţiile *să, că* şi *dacă* (ultima precedînd propoziţii interogative indirecte avînd substantivul centru provenit dintr-un verb „de informare" sau un verb „dubitandi"[77]): *hotărîrea să învingă, promisiunea că va veni, întrebarea dacă va veni*. O comportare asemănătoare cu aceste substantive verbale, nu neapărat „nume de acţiune", mai au şi alte categorii de substantive care nu provin din verbe:

— unele substantive provin din adjective substantivate prin derivare cu sufixe[78]: *(im)posibilitatea de a pleca, tristeţea de a fi rămas orfan*. Sînt, în general, substantive provenite din adjective denumind stări sufleteşti, calităţi (sau defecte), potenţialitatea: *duioşie, prostie, certitudine, neobrăzare* etc.

— alte substantive fac parte din expresii verbale impersonale *(mi-e foame, mi-e teamă)* sau din locuţiuni verbale *(setea de a cunoaşte, această dorinţă de a învinge, dorul de a-i vedea pe cei dragi)*. De regulă, substantivele centru sînt determinate definit.

Adjuncţii de la § 4.1.2.2.5. sînt specifici doar anumitor tipuri de substantive centru, grupate atît după criterii sintactice (provenind din nominalizarea verbului sau adjectivului) cît şi semantice.

---

[77] Rodica Ocheşeanu, *Observaţii asupra propoziţiei interogative indirecte*, SG, III, 1961, p. 159.

[78] Adjectivele substantivate prin articulare nu primesc aceste determinări verbale (vezi Ioana Diaconescu, *Substantivarea adjectivului în limba română*, „Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", vol. III, Bucureşti, 1962, p. 197—278, precum şi Ion Coja, *Substantivarea adjectivelor care denumesc însuşiri omeneşti negative*, *ibidem*, p. 279—283).

4.2. Tipuri de grupuri nominale în funcţie de dimensiunile acestora

După capacitatea centrului nominal de a primi un număr mai mare ori mai restrîns de adjuncţi[79], există grupuri nominale *închise* (adică grupuri nominale minimale, alcătuite numai din constituentul cu funcţie de centru, sau grupuri nominale care primesc unul, ori cel mult doi adjuncţi), sau grupuri nominale *cu diverse grade de deschidere*, ajungînd pînă la grupurile nominale de dimensiuni maxime (cu 4—5 adjuncţi într-o vorbire firească, cu 7—8 adjuncţi în textele avînd fraze foarte stufoase, depăşind aceste cifre în textele aparţinînd stilului politico-administrativ).

Prin grad de deschidere înţelegem capacitatea unui constituent cu funcţie de centru de a primi un număr de adjuncţi. Gradul de deschidere al unui grup nominal este apreciat atît în funcţie de numărul adjuncţilor, cît şi de varietatea lor. Cu cît centrul poate primi mai mulţi adjuncţi (de la doi adjuncţi în sus se poate vorbi de grupuri nominale *deschise*) cu atît el are un grad de deschidere mai mare.

4.2.1. Numeralele cu funcţie de centru şi membrii clasei PR (Aj pron) cu funcţie de centru ce au substantivul în nominativ ca adjunct nu mai primesc alţi adjuncţi, toate celelalte determinări fiind expansiuni ale substantivului. Formează, deci, grupuri nominale închise. Chiar în absenţa substantivului, alcătuiesc grupuri nominale cu unul sau doi adjuncţi, deci tot cu un grad de deschidere extrem de redus.

4.2.2. Pronumele nu are nici un fel de adjuncţi în 78,18% dintre apariţiile sale cu funcţie de centru (deci grupuri nominale minimale), celelalte 21,82% dintre apariţii grupînd în jurul lor numai 4,83% dintre adjuncţii grupului nominal. Acest fapt permite considerarea grupurilor nominale avînd pronumele ca centru drept grupuri nominale închise, permiţînd doar un număr redus de adjuncţi.

Tipul cel mai închis de grup nominal îl constituie pronumele personal, care exclude adjuncţii adjectivali şi verbali, combinîndu-se destul de rar cu substantive, pronume şi adverbe.

Adjuncţii permişi de pronumele personale sînt apoziţiile substantivale (*noi, studenţii*) sau pronominale (*eu, unul*),

[79] Vezi Melania Florea, *Tipuri de grupuri nominale în funcţie de dimensiunile acestora*, SCL, XXXI, 1980, nr. 4, p. 399—401.

mai rar adverbele *(voi, de acolo)*, precum și propozițiile relative *(noi, care știm)*. #P# poate să apară ca adjunct al oricăruia dintre elementele cu funcție de centru, cu excepția lui AL.

Pronumele nehotărîte cu funcție de centru exclud și ele determinările verbale, dar permit adjuncți adjectivali, mai ales la gradul comparativ *(unul mai nou)*. Primesc mai ușor determinări substantivale *(unul, Cojocaru)*, pronominale *(unul de lîngă voi)* sau adverbiale *(unul de acolo)*. Au, deci, un grad de deschidere mai mare decît pronumele personale.

Demonstrativele (ACESTA, ACELA, CEL) dau naștere la grupurile nominale cele mai deschise (avînd ca centru pronumele). Ele permit determinări adjectivale *(acela mai tînăr)* și verbale, ultimele cerînd, însă ca structura să fie precedată de o alta conținînd numele substituit de demonstrative: *(datoria noastră), aceea de a învăța; (un singur țel), cel de a învinge.*

4.2.3. Ca și CEL, AL nu apare niciodată singur, făcînd parte din grupuri nominale care se închid foarte repede. Primește, de regulă, un singur adjunct, pronume sau substantiv în genitiv: *al lui, ai casei*. Mai poate primi apoziții sau, rar, alte determinări obligatorii ale substantivului în genitiv.

Rezultă că grupurile nominale avînd ca centru alte părți de vorbire decît substantivul sînt grupuri nominale închise, chiar subtipurile care constituie, rar, grupuri nominale cu doi-trei adjuncți închizîndu-se foarte repede.

4.2.4. Substantivul alcătuiește, în cea mai mare parte a aparițiilor sale, grupuri nominale deschise, permițînp apariția a numeroși adjuncți. Substantivul centru poate da naștere la grupuri nominale cu diverse grade de deschidere.

4.2.4.1. Numele proprii, ca și pronumele personale, apar, de regulă, neînsoțite de adjuncți. Ele exclud determinările verbale și primesc foarte rar adjuncți adjectivali (subordonați mai întîi lui CEL: *Ion cel mic*). Au o preferință vădită pentru adjuncți-substantive în nominativ (apoziții). Adjuncții substantivali în genitiv și acuzativ sînt și ei adesea tot nume proprii. Au, de obicei, un adjunct, cel mult doi. Ca și pronumele personale, alcătuiesc grupuri nominale închise.

4.2.4.2. Substantivele comune dau naștere la grupuri nominale deschise (în general), permițînd un număr mare de adjuncți (care pot fi adjective, substantive la nominativ, acuzativ, genitiv, dativ), pronume (la nominativ, acuzativ, genitiv, supin), numerale, verbe (la infinitiv, gerunziu, supin), adverbe sau #P#.

Gradul de deschidere al grupurilor nominale în discuție diferă în funcție de tipul substantivului centru sau de cazul acestuia.

4.2.4.2.1. Caracterul mai special al unor substantive duce la reducerea gradului de deschidere al grupurilor nominale respective.

a) Substantivele „tranzitive" primesc un singur adjunct pronominal *(invidia pe el)* și un număr redus de adjuncți substantivali sau adjectivali *(invidia pe Ion, vechea invidie pe Ion, invidia pe Ion al Catrinii* etc.). Este vorba tot de grupuri nominale închise, de vreme ce structura se închide imediat după adjunctul pronume sau după cel mult doi-trei adjuncți substantivali.

b) Substantivele provenite din nominalizarea verbelor sau a adjectivelor (vezi 4.1.2.2.5.) au aceeași distribuție cu celelalte substantive, la care se adaugă structurile specifice determinate de caracterul verbal al substantivului centru.

În cazul acestor structuri specifice, grupurile nominale au un grad de deschidere foarte redus:

— genitivul subiectiv:

sosirea inginerului
sosirea urgentă a inginerului
sosirea aceasta urgentă a inginerului
sosirea pe neașteptate a inginerului

(Substantivul centru mai poate primi 1—2 adjuncți din care lipsesc determinările prin verbe).

— genitivul obiectiv:

spălatul părului
spălatul des al părului
spălatul acesta des al părului
spălatul cu șampon al părului

mai rar:

spălatul acesta des al părului cu șampon
cositul de mîine al grîului

(Aceleași observații ca la genitivul subiectiv. Determinările adverbiale apar și ele mai forțate).

— Prezența adjuncților în dativ impune încă un adjunct, cel mai adesea grup prepozițional. În afara acestor doi adjuncți într-o construcție firească mai pot apărea 1—2 alți adjuncți:

trimiterea de ajutoare sinistraților
trimiterea urgentă de ajutoare sinistraților
tocmai trimiterea urgentă de ajutoare sinistraților

— În prezența determinărilor verbale, substantivele centru provenind din verbe sau adjective mai pot primi 1—2 ad-

juncți, uneori chiar mai mulți, avînd, deci, un grad mai mare de deschidere:

plăcerea de a citi
plăcerea mea (a mamei) de a citi
această plăcere a mea de a citi
această mare plăcere a mamei de a citi
plăcerea aceasta veche a mamei de a citi
etc.

4.2.4.2.2. Gradul de deschidere al unui grup nominal depinde și de cazul substantivului centru.

Într-un sondaj efectuat asupra a 100 de pagini de text (50 din *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu și 50 din *Zig-zag pe mapamond* de Ioan Grigorescu) se poate constata următoarea distribuire a adjuncților în jurul substantivului centru aflat la nominativ sau la cazurile oblice:

Tabelul nr. 3

Cazul			Număr de apariții	
			Eugen Barbu	Ioan Grigorescu
N	substantive nearticulate +	1 adjunct	18	100
		2 adjuncți	8	20
		3 adjuncți	2	—
	substantive articulate (sau însoțite de Aj pron) +	1 adjunct	280	204
		2 adjuncți	190	296
		3 adjuncți	74	54
		4 adjuncți	18	—
		5 adjuncți	6	—
		6 adjuncți	10	—
Ac	substantive nearticulate +	1 adjunct	166	281
		2 adjuncți	16	32
		3 adjuncți	4	9
	substantive articulate (sau însoțite de Aj pron) +	1 adjunct	514	505
		2 adjuncți	180	215
		3 adjuncți	50	70
		4 adjuncți	20	9
		5 adjuncți	2	—
G	substantive articulate (sau însoțite de Aj pron) +	1 adjunct	208	357
		2 adjuncți	28	49
		3 adjuncți	4	18
		4 adjuncți	—	4
D	substantive nearticulate +	2 aduncți	—	1
	substantive articulate (sau însoțite de Aj pron) +	2 adjuncți	2	—

Întrucît a fost deja discutată articularea substantivului, ne interesează gradul de deschidere a grupurilor nominale mai ales din punctul de vedere al celorlalţi adjuncţi. Oricum, evidenţierea faptului că substantivul centru este sau nu articulat înseamnă, implicit, şi luarea în consideraţie a acestor adjuncţi obligatorii.

Substantivele centru în acuzativ şi în nominativ formează grupuri nominale deschise, în timp ce în cazurile genitiv şi dativ substantivele centru intră în componenţa unor grupuri nominale cu un grad de deschidere extrem de redus. (Numărul mare de adjuncţi, mai ales la Ioan Grigorescu, se explică prin faptul că mulţi dintre ei se află în raporturi de coordonare).

În mod surprinzător, gradul cel mai mare de deschidere îl au grupurile nominale avînd ca centru un substantiv în acuzativ. În nominativ se mai întîlnesc, însă, grupuri nominale monomembre — substantive nearticulate (8 la Eugen Barbu, 201 la Ioan Grigorescu), precum şi numeroase grupuri nominale alcătuite doar din substantivul centru însoţit de un articol sau de adjective pronominale (384 la Eugen Barbu, 201 la Ioan Grigorescu). În plus, se mai poate constata că de multe ori subiectul este inclus (la Eugen Barbu în 50 de cazuri) ori subînţeles (tot la Eugen Barbu în 447 de cazuri). În nominativ se întîlnesc numeroase elemente cu funcţie de centru non-substantivale. Într-o frază mai amplă este, dealtfel, explicabilă frecvenţa mare a unui substantiv centru în acuzativ (cazul obiectului direct, al obiectului indirect, de agent, precum şi al circumstanţialelor). Ceea ce trebuie însă precizat este faptul că, cel mai adesea, substantivul centru în acuzativ este de rangul al doilea sau al treilea. Prin *rang* înţelegem nivelul sintactic pe care se situează un element cu funcţie de centru pe o linie verticală, în care adjunctul primului grup nominal devine centru al unui al doilea grup nominal şi aşa mai departe. De exemplu, în structura *foşnetul pomilor din marginea şoselei* (Şoseaua, 51), *foşnetul* este un centru de rangul întîi, *pomilor* — un centru de rangul al doilea, iar *din marginea* — un centru de rangul al treilea. În cercetare se vor avea în vedere şi distribuţia adjuncţilor pe ranguri, precum şi latitudinile combinatorii ale constituenţilor grupului nominal din fiecare rang.

4.2.4.2.3. *Dimensiunile maxime ale unui grup nominal*

Elementul cu funcție de centru în jurul căruia se organizează cele mai deschise grupuri nominale este, deci, substantivul. El poate primi orice tip de adjuncți și poate grupa în jurul său cel mai mare număr de adjuncți.

Numărătoarea efectuată asupra a cîte 50 de pagini dintr-un text aparținînd stilului politico-administrativ și din două texte literare[80], caracterizate printr-o frază amplă și cu un caracter oarecum mai livresc ne arată următoarea distribuție a adjuncților *(vezi tabelul 4)*.

În numărul de adjuncți nu sînt incluse articolele și nici elementele componente ale comparațiilor. Am înregistrat și adjuncții aflați în raport de coordonare (foarte numeroși mai ales la Francisc Păcurariu) și, de asemenea, determinările obligatorii ale adjuncților. Așa cum am precizat în secțiunea 1.2., caracterul obligatoriu al unor determinări nu a fost stabilit numai după criterii formale, ci și semantice. Am avut în vedere, mai ales la textul aparținînd stilului politico-administrativ, construcțiile fixe de tipul *oamenii muncii, societatea socialistă multilateral dezvoltată, venit național, productivitatea muncii, producție globală industrială* (sau, respectiv, *producție globală agricolă*), *cheltuieli la 1 000 lei producție marfă* etc., care apar la oricare rang cu aceeași structură.

În textele literare se înregistrează un număr mare de apariții pentru 1, 2, 3 și 4 adjuncți, în timp ce în textul aparținînd stilului politico-administrativ sînt frecvente și grupuri nominale cu 5 sau chiar 6 adjuncți (ajungînd să înregistrăm cîte o apariție și pentru 15—20 de adjuncți).

41,84% dintre grupurile nominale cercetate au un singur adjunct, 25,76% cîte doi adjuncți, 12,63% cîte trei adjuncți, 8,07% cîte patru adjuncți, 5,03% cîte cinci adjuncți și 2,27% cîte șase adjuncți.

Pentru a urmări și distribuirea pe ranguri a adjuncților a fost înregistrat numărul lor de apariții în 50 de pagini din romanul *Labirintul* de Francisc Păcurariu *(vezi tabelul 5)*.

---

[80] *Scînteia*, 21 noiembrie 1972; G. Călinescu, *Bietul Ioanide*; Francisc Păcurariu, *Labirintul* — lucrări ce au servit și la excerptarea materialului pentru inventarierea grupurilor nominale.

Tabelul nr. 4

Număr de adjuncți	Număr de apariții			Total apariții
	Scînteia	George Călinescu	Francisc Păcurariu	
1	512	448	828	1 788
2	311	284	506	1 101
3	194	116	230	540
4	150	42	153	345
5	110	18	87	215
6	66	8	23	97
7	40	4	18	62
8	36	2	11	49
9	28	1	2	31
10	14	–	4	18
11	6	–	3	9
12	8	–	1	9
13	2	–	–	2
14	1	–	1	2
15	1	–	1	2
16	1	–	–	1
17	–	–	–	–
18	1	–	–	1
19	–	–	–	–
20	1	–	–	1
Total	1 482	923	1 868	4 273

Tabelul nr. 5

Rang	Numărul adjuncților							Total
	1	2	3	4	5	6	7	
1	1 320	602	95	19	9	1	1	2 047
2	801	125	31	—	—	—	—	957
3	235	84	—	—	—	—	—	319
4	91	12	—	—	—	—	—	103
5	34	7	—	—	—	—	—	41
6	2	—	—	—	—	—	—	2

Se constată că gradul de deschidere al grupurilor nominale se îngustează rapid, pe măsură ce creşte numărul rangului[81]. Substantivele centru de rangul al doilea primesc maximum trei adjuncţi, cele de rangurile al treilea, al patrulea şi al cincilea — maximum doi adjuncţi, iar la cele de rangul al şaselea am întîlnit numai un adjunct (reperat doar în două apariţii).

4.3. Relaţii între grupurile nominale

Vorbind de distribuţia pe ranguri am depăşit deja cadrul unui singur grup nominal, pentru că determinările din diverse ranguri nu constituie întotdeauna adjuncţi obligatorii, ci noi grupuri nominale avînd ca centru adjuncţi de un rang superior. Aşa cum s-a arătat în capitolul 1, este vorba de *construcţii nominale* în care grupurile nominale sînt unite între ele prin relaţii de subordonare, depinzînd, toate, de un singur element cu funcţie de centru situat pe rangul întîi (subordonate, deci, unui grup nominal primar). De exemplu, structura *zgomotul vîrtejului de praf abia aşezîndu-se* (Şoseaua, 51) poate fi reprezentată printr-o schemă în trepte de tipul:

[81] Deşi numărătoarea a fost efectuată pe aceleaşi pagini ca în tabelul anterior, numărul de adjuncţi diferă pentru că, de data aceasta, am avut în vedere chiar şi determinările obligatorii ale adjuncţilor, la rangul real şi nu la rangul 1.

zgomotul
vîrtejului
de praf
(abia) așezîndu-se

Adjuncții unui grup nominal primar pot fi situați și pe mai mult de trei ranguri:

metoda
expozițiilor
cu publicare
de cataloage
prevăzute (cu introduceri asupra artei respective)
(Ioanide, 436)

În grupul nominal de mai sus adjuncții sînt situați pe patru ranguri. În paranteză am notat un alt grup nominal, acesta avînd ca centru un substantiv în acuzativ.

Construcțiile nominale nu pot fi întotdeauna reprezentate prin scheme de dimensiuni egale. În *faimoasa epidemie de gripă spaniolă de la sfîrșitul celui dintîi război mondial, comparată cu cele mai grave molime medievale* (C. P., 7) vom întîlni patru adjuncți situați pe rangul al doilea, fără ca între acești patru adjuncți să existe relații sintactice directe:

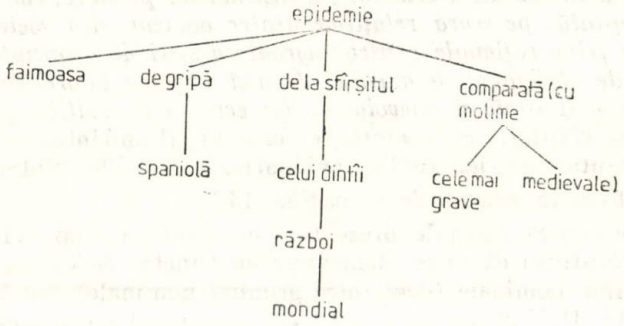

În alte situații, între adjuncții situați pe **același** rang se stabilesc relații de coordonare:

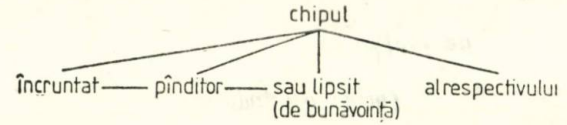

(Intrusul, 89)

sau:

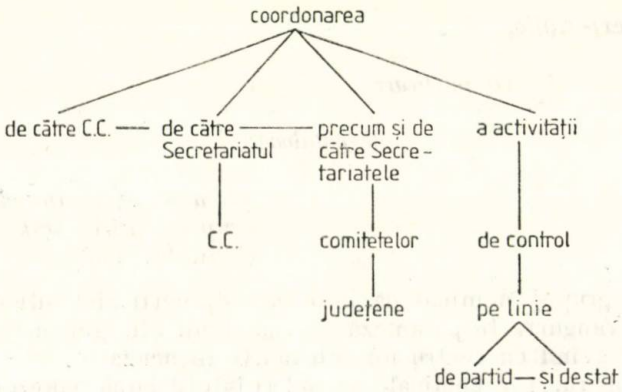

(Scînteia, 21 noiembrie 1972)

Relațiile de coordonare se pot întîlni, însă, și la nivelul elementelor cu funcție de centru ca, de exemplu, în fraza următoare: *...(se situează) modificarea abia perceptibilă a moravurilor, îmblînzirea treptată a impulsurilor feroce, cenzura socială a excesului, a cruzimii, a instinctelor primare, conturarea treptată, pe scara relațiilor dintre oameni, din societate, a unor frîne raționale pentru îngrădirea setei de dominație, a poftei de răzbunare, a dorinței de a-și impune altora voința, afirmarea limitată și anevoioasă, dar certă a libertăților firești ale individului, a demnității omului* (Labirintul, 457). Reprezentat grafic, textul evidențiază relațiile sintactice prezentate în schema de la pagina 147.

Cele cîteva exemple prezentate au avut ca scop evidențierea faptului că între elementele cu funcție de centru ale grupurilor nominale (deci între grupuri nominale) sau între adjuncți aflați pe același rang se pot stabili relații de coordo-

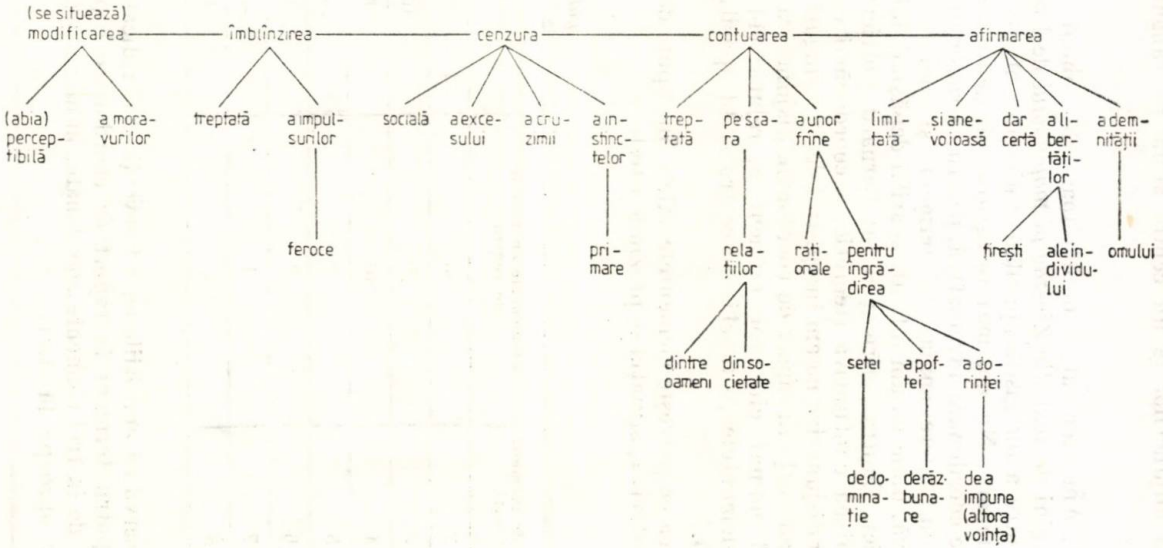
(se situează)
modificarea
îmblînzirea
cenzura
conturarea
afirmarea
(abia) percep-tibilă
a mora-vurilor
treptată
a impul-surilor
feroce
socială
a exce-sului
a cru-zimii
a în-șfăc-telor
pri-mare
trep-tată
pe sca-ra
rela-țiilor
din tre oameni
din so-cietate
a unor frîne
ra-ționale
pentru îngră-direa
setei
de do-mina-ție
apof-tei
derăz-bună-re
a do-rinței
de a impune (altora voința)
limi-tată
și ane-voioasă
dar certă
a li-bertă-ților
fireşti
ale in-dividu-lui
a dem-nității
omului

nare, în timp ce pe ranguri diferite vorbim de relații de subordonare a adjuncților la un centru situat pe rangul imediat superior.

4.3.1. Am efectuat o numărătoare de sondaj asupra a 50 de pagini de text din *Zig-zag pe mapamond* de Ioan Grigorescu pentru a înregistra aparițiile unităților aflate în raport de coordonare. Nu am mai înregistrat elementele aflate în raport de coordonare adversativă, pentru că raportul adversativ are în vedere numai doi termeni, și nici coordonarea conclusivă, unde nu am întîlnit apariții depășind doi termeni ai relației. Contrar afirmației lui Bernard Pottier[82] despre infinitudinea cantitativă (teoretic) a coordonării copulative și a celei disjunctive nu am înregistrat decît o singură apariție a patru adjuncți în raport de coordonare disjunctivă, în rest întîlnind numai cîte doi termeni în relație (14 apariții pentru elementele cu funcție de centru și 14 apariții pentru adjuncți).

În ceea ce privește elementele aflate în raport de coordonare copulativă, situația se prezintă astfel:

Tabelul nr. 6

Numărul de termeni coordonați	Elementele cu funcție de centru	Adjuncți
2	58	62
3	16	16
4	10	6
5	2	4
6	2	1
7	1	—
8	—	1

Se observă că aparițiile au o frecvență mai ridicată numai pînă la patru termeni în raport de coordonare copulativă, dar chiar de la trei elemente coordonate, numărul de apariții se reduce aproape la sfert.

[82] *Du très général au trop particulier en analyse linguistique*, p. 11.

4.3.2. Latitudini combinatorii ale constituenților grupului nominal

Pentru a pune în evidență posibilitățile reale de combinare ale constituenților grupului nominal în diverse ranguri am alcătuit un tabel (*vezi pag. 150*) cuprinzînd pe verticală elementele cu funcție de centru și pe orizontală pe cele cu funcție de adjuncți, notînd cu semnul + (plus) intersecțiile unde este permisă combinarea celor două elemente și cu semnul — (minus) pe cele în care această combinare nu mai este posibilă. Cum, virtual, toate combinațiile din rangul întîi sînt posibile și în celelalte ranguri, am lăsat libere spațiile în care, virtual, am avea semnul (+), dar, în realitate, combinația nu a fost întîlnită în corpus. Au fost utilizate aceleași exemple din care s-a extras și inventarul de grupuri nominale din limba română contemporană.

Am simplificat simbolurile, renunțînd la înregistrarea articolelor și reunind toate pronumele și membrii clasei PR (Aj pron) sub simbolul PR (cu excepția pronumelui personal pentru care am utilizat un simbol diferit — PR pers).

Uneori vom întîlni în același punct semnul (—) și semnul (+), valoarea pozitivă fiind înregistrată numai pentru demonstrative. Această situație se întîlnește la pronumele adjunct.

Pentru rangurile 6 și 7 au fost înregistrate numai elementele care mai au încă valențe combinatorii.

Tabelul scoate în evidență caracterul închis al grupurilor nominale avînd pronumele printre constituenți (fac excepție demonstrativele, care formează grupuri nominale mult mai deschise).

AL are, de asemenea, un număr mic de valențe și numai în rangurile 1 și 2.

Numeralele ocupă un loc de mijloc, în timp ce substantivul cu funcție de centru este cel mai bine reprezentat, marcînd apariții pînă în rangul al șaptelea, permițînd, în special, combinarea cu adjectivul și cu substantivul în nominativ, genitiv, acuzativ, precum și cu adverbul, cu #P# și cu verbul (la ultimele trei fără a depăși rangul al treilea).

Substantivul în dativ face parte dintre adjuncții cu cele mai reduse valențe combinatorii. Lucrul este firesc, întrucît, în dativ, substantivul este adjunct al verbului, iar apariția sa în structuri cu grupul nominal este urmarea calității de

Rang	Elemente cu funcție de centru	Adjuncți																
		Aj	S n	S ac	S g	S d	PR n	PR pers ac	PR ac	PR g	PR d	POS	V	Av	#P#	NR		
1	S n	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
	S ac	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
	S g	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
	S d	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
	PR pers n	−	+	+	+	−	+	+	+	+	−	+	−	+	+	+		
	PR n	+	+	+	+	−	+	+	+	+	−	+	±	+	+	+		
	PR pers ac	−	+	+	+	−	+	−	+	−	−	−	−	+	+	+		
	PR ac	+	+	+	+	−	−	−	+	−	−	−	±	+	+	+		
	PR g	+	+	+	+	−	+	+	+	+	−	+	±	+	+	+		
	PR d	+	−	+	+	−	+	+	+	−	−	+	±	+	+	+		
	NR card	−	+	+	+	−	−	+	+	+	−	+	−	+	+	−		
	NR ord	+	+	+	+	−	−	+	+	+	−	+	−	+	+	−		
	CEL	+	−	+	+	−	+	+	+	+	−	+	+	+	+	+		
	AL	−	−	−	+	−	−	−	−	+	−	+	−	−	−	+		
2	S n	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+		
	S ac	+	+	+	+			+	+	+		+	+	+	+	+		
	S g	+	+	+	+					+	−	+	+	+	+	+		
	S d	+		+	+					+	−	+	+	+	+	+		
	PR pers n					−	+				−		−					
	PR n		+			−					−				+			
	PR pers ac	−				−	+				−				+	+		
	PR ac	−	+	+		−	+		+	+	−	+	+	+	+	+		
	PR g					−	−				−							
	PR d		+		+	−	−			+	−	+	±	+	+	+		
	NR card		+	+	+			+			−			+	+	−		
	NR ord		+	+	+						−			+	+	−		
	CEL	+	−	+	+						−			+	+	+		
	AL	−	−	−	+	−	−	−	−	+	−	+	−	−	−	+		

Tabelul nr. 7 (continuare)

Rang	Elemente cu funcție de centru	Adjuncți																
		Aj	S n	S ac	S g	S d	PR n	PR pers ac	PR ac	PR g	PR d	POS	V	Av	# P #	NR		
3	S n	+	+	+	+	−							+		+			
	S ac	+	+	+	+	−									+	+		
	S g	+	+	+	+					+	−		+		+			
	S d					−					−							
	PR pers n	−				−	−	−			−		−					
	PR n					−					−							
	PR pers ac	−				−					−		−					
	PR ac					−					−							
	PR g					−					−							
	PR d					−					−							
	NR card					−	−				−		−			−		
	NR ord			+		−	−				−		−			−		
	CEL		−			−	−				−							
	AL	−	−	−		−	−	−	−		−		−	−	−			
4	S n	+	+	+			+											
	S ac	+		+	+										+	+		
	S g	+	+	+	+					+	−	+			+			
	S d										−							
	PR pers n	−				−	−				−		−					
	PR n					−					−							
	PR pers ac	−				−		−			−		−					
	PR ac					−					−							
	PR g					−					−							
	PR d					−					−							
	NR card		+				−				−					−		
	NR ord						−				−					−		
	CEL		−				−				−					+		
	AL	−	−	−			−	−	−		−		−	−	−			

Tabelul nr. 7 (continuare)

Rang	Elemente cu funcție de centru	Adjuncți																
		Aj	S n	S ac	S g	S d	PR n	PR pers ac	PR ac	PR g	PR d	POS	V	Av	# P ##	NR		
5	S n	+		+														
	S ac	+		+														
	S g										−							
	S d					−					−							
	PR pers n	−				−					−		−					
	PR n					−					−							
	PR pers ac	−				−					−		−					
	PR ac					−					−							
	PR g					−					−							
	PR d					−	−				−							
	NR card		+	+		−	−				−		−		+	−		
	NR ord					−	−				−		−			−		
	CEL		−			−	−				−							
	AL	−	−	−		−	−	−	−		−		−	−	−			
6	S n																	
	S g			+							−							
	S ac	+		+														
7	S n																	
	S ac	+																

nume și de verbe în același timp a substantivelor nume de acțiune.

Pronumele în dativ cu rol de adjunct are, de asemenea, posibilități foarte modeste de combinare. El apare rar în structuri poetice în distribuție complementară cu POS. Simbolul PR n pentru adjuncți exclude pronumele personale. Cel mai adesea, pronumele apoziții sînt pronumele nehotărîte *unul, una* la dreapta unor pronume personale cu funcție de centru *(eu, unul)*.

Numai adverbele de loc și de timp, precum și semiadverbele pot face parte dintre adjuncții grupului nominal.

Ca şi în cazul în care am urmărit distribuirea adjuncţilor pe ranguri, constatăm şi aici că numărul latitudinilor combinatorii scade pe măsură ce creşte numărul rangului, devenind foarte mic în rangul al cincilea şi consemnînd doar trei valori pozitive în rangul al şaselea şi una în rangul al şaptelea. Înseamnă, implicit, că grupurile nominale depăşind rangul al patrulea sînt grupuri nominale cu un grad mic de deschidere sau grupuri nominale închise.

Încercarea de a stabili tipurile de grupuri nominale în funcţie de caracterul obligatoriu sau facultativ al adjuncţilor, sau în funcţie de gradul de deschidere al grupurilor a pus în evidenţă şi mai clar rolul de bază al substantivului în cadrul grupului nominal, atît prin frecvenţa sa, cît şi prin capacitatea de a avea un număr mare de adjuncţi şi de a da naştere la grupuri nominale deschise, atingînd dimensiuni maxime.

5. *ANALIZA DISTRIBUTIVĂ A GRUPULUI NOMINAL - PREMISĂ PENTRU O ABORDARE ŞTIINŢIFICĂ A ROMÂNEI PRIVITĂ CA LIMBĂ ŢINTĂ*

5.1. Rolul şi ponderea gramaticii într-un curs pentru studenţii străini din anul pregătitor

Abordarea unor aspecte dificile ale gramaticii grupului nominal din perspectiva românei ca limbă ţintă se explică prin importanţa deosebită pe care o capătă gramatica în prima etapă de învăţare a unei limbi străine.

Învăţarea conştientă de către adulţi a unei a doua limbi nu presupune numai reluarea unor enunţuri auzite, ci include, în acelaşi timp, construirea unui model pe baza căruia sînt „create" enunţuri noi.

Scopul ultim al unui curs practic de limbă română este să-l conducă pe studentul străin la generarea tuturor propoziţiilor, corecte din punct de vedere gramatical şi stilistic, aceasta presupunînd asimilarea anterioară a unui grup finit de modele gramaticale. Stăpînirea modului de structurare a materialului lingvistic este urmărită în acelaşi timp cu preocuparea pentru obţinerea preciziei în producerea sunetelor, cu lărgirea vocabularului (selectîndu-se treptat vocabularul fundamental al limbii), cu predarea conversaţiei, toate capitolele unei lecţii fiind fixate prin exerciţii (lexicale, gramaticale, de pronunţie şi intonaţie).

În cadrul unui curs practic pentru studenţii străini din anul pregătitor, elementul de bază rămîne programa de gramatică, în jurul căreia se ordonează toate celelalte părţi ale lecţiei.

Relaţia gramatică — vocabular este generată de realitatea care impune înglobarea cuvintelor în contexte, contextul fiind organizat gramatical[83]. Astăzi nu se mai poate concepe învăţarea lexicului în afara relaţiilor sintactice, deoarece posibilităţile de combinare ale unui anumit verb, de exemplu, condiţionează alegerea cuvintelor cu care intră în relaţii,

[83] Cf. Vasile Şerban, Liliana Ardelean, *Metodica predării limbii române. Curs intensiv pentru studenţi străini*, Bucureşti, 1980, p. 35.

după cum folosirea sintactică a unui cuvînt îi poate conferi acestuia un statut morfologic sau altul[84].

Învățarea gramaticii nu este un scop în sine, ci ea îi folosește adultului să imite și să practice corect formele noii limbi, pînă cînd ele devin deprinderi. Scopul învățării unei limbi străine este de a vorbi limba, și nu de a vorbi despre limbă.

Adultul are însă o mare experiență în generalizare și în formarea de analogii și trebuie să profite de această capacitate cînd învață o limbă străină. (Cea mai importantă parte a activității studentului rămîne însă *vorbirea* limbii).

Capacitățile lingvistice ale vorbitorului matur pot fi caracterizate parțial prin ceea ce Noam Chomsky numește „o gramatică formalizată[85]".

Cu toate deosebirile de opinii, lingviștii sînt de acord asupra unui punct, și anume, asupra naturii sistematice a limbii. Ar fi absurd să se învețe fiecare unitate separat, cînd fiecare limbă posedă tipuri de bază, un set de structuri gramaticale fundamentale, inventare limitate, ce pot fi însușite printr-o exersare variată.

Numărul structurilor gramaticale aparținînd oricărei limbi este mult mai redus față de volumul lexical al acestora. De aceea, la începutul unui curs de limbă străină, ponderea o are o temeinică exersare a structurilor de bază, a mecanismelor interne morfosintactice, specifice fiecărei limbi. Numărul de cuvinte este menținut la un nivel minim util, pentru ca cel care învață să se poată concentra asupra structurii. Pe măsură ce automatizarea mînuirii limbii se accentuează, sfera vocabularului se lărgește[86].

Robert Galisson[87] oferă o interesantă schemă a raportului dintre gramatică și vocabular în decursul mai multor ani școlari:

---

[84] Cf. C. G. Chiosa, *Probleme actuale ale predării limbilor străine*, Rev Ped, XVII, 1968, nr. 9, p. 108.

[85] Noam Chomsky, *Modele explicative în lingvistică*, traducere în limba română, „Materialismul dialectic și științele moderne", vol. XIII, București, 1970, p. 457.

[86] Vasile Șerban, Liliana Ardelean, *ibidem*, p. 36.

[87] Robert Galisson, *L'apprentissage systématique du vocabulaire*, Paris, 1970, p. 9. Pentru rolul gramaticii vezi un rezumat al diverselor opinii în: Eugen Novicicov, *Predarea limbilor străine. Probleme lingvistice și psiho-pedagogice*, vol. I, București, 1968, p. 93—120; Wilga M. Rivers, *Formarea deprinderilor de limbă străină*, traducere în limba română, București, 1977, p. 61—89; Melania Florea, *Rolul și ponderea gramaticii în anul pregătitor (ilustrate prin predarea articolului hotărît)*, „Predarea limbii române la studenții străini", Craiova, 1976, p. 79—86.

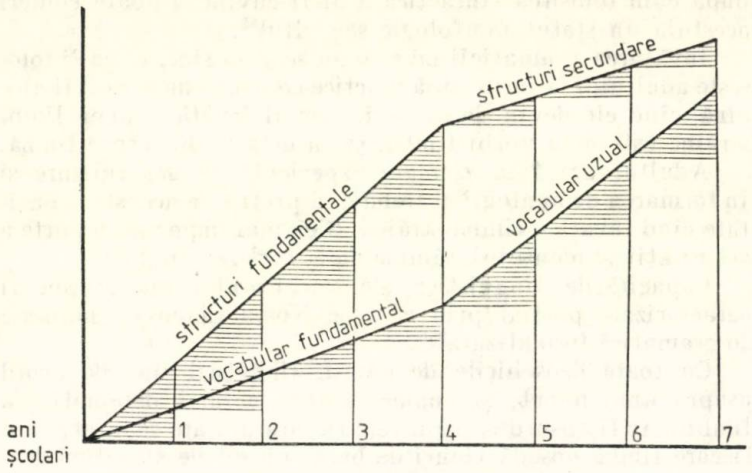

Dar chiar acceptînd preponderența gramaticii într-un curs pentru studenții străini începători, rămîne de văzut *cum* este mai bine să fie predat acest capitol de bază al oricărei lecții[88].

În diferite manuale, prezentarea gramaticii este făcută în maniere diferite, începînd cu explicații ample[89] (în special în manualele pentru filologi), continuînd cu prezentarea faptelor de limbă mai ales sub formă de exemple și scheme[90], ori cu simpla enunțare a problemelor gramaticale[91]. Unele manuale nu mai conțin în cadrul lecțiilor, în mod explicit, un

---

[88] Pentru comentarii asupra metodelor de predare a structurilor gramaticale vezi Robert Lado, *Predarea limbilor. O abordare științifică*, traducere în limba română, București, 1976, p. 106—117; Jean-Paul Vinay, *Enseignement et apprentissage d'une langue seconde, Le langage*, Paris, 1968, p. 685—728; Tatiana Slama-Cazacu, *Lecturi de psiholingvistică*, București, 1980, p. 360—389.

[89] Vezi G. Mauger, *Cours de langue et de civilisation françaises*, Paris, 1953; Boris Cazacu, Clara Georgeta Chiosa, Matilda Caragiu Marioțeanu, Valeria Guțu Romalo, Sorina Bercescu, *Cours de langue roumaine*, București, 1967.

[90] Vezi Grigore Brâncuș, Adriana Ionescu, Manuela Saramandu, *Limba română contemporană. Manual pentru studenții străini*, vol. I—III, București, 1978—1981.

[91] Vezi *Intensive Course in English*, Washington, 1965.

compartiment de gramatică[92], ceea ce nu înseamnă absența organizării problemelor de gramatică, ci doar un mod special de prezentare. Manualul lui L. G. Alexander *(op. cit.)* este magistral din acest punct de vedere, fiind exersate într-un mod original structurile limbii engleze, pînă la transformarea lor în automatisme. Cu toată absența unei descrieri gramaticale, gramatica este chiar absolutizată în programa cursului, vocabularul nerespectînd întotdeauna criteriile frecvenței și disponibilității. Este, poate, singurul reproș ce s-ar aduce acestui manual de autor, care structurează perfect gramatica limbii engleze și care este plin de vervă și umor. Studentul învață structuri gramaticale fără să știe că o face. Dar, profesorul trebuie să stăpînească solide cunoștințe de lingvistică, autorul venind în sprijinul lui și cu un supliment, o „carte a profesorului", un bun îndrumar al modului cum trebuie utilizat manualul.

Însă, dacă engleza permite un asemenea tip de curs practic, pentru limba română, cu o flexiune foarte bogată, este de preferat o prezentare a structurilor gramaticale în mod explicit, mai ales cînd străinii începători sînt doctoranzi sau studenți, adică persoane cu o anumită pregătire lingvistică.

Dată fiind ponderea gramaticii în anul pregătitor, se impune ca profesorul să aibă o bună pregătire lingvistică, dublată de cunoștințe din domeniul metodologiei predării limbilor străine. Pentru a putea folosi la predarea celei de a doua limbi tot ce este mai bun din posibilitățile și cunoștințele disponibile în prezent, este necesară o pregătire științifică temeinică[93].

Deși opiniile adepților diverselor metode sînt uneori foarte diferite, ba chiar contradictorii (exprimate într-o bibliografie extrem de vastă[94]), s-a ajuns totuși la un consens

---

[92] Vezi L. G. Alexander, *New Concept English*, London, 1973. Formarea unor competențe conversaționale minime este urmărită în dialoguri conținînd structuri ce aparțin variantei vorbite a limbajului și în Victoria Moldovan, Ileana Mureșanu, Liana Negruțiu, Doina Prunea, *Curs intensiv de limbă română*, cartea A, Cluj-Napoca, 1979.

[93] Robert Lado, *Predarea limbilor. O abordare științifică*, p. 14. Renumitul specialist în predarea limbilor străine își intitulează chiar unul din capitolele lucrării *O bază lingvistică solidă* (p. 75—83).

[94] Notăm selectiv: Leonard Bloomfield, *Outline Guide for the Practical Study of Foreign Languages*, Baltimore, 1942; Maurice Dessaintes, *Éléments de linguistique descriptive en fonction de l'enseignement du français*, Bruxelles, 1960; Randolph Quirk, A. H. Smith, *The Teaching of English*, Oxford, 1964; Nelson Brooks, *Language and Language Learning. Theory and Practice*, New York, 1964; M. A. K. Holliday, A. McIntosh, P. D.

de păreri: cînd este vorba de predarea gramaticii, nu se predă teorie sau analiză gramaticală, ci descrierea sistemului gramatical al limbii din punctul de vedere al străinului.

Este necesar să devină foarte clară distincția dintre felul cum învață gramatica un nativ sau un străin: în timp ce vorbitorul nativ ajunge la înțelegerea structurii limbii cînd deja stăpînește, inconștient, mecanismele interne ale limbii, cel care învață o limbă străină pornește tocmai de la dezvăluirea acestor mecanisme interne, pentru a ajunge la utilizarea automată a structurilor.

Din lucrările de lingvistică profesorul va reține distribuția constituenților și nu istoricul sau controversele în jurul diferitelor aspecte teoretice, iar exercițiile trebuie să pornească de la principalele posibilități de ocurență ale acestor structuri. Discuțiile istorice sau etimologice (în cazul studenților filologi) pot fi folosite cel mult în faza în care studenții au deja controlul asupra structurilor de bază ale limbii.

Descrierea formelor se face mai ușor decît cea a condițiilor în care apar acestea, de aici derivă *rolul fundamental al distribuției* în organizarea și prezentarea sistematică a problemelor, atît în elaborarea lecției, cît și a exercițiilor.

Nu este vorba ca profesorul să prezinte în fața studenților constituenții imediați ai unei structuri, sau ai alteia, într-un limbaj formalizat, inaccesibil unor nelingviști, ci de necesitatea ca profesorul să cunoască bine distribuția unităților pe care le predă, pentru a putea face o descriere științifică a acestora și pentru a pune elaborarea exercițiilor pe o bază științifică.

Pentru studenții străini, distincția centru / adjuncți devine inoperantă, dar cunoașterea ei, la fel ca și cunoașterea inven-

---

Strevens, *The Linguistic Science and Language Teaching*, London, 1964; Bernard Pottier, *Introduction à l'étude des structures grammaticales fondamentales*, Nancy, 1964; Robert Politzer, *Foreign Language Learning. A Linguistic Introduction*, New Jersey, 1965; H. A. Palmer, *The Principles of Language Study*, Oxford, 1965; *Trends in Language Teaching* (editat de Albert Valdman), New York, 1966; Robert Galisson, *Inventaire syntagmatique du français fondamental*, Paris, 1966; Tatiana Slama-Cazacu, *Introducere în psiholingvistică*, București, 1968; Tatiana Maliţa, *Puncte de reper în însușirea limbilor străine*, București, 1969; Noam Chomsky, *Modele explicative în lingvistică*, p. 454—488; R. Richterich, A. M. J. Stott, G. Dalgalian, O. Willeke, *Manual pentru o predare activă a limbilor*, București, 1974; Robert Lado, *Predarea limbilor. O abordare științifică*; *Lingvistica aplicată în diverse domenii practice* (sub redacția Tatianei Slama-Cazacu), București, 1977; Vasile Șerban, Liliana Ardelean, *Metodica predării limbii române. Curs intensiv pentru studenți străini.*

tarului de unităţi (în cazul lucrării de faţă constituenţi ai grupului nominal), este o premisă pentru abordarea ştiinţifică a problemelor de către profesor.

Descrierea structurilor în termeni de constituenţi imediaţi ni se pare una dintre cele mai indicate pentru predarea limbii române ca limbă ţintă, cu condiţia să fie surprinse toate tipurile de bază şi să urmeze exerciţii suficiente pentru ca structurile să devină automatisme. Evident, descrierea în termeni de simboluri nu va face parte din lecţia propriu-zisă, pe aceste modele însă se va exersa.

Beneficiind de aportul lingvisticii descriptive, profesorul poate pune mai bine în evidenţă modul cum funcţionează mecanismele limbii care duc la comunicare (tehnicile descriptive permit să se pună mai bine în evidenţă structura limbii).

Cunoştinţele lingvistice şi din domeniul metodologiei predării limbilor pot fi completate de către profesor cu stăpînirea unor limbi străine de largă circulaţie.

Mulţi specialişti se opun, pe bună dreptate, la folosirea unei limbi intermediare şi la traducere.

Cu ani în urmă, una din metodele de predare a unei limbi străine era traducerea gramaticală: pornind de la presupunerea că toate categoriile gramaticale pot fi definite în termeni generali cu referinţă la sens şi că ele servesc drept numitor comun pentru toate limbile, se traduceau subiectul, predicatul, complementele etc. din limba maternă în limba respectivă. Or, limbile folosesc metode diferite pentru a exprima relaţii structurale sau sensul gramatical al unei propoziţii. Sintaxa este domeniul în care cel mai mare pericol este confuzia „organizată", datorată interferenţei de prevăzut a unui sistem lingvistic cu alt sistem lingvistic[95]. Între sistemele diferitelor limbi pot exista noncorespondenţe. Cea mai comună greşeală constă tocmai în asamblarea cuvintelor după schemele din limba maternă, mai degrabă decît după cele din limba ţintă. Este clar că limba maternă a studentului sau o limbă de circulaţie internaţională nu trebuie să devină instrumentul unor asemenea erori.

---

[95] Cf. Robert Politzer, *Foreign Language Learning*, cap. 10. Pentru problemele privind interferenţele lingvistice în procesul învăţării românei, vezi Gheorghe Doca, *Analyse psycholinguistique des erreurs faites lors de l'apprentissage d'une langue étrangère*, Bucureşti-Paris, 1981 şi *A Psycholinguistic Approach to Linguistic Interferences* (*Learning Romanian by Native Speakers of French*), „International Journal of Psycholinguistics", VI, 1979, nr. 1 (13), p. 5—27.

În plus, se întîmplă adesea ca limba intermediară să fie stăpînită incomplet de către studentul străin, ceea ce face şi mai complicată o transpunere din română în limba intermediară şi apoi în limba maternă, în toate aceste operaţii existînd riscul unor erori repetate.

Pornind, însă, de la o situaţie ideală, în care şi studenţii şi profesorul stăpînesc perfect limba intermediară, apelul la aceasta se poate face numai pentru a relua explicarea unor reguli care evidenţiază structura limbii şi nu pentru a traduce aceste structuri. Asemenea explicaţii pot însemna economie de timp, ele oferă garanţia unei înţelegeri corecte, duc la evitarea ambiguităţii, a înţelegerii greşite, devenind un ajutor în îmbunătăţirea predării.

În acelaşi mod trebuie luată în discuţie şi problema utilizării terminologiei gramaticale. Această terminologie, redusă la un minim strict necesar, poate fi folosită în predare sau nu. Căci, aşa cum subliniază Jean-Paul Vinay[96], în materie de limbi vii, mai mult decît în orice altă disciplină, reuşita rămîne singurul criteriu al excelenţei unei metode. Singurul lucru important în pedagogie este rezultatul.

Terminologia gramaticală este folositoare în cazul unor adulţi cu anumite cunoştinţe gramaticale şi cu aptitudini pentru învăţarea limbilor. Ea poate deveni aproape inutilă la studenţi lipsiţi de aptitudini lingvistice, chiar dacă vorbesc aceeaşi limbă maternă ca şi colegii lor, sînt de vîrstă egală şi au un nivel de pregătire apropiat. În asemenea cazuri, din fericire rare, profesorul trebuie să renunţe — de nevoie — la elementul conştient pe care îl introduce gramatica în practica limbii şi să încerce alte metode (dar toate cu eforturi mari şi rezultate modeste).

Un minimum de terminologie gramaticală (gen, număr, caz, persoană, moduri şi timpuri verbale etc.), mai ales într-o limbă cu flexiune bogată, rămîne util şi necesar pentru scopurile predării în cele mai multe dintre cazuri.

Latura teoretică a studiului gramaticii — însuşirea unui minimum de noţiuni, termeni şi definiţii, operarea unor clasificări — este *strict necesară*, ca la orice disciplină, pentru cunoaşterea obiectului de studiu, pentru posibilitatea descrierii limbii — arată Mioara Avram[97]. Această latură nu are

---

[96] Jean-Paul Vinay, *ibidem*, p. 694.

[97] Mioara Avram, *Cum şi de ce trebuie să se înveţe gramatica în şcoală*, LL, 1976, vol. I, p. 153.

numai un caracter informativ, ci şi unul formativ, dovedindu-şi utilitatea în aplicări practice. Clasificarea cuvintelor în părţi de vorbire nu este numai o problemă teoretică de organizare internă a studiului morfologiei, ci are o largă aplicabilitate atît în practica limbii materne, cît şi în *însuşirea unei limbi străine*. O consecinţă directă a cunoaşterii acestei clasificări trebuie să fie şi faptul că orice traducere a unui cuvînt într-o limbă străină trebuie să ţină seama de obligativitatea apartenenţei la aceeaşi parte de vorbire[98].

La fel cum este acceptată terminologia gramaticală, ar trebui să se reevalueze conceptul de „regulă" în predarea românei ca limbă străină.

Prin „reguli" înţelegem mai ales explicarea relaţiilor care se stabilesc pe axa sintagmatică, adică a structurilor limbii. Tot prin reguli se pot relua explicaţiile la diversele paradigme (unde cuvîntul nu este însă predat decît în context), de exemplu, evidenţiindu-se omonimiile caracteristice din flexiunea verbului, ori schimbările de topică provocate de forma afirmativă sau negativă a imperativului etc.

Ca o reacţie la teoriile despre gramaticile universale, s-a ajuns la cealaltă extremă, să se preconizeze studiul unei limbi străine prin imitare, la fel cu copilul care învaţă limba maternă, eliminînd gramatica. Dar învăţarea unei limbi, chiar şi a celei materne, înseamnă învăţarea unui sistem, a unui cod. Achiziţionarea limbii la fel ca la copii nu este nici pe departe unicul mod de învăţare şi nici nu s-a demonstrat încă faptul că ar fi cel mai bun pentru o a doua limbă.

S-a ajuns apoi să se susţină că gramatica trebuie învăţată, dar nu din reguli, ci în mod direct, prin opoziţii structurale, care permit o înţelegere inductivă a regulilor şi o asimilare reflexă a lor prin exerciţii structurale (ceea ce şi realizează unele manuale, precum cel al lui L. G. Alexander).

Este o cale posibilă de urmat, dar nu întotdeauna trebuie respinse metodele tradiţionale pentru a face loc înnoirilor cu orice preţ, mai ales pentru limbi de alt tip decît cele pentru care s-au elaborat asemenea metode.

În metodologia predării limbii române ca limbă străină, prezentarea regulilor gramaticii trebuie să fie înţeleasă ca prezentarea structurilor gramaticale fundamentale, a modului cum se organizează faptele de limbă.

---

[98] *Ibidem*, p. 153.

Lecţia de gramatică porneşte întotdeauna de la exemple sub formă de structuri şi apoi se ajunge la generalizări şi scheme practice. De la asemenea generalizări. reluarea explicaţiilor sub forma unor reguli. într-o limbă intermediară (pînă la nivelul la care stăpînirea limbii permite o înţelegere clară şi concretă în româneşte) oferă certitudinea că problema predată nu a fost înţeleasă greşit.

De exemplu, după exersarea pronumelor personale în dativ — forme neaccentuate — *mi, ţi, i, ni, vi, li* — în structuri caracteristice, este indicat să se explice că în limba română aceste pronume apar numai în faţa altor pronume personale sau reflexive *(mi-l dă, ţi se spune)*, cu excepţia pronumelui de persoana a III-a, genul feminin, forma neaccentuată *o*,în faţa căruia, la plural apar pronumele în dativ *ne, vă, le (ne-o dă)*. O asemenea „regulă" trebuie să fie precedată de o alta, care să evidenţieze topica obligatorie pentru pronumele din limba română *obiect indirect + obiect direct (mi-l dă)*, regulă care, la rîndul ei, se explică numai după cunoaşterea caracterului obligatoriu al formelor neaccentuate în structuri cu verbul.

Astfel înţelese, „regulile" nu pot decît să ajute la fixarea corectă a cunoştinţelor.

O eşalonare corectă a problemelor de gramatică, de la cele mai simple spre altele din ce în ce mai complexe, care să le înglobeze pe primele, ca într-o spirală (vezi fig. 2 de la pagina 195 referitoare la ordinea includerii în programa de gramatică a pronumelor relative *cine, ce, care*), faptul că o structură gramaticală este bine înţeleasă şi suficient exersată, oferă garanţia că studentul străin va trece de la înţelegerea pasivă la utilizarea automat corectă a structurii respective.

Învăţarea cu succes depinde de exersarea adecvată a unei singure trăsături şi nu a mai multora în acelaşi timp. În acest scop se practică exerciţii de repetare a structurilor pînă cînd sînt învăţate pe dinafară. Metoda se bazează pe ideea că învăţarea unei limbi este o deprindere, că perfecţionarea unei deprinderi se realizează prin numeroase repetări.

Indiferent de metodă, învăţarea unei limbi cere practică şi perseverenţă. Cu cît se memorează mai mult, cu atît mai bine, dar singură memorarea nu este suficientă. Formarea corectă a propoziţiilor cere *înţelegerea* gramaticii limbii străine. Din acest punct de vedere îşi dovedeşte utilitatea gramatica contrastivă. Aceasta este orientată spre învăţarea

de limbi străine, pornind de la limba maternă spre limba ţintă şi stabileşte atît elementele comune, cît mai ales domeniile în care nu sînt construite analog, insistînd tocmai pe ceea ce nu corespunde integral în cele două limbi. Se pot stabili tipuri de greşeli caracteristice pentru anumite categorii de vorbitori şi astfel se pot elabora exerciţii speciale pentru corectarea acestor greşeli.

Prin exerciţii variate şi suficiente, studentul trebuie să ajungă să utilizeze automat structurile învăţate, fără a mai gîndi cum este corect. Exerciţiile trebuie să aibă ca punct de plecare lucrările teoretice de lingvistică românească ce oferă o descriere riguros ştiinţifică a faptelor de limbă. Ele trebuie să pornească de la tipurile cele mai simple, de *repetare* şi *combinare*, pentru a se ajunge apoi la cele de *substituţie* sau de *transformare*.

Descrierea grupului nominal din limba română contemporană a avut în vedere nu numai prezentarea unor probleme teoretice, ci şi aspectul aplicativ, care a şi fost, de fapt, punctul de plecare, întrucît în cadrul grupului nominal există unele capitole (legate în special de topică şi de articularea substantivului) cu un grad sporit de dificultate pentru cel ce abordează româna din perspectiva unei limbi ţintă. Inventarierea structurilor ce conţin grupuri nominale şi stabilirea tipurilor de grupuri nominale în funcţie de raportul centru ~ adjuncţi, ori în funcţie de dimensiunile grupurilor, pot constitui punctul de plecare pentru elaborarea unor materiale didactice diverse, în funcţie de nivelul sau de interesele studenţilor.

Cercetarea de faţă îşi propune să ofere sugestii pentru predarea unora dintre structurile conţinînd grupuri nominale care constituie dificultăţi deosebite pentru un străin ce învaţă limba română. Ea poate fi o premisă pentru elaborarea unor culegeri de exerciţii cu grupul nominal din româna contemporană.

5.2. **Topica adjuncţilor grupului nominal**

Preocupările pentru topică, prezente încă în gramaticile limbii române de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului nostru (unele frapînd prin modernismul interpretării şi al expresiei, prin atenţia acordată poziţiei diferitelor elemente în structură), anunţă cercetările din zilele

noastre bazate pe distribuție[99]. Lucrările lui H. Tiktin, Al. Philippide, I. A. Candrea, Calistrat Șotropa — Valeriu Grecu și Sever Pop[100] constituie premisele elaborării unor studii documentate, din care, pentru grupul nominal, remarcăm pe acelea ale lui Iorgu Iordan, Al. Graur, ale Magdalenei Popescu Marin, ale lui Eugen Tănase și ale lui Vasile Șerban, precum și capitolele dedicate atributului din *Gramatica limbii române* editată de Academia Română[101].

De aceea, nu ne propunem să aducem elemente noi, în sensul descoperirii unor structuri care să fi scăpat atenției specialiștilor, ci propunem o nouă organizare, bazată pe locul fix sau variabil al diferiților adjuncți ai grupului nominal în raport cu elementul-centru sau al unor adjuncți în raport cu alți adjuncți, cu un interes special pentru limba standard (și mai puțin pentru structurile poetice). Interpretarea diferitelor fapte va aduce în discuție doar cîteva opinii mai recente asupra topicii în cadrul grupului nominal și este în conformitate cu abordarea structuralistă a grupului nominal mai ales din perspectiva celor pentru care româna este limbă-țintă într-un sistem de învățare.

---

[99] Vezi Melania Florea, *Topica adjuncților grupului nominal în limba română contemporană*, LL, 1979, nr. 2, p. 170—177.

[100] H. Tiktin, *Gramatica română pentru învățămîntul secundar. Teorie și practică*, Iași, 1893, p. 59—79, 137—138; Al. Philippide, *Gramatica elementară a limbii române*, Iași, 1897, p. 197—220; J. A. Candrea Hecht, *Cours complet de grammaire roumaine*, Paris, 1900, p. 37—111; Ioan Slavici, *Așezarea vorbelor în românește*, AAR, seria II, tom 27, 1905, p. 31—52; Romeo Lovera, Adolphe Jacob, *Grammaire roumaine*, Paris-Heidelberg, 1912, p. 185—222; Calistrat Șotropa, Valeriu Grecu, *Gramatica limbii române*, ed. 9, f.a., p. 231—238; Sever Pop, *Grammaire roumaine*, Berne, 1948, p. 145—168, 185—186, 350—369. Pentru opinii despre topică vezi Lucia Wald, *Progresul în limbă*, București, 1969, p. 154—158.

[101] Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, p. 718—720; A. Graur, *Place de l'adjectif en roumain*, BL, VIII, 1940, p. 237—240 și *Tendințele actuale ale limbii române*, p. 313—316; Eugen Tănase, *Locul determinantului adjectiv calificativ în limbile romanice, cu specială privire asupra limbii române*, RFRG, VI, 1962, nr. 1, p. 85—104 și *Locul adjectivului demonstrativ în limba română*, CL, VIII, 1963, nr. 1, p. 205—222; Magdalena Popescu Marin, *Observații asupra topicii atributului adjectival în limba română*, SG, III, 1961, p. 161—178 și *Pe marginea unor articole recente privitoare la topica adjectivului în limba română*, LR, XII, 1963, nr. 3, p. 319—322; *Gramatica limbii române*, vol. II, p. 433—444; Gh. Bulgăr, *Limba română. Sintaxă și stilistică*, București, 1968, p. 137—140; Vasile Șerban, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ed. 2, București, 1970, p. 154—200 și *Teoria și topica propoziției în româna contemporană*, București, 1974, p. 107—141.

Adjuncții grupului nominal sînt așezați la stînga sau la dreapta elementelor cu funcție de centru. Topica adjuncților poate să fie fixă sau variabilă (aceasta din urmă antrenînd sau nu schimbări în structura grupului nominal).

5.2.1. Adjuncții substantivului centru

Cum cele mai multe grupuri nominale din limba română sînt organizate în jurul substantivului centru, care dă naștere la grupurile nominale cele mai deschise (adică avînd capacitatea de a primi cel mai mare număr de adjuncți), este firesc să insistăm mai ales asupra adjuncților substantivului, la care străinii întîmpină cele mai mari dificultăți.

5.2.1.1. *Adjuncți cu topică fixă*

A) Unii adjuncți stau în mod obligatoriu înaintea substantivului centru:

— Membrii clasei $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$: *o fată*; *cîțiva prieteni*.

Dintre membrii clasei $\begin{cases} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{cases}$, *un*, *vreun*, și *nici un* pot primi la dreapta lor pe *alt* și apoi un substantiv: *un alt coleg*; *nici o altă carte*; *vreun alt prieten*.

— Articolul definit la genitiv-dativul numelor de persoană masculine și a unor nume de persoană feminine de origine străină: *lui Radu*; *lui Carmen*.

— Adjectivele și locuțiunile adjectivale invariabile *asemenea*, *așa*, *anume*, *astfel de*: *asemenea oameni*.

— Adjectivul pronominal *același*: *aceeași lucrare*.

— Numeralul ordinal *primul*, *prima*: *prima zăpadă*.

B) Alți adjuncți sînt așezați în mod obligatoriu după substantivul centru, cu excepții rare, unde inversiunea adjunctului este un procedeu stilistic:
ai noștri tineri (Eminescu); *a lumii mireasă* (Miorița); *căzuta cerului perdea* (Al. Philippide).

Chiar dacă topica AL + POS + S *(ai noștri tineri)* este posibilă la nominativ și acuzativ (foarte rar și cu nuanțe stilistice speciale), la genitiv și dativ posesivul este întotdeauna postpus.

— Articolul definit stă întotdeauna după substantiv, făcînd corp comun cu acesta (excepție: genitiv-dativul substantivelor amintite mai sus): *studentul*.

Tot după substantivul centru mai urmează adjuncţii:

— ACESTA: *omul acesta.*

— CEL + Aj: *băiatul cel harnic.*

Substantivul este în mod obligatoriu articulat definit.

— AL + POS: *un prieten al meu; acest prieten al meu.*

Structura permite substantivul articulat definit numai cu determinări suplimentare: *prietenul acesta al meu.*

— AL + $\left\{ \begin{matrix} \text{S g + DEF} \\ \left\{ \begin{matrix} \text{UN} \\ \text{Aj pron} \end{matrix} \right\} + \text{Sg} \end{matrix} \right\}$:

(un prieten) al Mariei.

— Adjectivele care identifică: *oglindă veneţiană.*

— Adjectivele care denumesc specia, categoria: *cai sălbatici, pod rulant*[102].

— Participiul neadjectivat pe deplin: *problema pusă.*

— Adjectivele care au adjuncţi: *om mic de statură.*

— Numeralul ordinal *întîi*: *clasa întîi.*

— Pronumele în genitiv, dativ şi acuzativ cu prepoziţie: *prietenul lui; cartea-mi; colegul de lîngă noi.*

— Substantivele în nominativ. În limba română actuală s-a generalizat apoziţia în nominativ, indiferent de cazul substantivului determinat[103].

— Substantivele în genitiv şi în acuzativ cu prepoziţie: *vacanţa elevilor; vacanţa de vară.*

— Substantivele în dativ urmează, de asemenea, după substantivul centru, între adjunct şi centru fiind obligatorie inserţia unui substantiv în acuzativ precedat de prepoziţie: *trimiterea de ajutoare sinistraţilor.*

În unele cazuri, substantivul centru poate fi urmat de un substantiv în genitiv şi apoi de substantivul în dativ: *predarea limbii române studenţilor străini.* Omonimia genitiv-dativ este însă supărătoare şi, din această cauză, evitată: *predarea limbii române la străini*[104].

— Verbele şi adverbele: *dorinţa de a citi; sculatul devreme.*

---

[102] Vasile Şerban, *Sintaxa limbii române . Curs practic*, p. 162.

[103] *Ibidem*, p. 184. În general, apoziţiile cu funcţie de precizare (*părintele Ghermănuţă*) şi calificare (*Vodă Ghiaurul*) nu se despart prin virgulă sau alt semn de termenul de referire. Toate nuanţele funcţiei de explicare a apoziţiei sînt marcate prin pauză şi notate prin virgulă, două puncte, sau linie de pauză (*Ileana, fata lui; tot satul: femei, copii*) (p. 185).

[104] Vezi Mioara Avram, *O specie modernă a atributului în dativ şi alte probleme ale determinării atributive*, p. 415—428.

C) Adesea substantivul centru are mai mulţi adjuncţi în acelaşi timp. Dintre aceştia, adjectivele şi adjectivele pronominale au posibilităţi mai mari de a se deplasa în jurul substantivului centru. Pronumele, substantivul, verbul şi adverbul rămîn întotdeauna în dreapta numelui, urmînd *după* adjective.

Cînd substantivul centru are mai mulţi adjuncţi:

— TOT se plasează ca primul termen al structurii: *toate marile realizări.*

— TOT este urmat de *acest*, sau de *celălalt* şi apoi de adjectiv (care poate fi situat şi după substantivul centru): *toate aceste realizări*; *toate aceste mari realizări*; *toate celelalte realizări.*

TOT cere obligatoriu prezenţa lui DEF sau determinarea prin *acest* (ţinînd locul lui DEF). Vorbim de *acest* şi nu de întreaga clasă $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$, întrucît ceilalţi membri ai clasei sînt incompatibili cu TOT.

— În absenţa lui TOT, membrii clasei $\left\{\begin{matrix}\text{UN}\\ \text{Aj pron}\end{matrix}\right\}$ se plasează pe primul loc: *cîteva mari realizări.*

Nu intră în discuţie pentru moment adjectivul, care are topică variabilă.

— Substantivele, pronumele, verbele şi adverbele se plasează după toate tipurile de articole şi după determinările adjectivale: *zgomotul acela unic al închisorilor* (Şoseaua, p. 56).

5.2.1.2. *Adjuncţi cu topică variabilă*

A) Schimbări de topică fără modificări de structură:

— ÎNSUŞI, TOT, CHIAR[105] pot sta înainte sau după substantivul determinat definit: *însuşi profesorul — profesorul însuşi*; *toată lumea — lumea toată*; *chiar mama — mama chiar.*

— Adjectivele *mult, puţin* stau înainte sau după substantivele nearticulate: *multă lume — lume multă*; *puţin timp — timp puţin.*

— Aşezat întotdeauna în faţa substantivului, *alt* poate ocupa locul prim sau secund în raport cu *mult, puţin*: *alţi mulţi cercetători — mulţi alţi cercetători.*

— Adjectivele pot urma substantivul articulat nehotărît sau îl pot preceda intercalîndu-se între articol şi substantiv: *o tînără fată — o fată tînără.*

---

[105] Alături de CHIAR, vezi şi „semiadverbele" *doar, numai, decît, barem, măcar, cel puţin, tocmai...* (Georgeta Ciompec, *Încercare de definire contextuală a adverbului românesc*, SCL, XXV, 1974, nr. 1 , p. 25—35).

În cazul unei structuri ca *o situație școlară bună*, adjectivul *bună* determină grupul *situație școlară*, putînd sta atît înaintea, cît și după grupul respectiv: *o bună situație școlară*.

— Numeralul colectiv *amîndoi* poate sta înainte și după substantivul-centru, fără a modifica structura: *amîndoi prietenii — prietenii amîndoi*.

B) Schimbări de topică cu modificări de structură:

Cele mai multe modificări de structură se referă la articulare.

— Prin schimbarea poziției adjectivului, topica structurii substantiv articulat + adjectiv devine adjectiv articulat + substantiv: *omul bun — bunul om*.

Preferința marcată a românei pentru adjectivul postpus a fost adesea subliniată. Mai mult decît în celelalte limbi romanice, în limba română modernă, regula este de postpunere a adjectivului, antepunerea rămînînd un simplu mijloc stilistic, de luare de poziție afectivă. Antepunerea adjectivului este însoțită de nuanțe stilistice suplimentare, cu intonație aparte pe adjectiv (**săracul** *Ghiță*, M. Sadoveanu, *Opere*, I, p. 366). Antepunerea adjectivului ca procedeu particular s-a produs sub influența limbii franceze, contribuind la crearea unor diferențieri de valoare a adjectivelor, cel pus înainte servind la calificare, pe cînd cel următor, la determinare. Româna a dus mai departe procedeul împrumutat, amplificîndu-i întrebuințarea[106]. Frecvența adjectivelor antepuse este mai mare la vocativ, uneori articulîndu-se atît adjectivul, cît și substantivul: *iubite prieten / iubite prietene, dragă mamă* (dar și *prieten drag, mamă dragă*).

Pe lîngă numele proprii, adjectivul articulat sau precedat de adjective demonstrative apare cel mai adesea în fața substantivului: *buna Lina, înțeleptul și bunul Alexandru Vodă*, **acest nou** *Ion Vodă* (Sadoveanu, *Opere*, I, p. 363).

---

[106] Cf. Al. Graur, *Locul adjectivului în românește*, VR, XXX, 1938, nr. 12, p. 75—84; *Tendințele actuale ale limbii române*, p. 312—314. Procedeul antepunerii adjectivelor calificative — mai ales sub influența altor limbi — s-a putut dezvolta în româna modernă pentru că procedeul era cunoscut deja în limba populară. Schimbarea sensului în funcție de poziția antepusă sau postpusă își are punctul de plecare tot în limba populară: *sărmana capră* (= biata capră) — *femeie sărmană* (= femeie fără avere) (Magdalena Popescu Marin, *Observații asupra topicii atributului adjectival în limba română*, p. 164). În limba literară contemporană preluarea antepunerii din limba veche dă o coloratură arhaică: *această binecuvîntată cetate a lui Dumnezeu* (p. 170).

Înaintea substantivului mai stau adjectivele monosilabice sau care implică o determinare cantitativă *(tot, numeros, puțin)*.

Uneori schimbarea locului adjectivului aduce și schimbări de sens: *vacanța mare* (= de vară), *marea vacanță*; *cartea nouă*, *noua carte* (= altă carte).

Așezat în fața substantivului, adjectivul trebuie să aibă o cît de slabă nuanță afectivă. Urmat de determinări, el va fi situat numai după substantiv.

Dar procedeul antepunerii a căpătat în zilele noastre o mare dezvoltare în publicistică, fără ca adjectivele antepuse să mai aibă un sens afectiv. O numărătoare de sondaj asupra a cinci pagini din Rom lit[107] evidențiază faptul că dintr-un total de 725 adjective, 533 sînt așezate în urma substantivului, iar 192 sînt plasate înainte. Din acest procent mare de adjective antepuse, cele mai multe nu au nici o valoare afectivă: *marile probleme, o tratare de înaltă rigoare științifică, în egală măsură, un perfect cunoscător al milenarei istorii* (p. 5). Procedeul antepunerii continuă să se dezvolte[108].

Adjectivele precedate de articolul demonstrativ stau numai după substantiv. Tot după substantiv se așază și participiile, adjectivele denumind specia, categoria.

La comparativ, deși poate fi așezat (mai rar) și înaintea substantivului *(o mai bună pregătire)*, adjectivul stă mai ales după substantiv. La superlativ, inversiunile sînt, de asemenea, rare, avînd un vădit caracter expresiv[109].

— Își poate schimba poziția în aceleași condiții participiul adjectivat: *floarea veștejită — veștejita floare.*

— Pentru adjectivele la gradul comparativ sau superlativ antepunerea, rară, dar posibilă, antrenează și deplasarea lui DEF de la substantiv la adjectiv: *mai buna pregătire — o mai bună pregătire.*

Inserția adjectivului calificativ între articolul nehotărît, ori adjectivele pronominale *unii, cîțiva*, deja foarte rară la plural, devine aproape imposibilă la comparativ: **niște mai bune pregătiri.*

---

[107] Rom lit, XII, 1979, nr. 13, p. 1—5.

[108] Cf. Magdalena Popescu Marin, *ibidem*, p. 178.

Al. Graur (*Tendințele actuale ale limbii române*, p. 314—315) susține, de asemenea, că numărul adjectivelor antepuse este în creștere, mai ales în stilul publicistic, fiind uneori greșit utilizate: *groasele piese.*

[109] Ion Coteanu, *ibidem*, p. 152.

— ACESTA are loc fix după substantivul articulat definit, în opoziție cu *acest*, membru al clasei Aj pron, totdeauna așezat înaintea substantivului nearticulat: *omul acesta — acest om.*

— În cazul mai multor adjective POS urmează totdeauna după substantivul sau adjectivul care poartă pe DEF: *prietenul meu bun — bunul meu prieten.*

— Dacă nu urmează imediat după Aj + DEF sau S + DEF, POS cere pe AL: *cartea nouă a mea — noua carte a mea.*

— Substantivul în genitiv urmează, de regulă, adjectivului: *prietenii buni ai Mariei — bunii prieteni ai Mariei.*

— O altă schimbare de structură este provocată de poziția pre- sau postnominală a adjectivului la gradul superlativ relativ. Antepus, adjectivul la superlativ relativ însoțește un substantiv nearticulat. Postpunerea sa se face după substantivul articulat hotărît: *cel mai bun student — studentul cel mai bun.*

Față de pozitiv, superlativul relativ poate fi pus mult mai ușor înaintea substantivului[110]. Superlativul relativ este mai expresiv prin sine însuși decît comparativul, iar în structura lui intră obligatoriu un demonstrativ care exclude utilizarea oricărui alt determinativ înainte sau după sintagma de superlativ. Demonstrativul are rolul de a anticipa sau a prelua substantivul, prezent astfel printr-un substitut care îi exprimă genul, numărul și cazul, adică îi creează un cadru de determinări gramaticale suficiente pentru ca momentul exprimării lui în sintagmă să nu mai fie la fel de important ca la celelalte două grade de comparație[111].

— Deși numeralul ordinal antepus are statut de centru, preferăm includerea sa în capitolul despre adjuncții substantivului, pentru a sublinia opoziția dintre cele două poziții (pre- și postnominală) și a evidenția schimbările de structură pe care le antrenează schimbarea topicii. Numeralul ordinal poate sta înaintea substantivului nearticulat sau după substantivul articulat definit: *al doilea rînd — rîndul al doilea.*

---

[110] Al. Graur explică fenomenul prin influența limbii franceze (*Locul superlativului*, Rom lit, III, 1970, nr. 10, p. 14).

[111] Ion Coteanu, *ibidem*, p. 152.

5.2.2. Locul adjuncților în grupurile nominale având ca centru pronumele, numeralul și clasa PR (Aj pron)

Spre deosebire de substantiv, celelalte elemente cu funcție de centru dau naștere la grupuri nominale închise sau cu un număr foarte redus de adjuncți.

5.2.2.1. Membrii clasei PR (Aj pron) sînt așezați întotdeauna înaintea substantivului: *cîțiva copii*. În combinație cu *cîțiva*, *alți* ocupă primul loc: *alți cîțiva copii*.

5.2.2.2. Tot înaintea numelui stau numeralele ordinale *primul, prima, întîiul, întîia*: *primul an*; *întîia întîlnire*.

5.2.2.3. Numeralele cardinale sînt așezate, de asemenea, înaintea substantivului: *trei copii*. În acest grup adjectivul urmează substantivului sau se interpune între numeral și substantiv: *trei copii buni — trei buni copii*.

Acest va ocupa prima poziție în grup (la fel cu *alt*): *acești trei copii (alți trei copii)*; *acești trei buni copii (alți trei buni copii)*; *acești trei copii buni (alți trei copii buni)*. În absența numelui, numeralul poate fi precedat de pronumele demonstrativ la plural: *aceștia doi*.

5.2.2.4. Numeralul cardinal și numeralul ordinal, în absența sau prezența numelui, pot fi însoțite de CEL la stînga lor: *cei doi (studenți)*, *cea de a doua (clădire)*.

Toți ceilalți adjuncți ai numeralului cardinal se leagă la dreapta sa, la fel și ai numeralului ordinal: *cei doi din banca aceasta*.

5.2.2.5. Structurile avînd pronumele drept centru au adjuncții așezați după centru (excepție fac grupurile *mulți alții, cîțiva alții*, dar *alți cîțiva prieteni)*.

Adjectivele ca adjuncți sînt rare și nu intră în structuri cu multe determinări: *unul cumsecade, unul mai bătrîn, unul foarte bun*.

Determinările substantivale și adverbiale dau naștere tot la grupuri nominale reduse, care rar depășesc un singur adjunct (și numai cînd este vorba de grupuri prepoziționale): *unul de acolo, unul din pereții cu ușă albă*.

Numai ACESTA (ACELA) și CEL (demonstrativele, deci) pot avea determinări verbale, condiționate de apariția anterioară a unui nume în context: *(visul lui), acela de a ieși inginer.*

5.3. Articularea substantivului

Inventarierea structurilor conținînd articolul definit sau pe cel nedefinit, precum și tipurile de grupuri nominale avînd articolele ca adjuncți obligatorii[112] constituie punctul de plecare pentru exersarea substantivelor articulate de către străinii care învață limba română.

În afara diferențierii semantice *cunoscut / necunoscut*, sau a poziției celor două articole față de substantiv, există cazuri în care se utilizează numai unul dintre ele, ori în care substantivul nu poate primi articol. Din aceste motive, la care se adaugă lipsa articolului în alte limbi, ori apariția sa în alte condiții sintactice decît în română, articularea substantivului pune atît de mari probleme străinilor, chiar celor buni vorbitori ai limbii noastre.

Abordarea articolului din punct de vedere metodologic extinde cercetarea și în afara grupului nominal, întrucît orice programă a cursului include în cîteva lecții consecutive declinarea substantivului și nu doar structuri cu genitivul sau cu grupuri prepoziționale.

Într-un curs practic de limba română, mai ales pentru nefilologi, istoricul apariției articolului în limba română, sau disputele asupra interpretării sale ca parte de vorbire, morfem al categoriei determinării, ori pronume semiindependent nu-și vădesc rostul, singurul interes al străinului fiind să poată utiliza corect articolul în vorbire.

Întrucît cele două articole enclitice sau proclitice, în funcție de poziția lor, sînt simple afixe ale determinării în flexiunea substantivului, nu se va face o lecție despre articol, ci despre articularea substantivului.

Complexitatea problemei impune o repartizare pe mai multe lecții, în funcție de gradul de dificultate și de corelare cu alte probleme de gramatică (de exemplu, predarea cazurilor

---

[112] Vezi 4.1.2.1.1., precum și Melania Florea, *O clasificare distributivă a numelui în raport cu articolul*, AUB, Limbă și literatură română, XXIX, 1980, p. 137—142 și *Rolul și ponderea gramaticii în anul pregătitor (ilustrate prin predarea articolului hotărît)*, p. 82—86.

oblice ale substantivului *după* formele neaccentuate ale pronumelor personale).

Predînd declinarea substantivului cu articol hotărît, de pildă, lecţia va porni firesc de la exemple care să pună în lumină structurile S + S (pentru genitiv) sau V + S (pentru dativ), evidenţiind omonimiile cazuale două cîte două[113]. Vocativul nu intră în discuţie decît mult mai tîrziu şi nu se au în vedere nici elementele de limbă vorbită cu valori cazuale realizate prepoziţional *(degetele de la picioare, dau apă la cai)* şi nici eventualele valori stilistice ale articolului[114]. Sînt excluse, de asemenea, emfaza şi topica legată de ea.

După prezentarea exemplelor, va urma expunerea principalelor probleme puse de declinarea substantivului cu articol hotărît:

1. Genitiv-dativul substantivelor feminine: plural + *i* (excepţie: substantivele de tipul *cofetărie*, cu evitarea hiatului prin diftongarea lui *e*, despărţit în silabe şi pus în opoziţie cu substantivul *femeie*, de exemplu);

2. Genitiv-dativul numelor proprii, diferenţiind substantivele feminine româneşti de substantivele masculine şi de numele feminine străine, care au articolul proclitic[115];

3. Acuzativul:

a) substantive nume de fiinţe (prezenţa lui *pe* şi anticiparea prin pronume):

— nume de persoane: *îl văd pe Ion*

— nume de fiinţe unice: *o văd pe mama* (articulat hotărît)

— nume comune de persoană, cu apariţie facultativă a lui *pe* şi a anticipării prin pronume: *îl aştept pe profesor* (nearticulat); *aştept profesorul* (articulat, dar fără *pe* şi fără anticipare prin pronume);

---

[113] Din acest punct de vedere este utilă comparaţia cu pronumele, deja cunoscut: la pronume, omonimia N — Ac nu funcţionează (la persoana I şi a II-a); de asemenea, pronumele au forme speciale pentru G şi D (vezi Vladimir Hořejši, *Les particularités du système de la flexion nominale roumaine dans le cadre des expressions déclinées*, RRL, X, 1955, nr. 1—3, p. 250).

[114] Ion Coteanu, *Contribuţii la teoria articolului*, SCL, IX, 1958, nr. 1, p. 39; Florica Dimitrescu, *Observaţii asupra valorilor afective ale articolului nehotărît în limba română*, SCL, V, 1954, nr. 1—2, p. 93—98; E. Vasiliu, *Problema articolului şi a funcţiilor sale în limba română*, LR, I, 1952, nr. 1, p. 32—36.

[115] Ion Coteanu le consideră ca singurele articole proclitice propriu-zise (*Morfologia numelui în protoromână*, p. 114). Vezi şi Al. Graur, *Articolul hotărît la numele de persoană româneşti*, SCL, XVII, 1966, nr. 1, p. 19—26; Ion Coteanu, *Despre poziţia articolului în limba română*, SCL, VII, 1956, nr. 1—2, p. 57—74.

b) substantive care denumesc obiecte: *aştept tramvaiul* (articulat hotărît).

La sfîrşit se va da tabelul general al declinării substantivului cu articol hotărît şi apoi se va exersa articularea într-un mod cît mai variat.

Analiza consecinţelor adjoncţiunii articolului hotărît la forma substantivală este foarte utilă pentru realizarea exerciţiilor, care trebuie să cuprindă toate situaţiile[116].

Pentru a transforma modelele în automatisme, exerciţiile trebuie să debuteze cu un tip foarte simplu, *de combinare*, prin care studentul repetă structuri combinînd cuvinte distribuite pe mai multe coloane. De exemplu, structura:

GN = S c + DEF + ACESTA + Aj

băiatul acesta bun

va fi exersată pe un exerciţiu de tipul:

Creionul *Stiloul* *Dicţionarul*	*acesta*	*bun* *nou* *modern*	*se află*	*în servietă* *pe masă* *în sertar* *în bibliotecă* *în dulap* *pe bancă* *pe scaun* *lîngă pat* *în cameră* *lîngă fotoliu*
Cartea *Lucrarea*	*aceasta*	*interesantă* *bună* *nouă*		
Pantofii *Pantalonii*	*aceştia*	*negri* *albaştri*		
Puloverele *Rochiile* *Hainele*	*acestea*	*galbene* *albastre*		

Exerciţiul se poate complica, lăsînd substantivele din prima coloană nearticulate şi cerîndu-le studenţilor să le articuleze definit sau nedefinit.

Aparent simplu, acest tip de exerciţii trebuie realizat cu mare atenţie, selectîndu-se termeni din aceeaşi sferă semantică, pentru ca orice cuvînt dintr-o coloană să poată fi combinat cu oricare cuvînt din celelalte coloane.

Tipul următor îl constituie exerciţiile *de substituţie*. Studentul va opera substituirea unei (unor) unităţi după un model dat. Poziţia unităţii substituite se va respecta în mod obligatoriu.

Model: { *Aştept tramvaiul*
(autobuz)
Aştept autobuzul

[116] Aceste situaţii sînt evidenţiate în *Limba română contemporană*, vol. I (coordonator Ion Coteanu), p. 167—169.

Pe cînd la substituție automatizarea limbii poate fi realizată inconștient, la *transformare*, deși studentul repetă același model sintactic, el produce propoziții noi, aplicînd tuturor stimulilor mecanismul stabilit prin convenție. Orice exercițiu de transformare poate deveni un mic dialog între profesor și student.

Model:
Profesorul: *Pe cine căutați?*
Studentul 1: *Căutăm doctorul.*
Studentul 2: *Îl căutăm pe doctor.*
Studentul 3: *Pe doctor.*

Profesorul: *Pe cine întrebați?*
Studentul 1: *Întrebăm profesoarele.*
Studentul 2: *Le întrebăm pe profesoare.*
Studentul 3: *Pe profesoare.*

O lecție sau un grup de lecții, aflate în prima parte a cursului, nu pot surprinde toate aspectele legate de articulare. Dar chiar și problemele predate trebuie reluate în lecțiile următoare, pentru a se ajunge la deplina lor fixare.

De aceea, profesorul are nevoie de diverse exerciții suplimentare și, cum formele se reține mai ușor decît condițiile de apariție a celor două articole, structurile pe care se va exersa vor insista asupra acestor condiții.

Primele exerciții vor relua tipurile de structuri care permit la nominativ ambele articole, diferențiate între ele doar din punct de vedere semantic și al poziției față de substantiv. La acuzativ se vor urmări, de asemenea, toate aspectele legate de articularea substantivului, o importanță deosebită acordîndu-se substantivelor precedate de prepoziții și urmate sau nu de determinări. În cazul unor determinări suplimentare, exercițiile vor detalia structuri în care acestea impun articularea substantivului *(intrarea în clasă / intrarea în clasa nouă)*, ori în care substantivul rămîne nearticulat *(pantofi cu toc / pantofi cu toc înalt)*.

Expansiunile S + DEF (UN + S) vor fi lărgite mai întîi cu situațiile în care nu sînt provocate modificări în structura grupului nominal și apoi cu cele în care apar asemenea modificări structurale (conform tipologiei prezentate la 4.1.2.1.1.).

Un set amplu de exerciții va fi dedicat structurilor cu substantivul articulat numai definit (în combinație cu ÎNSUȘI, TOT, ACESTA, Aj precedat de CEL, NR ord postpus, cu adverbe subordonate la substantive de origine verbală direct și nu prin prepoziții). Separat se vor exersa structurile UN + ALT + S (în care este posibilă doar apariția artico-

lului nedefinit) sau TOT + ACEST + S (în care TOT nu se mai combină cu un articol definit, locul acestuia luîndu-l adjectivul demonstrativ antepus).

În ceea ce privește structurile în care substantivul în nominativ apare nearticulat, problemele vor fi urmărite diferențiat. În cazul în care substantivul este precedat de determinativele proclitice, ori este însoțit de adjective ca *mult*, *puțin*, *numeros*, care implică o determinare cantitativă, el va fi inclus în diverse exerciții și i se va acorda toată atenția. Celelalte structuri cu substantivul nearticulat trebuie însă abordate cu prudență și numai într-un stadiu avansat de însușire a românei.

Exersarea în clasă a tuturor tipurilor de grupuri nominale avînd articolele ca adjuncți obligatorii oferă posibilitatea de a sublinia unele ocurențe obligatorii sau unele incompatibilități. Aceste tipuri vor fi introduse treptat, pe măsură ce cresc și cunoștințele de limbă română ale studenților străini.

Abordarea articulării în primul rînd din punct de vedere distributiv este rezultatul interesului deosebit de care se bucură acest domeniu din partea celor care învață limba română, interes izvorît mai ales din dificultățile majore pe care le pune acest capitol al gramaticii românești. Din perspectiva românei ca limbă străină, încercarea de a stabili tipurile cele mai caracteristice de grupuri nominale în funcție de relația substantiv — articole constituie premisa elaborării unor exerciții structurale cu grupul nominal.

5.4. Niște, unii, cîțiva

5.4.1. În perspectiva predării limbii române ca limbă străină, probleme speciale ridică și unitățile *niște*, *unii*, *cîțiva* care, deși se situează diferit în sistemul limbii (articol nehotărît, respectiv pronume și adjective nehotărîte[117]), prezintă anumite interferențe distribuționale din care derivă unele dificultăți în însușirea lor corectă de către străini.

---

[117] Aspectele teoretice sînt elucidate într-o bogată bibliografie din care selectăm: E. Vasiliu, *Problema articolului și a funcțiilor sale în limba română*, p. 32—36; Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, p. 330, 394—396; Ion Coteanu, *Contribuții la teoria articolului*, p. 17—44; *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 108—111, 173—178; Valeria Guțu Romalo, *Articolul și categoria determinării în limba română actuală*, ELS, p. 225—236; Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, p. 309; *Limba română contemporană*, vol. I (coordonator Ion Coteanu), p. 135, 156, 167, 267.

Problema confuziilor se pune mai puțin la singular, unde există forme specializate pentru articolul nehotărît *(un, o)* și pentru pronumele nehotărît *(unul, una)*[118]. Formele de singular *cîtva, cîtăva* apar extrem de rar și aproape numai alături de două substantive (făcînd parte din vocabularul fundamental): *timp, vreme (cîtva timp, cîtăva vreme)* și nu intră în concurență cu *un, o* sau cu *unul, una.*

5.4.1.1. Datorită predării articolului nehotărît încă în primele lecții, tipul cel mai frecvent de greșeli este legat de tendința străinilor de a absolutiza pe *niște* (excluzînd adjectivele nehotărîte *unii* și *cîțiva*) și caracterizează mai ales pe vorbitorii limbii engleze, care echivalează pe *niște* cu *some.*

5.4.1.2. O altă greșeală este provocată de confuzia dintre pluralul articolului nehotărît și pronumele nehotărîte *unii* și *cîțiva*, ajungîndu-se, prin extinderea utilizării articolului și în absența substantivului, la construcții nereperate în limba română: „— *Ai dicționare?* — **Am niște*".

5.4.2. Însușirea corectă a celor trei unități de către străini, fără a se apela la un aparat teoretic prea complicat, se poate realiza printr-o exersare variată și suficientă a structurilor ce cuprind aceste unități, evidențiindu-se în primul rînd diferențele de distribuție. În cazurile în care intervin interferențe ce fac insuficiente aceste particularități, pentru o distincție clară procedura este lărgită prin luarea în discuție a unor considerente de ordin semantic.

5.4.2.1. Diferențele din punctul de vedere al distribuției rămîn cele mai semnificative și relevarea lor asigură cel mai bine o învățare corectă a structurilor ce conțin cele trei unități.

— Aceste diferențe se realizează mai clar în cazul absenței substantivului. Din acest punct de vedere, opoziția de bază se stabilește între *niște* pe de o parte și *unii, cîțiva* pe de altă parte. Fiind articol, *niște* nu poate să apară decît însoțind substantivul, pe cînd *unii, cîțiva* pot să apară atît în prezența, cît și în absența substantivului.

---

[118] La singular, dificultățile sînt legate mai mult de diferențierea numeral — articol — adjectiv pronominal nehotărît: „în general *un* are valoare de numeral cînd se opune altor numerale, are valoare de articol cînd la plural îi corespunde *niște* și valoare de adjectiv pronominal cînd îi corespunde la plural *unii, unele*" (*Gramatica limbii române*, vol. I, p. 109). Vezi și Mircea Zdrenghea, *ibidem*, p. 37—39.

Dacă, în loc de a fi predat în același timp cu formele de singular ale articolului nehotărît, *niște* ar fi introdus în programa cursului mult mai tîrziu decît acestea și, în orice caz, după *unii* și *cîțiva*, s-ar evita confuziile dintre articol și pronume, întrucît studenții ar stăpîni suficient de bine cele două pronume nehotărîte în momentul cînd ar trebui să-și însușească pluralul articolului nehotărît.

Soluția este convenabilă și pentru că *niște* are o frecvență mult mai redusă decît *un, o* și, în plus, poate avea uneori o nuanță depreciativă, ceea ce îndeamnă la prudență în folosirea lui (mai ales că limba română contemporană manifestă o preferință vădită pentru *unii* și *cîțiva*).

— Relativ la absența sau prezența substantivului se mai poate constata o particularitate distributivă ce caracterizează numai structurile conținînd pronumele nehotărîte *unii* sau *cîțiva* (pronumele nehotărîte citate realizează astfel o opoziție cu adjectivele pronominale corespunzătoare). Acestea se pot combina cu substantive sau pronume în acuzativ, precedate de prepoziția *dintre*: *unii (cîțiva) dintre studenți (dintre noi)*.

— Cea mai interesantă opoziție din punct de vedere distributiv se stabilește între *niște, unii* pe de o parte și *cîțiva* pe de alta[119] (și se manifestă atît în cazul pronumelor, cît și în cel al adjectivelor nehotărîte). *Cîțiva, cîteva*, trimițînd semantic la ideea de cantitate, se apropie de numeral și prezintă posibilități distributive mai largi decît celelalte două: se pot combina cu *vreo* sau *alți, alte (vreo cîțiva studenți, alți cîțiva studenți)*.

Această diferență de distribuție sugerează o subclasificare chiar în cadrul adjectivelor pronominale, care au aceeași formă cu cea a pronumelor corespunzătoare (diferite de adjectivele cu formă distinctă de cea a pronumelor — *acest, vreun, nici un, alt* — nu numai prin formă, ci și prin distribuție).

5.4.2.2. La diferențele de ordin distributiv, între *unii* și *cîțiva* se pot adăuga și unele diferențe formale. Acestea pornesc de la calitatea de pronume sau de adjectiv pronominal a celor două unități. Spre deosebire de *cîțiva (cîtorva)*, la pronu-

[119] Situație oarecum paradoxală, întrucît, ca articol, *niște* este membru al unui grup binar exocentric (în care nici un constituent nu are distribuție identică cu cea a întregului grup), în vreme ce *unii* și *cîțiva* intră într-un grup endocentric în care au o distribuție identică cu cea a întregului grup (chiar și în prezența substantivului, care nu are o asemenea distribuție identică), ceea ce le conferă din punct de vedere strict formal calitatea de centru al grupului nominal.

mele *unii* se întîlnesc forme speciale de genitiv-dativ *(unora)*, diferite de adjectivul corespunzător *(unor)*.

5.4.2.3. Dificultăţile majore pe care le întîmpină străinii sînt provocate de distribuţia comună pentru o parte din structuri.

Cele mai multe interferenţe apar în prezenţa substantivului, cînd se realizează aceleaşi tipuri de structuri:

— { *Nişte* / *Unii* / *Cîţiva* } *studenţi citesc.*

— { *Nişte* / *Unii* / *Cîţiva* } *studenţi* { *buni* / *ai facultăţii* / *ai mei* / *de frunte* / *de aici* } *citesc.*

Toate cele trei unităţi manifestă incompatibilitatea combinării cu articolul hotărît, cu adjective la gradul superlativ relativ, cu articolul demonstrativ, cu adjectivul pronominal demonstrativ postpus, cu pronumele de întărire şi cu pronumele (ori adjectivul pronominal) *tot, toată, toţi, toate*, precum şi anumite restricţii în utilizarea adjectivelor antepuse.

Aceste interferenţe impun introducerea unor precizări de sens, singurele capabile să distingă cele trei unităţi în cazul unei identităţi de distribuţie:

Nişte trimite la plural, fără a preciza dacă este vorba de un număr mai mare sau mai mic de fiinţe sau obiecte. (*Nişte* ca adjunct al unui substantiv la singular — *nişte hîrtie, nişte apă, nişte pîine* — trebuie predat în altă lecţie decît articolul nehotărît la plural. Această structură specială poate fi legată de ideea de plural, de mulţime, prin semnificaţia de continuitate, de cantitate ce poate fi împărţită în unităţi mai mici sau mai mari).

Cîţiva se referă întotdeauna la un număr mic de fiinţe sau obiecte şi poate fi asociat în predare cu pronumele interogativ *cîţi?, cîte?*.

Unii nu se referă la un număr mai mare sau mai mic, ci selectează un număr oarecare de fiinţe sau obiecte dintr-un grup mai mare de asemenea fiinţe sau obiecte: *unii studenţi* (ideea de selecţie: *nu toţi studenţii*); *unii studenţi... alţi studenţi (alţii)*. Este recomandabil ca *unii* să fie predat în acelaşi timp cu corelativul său *alţii*.

5.5. Al, a, ai, ale

5.5.1. Există mai multe lucrări de referință la care se poate apela pentru evidențierea posibilităților de ocurență ale unităților *al, a, ai, ale* în limba română contemporană[120].

Înainte de a pune în discuție condițiile de apariție a lui AL, trebuie subliniată incompatibilitatea combinării substantivului centru articulat definit și fără alți determinanți cu *al, a, ai, ale*, precedînd substantivul sau pronumele în genitiv: *cartea studentului, cartea lui* (în limbajul poetic poate fi întîlnită și o structură cu substantivul centru fără articol definit: *copil al suferinței*).

Această incompatibilitate trebuie reținută, întrucît se întîmplă adesea ca străinii, din prea mult zel, să ajungă la fenomene de hipercorectitudine de tipul* *cartea a studentului*.

5.5.1.1. *Al, a, ai, ale* precedă substantivul în genitiv cînd acesta determină un substantiv articulat nedefinit sau cînd, articulat definit, mai are un determinant la stînga ori la dreapta sa:

— { *Niște* / *Aceste* / *Trei* } *caiete ale* { *elevului* / *unui elev* / *lui Ion* }

— *Caietele* { *noi* / *acestea* / *de matematică* / *de acolo* } *ale* { *elevului* / *unui elev* / *lui Ion* }

Apariția lui AL mai este provocată și de prezența copulei între substantivul centru și substantivul în genitiv: *caietul este al elevului*.

5.5.1.2. În aceleași condiții poată să apară AL și în structuri cu un posesiv sau cu un pronume în genitiv:

— { 0 / *Această* / *Noua* } *carte a* { *mea* / *lui* }[121]

---

[120] Iorgu Iordan, *ibidem*, p. 329—330; Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână*, p. 111; *Structura morfologică a limbii române contemporane*, p. 177—178. Vezi discuția de la 2.5.

[121] Articolul posesiv sau genitival intră în componența pronumelor posesive (*al meu, a mea, ai mei, ale mele* etc.), a numeralelor ordinale (*al doilea, a doua*) și însoțește în anumite condiții adjectivele posesive, genitivul substantivelor, ori al pronumelor (*Gramatica limbii române*, vol. I, p. 105).

— *Cartea este a* {*mea* / *lui*}

— *Cartea* {*nouă* / *aceasta* / *de matematică* / *de acolo*} *a* {*mea* / *lui*}

5.5.2. *Al, a, ai, ale* se leagă morfosintactic de primul substantiv al sintagmei: *un caiet al elevului (al elevei, al elevilor, al elevelor, al meu* etc.); *cartea nouă a elevului (a elevei, a elevilor, a elevelor, a mea* etc.); *cîțiva prieteni ai elevului (ai elevei, ai elevilor, ai elevelor, ai mei* etc.); *două dicționare ale elevului (ale elevei, ale elevilor, ale elevelor, ale mele* etc.).

Al, a, ai, ale realizează însă cu substantivul centru numai acordul în gen și pe cel în număr, rămînînd invariabil în raport cu cazul: *unei eleve a școlii, unei eleve a mele* (pe lîngă construcția corectă mai pot fi întîlnite structurile greșite *unei eleve a mea* — cu adjectivul posesiv neacordat în caz —, sau *unei eleve ale mele* — unde se extinde greșit acordul în caz și asupra articolului).

Dacă substantivul centru este însoțit de mai mulți determinanți precedați de *al, a, ai, ale*, trebuie diferențiate cîteva situații[122].

— Limitarea la un determinant unic nu duce la confuzii: *1 iunie, ziua bucuriei, a copilăriei fericite*. Substantivul determinat se află numai la singular.

— Deși la singular, substantivul poate trimite la mai multe elemente determinate: *admiră clădirea Universității și a Teatrului Național* (ambiguitatea se poate elimina prin plasarea substantivului regent la plural: *admiră clădirile Universității și Teatrului Național*).

— Uneori pot apărea confuzii cu privire la numărul substantivului determinat. În cazul structurilor *opinia lui Radu și a Mariei, opiniile lui Radu și ale Mariei*, acordul lui AL cu substantivul la plural indică interpretarea *opiniile lui Radu și opiniile Mariei*. Fără repetarea substantivului regent, ambele structuri impun prezența lui AL. Acesta nu mai este obligatoriu dacă în locul numelor proprii apar substantive comune: *opinia vecinilor și a prietenilor / opiniile vecinilor și prietenilor*. Prezența lui AL și acordul acestuia cu substantivul evită ambiguitatea.

[122] Vezi și Melania Florea, *Acordul articolului posesiv (genitival)*, LLR, IV (IX), 1980, nr. 4, p. 7—9.

Al, a, ai, ale se pot întîlni destul de des în contradicție cu norma, uneori fiind suprimate, alteori acordîndu-se greșit.

Tendința generală este de suprimare a lui AL pentru al doilea atribut și pentru următoarele: *ca expresie spirituală sintetică a condițiilor istorice,* **intereselor, aspirațiilor** *și* **idealurilor** *unei națiuni* („Cronica", XIII, 1978, nr. 46, p. 1). Construcția, deși frecventă, nu este admisă de normele limbii literare.

Alteori AL nu este suprimat, ci confundat cu articolul hotărît al substantivului regent: *măsuri de îmbunătățirea activității* (corect: *de îmbunătățire* **a** *activității*); *manufacturi de textile, ... de fabricarea cerii, a lumînărilor, a uleiului și băuturilor spirtoase, de producerea ceramicii și porțelanurilor* (Elisabeta Hurezeanu, Maria Totu, Gheorghe Smarandache *Istoria modernă a României. Manual pentru clasa a IX-a,* București, 1979, p. 15), corect: *de fabricare a cerii, ... de producere a ceramicii.* Greșeala caracterizează un anumit tip de structuri, în care substantivul centru, totdeauna la singular, provine din forma lungă a infinitivului. Fiind vorba de substantive feminine la singular, acestea primesc articolul definit *a,* ori, în condițiile enumerate mai sus, un determinant genitival precedat de articolul posesiv (genital) *a.* Această omonimie favorizează fuziunea lui AL cu substantivul centru care apare, greșit, articulat definit.

În ceea ce privește acordul lui *al, a, ai, ale,* acesta se realizează uneori greșit cu substantivul în genitiv: *amestec neloial* **a** *„prozei" în judecata Poeziei* („Scînteia", XLIX, 1979, nr. 11 602, p. 1), în loc de *amestec* **al** *prozei.*

Mai apar și alte tipuri de acord nerealizat corect: ... *ale sporirii coeficientului de raționalitate, de omenie și sensibilitate* **ale** *activității noastre* (Rom lit, XIII, 1980, nr. 10, p. 3), în loc de *coeficientul de raționalitate...* **al** *activității.* În acest caz, *ale* apare greșit la plural, părînd a realiza acordul în număr cu determinanții prepoziționali de pe lîngă regentul *coeficientului* și nu cu acest regent.

Uneori lipsa acordului poate fi provocată de metrică: *sub vreascurile stinse-***a** *vetrii* (Octavian Goga, *Opere,* I, București, 1967, p. 13), pentru *vreascurile stinse* **ale** *vetrii.*

În alte cazuri, AL este confundat cu prepoziția *a,* cu care se construiește genitivul numeralelor cardinale, ori al altor determinanți ce imprimă o precizare cantitativă. Prin analogie cu structuri ca *întîlnirea* **a** *doi elevi, prezența* **a** *numeroși invitați, voința* **a** *milioane de oameni,* se ajunge la utili-

zarea greşită a lui AL cu forma de feminin singular, prin confuzie cu prepoziţia *a*: *eşantioanele fotografice* **a** *mai multor femei* („Scînteia", XLIX, 1980, nr. 11 624, p. 2), în loc de **ale** *mai multor femei*; *oameni* **a** *căror efort* (Ilie Nedelcu, reportaj TV, 15 decembrie 1979), pentru **al** *căror efort*.

Cu acest ultim exemplu ne aflăm în faţa unei probleme cu un grad sporit de dificultate: utilizarea corectă a pronumelui relativ *care* la genitiv (vezi 5.6), unde este însoţit în mod obligatoriu de AL. În timp ce *care*, introducînd o propoziţie subordonată atributivă, se acordă în gen şi în număr cu substantivul din regentă, AL realizează acordul cu substantivul din subordonată reprezentînd obiectul posedat. Apar de aceea greşeli vizînd acordul lui AL (**a** *căror efort* în loc de **al** *căror efort*) sau pe cel al pronumelui relativ: *personaj* **a cărei** *apariţie* (corect: **a cărui** *apariţie*), iar în unele cazuri pot fi întîlnite exemple cu ambele acorduri necorecte: *ideea* **a cărui** *mesager este* („România liberă", XXX, 1972, nr. 8 718, p. 2) în loc de *ideea* **al cărei** *mesager este*.

Punerea în discuţie a unor aspecte de cultivare a limbii, atrăgînd atenţia asupra dificultăţilor pe care *al, a, ai, ale* le pune chiar românilor, nu face decît să sublinieze necesitatea unei exersări corecte şi îndelungate, pentru a se putea evita asemenea greşeli.

Exerciţiile vor urmări condiţiile de apariţie a unităţilor *al, a, ai, ale* şi acordul cu substantivul centru.

După primele exerciţii (de combinare), se pot utiliza mai multe tipuri, pentru care oferim cîteva sugestii:

— substituţie: { *Un caiet al lui Radu* / *studentului* / *Un caiet al studentului* }

{ *Dicţionarul nou al Elenei* / *Maria* / *Dicţionarul nou al Mariei* }

— substituţie prin expansiuni: { *Sala bibliotecii* / *aceasta* / *Sala aceasta a bibliotecii* }

În acest mod trebuie reluate toate tipurile de determinări care preced substantivul centru (adjectivale: *noua sală;* prin adjective pronominale: *această sală, fiecare sală* etc.) sau îl urmează (determinări adjectivale: *sala nouă, sala aceasta, sala mea* etc.; substantivale în genitiv: *sala facultăţii*; sau prepoziţionale: *sala de lectură*; verbale: *dorinţa de a citi*; sau adverbiale: *întîlnirea de mîine*).

{ *Caietul meu este pe masă*
acesta
Caietul acesta al meu este pe masă }

— substituție prin reducere (pentru a sublinia incompatibilitatea lui AL cu DEF cînd substantivul centru nu mai primește alte determinări):

{ *Caietul* **acesta** *al meu* }
{ *Caietul meu* }

— completare: *În bibliotecă sînt cărți... Mariei.*

— răspunsuri la întrebări:

{ *Ale cui sînt cărțile?*
Ale colegei mele.
Ale mele. }

— formularea de întrebări pentru propoziții enunțiative:

{ *Radu și Dan sînt oaspeții noștri* }
{ *Ai cui oaspeți sînt Radu și Dan?* }

5.6. Cel, cea, cei, cele

Includerea în programa de gramatică dintr-un curs practic pentru studenții străini a unităților *cel, cea, cei, cele* nu înseamnă punerea la curent a studenților cu controversele lingviștilor în legătură cu interpretarea lor ca articole, pronume semiindependente sau pronume[123]. Utilizînd principalele cercetări asupra lui *cel, cea, cei, cele,* se pot elabora modele și tipuri de exerciții care să ducă la însușirea lor corectă de către străini[124].

Din punctul de vedere al limbii române privită ca limbă străină, cele mai interesante lucrări par a fi *Structura morfologică a limbii române contemporane* și *Morfologia numelui în protoromână* din care se poate desprinde o descriere completă a distribuției lui *cel, cea, cei, cele,* rezumată astfel de Ion Coteanu:

1 Substantiv — *cel* — adjectiv
2 Substantiv — *cel* — prepoziție — substantiv
3 Substantiv — *cel* — prepoziție — adverb
4 Substantiv — *cel* — prepoziție — numeral
5 Superlativ relativ

---

[123] Vezi discuția de la 2.6.

[124] Vezi și Melania Florea, *CEL, CEA, CEI, CELE într-un manual pentru străini,* LR, XXV, 1976, nr. 3, p. 235—241.

6 Element care substantivizează; condiția obligatorie a unor asemenea construcții (*cele bune, cele ale studenților, cel de al doilea*) este reluarea lor după structuri în care determinatul este prezent.

În conformitate cu principii ferm stabilite de metodologia predării limbilor străine, se va porni de la exemple, pentru a se ajunge la modele cu ajutorul cărora studentul să poată crea el însuși structuri corecte. Exemplele trebuie să arate posibilitatea lui *cel, cea, cei, cele* de a forma cele cinci tipuri de structuri mai sus citate. Va urma schema:

	singular		plural	
	M	F	M	F
N. Ac.	cel	cea	cei	cele
G. D.	celui	celei	celor	

Dată fiind diversitatea de valori pe care le pot avea *cel, cea, cei, cele* propunem o prezentare a lor în funcție de caracterul obligatoriu sau facultativ al ocurenței lor[125].

5.6.1. Ocurență obligatorie

5.6.1.1. *superlativ relativ*

S n + DEF + CEL + MAI + Aj + DIN + S ac sg

studentul cel mai bun din grupă

S n + DEF + CEL + MAI + Aj + DINTRE + { PR pers ac pl / TOT ac pl / S ac pl }

studentul cel mai bun dintre noi

CEL + MAI + Aj + S n

cel mai bun elev

CEL + MAI + Aj + S n + DIN + S ac sg

cel mai bun student din grupă

[125] În elaborarea programei de gramatică, predarea lui *cel, cea, cei, cele* trebuie să fie precedată de declinarea substantivului, articulat enclitic și proclitic, cu adjectiv postpus și antepus și de prezentarea formelor de N.-Ac. ale numeralului ordinal. E recomandabil ca în aceeași lecție să fie inclusă declinarea numeralelor cardinale și ordinale, pentru comparații utile. În caz contrar, ele trebuie să preceadă lecția.

$$\text{CEL} + \text{MAI} + \text{Aj} + \text{S n} + \text{DINTRE} + \left\{\begin{matrix}\text{PR pers ac pl}\\ \text{TOT ac pl}\\ \text{S ac pl}\end{matrix}\right\}$$

cel mai bun student dintre noi.

Remarcăm incompatibilitatea S n cu UN.

După prezentarea modului de formare a superlativului relativ, studenţii îl vor exersa prin utilizarea celor cinci structuri în diverse tipuri de exerciţii.

Exerciţiile formează partea cea mai importantă a lecţiei. Urmînd modelele date, ele trebuie să le transforme pe acestea în automatisme. Exerciţiile trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: un stimul, dat studenţilor din afară, trebuie să provoace răspunsul; prin convenţie, studentul reacţionează la stimul; această convenţie se dă ca model la începutul fiecărui exerciţiu, sub formă de stimul şi răspuns; în comparaţie cu modelul, stimulii nu trebuie să conţină dificultăţi noi şi nici un echivoc. Fiecare exerciţiu trebuie să conţină cel puţin şase răspunsuri, provocate prin şase stimuli; toate răspunsurile unui asemenea exerciţiu trebuie să urmeze un model sintactic fix, oferit în convenţie[126].

Exerciţiile vor răspunde la două tehnici esenţiale: substituţie şi transformare. De exemplu:

I) Înlocuiţi adjectivele la gradul superlativ relativ din propoziţiile următoare prin stimulii daţi, punînd în evidenţă formele *cel, cea, cei, cele*. Faceţi acordurile necesare:

a) Model { *El a primit cel mai frumos cadou (cravată)* / *El a primit cea mai frumoasă cravată*

b) Model { *El a primit cadoul cel mai frumos (cravată)* / *El a primit cravata cea mai frumoasă*

II) Reluaţi propoziţia interogativă de mai jos înlocuind partea a doua a acestei propoziţii prin stimulii daţi. Formulaţi răspunsuri dînd atenţie formelor *cel, cea, cei, cele*:

Model { *Care casă e mai frumoasă, cea înaltă?* / *Da, cea înaltă e mai frumoasă.*

a) *monument*
copac
bibliotecă
dulap

b) *monumente*
copaci
biblioteci
dulapuri

[126] Vezi R. Richterich, A. M. J. Stott, M. Dalgalian, O. Willeke, *Manual pentru o predare activă a limbilor*, p. XIII—XIV.

clădire	*clădiri*
perete	*pereți*

III) Construiți propoziții. Puneți pe *cel, cea, cei, cele* din coloana a patra la dativ. Faceți acordurile.

Dau	*cartea*	*colegei*	*cel*	*nou*
oferă	*dicționarele*	*studenților*	*cea*	*tînăr*
Împrumutăm	*notițele*	*prietenilor*	*cei*	*înalt*
ceri	*caietele*	*profesorului*	*cele*	*subțire*

etc.

Ex.: *Dau cartea colegei celei noi.*

Asemenea exerciții, cît mai variate ca tipologie, trebuie efectuate pentru toate structurile cu *cel, cea, cei, cele,* acordîndu-se atenție tuturor cazurilor.

Vocabularul folosit în exerciții trebuie să fie compus din cuvinte cunoscute. Stimulii trebuie să aibă același privilegiu de ocurență și să facă parte din aceeași sferă semantică. La exercițiul III, de exemplu, dacă pe verticală sînt șase cuvinte, se vor obține, prin efectuarea lui, douăzeci și patru de propoziții.

5.6.1.2. La următoarele structuri ocurența obligatorie a lui *cel, cea, cei, cele* e condiționată de context. Apariția lor nu e posibilă decît în partea a doua a enunțului, ca reluare a unei structuri cu termenul determinat exprimat.

— CEL + Aj
Cei absenți
— CEL + MAI + Aj
Cea mai bună
— CEL + MAI + Aj + DIN + S ac sg
Cel mai bun din grupă
— CEL + MAI + Aj + DINTRE + { S ac pl / TOT ac pl / PR pers ac pl }
Cel mai bun dintre toți
— CEL + Prep + S (cazul substantivului este cel impus de prepoziție: Ac., G., D.):
cele de lemn
cele de dinaintea casei[127]
— CEL + DE + Av
cei de azi

[127] Ca și în cazul altor determinări prepoziționale ale unui substantiv ca centru, prepozițiile cu genitivul vor fi compuse cu DE (DIN): *de dinaintea.*

$$- \text{ CEL} + \text{AL} + \left\{ \begin{matrix} \text{S g} + \text{DEF} \\ \text{PR pos} \\ \text{CÎȚIVA g (S g)} \\ \text{UN} + \text{S g} \end{matrix} \right\}$$

cel al prietenilor

5.6.1.3. *Cel, cea, cei, cele* s-au păstrat ca element obligatoriu în componența unor nume proprii de persoană: *Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun, Ioan Vodă cel Viteaz* etc.

5.6.1.4. În paralel cu structura NR card + S n (în care S n are prezență obligatorie)[128], limba română mai dispune de încă o structură cuprinzînd pe *cel, cea, cei, cele* cu o ocurență obligatorie:

— CEL pl + NR card + (S n)

cei doi (studenți)

Diferența dintre cele două tipuri de structuri le poate fi explicată studenților străini prin comparație cu articularea proclitică sau enclitică a substantivului. Se poate face paralela *cei doi studenți — studenții, cei* fiind un fel de articol hotărît enclitic pentru numeral. Dealtfel, pentru alte limbi, *cel* din structura CEL pl + NR card + S n se traduce prin articol hotărît: rom. *cei doi studenți*; fr. *les deux étudiants*; engl. *the two students*.

Studenților străini trebuie să li se atragă atenția asupra faptului că, spre deosebire de franceză și engleză, de exemplu, unde prezența substantivului este obligatorie, în limba română ea este facultativă (un argument în plus în favoarea tezei că în această construcție *cel* este pronume).

5.6.1.5. Caracterul obligatoriu al lui *cel, cea, cei, cele* se mai manifestă și cînd *cel* este parte componentă a pro-

---

[128] În caz că nu a fost încă predată declinarea numeralului cardinal, este momentul potrivit pentru a-i da întreaga paradigmă: N *doi studenți*; G *...a doi studenți*; D *...la doi studenți*. Remarcăm prezența obligatorie a substantivului în construcție. În paralel se va prezenta întreaga paradigmă a construcției de la 5.6.1.4.: N *cei doi (studenți)*; G *...celor doi (studenți)*; D *...celor doi (studenți)*; Ac *...(pe) cei doi (studenți)*. Se remarcă ocurența facultativă a substantivului. Exercițiile vor avea în vedere întreaga paradigmă, selectînd exemple de genuri diferite.

numelor relative compuse *cel ce, ceea ce, cel care, cea care*[129].

5.6.2. Există o situație în care *cel, cea, cei, cele* poate avea *ocurență obligatorie sau facultativă* în cursul paradigmei. Este cazul structurii:

— CEL + DE + NR ord + S n

cea de a doua (studentă) (topica inversă este imposibilă) care apare în paralel cu structura:

— S n + DEF + NR ord

clasa a doua

și

— NR ord + S n

a doua clasă

Am amintit mai sus de necesitatea ca prezentarea numeralului ordinal să preceadă expunerea lui *cel, cea, cei, cele.*

Diferită de structura de la 5.6.1.4. este tocmai obligativitatea lui *cel, cea, cei, cele* la genitiv-dativ fără posibilitatea unor forme paralele de genitiv-dativ pentru structura S n + + DEF + NR ord ((UN) + NR ord + S n). În timp ce la nominativ-acuzativ ocurența lui *cel, cea, cei, cele* este facultativă[130], el este obligatoriu la genitiv-dativ (... *celui de al doilea*). Prezența lui *cel, cea, cei, cele* are marele avantaj de a face posibilă exprimarea cazurilor, întrucît altfel numeralul ordinal este invariabil[131].

Ca și la 5.6.1.4. diferența dintre structurile paralele citate se poate explica tot prin comparație cu articularea proclitică și enclitică a substantivului. Traducerea formelor cu *cel, cea, cei, cele* se face în franceză și engleză tot prin articol hotărît: rom. *cea de a doua lecție*; fr. *la seconde leçon*; engl. *the second lesson.*

---

[129] Considerații asupra caracterului unitar al lui *cel ce, cel care*: în timp ce pe *cel(a) care* îl putem dizloca, *ceea ce* și *cel ce* se comportă ca o singură unitate. Prin valoarea lor neutrală ele pot fi considerate o categorie distinctă (Angela Bidu (*CEL(A) CE și CEL(A) CARE*, SCL, XVIII, 1966, nr. 1, p. 87—93). Deși indivizibil semantic, *ceea ce* este divizibil sintactic (Șt. Hazy, *Note sintactice*, LR, XV, 1966, nr. 1, p. 103—106). Întrucît are caracter neutral, *cel ce* poate fi considerat o singură unitate (V. Iancu, *Sintaxa pronumelui CEL CE*, „Buletin științific", seria A, filologie, pedagogie, marxism-leninism, I, 1969, nr. 1, p. 39—41). Împotriva disocierii pronumelor relative compuse pledează și Gr. Brâncuș, *Sinteze de limba română*, București, 1972, p. 71 și 149.

[130] Vezi Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *ibidem*, p. 179.

[131] *Ibidem*, p. 179.

5.6.3. În alte situații, *cel* are o *ocurență facultativă*:
— S n + DEF + (CEL) + Aj
ziua (cea) senină
— S n + DEF + (CEL) + Prep + S
casa (cea) de piatră (cazul substantivului este impus de prepoziție).

Pentru a deveni frecventă, structura are nevoie de încă un determinant:
— S n + DEF + (CEL) + Aj + Prep + S
casa (cea) mare de piatră

Din punct de vedere al determinării, construcțiile de mai sus, cu sau fără *cel, cea, cei, cele*, sînt oarecum echivalente. *Cel, cea, cei, cele* adaugă o nuanță vag demonstrativă construcției, dublînd într-un fel, în această situație, articolul enclitic, pe care îl presupune cu necesitate. În situații ca aceea cînd între substantiv și determinant se intercalează alte elemente, *cel, cea, cei, cele* se conservă pentru că fac mai clară relația dintre determinant și substantivul centru[132].

Dealtfel, în afara superlativului relativ, *cel, cea, cei, cele* se substituie în oricare altă construcție printr-un demonstrativ obișnuit sau prin zero[133].

5.7. Cine, care, ce — elemente de relație

Orice programă a unui curs practic pentru străini va avea în vedere în primul rînd formele de nominativ-acuzativ ale pronumelor interogative *cine?, ce?* și mai tîrziu *care?* (urmate într-un stadiu mai avansat de formele de genitiv și dativ) și abia în partea a doua a cursului abordarea pronumelor relative.

Lucrul este firesc, pentru că înainte de a intra în domeniul sintaxei frazei, trebuie să se pornească de la morfologie și sintaxa propoziției, cercetate, de regulă, împreună. Introducerea în programă a pronumelor relative urmează lecțiilor în care se construiesc fraze cu propoziții subordonate introduse prin conjuncții subordonatoare sau adverbe relative. Acestea din urmă, neflexibile, nu pun probleme speciale din punctul de vedere al românei ca limbă străină (chiar dacă, spre deosebire de conjuncții, și la fel cu pronumele relative,

[132] *Ibidem*, p. 178.
[133] Vezi Ion Coteanu, *ibidem*, p. 112.

îndeplinesc şi diferite funcţii sintactice în cadrul propoziţiei pe care o introduc[134]).

Alta este situaţia pronumelor relative, mai ales în cazul lui *care*, unde străinii întîmpină dificultăţi deosebite. Nu este vorba numai de problema folosirii corecte a lui *care* la dativ şi mai ales la genitiv, ci şi de înţelegerea corectă a sensului propoziţiilor introduse prin acest pronume la genitiv şi la dativ. Deşi constituent al propoziţiei subordonate, *care* intră în relaţie cu numele din propoziţia regentă, relaţie ce se exprimă prin acordul în gen şi număr cu substantivul sau pronumele determinat, iar apartenenţa la propoziţia subordonată prin forma cazuală a relativului, expresie a funcţiunii sale sintactice[135].

Studierea lui *care* se va face paralel cu *cine* şi *ce*, evidenţiindu-se asemănările şi deosebirile, atît pe plan semantic, cît şi pe plan distribuţional.

Pronumele relative sînt, în ce priveşte forma, identice cu cele interogative. Diferă de acestea numai prin funcţiune, ceea ce, sintactic vorbind, este foarte important[136].

5.7.1. Din punct de vedere semantic, apropierea dintre unele pronume interogative poate duce la confuzii între *cine / care* şi *care / ce*. Diferenţele semantice se împletesc cu deosebiri de structură.

5.7.1.1. *Cine* este totdeauna pronume cu rol de centru. Nu are adjuncţi. Din punct de vedere semantic trimite la persoane şi la unele fiinţe. Din punct de vedere formal evită omonimia nominativ / acuzativ prin prezenţa lui *pe* la acuzativ[137].

5.7.1.2. *Ce* se realizează ca pronume (cu funcţie de centru, fără adjuncţi), din punct de vedere semantic trimiţînd la obiecte sau fiinţe caracterizate prin trăsătura [non-uman].

---

[134] Cf. *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 165.

[135] Cf. Valeria Guţu, *Propoziţii relative*, SG, II, 1957, p. 166. Angela Bidu vorbeşte despre specificul pronumelui relativ de a exprima relaţia de dependenţă faţă de un antecedent din propoziţia regentă. De aceea, primul criteriu de clasificare a pronumelor relative va fi natura numelui substituit, întrucît, în calitate de pronume, relativele ţin locul unui nume (*Observaţii asupra sistemului pronumelor relative*, Omagiu Rosetti, p. 65—68). Vezi şi *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 160—167 şi vol. II, p. 274—277.

[136] Cf. Iorgu Iordan, *ibidem*, p. 391.

[137] Vezi şi Al. Graur, *Cine, ce*, LL, XIV, 1967, p. 119—125.

Ca adjectiv trimite atît la obiecte cît și la ființe, caracterizate prin trăsăturile [uman], sau [non-uman]. Are numai nominativ și acuzativ, nediferențiate formal.

5.7.1.3. *Care* se realizează ca pronume, de regulă într-o structură în care este urmat de prepoziția *dintre (din)* și un substantiv (sau pronume) la plural: *care dintre voi...* Trimite atît la ființe ([uman], [non-uman]), cît și la obiecte. Ca adjectiv are aceleași valori semantice. Din punct de vedere formal, pronumele și adjectivul *care* sînt diferențiate la genitiv-dativ (prin prezența particulei *-a* la pronume). La acuzativ, prezența obligatorie a lui *pe* duce la evitarea omonimiei cu nominativul. Ca adjectiv, *care*, la acuzativ, pare specializat pentru persoane (pentru obiecte și celelalte ființe preferîndu-se *ce*). Comparînd pe *care?* cu *cine?* și *ce?* observăm că ultimele două servesc pentru întrebări generale, neprecise. La *care* recurgem ori de cîte ori vrem să lămurim anumite amănunte în legătură cu un obiect despre care sîntem deja informați[138]. Ar mai trebui notat caracterul selectiv al lui *care*: *care dintre voi...?*

5.7.2. Pronumele relative fac parte dintre pronumele a căror ocurență presupune un context reprezentat prin cel puțin două verbe, între care se stabilește un raport de dependență prin intermediul pronumelor în discuție[139].

5.7.2.1. *Cine* relativ (diferențiat de *ce* prin caracterul animat și personal al referentului) introduce adesea propoziții subiective, în cadrul cărora are funcție de centru: **cine** *nu muncește nu mănîncă*. Foarte adesea propoziția subordonată este o interogativă indirectă[140]:

---

[138] Cf. Iorgu Iordan, *ibidem*, p. 390.

[139] Cf. *Limba română contemporană*, vol. I (coordonator Ion Coteanu), p. 266.

[140] Rodica Ocheșeanu stabilește următoarele caracteristici ale propoziției interogative indirecte: din punct de vedere al conținutului, izolată de verbul regent, aceasta este o interogativă; din punct de vedere sintactic, îndeplinește în frază aceeași funcție ca și completiva și subiectiva, fiind folosită, ca și acestea, după verbe care cer o complinire; elementul important care o deosebește de completivă și subiectivă este elementul regent — verb de „informare" sau verb „dubitandi" (*Observații asupra propoziției interogative indirecte*, p. 159). În cazul grupului nominal, elementul regent este un substantiv verbal provenit din asemenea verbe de „informare" sau verbe „dubitandi". Vezi și *Gramatica limbii române*, vol. II, p. 269—270, 272, 286, 290. În cercetarea de față, exemplele privitoare la propozițiile interogative indirecte se referă numai la grupul nominal.

întrebarea { **cine** *a făcut asta*
al cui *este*
cui *i-a lăsat cheile*
pe cine *iubești*

Și în cazul lui *cine* relativ, evitarea omonimiei nominativ / acuzativ se realizează prin *pe*, care își păstrează caracterul de marcă a genului personal.

5.7.2.2. *Ce* relativ se poate realiza ca pronume în propoziții subiective sau completive directe:
ce-*i este scris omului, în frunte-i este pus*
nu știu **ce** *să spun*
și ca pronume sau adjectiv în propozițiile interogative indirecte:

întrebarea { **ce** *să fac*
despre ce *să scriu*
ce *meserie să-mi aleg*
cu ce *colegă să locuiesc în cameră*
ce *profesori aveți anul acesta*

Ca și la interogative, specializarea semantică pentru non-animate intervine numai în cazul pronumelor. Ca adjectiv trimite atît la obiecte, cît și la persoane. În acest ultim caz, însă, *ce* nu mai formează cu adjunctul un grup nominal endocentric (clasa de forme a constituentului este similară cu clasa de forme cel puțin a unuia din constituenții săi imediați: **care** *om*...), ci un grup exocentric, unde nici unul din termeni nu are privilegiul de ocurență al centrului (**ce** *om*). Absența numelui nu mai este, deci, permisă, în caz contrar *ce* trebuind să fie înlocuit cu *cine* (**ce** *profesori aveți anul acesta*; **pe cine** *aveți anul acesta*) sau, eventual, cu *care* (selectiv): **pe care** (*dintre*) *profesori îi aveți anul acesta*. *Ce* relativ nu are decît două cazuri (N, Ac), nediferențiate formal.

5.7.2.3. *Care* relativ, în comparație cu *ce*, cunoaște o mai mare răspîndire în limba română contemporană[141]. Ca și interogativul, *care* relativ are o flexiune mai bogată, distingînd cazul, genul și numărul (în limba actuală, forme diferite în funcție de gen și număr apar la genitiv și la dativ). *Care* relativ se poate realiza ca pronume sau adjectiv (ultimul

[141] Cf. Ion Coteanu *CE și CARE*, „Cum vorbim", 1949, nr. 4, p. 36: apariția lui *pe* la acuzativul lui *care* a făcut fraza mult mai clară, ducînd la preferința limbii pentru *care*, în defavoarea lui *ce*. Vezi și Maria Iliescu, *Concurența dintre pronumele relative CARE și CE*, SG, I, 1956, p. 25—35.

numai în propozițiile interogative indirecte în cadrul unui grup nominal: *întrebarea* **a cărui** *student este cartea*; *problema* **cărui** *student să-i dau dicționarul*). Se constată deci că, în afara propozițiilor interogative indirecte, unde *care* și *ce* își păstrează de fapt caracterul de interogative, ca elemente de relație apar numai pronumele relative, nu și adjectivele. Această restrîngere are loc numai în cazul cînd propoziția subordonată determină un nume, întrucît în grupul verbal nu se manifestă: *știu* **cărui** *student să-i dau nota zece.*

Pronumele relativ *care* în genitiv este lipsit de particula *-a*, avînd forma unui adjectiv, cînd precedă numele reprezentînd obiectul posedat: *fetița cu* **al cărei** *frate (sînt colegă).* Cînd numele reprezentînd obiectul posedat este plasat înaintea pronumelui, *care* își păstrează particula *-a*: *fetița cu fratele* **căreia** *(sînt colegă).*

Lucrurile se complică și mai mult dacă avem în vedere cazul substantivului reprezentînd obiectul posedat. Plasarea acestuia înainte sau după pronume este posibilă numai pentru acuzativ, în cazul nominativ avînd obligatoriu pronumele înainte: *fata* **ai cărei** *ochi sînt albaștri.*

În timp ce *care* (introducînd o subordonată atributivă) se acordă în gen și număr cu substantivul centru al grupului nominal, *al, a, ai, ale* (care însoțesc obligatoriu pe *care* în genitiv) realizează acordul cu substantivul reprezentînd obiectul posedat și făcînd parte din propoziția subordonată: *ai* **cărei** *ochi.*

La acuzativ, *care* evită omonimia cu nominativul cu ajutorul prepoziției *pe*. Cînd, în cadrul propoziției subordonate, *care* are funcție de complement, el este reluat printr-un pronume personal aton: *prietena* **căreia** *i-am trimis flori*; *colegii pe* **care** **îi** *aștept.*

5.7.3. În procesul predării pronumelor și adjectivelor relative la străini se va respecta principiul general al acumulării treptate a cunoștințelor, de la formele cele mai simple, spre cele mai complexe (de la predarea formelor de nominativ ale lui *cine?* și *ce?* încă din prima lecție, la forme din ce în ce mai complicate care înglobează în permanență cunoștințele anterioare), proces ce ar putea fi reprezentat grafic printr-o spirală *(vezi figura de la pagina 195)*. Predarea va porni de la exemple care să evidențieze caracteristicile formale și de distribuție ale pronumelor în discuție și va fi urmată la fiecare lecție de exersarea sub diverse forme a structurilor predate.

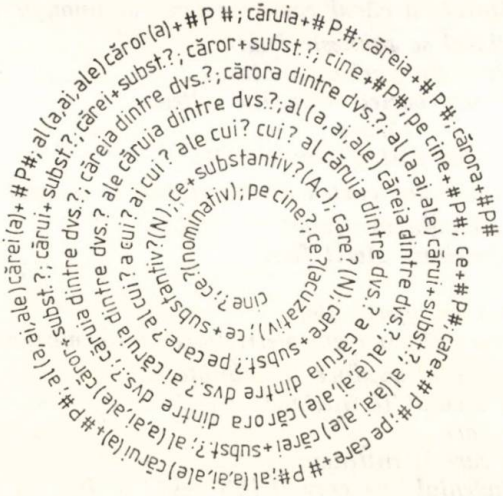

Propunem exemplificări doar cu pronumele relativ *care*, dat fiind gradul mare de dificultate al acestuia la genitiv, dativ sau acuzativ.

După o scurtă repetiție, în propoziții, a formelor cazuale de genitiv, dativ sau acuzativ se poate trece la utilizarea lui *care* ca element de relație. Problemele cărora li se acordă prioritate sînt legate de acordurile care se realizează în frază și de reluarea obiectului direct printr-un pronume personal **aton.** Exemplele trebuie să evidențieze locul pe care îl ocupă în frază propoziția relativă introdusă prin *care*: după propoziția regentă, sau intercalată în interiorul acesteia. Pentru a pune în lumină mecanismul destul de complicat al acordurilor, este necesară descompunerea frazei în elementele constitutive și recompunerea ei după evidențierea clară a acordurilor:

N *Studentul este prietenul meu*
Studentul răspunde la lecție
care
Studentul / care răspunde la lecție / este prietenul meu

G a) *Băiatul se numește Dan*
Citesc cartea băiatului
a băiatului carte o citesc
a cărui carte o citesc

Băiatul / a cărui carte o citesc / se numește Dan

b) *Băiatul se numește Dan*
Citesc din cartea băiatului
din cartea băiatului citesc
căruia
din cartea căruia citesc
Băiatul / din cartea căruia citesc / se numește Dan

D *Prietena mi-a mulțumit*
Prietenei i-am oferit flori
căreia
căreia i-am oferit flori
Prietena / căreia i-am oferit flori / mi-a mulțumit

Ac a) *Studentul se duce la bibliotecă*
Pe student îl întîlnesc
pe care
pe care îl întîlnesc
Studentul / pe care îl întîlnesc / se duce la bibliotecă

b) *Bluza este frumoasă*
Cumpăr bluza
Bluza o cumpăr
pe care
pe care o cumpăr
Bluza / pe care o cumpăr / este frumoasă

Exemplele trebuie să fie numeroase, selectînd substantive la diferite genuri, la singural și plural, pentru a face clare acordurile. Ele trebuie reluate în numeroase exerciții, ilustrînd cazurile în care genitivul are sau nu particula *-a*, precum și obligativitatea lui *pe* la acuzativ. Toate exemplele și exercițiile vor conține fapte de limbă standard, evitînd valorile lui *care* din limba populară sau din limba vorbită (probleme ce pot intra în discuție numai la un curs pentru studenții filologi foarte avansați).

Limba acționează în mare măsură pe baza deprinderilor. Exercițiile de limbă nu trebuie înlocuite cu o analiză laborioasă a părților de vorbire, pentru că numai ele pot duce la formarea deprinderilor. Repetarea și exersarea dificultăților doar în cadrul unei (sau unor) lecții nu sînt suficiente. Este o modalitate oportună cu care se poate începe, dar, dacă nu se aduce nici o variație, se acumulează foarte puțin.

Explicarea într-o singură lecție nu este suficientă pentru a fixa un automatism. Modelele dificile (cum este cazul lui

care la genitiv și dativ, de exemplu) se uită adesea. Exersarea unei dificultăți se face cu succes dacă studenții știu că exersează această dificultate. Dar, cînd încearcă mai tîrziu să comunice în limba română, atenția lor se îndreaptă asupra mesajului, în vreme ce mecanismele limbii intră sub controlul sistemului de deprinderi și, de aceea, limba maternă preia rolul conducător. Sînt necesare exerciții care să le sustragă atenția în mod gradat de la problema lingvistică, obligîndu-i să folosească exemplele de limbă care conțin dificultatea. Aceasta va antrena mecanismul de deprinderi, fixîndu-le mai repede pe cele noi.

Concluzia care se impune privește necesitatea elaborării unui set mult mai bogat de exerciții decît oferă unele manuale de limbă română pentru străini. De obicei, manualele exersează o problemă în cadrul unei lecții și, eventual, la prima lecție recapitulativă care urmează. O culegere de exerciții axate pe un grup de probleme sau pe altul se simte cu atît mai necesară.

Exercițiile cu pronumele relative vor urmări, fără îndoială, și o bună însușire a valorilor semantice, deci vor avea în vedere concurența semantică *cine / care* sau *care / ce*. Dar vor viza în primul rînd utilizarea lor corectă ca formă, acord, topică atunci cînd introduc propoziții relative (deci acordul pronumelui relativ și al antecedentului său cu pronumele personal aton și cu adjectivul atribut, precum și reluarea complementului *care* prin pronumele personal aton și prezența lui *pe* la acuzativ).

Exercițiile pentru *cine*, *ce* și *care* pot fi efectuate în combinație cu o altă problemă care se poate relua cu succes: trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă. După cîteva exerciții în care regentul este un verb, se poate continua cu urmărirea elementelor de relație din cadrul propozițiilor interogative indirecte în care verbul regent a fost transformat în substantiv verbal. Ponderea cea mai mare o va avea *care*, datorită gradului sporit de dificultate.

În același timp, exercițiile mai pretențioase, de substituție și transformare, trebuie precedate de un număr suficient de mare de exerciții de combinare simplă. Chiar și la acestea este nevoie mai întîi de subpuncte diferite, cu constituenții grupului nominal și cu cei ai propoziției relative, grupați după gen, număr și caz:

a	*Studenta vînzătoarea*	*a cărei*	*rochie bluză poşetă*	*am admirat-o am privit-o*	*locuieşte aproape vine în vizită după masă mă aşteaptă la bibliotecă*
	mătuşa verişoara	*al cărei*	*pulover pardesiu fular*	*l-am admirat l-am privit*	
	nepoata	*ai cărei*	*pantofi ochelari*	*i-am admirat i-am privit*	
		ale cărei	*mănuşi bijuterii*	*le-am admirat le-am privit*	
b	*Băiatul Colegul Studentul*	*al cărui*	*pix creion*	*l-am împrumutat*	*este prietenul meu*
		a cărui	*gumă*	*am împrumutat-o*	
		ai cărui	*ochelari*	*i-am împrumutat*	
		ale cărui	*dicţionare*	*le-am împrumutat*	

Locul propoziţiei relative va fi evidenţiat printr-un semn grafic oarecare, cel mai simplu fiind încadrarea sa prin bare duble.

Într-o etapă următoare, în locul lui *care* la nominativ, studentul va fi obligat să aleagă formele cazuale potrivite. Acest tip de exerciţii constituie o repetare utilă şi a altor probleme dificile: utilizarea articolului posesiv-genitival, reluarea pronumelui relativ — complement printr-un pronume personal aton etc.

Nu trebuie ocolite nici exerciţiile clasice, de completare a spaţiilor libere cu formele corespunzătoare ale pronumelor relative (cu insistenţă specială pe *care*).

Un alt exerciţiu ar putea fi de substituţie a substantivului prin *care*, urmată de legarea a două propoziţii într-o frază prin intermediul pronumelor relative: *Am un coleg.* **Sora colegului** *(meu) studiază la Universitate.* După modelul exersat anterior cu profesorul, cursantul trebuie să schimbe topica cuvintelor subliniate: **a colegului soră** şi apoi să substituie substantivul în genitiv cu *care*, acordat, desigur, cu antecedentul. Rezultatul exerciţiului trebuie să fie o frază încorporînd propoziţia introdusă prin *care*: *Am un coleg* / **a cărui soră** *studiază la Universitate* (deci este vorba de un exerciţiu de substituţie, combinat cu unul de transformare). Exersînd

suficient, pornind de la simplu spre complex, cursanții străini vor putea ajunge să depășească stadiul de însușire pasivă a unor astfel de construcții mai pretențioase, reușind să le utilizeze corect în vorbire.

Nu ne propunem prezentarea tuturor tipurilor de exerciții care să ducă la acest rezultat. Cercetarea de față încearcă numai să sugereze că, înainte de a trece la operația dificilă a elaborării unor astfel de exerciții, este nevoie de o analiză științifică a posibilităților de ocurență a constituenților unei anumite structuri, de valorificare și în acest domeniu a cercetărilor de lingvistică românească.

5.8. Dezbaterea creatoare în lumina noilor cerințe și metode a programelor de limba română pentru străini va putea scoate la iveală noi posibilități de raționalizare a muncii studenților, de îmbunătățire a manualelor existente.

Expunerile din această secțiune, care abordează cîteva aspecte mai dificile ale grupului nominal din perspectiva românei ca limbă țintă, sînt sugestii pentru aplicarea rezultatelor cercetării lingvistice la metodologia predării limbilor străine. Conversiunea unei gramatici științifice într-o gramatică pedagogică rămîne o problemă centrală în aplicarea lingvisticii la predarea limbilor. Gramatica pedagogică înseamnă mai mult decît versiunea simplificată a unei descrieri științifice a unei limbi. În timp ce o gramatică va adera la un singur model de descriere, căutînd o cît mai mare simplitate, compatibilă cu o prezentare riguroasă și necontradictorie, o gramatică pedagogică va folosi ceea ce se dovedește mai util din teoria gramaticii pentru un anumit aspect al structurii unei limbi.

Din lingvistica structurală, metodologia predării limbilor străine trebuie să rețină în primul rînd conceptul de *distribuție* și rolul său în predarea gramaticii, indiferent de metoda la care se apelează. Pentru că, oricît de bogată ar fi flexiunea românei, formele se învață mai repede decît condițiile în care apar acestea și numai cunoașterea distribuției constituenților unei structuri va permite organizarea lecției și elaborarea exercițiilor pe baze riguros științifice.

6. *CONCLUZII*

6.1. Grupul nominal este o structură complexă care are o distribuţie identică cu distribuţia numelui.

6.2. Constituenţii grupului nominal sînt elementele cu funcţie de centru (substantive, pronume, numerale) şi adjuncţii acestora (adjective, substantive, pronume, verbe — la infinitiv, gerunziu, supin —, adverbe). CEL, AL, determinativele proclitice, *acest*, *acel*, *vreun*, *alt*, *nici un* fac parte din grupuri binare exocentrice în care nici un constituient luat separat nu poate fi centrul construcţiei. Criteriul fundamental al delimitării centrului de adjuncţi rămîne distribuţia constituenţilor, elementul cu funcţie de centru caracterizîndu-se printr-o distribuţie identică cu distribuţia întregului grup nominal.

6.3. Cercetarea de faţă şi-a propus urmărirea posibilităţilor de expansiune ale grupului nominal din limba română contemporană şi a modului concret de realizare a acestor posibilităţi. Dintre modalităţile de abordare s-a optat pentru punctul de vedere analitic: în linii esenţiale investigaţia se bazează pe aparatul conceptual oferit de analiza în constituenţi imediaţi, fără a folosi însă în exclusivitate mijloacele preconizate de acest tip de analiză, care au fost lărgite cu o serie de concepte semantice.

Opţiunea pentru acest tip de analiză are în vedere şi posibilitatea de a aborda limba română din perspectiva unei limbi străine: o astfel de cercetare poate sluji drept punct de plecare pentru elaborarea unor exerciţii cu grupul nominal pentru uzul străinilor care învaţă româneşte.

6.4. Materialul obţinut este cuprins într-un inventar al tipurilor de grupuri nominale, organizat în funcţie de natura

morfologică a centrului și a adjuncților. O rafinare a tabloului taxonomic se obține prin clasificarea grupurilor nominale în diferite tipuri în raport cu prezența sau absența adjuncților, ori cu caracterul obligatoriu sau facultativ al ocurenței acestora în cadrul grupului nominal.

Structurilor rezultate din analiza calitativă li se dă și o caracterizare cantitativă, ceea ce oferă posibilitatea de a evidenția anumite tendințe din gramatica grupului nominal.

6.4.1. În stabilirea elementelor cu funcție de centru a fost respectat, în general, criteriul privilegiului de ocurență identic cu cel al întregului constitut. Astfel au fost interpretate ca centru substantivele, numeralele cardinale și ordinale (chiar și în prezența numelui, interpretat ca adjunct; numeralele ordinale au fost interpretate ca centru numai precedînd numele, în poziție postnominală fiind adjuncți). Considerate pronume, CEL și AL au fost interpretate ca făcînd parte dintr-un grup binar exocentric. Ocupînd un loc special în sistemul gramatical al limbii române, putînd da naștere la mai multe interpretări, am optat pentru calitatea lor de pronume făcînd precizările necesare. Pronumele personale, demonstrative, nehotărîte sau negative au fost interpretate ca fiind centrul construcției. Tot cu funcție de centru au fost apreciate acele adjective pronominale care nu își schimbă forma cînd precedă numele și au privilegiul de ocurență al constitutului: *celălalt, fiecare, oricare, cutare, unii, unele, cîțiva, cîteva* — grupate sub simbolul PR (Aj pron). Celelalte determinări proclitice, cu o formă distinctă de cea a pronumelor corespunzătoare, ca și articolele, nu au privilegiul de ocurență al constitutului, după cum nici numele nu are, în absența lor, acest privilegiu. Acceptînd ideea că ambele fac parte dintr-un grup binar exocentric, din punct de vedere semantic ele sînt subordonate substantivului, fapt evidențiat și de reprezentarea grafică. Avînd o distribuție identică cu cea a articolului nedefinit, ele au fost incluse într-o clasă comună, aceea de adjuncți obligatorii ai substantivului. Determinativele postnominale *acesta, acela* au același privilegiu de ocurență cu întreg constitutul, deci, teoretic, au fost interpretate ca centru, la fel cu numele. Utilizînd, însă, un simbol separat, ceea ce arată caracterul lor special, le-am reprezentat grafic tot subordonate numelui, după un criteriu semantic și nu formal. Cu toate că în stabilirea simbolurilor au fost avute în vedere elemente cu

aceeași distribuție, în cîteva cazuri au fost întîlniți anumiți membri ai clasei care aveau în plus una sau două posibilități de ocurență: dintre adjectivele pronominale, *alt* se poate combina cu numerale cardinale sau cu unii membri ai clasei PR (Aj pron): *cîțiva, cîteva*. În aceste cazuri a fost creat un simbol special numai pentru elementele respective, lăsîndu-le, totuși, incluse în clasele menționate, cu care aveau identic restul distribuției. Contrazicînd criteriul formal mai sus menționat, adjectivul antepus articulat a fost interpretat ca adjunct, nu ca centru, apreciindu-se că articolul aparține, de fapt, substantivului, și nu adjectivului. În unele situații au fost incluse în inventar și determinări ale unor adjuncți considerate obligatorii. Pe lîngă criterii formale, s-a apelat și la sens, atunci cînd absența unei asemenea determinări afecta sensul grupului nominal (pentru textele de presă și, mai ales, pentru textul aparținînd stilului politico-administrativ am avut în vedere construcții fixe de tipul: *societate socialistă multilateral dezvoltată, venit pe cap de locuitor, producție globală industrială* etc.).

Inventarierea grupurilor nominale a fost efectuată în funcție de calitatea morfologică a centrului și a adjuncților.

În exprimarea grafică a relațiilor din interiorul grupului nominal, lucrările de sinteză existente puneau la dispoziție mai multe modele: modelul de tip propozițional (care stabilea o ierarhie pe verticală), „stemma" lui Tesnière (tot o ierarhie verticală de conexiuni), modelul parantetic propus de Hockett sau modelele de tip arborescent preconizate de Noam Chomsky. S-a pornit de la patru tipuri de scheme utilizate de Eugene Nida, adaptîndu-le intereselor noastre. Schemele pot reprezenta relațiile de dependență, de coordonare și de echivalență, sau exprimă raportul dintre elementul de relație și adjunctul pe care acesta îl introduce. Prin reprezentarea grafică se evidențiază atît raporturile dintre constituenții unei structuri, cît și nivelele (pe verticală) la care se realizează aceste raporturi. S-a pornit de la grupuri nominale monomembre la grupuri cu un număr din ce în ce mai mare de constituenți, deci în ordine crescîndă.

Comparativ cu grupul verbal, grupul nominal se caracterizează prin incapacitatea de a avea autonomie sintactică.

Gradul de sudură a constituenților este diferit, în funcție de tipul structurilor. Cea mai mare coeziune o au constituenții grupurilor exocentrice, care apar obligatoriu în structuri binare, în timp ce la unii adjuncți, situați între pauze marcate

grafic prin virgulă, legătura adjuncților cu centrul construcției este mult mai slabă. De asemenea, în cazul adjuncților substantive (pronume) în nominativ (apoziții), relația în care aceștia intră cu centrul este una de echivalență și nu de subordonare, fapt evidențiat de un tip special de schemă:

Printre adjuncții grupului nominal apar și unii adjuncți ce fac parte din structura grupului verbal, consecință a păstrării unor caracteristici verbale de către substantivele provenite din verbe.

6.4.2. Datele statistice au evidențiat distribuția inegală a elementelor cu funcție de centru și rolul primordial al substantivului: 78,35% dintre constituenții centru sînt substantive, 15,89% sînt pronume, ceilalți constituenți cu funcție de centru realizînd doar 5,76 de procente. Aproape 75% dintre substantive apar în mod obligatoriu însoțite de articolul hotărît (59,32%) sau de articolul nehotărît și adjectivul pronominal (15,22%). Din cele 25,46% substantive nearticulate, peste jumătate (54,59%) sînt nume proprii, în 26,06% dintre cazuri articolul a trecut la adjectivul care îl precedă, astfel încît numărul real de substantive centru nearticulate este foarte mic (raportat la numărul total de substantive centru, cu excepția numelelor proprii, mai rămîn numai 0,52% grupuri nominale monomembre). 25,42% din totalul substantivelor au ca unic adjunct pe DEF (25,41%) sau articolul nehotărît (0,01%). 61,39% dintre substantive sînt lărgite și prin alte expansiuni decît articolele.

Pronumele manifestă preferință pentru grupurile nominale monomembre în 74,18% din cazuri, la fel clasele NR, 6,25% și PR (Aj pron), 28,57%. Ele au, de obicei, numele ca adjunct. AL și CEL sînt însoțiți în mod obligatoriu de adjuncți.

Din totalul adjuncților, aproape o treime sînt adjective (30,97%), iar 42,02% sînt substantive. În restul de 27,01% intră în ordine: #P#, pronumele, semiadverbele, posesivele, verbele, numeralele, ACESTA, TOT, adverbele, CEL (însoțit obligatoriu de un alt adjunct) și ÎNSUȘI.

Cercetarea statistică a constituenților grupului nominal confirmă rolul de bază al substantivului în cadrul grupului nominal. În jurul substantivului (78,35% dintre elementele centru) sînt grupați 89,36% dintre adjuncți.

6.4.3. Interpretarea datelor oferite de inventar şi de statistică a fost efectuată într-o secţiune a lucrării dedicată clasificării pe tipuri a grupurilor nominale.

Stabilirea tipurilor de grupuri nominale a pornit de la două criterii: calitatea adjuncţilor (caracterul lor obligatoriu sau facultativ) şi gradul de închidere a grupului nominal (dimensiunile grupului).

6.4.3.1. În funcţie de caracterul obligatoriu sau facultativ al adjuncţilor au fost stabilite următoarele tipuri:

A) Prima diviziune se impune între grupurile nominale minimale, monomembre, formate numai din elementul centru pe de o parte şi toate celelalte grupuri nominale însoţite de adjuncţi, pe de altă parte.

Dintre grupurile nominale monomembre fac parte în primul rînd numele proprii şi pronumele. În afara unor situaţii cînd substantivul centru nearticulat este marcat stilistic, au fost stabilite cazurile în care substantivul centru poate apărea neînsoţit de articole sau de adjective pronominale, putînd da naştere la grupuri nominale monomembre: inversarea topicii în frază, subiectul urmînd predicatului (în construcţii cu verbe active, pasive sau reflexiv-pasive), construcţii fixe, zicători etc. S-au urmărit, de asemenea, posibilităţile de apariţie a unui substantiv nearticulat în acuzativ. Mai pot fi întîlnite grupuri nominale minimale grupate în jurul numeralului centru sau al clasei PR (Aj pron).

B) În ceea ce priveşte grupurile nominale cu adjuncţi, au fost avute în vedere tipurile de grupuri nominale cu adjuncţi obligatorii sau facultativi.

Ne-au interesat în special articolele (hotărît şi nehotărît) ca adjuncţi obligatorii ai grupului nominal, încercînd să stabilim tipuri privind:

a) substantivele centru determinate sau prin DEF sau prin UN (avînd în cazul substantivului centru aceeaşi distribuţie cu Aj pron: *acest, acel, alt, nici un, vreun*, acestea, însă, comportîndu-se diferit din punctul de vedere al determinării definite sau nedefinite):

— structuri care permit pe DEF sau pe UN fără modificări structurale în afara poziţiei diferite sau a gradului de fuziune cu substantivul centru;

— cazuri în care substituirea lui DEF prin { UN / Aj pron } provoacă modificări de structură.

b) substantivele centru determinate numai prin { UN / Aj pron } (în combinație cu ALT) ori cu adjective (locuțiuni adjectivale) invariabile: *asemenea, astfel de.*

c) substantivele centru determinate numai prin DEF:

— în combinație cu ÎNSUȘI, TOT, ACESTA, numeralul ordinal postpus, POS, urmînd substantivului, adjectivul postnominal precedat de CEL, un adverb neprecedat de prepoziția *de*;

— în anumite condiții semantice: substantivul a mai apărut înainte în comunicare, exprimă un fenomen al naturii, o senzație, indică o ființă unică, face parte din construcții fixe.[142]

d) Uneori substantivul rămîne determinat definit, chiar în absența lui DEF:

— substantivul centru este determinat prin UN semnificînd *fiecare*;

— în acuzativ, substantivele pot apărea articulate sau nearticulate. Substantivele precedate de prepoziții care cer acuzativul apar, cu excepția prepoziției *cu* (sociativ, instrumental, uneori modal), nearticulate. Formal se realizează opoziția nedeterminat / determinat nedefinit (*intru în casă / intru într-o casă*), pe cînd, în realitate, se realizează opoziția determinat definit / determinat nedefinit.

e) Un alt tip include structurile în care substantivul la nominativ plural este nedeterminat prin articole, dar permite, în toate cazurile, pe *niște*. (Au fost urmărite și diferențele formale și semantice dintre *niște, unii* și *cîțiva*).

f) Substantivele precedate sau urmate de *mult* (*puțin*) nu sînt determinate prin articole.

În afara substantivului, au mai fost înregistrate și grupurile exocentrice care au obligatoriu o structură binară.

Alt tip larg este dat de grupurile nominale cu adjuncți facultativi:

a) adjuncți comuni tuturor (sau aproape tuturor) grupurilor nominale: substantive (în nominativ, în genitiv — rar, în acuzativ), adverbe, #P#;

---

[142] Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, p. 176–177.

b) adjuncți comuni marii majorități a grupurilor nominale, dar lipsind din structura altora:

— adjectivele lipsesc dintre adjuncții pronumelui personal; în structuri având ca centru numeralul sau membrii clasei PR (Aj pron), adjectivul apare mai ales la comparativ;

— determinările verbale lipsesc din structura grupurilor nominale având ca centru numeralul, membrii clasei PR (Aj pron), iar dintre pronume, numai CEL și ACESTA, ACELA pot primi asemenea determinări (condiționate de apariția anterioară a numelui substituit).

c) numeralul și membrii clasei PR (Aj pron) nu mai primesc alți adjuncți în afara substantivului în nominativ;

d) pronumele personal aton în dativ apare ca adjunct doar la dreapta unui substantiv centru determinat definit;

e) apariția unor adjuncți este condiționată de calitatea substantivului centru:

— substantivele „tranzitive" pot primi ca adjuncți substantive sau pronume în acuzativ neînsoțite de prepoziții, ci doar de *pe*, marcă a genului personal *(invidia pe Ion)*;

— substantivele verbale „nume de acțiune" pot primi ca adjuncți substantive în genitiv (cu valoarea de genitiv subiectiv sau obiectiv) sau în dativ (alături de un alt adjunct obligatoriu), ca urmare a păstrării unor caracteristici verbale;

— alte substantive postverbale, postadjectivale sau făcînd parte din expresii verbale pot primi ca adjuncți verbe la infinitiv introduse prin prepoziția *de* sau adjunctul #P# introdus prin conjuncțiile *să*, *că*, *dacă*.

6.4.3.2. Cercetarea grupului nominal sub aspectul extensiunii impune distincția între grupurile nominale închise (fără adjuncți, sau cu un număr foarte redus de adjuncți) și deschise (care pot primi un număr mare de adjuncți).

Cea de a doua clasificare a grupurilor nominale a avut ca punct de plecare dimensiunile grupurilor nominale, urmărind gradul de deschidere al diferitelor tipuri.

a) Numeralul centru și membrii clasei PR (Aj pron) cu funcție de centru avînd substantivul în nominativ ca adjunct creează grupuri nominale închise: nu mai primesc și alți adjuncți, toate celelalte determinări fiind expansiuni ale substantivului. Chiar în absența substantivului, alcătuiesc grupuri nominale cu unul sau doi adjuncți, deci tot cu un grad de deschidere extrem de redus.

b) Tot grupuri nominale închise formează și pronumele. Tipul cel mai închis îl constituie pronumele personal, iar cel mai deschis, demonstrativele.

c) AL și CEL dau naștere, de asemenea, la grupuri nominale care se închid foarte repede.

d) Substantivul alcătuiește, de cele mai multe ori, grupuri nominale deschise, permițînd apariția a numeroși adjuncți. Poate da naștere la grupuri nominale cu diferite grade de deschidere:

— numele proprii, ca și pronumele personale, apar cel mai adesea neînsoțite de adjuncți, formînd grupuri nominale închise;

— substantivele comune dau naștere la grupuri nominale în general deschise, permițînd cel mai mare număr de adjuncți. Gradul lor de deschidere diferă, însă, în funcție de felul substantivului centru sau de cazul acestuia (substantivele „tranzitive", postverbale sau postadjectivale formează grupuri nominale închise în structurile caracteristice, substantivele în acuzativ și nominativ formează grupuri nominale deschise, în timp ce la genitiv și dativ dau naștere unor grupuri nominale cu un grad de deschidere extrem de redus);

— substantivul centru poate da naștere la grupuri nominale de dimensiuni maxime. Constatările în urma numărătorilor efectuate ne arată că în textele literare înregistrăm un număr mare de apariții pentru grupurile nominale cu 1, 2 , 3 sau 4 adjuncți, în timp ce în textele aparținînd stilului politico-administrativ sînt frecvente și grupuri nominale cu 5—6 adjuncți (ajungînd să înregistrăm apariții foarte rare și pentru grupuri nominale cu 15—20 de adjuncți). 41,84% dintre grupurile nominale cercetate au un singur adjunct, 25,76% cîte doi adjuncți, 12,63% — trei adjuncți, 8,07% — patru adjuncți, 5,03% — cinci adjuncți și 2,27% — șase adjuncți.

Urmărind distribuirea pe ranguri a adjuncților s-a constatat că gradul de deschidere al grupurilor nominale se îngustează rapid odată cu creșterea numărului rangului. Substantivele de rangul al doilea primesc maximum trei adjuncți, cele de rangurile al treilea, al patrulea și al cincilea — maximum doi, iar la cele de rangul al șaselea am întîlnit doar un singur adjunct.

6.4.3.3. Relațiile care se stabilesc în cadrul grupurilor nominale pot fi de coordonare (între elementele cu funcție

de centru, deci între două grupuri nominale diferite, sau între adjuncții aceluiași grup nominal) ori de subordonare a adjuncților la un centru situat pe rangul imediat superior. Am denumit *construcție nominală* secvența formată din grupuri nominale situate pe diverse ranguri, subordonate unui centru de pe rangul imediat superior și depinzînd, toate, de un grup nominal primar (al cărui centru se situează, deci, pe rangul întîi).

Sondajul efectuat pentru a stabili numărul *real* (și nu virtual) de termeni aflați în raport de coordonare disjunctivă și copulativă (coordonarea adversativă vizînd doar doi termeni, iar la cea conclusivă neîntîlnind în text exemple cu mai mult de doi termeni) a dus la concluzia că singura coordonare, în mod frecvent, cu un număr mai mare de doi termeni este coordonarea copulativă, unde se înregistrează un număr mai mare de apariții chiar pentru cazuri cu patru termeni în relație (apărînd rar și 7—8 termeni). Totuși, chiar la coordonarea între trei termeni numărul de apariții se reduce aproape la un sfert din aparițiile a doi termeni coordonați (atît la elementele cu funcție de centru, cît și la adjuncți).

Latitudinile combinatorii ale constituenților grupului nominal au fost urmărite pe diverse ranguri, notînd numai combinațiile reale, întîlnite în corpusul cercetat, nu pe cele virtuale, care ar fi aceleași din rangul întîi. Pronumele (cu excepția demonstrativelor) se comportă ca tipul cel mai închis, permițînd, la fel cu AL, un număr foarte mic de combinații, în timp ce substantivul centru este prezent pînă în rangul al șaptelea, combinîndu-se cu adjectivul și cu substantivul în nominativ, genitiv, acuzativ, precum și cu adverbul. cu #P# sau, mai rar, cu verbul (acesta din urmă fără a depăși. însă, rangul al treilea).

6.5. Capitolul 5, dedicat unor aspecte cu un grad sporit de dificultate din perspectiva românei ca limbă țintă, evidențiază rolul fundamental al distribuției constituenților grupului nominal.

Topica adjuncților grupului nominal, urmărită pentru fiecare constituent cu funcție de centru în parte, are în vedere atît adjuncții cu topică fixă, cît și pe cei cu topică variabilă (aceștia din urmă antrenînd sau nu schimbări în structura grupului nominal). Interesul deosebit acordat grupurilor nominale cu un număr mare de adjuncți (stabilindu-se poziția

fiecăruia față de centru) este datorat rolului de bază pe care îl joacă topica în predarea limbii române la străini.

Tot sub aspect distributiv sînt cercetate articularea substantivului, raportul dintre unitățile *niște, unii, cîțiva*, AL și CEL, ori pronumele relative, sugerîndu-se puncte de plecare în elaborarea unor materiale didactice cu o serioasă bază lingvistică.

6.6. Fiind prima cercetare de ansamblu consacrată grupului nominal din limba română, prin numărul mare de probleme implicate, ca și prin analiza concretă a tipurilor structurale și a relațiilor dintre ele, lucrarea acoperă un capitol important și puțin studiat din sintaxa românească, putînd servi și ca bază în abordarea limbii române ca limbă străină. Din perspectiva limbii române ca limbă străină, încercarea de a stabili tipurile cele mai caracteristice de grupuri nominale din limba română contemporană poate avea o utilitate certă: ea oferă premisele elaborării pe baze științifice a unor exerciții structurale cu grupul nominal.

LICEUL GHEORGHE LAZĂR BIBLIOTECA BUCUREȘTI

ABREVIERI

AAR	=	Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Literare
ALIL	=	Anuarul de ligvistică și istorie literară
AUB	=	Analele Universității din București
AUI	=	Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza" din Iași
BELC	=	Bureau d'enseignement de langue et civilisation Paris
BL	=	Bulletin linguistique, I—XI, Copenhague-București, 1933—1948
BSF	=	Buletinul Societății filologice din București
CL	=	Cercetări de lingvistică, Cluj-Napoca
CLTA	=	Cahiers de linguistique théorique et appliquée, București
CV	=	Cum vorbim, București, 1949—1952
DR	=	Dacoromania
ELS	=	*Elemente de lingvistică structurală* (redactor responsabil Ion Coteanu), București, 1967
LL	=	Limbă și literatură, București
LLR	=	Limba și literatura română (revistă trimestrială pentru elevi)
LR	=	Limba română, București
LSG	=	Lucrări științifice, Galați
Omagiu Iordan	=	*Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, București, 1958
Omagiu Rosetti	=	*Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, București, 1965
PLG	=	Probleme de lingvistică generală, I—VII, București, 1959—1977
RECAP	=	The Romanian-English Contrastive Analysis Project. Further Contrastive Studies, Contrastive Grammar, Error Analysis, București, 1978
Rev Ped	=	Revista de pedagogie, București
RFRG	=	Revista de filologie romanică și germanică, București
Rom lit	=	România literară
RRL	=	Revue roumaine de linguistique, București
SCL	=	Studii și cercetări lingvistice, București
SG	=	Studii de gramatică, I—III, București, 1956—1961

Sistemele limbii	=	*Sistemele limbii* (redactori responsabili Ion Coteanu și Lucia Wald), București, 1970
SL	=	Studia linguistica
SLLF	=	Studii de limbă literară și filologie
StUBB	=	Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia, Cluj-Napoca
TLL	=	Traveaux de linguistique et de littérature, Strasbourg
VR	=	Viața românească, Iași-București

BIBLIOGRAFIE

1. Ahmanova, Olga, Galina Mikaelian, *The Theory of Syntax in Modern Linguistics*, The Hague, 1968
2. Alexander, L. G., *New Concept English*, London, 1973
3. *Antologie de texte de lingvistică structurală* (redactor responsabil Lucia Wald), Bucureşti, 1977
4. Apresian, D., *Principles and Methods of Contemporary Structural Linguistics*, The Hague, 1973
5. Artemov, V. A., *Problemele fundamentale ale psihologiei actuale a învăţării limbilor străine*, „Revista de psihologie", XIII, 1967, nr. 1, p. 109—122
6. Asan, Finuţa, *Atributul pronominal în dativ*, SG, II, 1957, p. 131—139
7. Asan, Finuţa, *Propoziţia apozitivă şi apoziţia*, LR, X, 1961, nr. 4, p. 312—316
8. Asan, Finuţa, Laura Vasiliu, *Unele aspecte ale sintaxei infinitivului în limba română*, SG, I, 1956, p. 97—113
9. Augerot, J., F. Popescu, *Modern Romanian*, Washington, 1969
10. Avram, Andrei, *Despre cauzele dispariţiei lui* l *final — articol hotărît*, SCL, X, 1959, nr. 3, p. 457—463
11. Avram (Grigorescu), Mioara, *Atributul substantival în limba română*, SCL, V, 1954, nr. 1, p. 99—130
12. Avram, Mioara, *Despre corespondenţa dintre propoziţiile subordonate şi părţile de propoziţie*, SG, I, 1956, p. 141—164
13. Avram, Mioara, *Evoluţia subordonării circumstanţiale cu elemente conjuncţionale în limba română*, Bucureşti, 1960
14. Avram, Mioara, *O specie modernă a atributului în dativ şi alte probleme ale determinării atributive*, LR, XIV, 1965, nr. 4, p. 415—428
15. Avram, Mioara, *Genul „comun" în limba română*, SCL, XVIII, 1967, nr. 5, p. 479—489
16. Avram, Mioara, *Cum şi de ce trebuie să se înveţe gramatica în şcoală*, LL, 1976, I, p. 149—156
17. Bach, Emmon, *An Introduction to Transformational Grammars*, New York, 1964
18. Baciu, Ioan, *La structure du groupe nominal dans „La Chastelaine de Vergi"*, StUBB, XVI, 1971, fasc. 2, p. 21—31
19. Bally, Charles, *Traité de stylistique française*, I—II, ed. 2, Paris, 1919—1921
20. Bally, Charles, *Linguistique générale et linguistique française*, Paris, 1932

21. Bar Hillel, J. V., *Some Recent Results in Theoretical Linguistics*, Logic, Methodology and Philosophy of Science, Proceeding of the 1960 International Congress, Standford, 1962
22. Belchiță, Anca, *Flexiunea nominală în gramatica transformațională a limbii române*, SCL, XX, 1969, nr. 4, p. 415—426 și nr. 5, p. 509—532
23. Beldescu, Gheorghe, *Contribuții la cunoașterea numelui predicativ*, București, 1957
24. Bennett, W. A., *Aspects of Language and Language Teaching*, Cambridge, 1968
25. Benveniste, Em., *Formes nouvelles de la composition nominale*, „Bulletin de la Société de Linguistique de Paris", tome 61, fasc. 1, 1966
26. Benveniste, Emile, *Problèmes de linguistique générale*, Paris, 1966
27. Benveniste, Em., *Fondaments syntaxiques de la composition nominale*, „Bulletin de la Société de Linguistique de Paris", tome 62, fasc. 1, 1967
28. Bercea, Livius Petru, *Contribuții la cunoașterea raportului apozitiv*, LR, XXI, 1972, nr. 5, p. 450—454
29. Berceanu, B. B., *Sistemul gramatical al limbii române*, București, 1971
30. Bidu, Angela, *Observații asupra sistemului pronumelor relative*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 65—68
31. Bidu, Angela, **Cel(a) ce** *și* **cel(a) care**, SCL, XVII, 1966, nr. 1, p. 87—93
32. Bloomfield, Leonard, *Language*, New York, 1933
33. Bloomfield, Leonard, *Outline Guide for the Practical Study of Foreign Languages*, Baltimore, 1942
34. Boldureanu, Viorel I., Ileana Coste, Florentina Frățilă, Ioan I. Popa, Liviu Țeghiu, Constantin Vintilescu, *Curs intensiv de limba română pentru anul pregătitor*, I—II, Timișoara, 1980
35. Boy, M, M. Brăescu, *Acquisition des structures du français par des exercices*, București, 1977
36. Brăescu, Ion, *Modernizarea metodelor de studiere a limbilor străine*, București, 1966
37. Brâncuș, Grigore, Adriana Ionescu, Manuela Saramandu, *Limba română contemporană. Manual pentru studenții străini*, vol. I—III, București, 1977—1981
38. Bréal, Michel, *Essais de sémantique*, Paris, 1897
39. Breban, Vasile, Maria Bojan, Elena Comșulea, Doina Negomireanu, Valentina Șerban, Sabina Teiuș, *Limba română corectă*, București, 1973
40. Brooks, Nelson, *Language and Language Learning. Theory and Practice*, New York, 1964
41. Bulgăr, Gheorghe, *Observații asupra propozițiilor relative*, CV, IV, 1952, nr. 4, p. 21—22
42. Bulgăr, Gheorghe, *Analiza gramaticală și contextul*, LL, 1961, nr. 5 p. 27—34
43. Bulgăr, Gheorghe, *Limba română. Sintaxă și stilistică*, București, 1968
44. Bulgăr, Gheorghe, *Despre structura locuțiunilor și expresiilor românești*, LSG, 1970, vol. IV, p. 271—278
45. Buyssens, Eric, *La communication et l'articulation linguistique*, Bruxelles, 1967
46. Canarache, Ana, *Articol hotărît și articol posesiv*, CV, IV, 1952, nr. 5, p. 26—27

47. Candrea-Hecht, J. A., *Cours complet de grammaire roumaine*, Paris, 1900
48. Carabulea, Elena, *Atributivele determinative și explicative*, SG, III, 1961, p. 139—149
49. Carabulea, Elena, Magdalena Popescu Marin, *Exprimarea numelui de acțiune prin infinitivul lung și supin*, „Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", IV, București, 1967, p. 277—320.
50. Caragiu, Matilda, *Sintaxa gerunziului românesc*, SG, II, 1957, p. 61—89
51. Caragiu Marioțeanu, Matilda, *Moduri nepersonale*, SCL, XIII, 1962, nr. 1, p. 29—43
52. Cazacu, Boris, *Remarques sur l'emploi des adjectives possessifs en roumain*, BL, XV, 1947, p. 95—103
53. Cazacu, Boris, Clara Georgeta Chiosa, Matilda Caragiu Marioțeanu, Valeria Guțu Romalo, Sorina Bercescu, *Cours de langue roumaine*, București, 1967
54. *100 points de vue sur le language*, 270 textes choisis et présentés avec introduction et bibliographie par André Jacob, Paris, 1969
55. Chatman, S., *Immediate Constituents and Expansion Analysis*, „Word", XI, 1955, nr. 3, p. 377—385
56. Chevalier, Jean Claude, Michel Arrivé, Claire Blanche Benveniste, Jean Peytard, *Grammaire Larousse du français contemporain*, Paris, 1964
57. Chiosa, Clara Georgeta, *Baze lingvistice pentru teoria și practica predării limbii române*, București, 1971
58. Chomsky, Noam, *Syntactic Structures*, The Hague, 1957
59. Chomsky, Noam, *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge, 1965
60. Chomsky, Noam, *Modele explicative în lingvistică*, „Materialismul dialectic și științele moderne", XIII, București, 1970, p. 454—488
61. Ciobanu, Fulvia, *Observații asupra prepozițiilor și locuțiunilor prepoziționale în limba română*, SG, II, 1957, p. 91—104
62. Ciobanu, Fulvia, *Valorile prepozițiilor în construcție cu adverbele*, SG, III, 1961, p. 43—66
63. Ciobanu, Fulvia, *Unele aspecte ale corespondenței dintre elementele prepoziționale și cele conjuncționale, cu referire specială la locuțiuni*, SG, III, 1961, p. 67—77
64. Ciobanu, Fulvia, *Cîteva observații despre articularea substantivelor proprii cu articol nehotărît în limba română actuală*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 119—122
65. Ciompec, Georgeta, *Încercare de definire contextuală a adverbului românesc*, SCL, XXV, 1974, nr. 1, p. 25—35
66. Ciompec, Georgeta, Constantin Dominte, Valeria Guțu Romalo, Clement Mîrza, Emanuel Vasiliu, *Limba română contemporană*, vol. 1 (coordonator Ion Coteanu), București, 1974
67. Cîmpeanu, Eugen, *Substantivul. Studiu stilistic*, București, 1975
68. Coja, Ion, *Substantivarea adjectivelor care denumesc însușiri omenești negative*, „Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", III, 1962, p. 279—283
69. Coja, Ion Z., *Cu privire la sensul contextual al substantivelor*, PLG, V, 1967, p. 83—103
70. Coja, Ion, Z., *Articularea substantivelor precedate de prepoziție*, SCL, XIX, 1968, nr. 4, p. 347—363
71. Coja, Ion Z., *Articolul — parte de vorbire sau morfem al determinării?*, SCL, XX, 1969, nr. 2, p. 167—182

72. Coja, Ion Z., *Cîteva ipoteze cu privire la articol*, „Sistemele limbii", 1970, p. 165—172
73. Coserio Eugen, *Pour une sémantique diachronique structurale*, TLL, II, 1964, p. 139—186
74. Coteanu, I., **Ce** *și* **care**, CV, I, 1949, nr. 4, p. 36
75. Coteanu, I., *Despre pluralul substantivelor neutre în românește*, LL, I, 1955, p. 103—117
76. Coteanu, I., *Despre poziția articolului în limba română*, SCL, VII, 1956, nr. 1—2, p. 57—74
77. Coteanu, I., *Note pe marginea cîtorva studii recente despre cuvînt*, SCL, VIII, 1957, nr. 2, p. 173—193
78. Coteanu, Ion, *Contribuții la teoria articolului*, SCL, IX, 1958, nr. 1, p. 17—44
79. Coteanu, I., *Ce este* **-ule** *de la vocativ?*, Omagiu Iordan, 1958, p. 213—216
80. Coteanu, Ion, *Contribuții la o semasiologie sistematică*, PLG, I, 1959, p. 11—35
81. Coteanu, I., *În legătură cu „subordonatele" explicative*, LR, IX, 1960, nr. 1, p. 27—33
82. Coteanu, I., *Stilurile moderne ale limbii române literare*, LR, IX, 1960, nr. 2, p. 58—70
83. Coteanu, I., *Locul stilului artistic în limba literară*, LR, X, 1961, nr. 2, p. 144—155
84. Coteanu, I., *Româna literară și problemele ei principale*, București, 1961
85. Coteanu, I., *Caracterele generale ale limbajului popular*, LR, XI, 1962, nr. 3, p. 242—247
86. Coteanu, I., *Considerații asupra structurii stilistice a limbii*, PLG, IV, 1962, p. 59—85
87. Coteanu, I., *Aspecte ale limbajului popular actual*, LR, XII, 1963, nr. 1, p. 59—67
88. Coteanu, I., *Cîteva probleme ale lingvisticii structurale*, LR, XII, 1963, nr. 2, p. 115—124
89. Coteanu, I., *Schiță a declinării numelui în româna comună*, SCL, XV, 1964, nr. 4, p. 445—470
90. Coteanu, I., *Din nou despre existența genului neutru în românește*, LR, XV, 1966, nr. 3, p. 309—312
91. Coteanu, I., *Pentru un dicționar de frecvență al limbii române*, LR, XV, 1966, nr. 4, p. 339—341
92. Coteanu, I., *Principalele aspecte ale structuralismului contemporan*, ELS, 1967, p. 7—19
93. Coteanu, I., *Structura stilistică a limbii*, ELS, 1967, p. 211—221
94. Coteanu, I., *Posibilitatea și limitele formalizării în stilistică*, PLG, V, 1967, p. 167—173
95. Coteanu, I., *În legătură cu structura numeralului românesc*, LR, XVIII, 1969, nr. 2, p. 137—138
96. Coteanu, I., *Morfologia numelui în protoromână* (*româna comună*), București, 1969
97. Coteanu, Ion, *Idiostilul*, Sistemele limbii, 1970, p. 35—50
98. Coteanu, Ion, *Este literatura numai un fapt de limbă?*, AUB, XXI, 1972, nr. 1—2, p. 17—19
99. Coteanu, I., *Reflecții asupra stilisticii funcționale*, SLLF, II, 1972, p. 125—143
100. Coteanu, I., *V. dr.* **pre** *dr.* **pe**, SCL, XXIV, 1973, nr. 5, p. 507—511

101. Coteanu, I., *Stilistica funcțională a limbii române (stil, stilistică, limbaj)*, București, 1973
102. Coteanu, I., I. Dănăilă, *Introducere în lingvistica și filologia românească (probleme — bibliografie)*, București, 1970
103. Coteanu, I., Angela Bidu Vrănceanu, *Limba română contemporană*, vol. II, București, 1975
104. Crașoveanu, D., *Sintaxa propoziției și a frazei*, Timișoara, 1974
105. Crașoveanu, D., *Pronumele relativ în analiza sintactică*, LLR, V, 1979, nr. 4, p. 5—7
106. Cristea, Teodora, *Cours de syntaxe*, București, 1971
107. Cristea, Teodora, *La structure de la phrase négative en français contemporain*, București, 1971
108. Cristea, Teodora, *Morphosyntaxe du français contemporain. Les substituts*, București, 1973
109. Cristea, Teodora, *Grammaire structurale du français contemporain*, București, 1974
110. Densusianu, Ovid, *O problemă morfologică*, BSF, 2, 1906, p. 16—17
111. Dessaintes, Maurice, *Éléments de linguistique déscriptive en fonction de l'enseignement du français*, Bruxelles, 1960
Diaconescu, Ioana vezi Prioteasa, Ioana
112. Diaconescu, Ion, *Propoziția relativă infinitivală*, AUB, XVI, 1967, p. 143—148
113. Diaconescu, Ion, *Observații cu privire la valoarea infinitivului în limba română*, LR, XVII, 1968, nr. 2, p. 113—121
114. Diaconescu, Ion, *Probleme de analiză și de construcție a frazei*, LLR, II, 1976, nr. 1, p. 14—15
115. Diaconescu, Ion, *Analiză și construcție — un exercițiu de sintaxă*, LL, 1976, vol. II, p. 355—358
116. Diaconescu, Ion, *Infinitivul în limba română*, București, 1977
117. Diaconescu, Paula, *Rolul elementului verbal în componența predicatului nominal*, SG, II, 1957, p. 105—120
118. Diaconescu, Paula, *Un mod de descriere a flexiunii nominale cu aplicație la limba română contemporană*, SCL, XII, 1961, nr. 2, p. 163—192
119. Diaconescu, Paula, *Le système casuel du roumain*, CLTA, I, 1962, p. 27—38
120. Diaconescu, Paula, *Le nombre et le genre du substantif roumain (analyse contextuelle)*, RRL, IX, 1964, nr. 2, p. 171—193
121. Diaconescu, Paula, *Numărul și genul substantivului românesc*, SCL, XV, 1964, nr. 3, p. 295—316
122. Diaconescu, Paula, *Aspecte ale declinării cu articol definit în limba română*, SCL, XVI, 1965, nr. 1, p. 149—162
123. Diaconescu, Paula, *Declinarea cu articol proclitic a substantivelor proprii nume de persoană în limba română*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 171—175
124. Diaconescu, Paula, *Declinarea cu „articol definit" proclitic în limba română. Genitiv-dativul substantivelor comune nume de persoană*, SCL, XVII, 1966, nr. 5, p. 555—566
125. Diaconescu, Paula, *Sintagmatic și paradigmatic în structura genului din limba română*, SCL, XX, 1969, nr. 1, p. 23—39
126. Diaconescu, Paula, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, București, 1970
127. Diaconescu, Paula, *Elemente de istorie a limbii române literare moderne*, vol. I—II, București, 1974—1975

128. Dimitrescu, Florica, *Observații asupra valorilor afective ale articolului nehotărît în limba română*, SCL, V, 1954, nr. 1—2, p. 93—98
129. Dimitrescu, Florica, *Deixis și persoană*, SCL, X, 1959, nr. 3, p. 488—491
130. Dimitrescu, Florica, *Introducere în morfosintaxa istorică a limbii române*, București, 1975
131. Dimitriu, C., *Observații în legătură cu propoziția apozitivă*, ALIL, XVII, 1966, p. 151—163
132. Dimitriu, C., *Observații în legătură cu raporturile sintactice*, AUI, XX, 1974, p. 9—22
133. Djamo Diaconiță, Lucia, *Articolul enclitic românesc la cuvinte slave (în documente slavone scrise în Țara Românească între 1501—1575)*, SCL, XXVI, 1975, nr. 2, p. 131—141
134. Doca, Gheorghe, *A Psicholinguistic Approach to Linguistic Interferences (Learning Romanian by Native Speakers of French)*, „International Journal of Psycholinguistics", VI, 1979, nr. 1 (13), p. 5—27
135. Doca, Gheorghe, *Analyse psycholinguistique des erreurs faites lors de l'apprentissage d'une langue étrangère*, București-Paris, 1981
136. Dominte, Constantin, *Exprimarea relațiilor spațiale și temporale prin prepoziții în limba română*, Sistemele limbii, 1970, p. 227—269
137. Dragomirescu, Gh. N., *Adverbul și determinarea adverbială în limba română*, LR, IX, 1960, nr. 4, p. 33—40
138. Drașoveanu, D. D., *O clasificare a cazurilor, cu aplicare la problema posesivelor*, CL, XIV, 1969, nr. 1, p. 77—81
139. Drașoveanu, D. D., *Un atribut acuzatival*, CL, XXI, 1976, nr. 1, p. 79—81
140. Drașoveanu, D. D., *Relația — dimensiunea esențială a sintagmei*, CL, XXII, 1977, nr. 2, p. 155—158
141. Drașoveanu, D. D., M. Zdrenghea, P. Dumitrașcu, *Analize gramaticale și stilistice*, ed. 2, București, 1966
142. Drăganu, Nicolae, *Atribut — superlativ*, DR, VI, 1929—1930, p. 366
143. Drăganu, Nicolae, *Elemente de sintaxă a limbii române*, București, 1945
144. Drăganu, Nicolae, *Istoria sintaxei*, București, 1945
145. Drăghicescu, Janeta, *Introduction à la grammaire structurale du français contemporain*, București, 1975
146. Dubois, Jean, *Grammaire structurale du français. Nom et pronom*, Paris, 1965
147. Dubois, Jean, Mathée Giacomo, Louis Guespin, Cristiane Marcellesi, Jean-Baptiste Marcellesi, Jean Pierre Mevel, *Dictionnaire de linguistique*, Paris, 1973
148. Dubois Charlier, Françoise, *Comment s'initiera à la linguistique? Représentation graphique de la phrase*, livret III, Paris, 1974
149. Edelstein, Frieda, *Sintaxa gerunziului românesc*, București, 1972
150. *Elemente de lingvistică structurală* (redactor responsabil Ion Coteanu), București, 1967
151. Felix, Jiři, *Rumunština pro samouki*, Praha, 1965
152. Florea, Melania, **Cel, cea, cei, cele** *într-un manual pentru străini*, LR, XXV, 1976, nr. 3, p. 235—241
153. Florea, Melania, *Rolul și ponderea gramaticii în anul pregătitor (ilustrate prin predarea articolului hotărît)*, „Predarea limbii române la studenții străini", Craiova, 1976, p. 79—86
154. Florea, Melania, *Expansiunea grupului nominal în limba română contemporană*, teză de doctorat, București, 1977

155. Florea, Melania, *Topica adjuncților grupului nominal în limba română contemporană*, LL, 1979, vol. II, p. 170—177
156. Florea, Melania, *Observații statistice asupra constituenților grupului nominal din limba română contemporană*, LR, XXVIII, 1979, nr. 6, p. 589—593
157. Florea, Melania, *Tipuri de grupuri nominale în funcție de dimensiunile acestora*, SCL, XXXI, 1980, nr. 4, p. 399—401
158. Florea, Melania, *Acordul articolului posesiv (genitival)*, LLR, VI (IX), 1980, nr. 4, p. 7—9
159. Florea, Melania, **Niște, unii, cîțiva** — *în predarea limbii române la străini*, LR, XXIX, 1980, nr. 5, p. 483—486
160. Florea, Melania, *O clasificare distributivă a numelui în raport cu articolul*, AUB, seria „Limba și literatura română", XXIX, 1980, p. 137—142
161. Florea, Melania, Adriana Ionescu, *Funcțiunea și valorile semantice ale prepoziției în sintagma GN 1 — P — GN 2*, AUB, XVIII, nr. 1, p. 53—70
162. Florea, Melania, Adriana Ionescu, *Probleme ale predării prepoziției la străini*, „Limbile moderne în școală", vol. II, București, 1974, p. 82—86
163. Florea, Viorica, *Cu privire la apoziție*, LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 179—184
164. Florea, Viorica, *Delimitarea contextuală a numelor proprii*, LR, XX, 1971, nr. 6, p. 567—574
165. Frai, Ana, *Elipsa și alte construcții similare*, „Limbile moderne în școală", vol. II, București, 1973, p. 54—62
166. Fries, Charles C., *Teaching and Learning English as a Foreign Language*, Michigan, 1945
167. Fries, Ch. C., *The Structure of English. An Introduction to the Construction of English Sentence*, New York, 1952
168. Fries, Charles C., *An Intensive Course in English*, Michigan, 1961
169. Galichet, Georges, *Physiologie de la langue française*, Paris, 1964
170. Galisson, Robert, *Inventaire syntagmatique du français fondamental*, BELC, 1966
171. Galisson, Robert, *La notion de structure. Typologie comparée. Des exercices structuraux et des exercices lexicaux de mémorisation*, BELC, 1966
172. Galisson, Robert, *L'apprentissage systématique du vocabulaire*, Paris, 1970
173. Ghergariu, Leontin, *Articularea substantivului după prepoziții în limba română*, LL, 1957, III, p. 91—114
174. Ghergariu, Leontin, *Propoziții atributive relative introduse prin* **cine**, LR, XII, 1963, nr. 2, p. 125—132
175. Ghergariu, Leontin, *Subiect sau atribut?*, CL, XIV, 1969, nr. 1, p. 141—143
176. Gheție, Ion, *Istoria limbii române literare. Privire sintetică*, București, 1978
177. Gleason, H. A., *An Introduction to Descriptive Linguistics*, ed. 2, New York, 1961
178. Gleason, H. A., *Linguistics and English Grammar*, New York, 1965
179. Gleason, H. A., *Introduction à la linguistique*, Paris, 1969
180. Goga, Ecaterina, *Genul și organizarea structurilor nominale și lexicale*, București, 1973

181. Golopenția Eretescu, Sanda, *La délimitation de la classe des numéraux*, RRL, IX, 1964, nr. 5, p. 503—511
182. Golopenția Eretescu, Sanda, *Locul numeralului în structura grupului nominal*, SCL, XVI, 1965, nr. 5, p. 613—618.
183. Golopenția Eretescu, Sanda, *Radicali adjectivali în limba română actuală*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 311—313
184. Golopenția Eretescu, Sanda, *Règles de structure de la phrase en roumain actuel*, CLTA, IV, 1967, p. 65—71
185. Golopenția Eretescu, Sanda, *Structură de suprafață și structură de adîncime în analiza sintactică*, PLG, V, 1967, p. 153—167
186. Gougenheim, G., *Système grammatical de la langue française*, Paris, 1963
187. *Gramatica limbii române*, vol. I—II, ed. 2, București, 1966
188. Graur, A., *Mélanges linguistiques*, Paris-București, 1936
189. Graur, Al., *Relativele în limba română*, VR, XXIX, 1937, nr. 8—9, p. 134—135 (semnat Nicanor & Co)
190. Graur, Al., *Acordul după înțeles*, VR, XXIX, nr. 11, p. 76—85
191. Graur, A., *Autour de l'article postposé*, BL, V, 1937, p. 204—218
192. Graur, Al., *Locul adjectivului în românește*, VR, XXX, 1938, nr. 12, p. 75—81
193. Graur, A., *Place de l'adjectif en roumain*, BL, VIII, 1940, nr. 2, p. 237—240
194. Graur, A., *Notes sur l'emploi enclitique des adjectifs possessifs en roumain*, BL, XIII, 1945, p. 156—161
195. Graur, Al., *Genul neutru în românește*, LR, III, 1954, nr. 1, p. 30—44
195. Graur, Al., *Unele valori ale articolului în limba română actuală*, Omagiu Iordan, 1958, p. 365—369
196. Graur, A., *Les noms de personnes roumains munis d'article*, RRL, X, 1965, nr. 6, p. 551—557
197. Graur, Al., *Nume de persoană*, București, 1965
198. Graur, Al., *Articolul hotărît la numele de persoană românești*, SCL, XVII, 1966, nr. 1, p. 19—26
199. Graur, Al., **Cine, ce**, LL, XIV, 1967, p. 119—125
200. Graur, A., *De nouveau sur l'article postposé en roumain*, RRL, XII, 1967, nr. 1, p. 3—18
201. Graur, Al., *Tendințele actuale ale limbii române*, București, 1968
202. Graur, Al., *Locul adjectivului*, Rom lit, II, 1969, nr. 44, p. 14
203. Graur, Al., *Locul superlativului*, Rom lit, III, 1970, nr. 10, p. 14
204. Graur, Al., *Scrieri de ieri și de azi*, București, 1970
205. Graur, Al., *Lingvistica pe înțelesul tuturor*, București, 1972
206. Graur, Al., *Gramatica azi*, București, 1973
207. Graur, Al., **Niște**, Rom lit, X, 1977, nr. 29, p. 8
208. Graur, Al., *Articolul „-l"*, Rom lit, XI, 1978, nr. 47, p. 9
209. Graur, Al., Lucia Wald, *Scurtă istorie a lingvisticii*, ed. 3, București, 1977
210. Greimas, A. J., *Sémantique structurale*, Paris, 1966
211. Grevisse, Maurice, *Le bon usage*, Paris, 1953
Grigorescu, Mioara vezi Avram, Mioara
212. Gross, Maurice, *Grammaire transformationelle du français. Syntaxe du verbe*, Paris, 1969
213. Gross, Maurice, André Lentin, *Notions sur les grammaires formelles*, Paris, 1967
214. Gruiță, Mariana, *Aspecte ale sintaxei pronumelor relative în limba engleză și română*, StUBB, XXVI, 1976, p. 62—66

215. Grünig, Blanche, *Les théories transformationelles. Exposé critique*, „La linguistique", Paris, 1965
216. Guiraud, Pierre, *La sémantique*, Paris, 1955
217. Guiraud, Pierre, *Problèmes et méthodes de la statistique linguistique*, Dordrecht, 1959
218. Guiraud, Pierre, *La syntaxe du français*, Paris, 1962
219. Guiraud, Pierre, *La mécanisation de l'analyse quantitative en linguistique. Études de linguistique appliquée*, Paris, 1963
220. Guţia, Ioan, *Grammatica romena moderna*, Roma, 1967
221. Guţu, Valeria, *Propoziţii relative*, SG, II, 1957, p. 161—172
222. Guţu Romalo, Valeria, *Unele valori ale articolului în limba română actuală*, Omagiu Iordan, 1958, p. 365—369
223. Guţu Romalo, Valeria, *Despre clasificarea părţilor secundare de propoziţie*, LR, XII, 1963, nr. 1, p. 25—35
224. Guţu Romalo, Valeria, *Un procedeu distribuţional de delimitare a paradigmelor*, SCL, XV, 1964, nr. 1, p. 59—68
225. Guţu Romalo, Valeria, *Articolul şi categoria determinării în limba română actuală*, ELS, 1967, p. 225—236
226. Guţu Romalo, Valeria, *Morfologia structurală a limbii române*, Bucureşti, 1968
227. Guţu Romalo, Valeria, *Consideraţii lexicale*, LR, XIX, 1970, nr. 3, p. 255—268
228. Guţu Romalo, Valeria, *Corectitudine şi greşeală*, Bucureşti, 1972
229. Guţu Romalo, Valeria, *Note asupra relaţiilor sintactice*, SCL, XXIV, 1973, nr. 5, p. 551—557
230. Guţu Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, 1973
231. Hall jr., Robert, *The Romanian Definite Article and Noun Phrase*, „Festschrift zum 60. Geburstag von Hans Marchand", The Hague, 1967, p. 109—114
232. Halliday, M. A. K., A. McIntosh, P. D. Strevens, *The Linguistic Science and Language Teaching*, London, 1964
233. Harris, Zellig S., *From Morpheme to Utterance*, „Language", 22, 1946, p. 161—183
234. Harris, Zellig S., *Methods in Structural Linguistics*, Chicago, 1951
235. Harris, Zellig S., *Co-occurence and Transformation in Linguistic Structure*, „Language", 33, 1957, p. 283—340
236. Harris, Zellig S., *String Analysis of Sentence Structure*, The Hague, 1962
237. Harris, Zelling S., *Transformational Theory*, „Language", 41, 1965, nr. 3, part. 1, p. 363—401
238. Hazy, Ştefan, *Note sintactice*, LR, XV, 1966, nr. 1, p. 103—106
239. Hjelmslev, Louis, *Principes de grammaire générale*, Copenhague, 1928
240. Hjelmslev, Louis, *Prolegomena to a Theory of Language*, Baltimore, 1953
241. Hjelmslev, Louis, *Essais linguistiques*, Copenhague, 1959
242. Hockett, Charles F., *A Course in Modern Linguistics*, New York, 1964
243. Hodiş, V., *Echivalenţa semantico-sintactică a termenilor raportului apozitiv*, CL, XI, 1966, nr. 1, p. 47—61 şi XII, 1967, nr. 2, p. 271—288
244. Hodiş, V., *Natura sintactică a relaţiei apozitive. Coordonarea şi relaţia apozitivă în opoziţie cu subordonarea*, CL, XVIII, 1973, nr. 2, p. 297—312

245. Hořejši, Vladimir, *Les particularités du système de la flexion nominale roumaine dans le cadre des expressions déclinées*, RRL, X, 1965, nr. 1—3, p. 249—252
246. Hristea, Theodor, *Substantive postverbale*, SCL, XI, 1960, nr. 3, p. 505—511
247. Hristea, Theodor, *Abateri de la normele sintactice în presă şi în publicistica actuală*, LR, XXV, 1976, nr. 4, p. 359—366
248. Hristea, Valentina, *Adjectivarea gerunziului*, „Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", vol. IV, Bucureşti, 1967, p. 253—276
249. Iacob, Şt., *Funcţia semantică a genului*, LR, V, 1956, nr. 6, p. 22—34
250. Iacob, Şt., *Determinare şi individualizare*, LR, VI, 1957, nr. 3, p. 14—21
251. Iancu, Victor, *Cu privire la morfosintaxa articolului*, LR, XIII, 1964, nr. 6, p. 553—556
252. Iancu, Victor, *Unele aspecte ale flexiunii nominale în daco-româna comună*, SCL, XVII, 1966, nr. 6, p. 653—660
253. Iancu, Victor, *Sintaxa pronumelui* **cel ce**, Buletin ştiinţific, seria A, I, 1969, nr. 1, p. 39—41
254. Iliescu, Maria, *Concurenţa dintre pronumele relative* **care** *şi* **ce**, SC, II, 1956, p. 25—35
255. Iliescu, Maria, *Predarea contrastivă a articolului hotărît*, „Predarea limbii române la studenţii străini", Craiova, 1976, p. 69—78
256. Iliescu, Maria, Valeria Neagu, Carmen Nedelcu, Gabriela Scurtu, *Vocabularul minimal al limbii române cu traducere în limbile engleză, franceză, spaniolă pentru studenţi străini*, Bucureşti, 1981
257. *Intensive Course in English*, Washington, 1965
258. Ionescu, Liliana, *Phrases contractées par le gérondif et le participe*, CLTA, II, 1965, p. 115—126
259. Ionescu, Liliana, *The Generation of the Construction with Underterminate Subject*, RRL, XI, 1966, nr. 4, p. 351—366
260. Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, Dumitru Chiţoran, *Sociolingvistică, Orientări actuale*, Bucureşti, 1975
261. Iordache, Rodica, *Grupul nominal omogen cu funcţie de subiect în limbile franceză şi română*, SCL, XIX, 1968, nr. 2, p. 141—162
262. Iordan, Iorgu, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor"*, Iaşi, 1943, ed. 2, Bucureşti, 1948
263. Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, 1956
264. Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, Bucureşti, 1975
265. Iordan, Iorgu, *Topica adjectivului atributiv*, Rom lit, IX, 1976, nr. 35, p. 8
266. Iordan, Iorgu, Maria Manoliu Manea, *Introducere în lingvistica romanică*, Bucureşti, 1965
267. Iordan, Iorgu, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Bucureşti, 1967
268. Iordan, Iorgu, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, 1978
269. *Istoria lingvisticii româneşti*, coordonator Iorgu Iordan, Bucureşti, 1978
270. *Istoria ştiinţelor în România. Lingvistica*, Bucureşti, 1975
271. Istrate, G., **Lui** *cu funcţie feminină*, Buletinul **Institutului** de filologie română „Al. Philippide", IX, 1942, p. 72 şi 80
272. Ivănescu, Gh., *Curs de sintaxa limbii române moderne*, Iaşi, 1948
273. Jacobson, Roman, *Essais de linguistique générale*, Paris, 1963

274. Jespersen, Otto, *The Philosophy of Grammar*, London, 1929
275. Lado, Robert, *Predarea limbilor. O abordare ştiinţifică*, Bucureşti, 1976
276. *Le langage*, sub direcţia lui André Martinet, Paris, 1968
277. Lefter, Marilena, *Formarea unor deprinderi fundamentale de limbă română la studenţii străini în prima etapă a cursului intensiv*, LL, 1977, vol. I, p. 139—142
278. Leroy, Maurice, *Les grands courants de la linguistique moderne*, Bruxelles-Paris, 1964
279. *Lingvistica aplicată în diverse domenii practice*, sub redacţia T. Slama-Cazacu, Bucureşti, 1977
280. *Lingvistică generală* (culegere de articole traduse din limba rusă de Lucia Wald şi Elena Slave), Bucureşti, 1963
281. Lombard, Alf, *Les constructions nominales dans le français moderne. Étude syntaxique et stylistique*, Uppsala-Stockholm, 1930
282. Lyons, John, *Linguistique générale. Introduction à la linguistique théorique*, Paris, 1970
283. Macrea, Dimitrie, *Limbă şi lingvistică română*, vol. I, Bucureşti, 1973
284. Mallinson, Vernon, *Teaching a Modern Language*, Melbourne-London-Toronto, 1961
285. Maneca, C., *Statistica lexicală şi stilurile limbii*, LR, XXII, 1973, nr. 6, p. 529—544
286. Manoliu, Marcela, *Propuneri pentru o nouă clasificare a flexiunii adjectivale din limba română*, LR, X, 1961, nr. 2, p. 117—123
287. Manoliu, Maria, *Articolul posesiv în româna contemporană*, SCL, XV, 1964, nr. 1, p. 69—76
288. Manoliu, Maria, *Asupra claselor pronominale din limba română contemporană*, SCL, XV, 1964, nr. 2, p. 181—195
289. Manoliu, Maria, *Inovaţii în structura distribuţională a grupului nominal romanic*, SCL, XVI, 1965, nr. 1, p. 123—131
290. Manoliu, Maria, *Asupra pronumelor semiindependente romanice*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 523—527
291. Manoliu, Maria, *Pronumele nedefinit în dacoromâna contemporană standard. Încercare de clasificare semantică*, SCL, XVII, 1966, nr. 3, p. 293—313
292. Manoliu, Maria, *Distribution et statistique. Esquisse de classification des pronoms du daco-roumain contemporain standard*, CLTA, IV, 1967, p. 143—170
293. Manoliu, Maria, *Substitute şi economizatori*, PLG, V, 1967, p. 39—49
294. Manoliu, Maria, *Schiţă de clasificare structurală a adjectivelor din limba română*, ELS, 1967, p. 263—272
295. Manoliu, Maria, *Genitivul pronumelui personal în limba română*, ELS, 1967, p. 274—290
296. Manoliu, Maria, *Cîteva categorii semice iterative romanice*, SCL, XIX, 1968, nr. 3, p. 231—263
297. Manoliu Manea, Maria, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, Bucureşti, 1968
298. Manoliu, Maria, *Pronumele romanic (cu privire specială asupra pronumelui din dacoromâna contemporană standard)*, teză de doctorat, Bucureşti, 1969
299. Manoliu Manea, Maria, *Gramatica comparată a limbilor romanice*, Bucureşti, 1971
300. Manoliu Manea, Maria, *Structuralismul lingvistic*, Bucureşti, 1973

301. Manoliu Manea, Maria, *Elemente de sintaxă comparată romanică. Tipologie și istorie*, București, 1977
302. Marcus, Solomon, *Le genre grammatical et son modèle logique*, CLTA, I, 1962, p. 103—122
303. Marcus, Solomon, *Un criteriu contextual de clasificare a cuvintelor (cu aplicare la adjectivele din limba română)*, SCL, XIII, 1962, nr. 2, p. 177—187
304. Marcus, Solomon, *O analiză sincronică a genului gramatical*, SCL, XIII, 1962, nr. 3, p. 337—347
305. Marcus, Solomon, Edmond Nicolau, Sorin Stati, *Introducere în lingvistica matematică*, București, 1966
306. Martinet, André, *Elements of a Functional Syntax*, Word, 16, 1960, p. 1—10
307. Martinet, André, *Éléments de linguistique générale*, Paris, 1960
308. Martinet, André, *A Functional View of Language*, Oxford, 1962
309. Martinet, J., *De la théorie linguistique à l'enseignement de la langue*, Paris, 1972
310. Matoré, G., *La méthode en lexicologie. Domaine français*, Paris, 1953
311. Mauger, G., *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui*, Paris, 1968
312. McIntosh, A., M. A. K. Hollyday, *Patterns of Language, Papers in General, Descriptive and Applied Linguistics*, London, 1966
313. Meillet, A., *Linguistique historique et linguistique générale*, vol. I—II, Paris, 1926—1928
314. *Méthodes de la grammaire. Tradition et nouveauté*, Paris, 1966
315. Miclău, Paul, *Le signe linguistique*, Paris, 1970
316. Mitran, Mircea, *Despre apoziție și raportul apozitiv*, LR, XII, 1963, nr. 1, p. 36—45
317. Moldovan, Victoria, Ileana Mureșanu, Liana Negruțiu, Doina Prunea, *Curs intensiv de limba română*, cartea A, Cluj-Napoca, 1979
318. Mounin, G., *Clefs pour la linguistique*, Paris, 1968
319. Munteanu, Ștefan, Vasile D. Țâra, *Istoria limbii române literare. Privire generală*, București, 1978
320. Nandriș, Grigore, *Colloquial Romanian*, London, 1945
321. Neamțu, G. C., *Despre calitatea de pronume a lui* **cel (cea, cei, cele)**, CL, XV, 1970, nr. 2, p. 313—322
322. Nica, Dumitru, *Nume predicativ adverbial?*, AUI, XX, 1974, p. 41—46
323. Niculescu, Alexandru, *Note asupra vocativului românesc*, SCL, IX, 1958, nr. 4, p. 533—543
324. Niculescu, Alexandru, *Observații asupra conjuncțiilor adversative fundamentale în limbile romanice. Conjuncția adversativ-copulativă*, Omagiu Iordan, 1958, p. 633—637
325. Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. I—II, București, 1965—1978
326. Niculescu, Alexandru, *Demonstrativele*, Rom lit, X, 1977, nr. 14, p. 8
327. Nida, Eugene A., *A Synopsis of English Syntax*, University of Oklahoma, 1960
328. Nilsson, Elsa, *Les termes relatifs et les propositions relatives en roumain moderne. Etude de syntaxe descriptive*, Lund, 1969
329. Novicicov, Eugen, *Predarea limbilor străine. Probleme lingvistice și psihologice*, vol. I, București, 1968
330. Ocheșeanu, R., *Observații asupra propoziției interogative indirecte*, SG, III, 1961, p. 151—159

331. Ocheşeanu, R., L. Vasiliu, *Despre valoarea verbală şi cea adjectivală a participiului*, LR, III, 1954, nr. 6, p. 16—21
332. Ogden, C. K., I. A. Richards, *The Meaning of Meaning*, ed. 8, London, 1946
333. Oiţă, Ion, *Despre propoziţiile explicative*, LR, X, 1961, nr. 5, p. 445—461
334. Onu, Liviu, *Unele probleme ale flexiunii pronominale*, LL, XXII, 1969, p. 97—104
335. Palmer, H. E., *The Principles of Language Study*, Oxford, 1965
336. Pană, Gabriela, *Propoziţiile relative în gramatica transformaţională*, SCL, XVII, 1966, nr. 3, p. 321—349
337. Pană, Gabriela, *Concepte de bază ale gramaticii transformaţionale*, LR, XVIII, 1969, nr. 5, p. 435—441
338. Pană Dindelegan, Gabriela, *Sintaxa transformaţională a grupului verbal în limba română*, Bucureşti, 1974
339. Pană Dindelegan, Gabriela, *Restricţii sintactice în combinarea cuvintelor*, LLR, II, 1976, nr. 3, p. 17—20
340. Pană Dindelegan, Gabriela, *Sintaxa limbii române*. Partea I *Sintaxa grupului verbal*, Bucureşti, 1976
341. Pană Dindelegan, Gabriela, *Îndrumări practice pentru analiza sintactică*, LLR, III, 1977, nr. 4, p. 14—17
342. Pană Dindelegan, Gabriela, *Grup prepoziţional facultativ vs grup prepoziţional obligatoriu*, SCL, XXIV, 1973, nr. 5, p. 601—607
343. Pană Dindelegan, Gabriela, *Aspecte ale raportului dintre terminologia sintactică modernă şi cea tradiţională*, LL, 1978, vol. II, p. 181—186
344. Pană Dindelegan, Gabriela, *Relaţia morfologie — sintaxă şi implicaţiile ei în predarea gramaticii în învăţământ*, „Lectura modernă a textului literar narativ", Piatra Neamţ, 1978, p. 149—160
345. Paul, Radu I., *Flexiunea nominală internă în limba română*, Bucureşti, 1932
346. Pittman, R. S., *Nuclear Structures in Linguistics*, Language, 24, 1948, p. 287—292
347. Poalelungi, Gh., *Locuţiunile adjectivale*, LR, XII, 1963, nr. 2, p. 133—146
348. Poalelungi, Gh., *Atributul de relaţie*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 701—704
349. Politzer, Robert, *Foreign Language Learning. A Linguistic Introduction*, New Jersey, 1965
350. Pop, Sever, *Grammaire roumaine*, Berne, 1948
351. Popescu Marin, Magdalena, *Observaţii asupra topicii atributului adjectival în limba română*, SG, III, 1961, p. 161—178
352. Postal, Paul M., *Constituent Structure. A Study of Contemporary Models of Syntactic Descriptions*, Bloomington, 1964
353. *Predarea limbii române la studenţii străini*, Craiova, 1976
354. Prioteasa (Diaconescu), Ioana, *Substantivarea adjectivelor în limba română*, „Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", 1962, p. 197—278
355. Prioteasa, Ioana, *Redundanţa şi economia lingvistică — bază a unor schimbări spontane*, PLG, VII, 1977, p. 79—86
356. *Probleme de sintaxă*, Cluj-Napoca, 1978
357. *Probleme de stilistică*, Bucureşti, 1964
358. Quirk, Randolph, Smith, A. H., *The Teaching of English*, Oxford, 1964
359. Rauta, Aurelio, *Gramatica Rumano*, Salamanca, 1947

360. Richer, Ernest, *Essais pour notre temps*, I—II, Bruges-Paris, 1965—1967
361. Richterich, René, A. Margaret J. Stott, Gilbert Dalgalian, Ottomar Willeke, *Manual pentru o predare activă a limbilor*, Bucureşti, 1974
362. Rivers, Wilga M., *Formarea deprinderilor de limbă străină*, Bucureşti, 1977
363. Rizescu, Ion, *Note asupra subordonatelor explicative (cu privire specială la subordonatele paratactice)*, LR, IX, 1960, nr. 1, p. 21—26
364. Rizescu, Ion, *Observaţii asupra adverbelor predicative din limba română*, SCL, XI, 1960, nr. 3, p. 377—381
365. Rizescu, Ion, *Observaţii asupra îmbinărilor de cuvinte*, LR, XI, 1962, nr. 5, p. 514—522
366. Rogobete, Silvia, *Observaţii asupra raportului apozitiv*, LR, XVIII, 1969, nr. 5, p. 443—452
367. Rosetti, Alexandru, *Gramatica limbii române*, Bucureşti, 1943
368. Rosetti, Alexandru, *Sur la définition du „mot"*, BL, XII, 1944, p. 14—16
369. Rosetti, Alexandru, *Neutrul în română*, SCL, I, 1950, nr. 2, p. 233—236
370. Rosetti, Alexandru, *Remarques sur la catégorie du genre en roumain*, SCL, XIII, 1959, nr. 2, p. 133—136
371. Rosetti, Alexandru, *Linguistica*, The Hague, 1965
372. Ruwet, N., *Introduction à la grammaire générative*, Paris, 1967
373. Sandfeld, Kr., *Syntaxe du français contemporain*, vol. III, Paris, 1965
374. Sandfeld-Jensen, Kr., Hedvig Olsen, *Syntaxe roumaine*, vol. I—III, Paris-Copenhague, 1936—1962
375. Sapir, Edward, *Language. An Introduction to the Study of Speach*, New York, 1921
376. Saraş, Marcel, *Mijloacele tehnice audiovizuale în predarea limbilor străine. Laboratorul lingvistic*, Bucureşti, 1967
377. Saussure, Ferdinand de, *Cours de linguistique générale*, ed. 3, Paris, 1931
378. Săteanu, Cornel, *Pentru un criteriu unitar în definirea şi clasificarea părţilor secundare de propoziţie*, CL, VII, 1962, nr. 3, p. 351—362
379. Săteanu, Cornel, *Coordonarea explicativă*, LL, XI, 1966, p. 375—385
380. Sechehaye, Albert, *Programme et méthodes de la linguistique théorique*, Paris-Genève, 1908
381. Sechehaye, Albert, *Essai sur la structure logique de la phrase*, Paris, 1926
382. *Sinteze de limba română. Radioteleşcoală*, coordonatori Theodor Hristea şi Grigore Brâncuş, Bucureşti, 1972
383. *Sistemele limbii*, redactori responsabili Ion Coteanu şi Lucia Wald, Bucureşti, 1970
384. Slama-Cazacu, Tatiana, *Limbaj şi context. Problema limbajului în concepţia exprimării şi a interpretării prin organizări contextuale*, Bucureşti, 1959
385. Slama-Cazacu, Tatiana, *Quelques remarques sur l'objet et la méthodologie de la psycholinguistique et sur ses possibilités d'applications*, SCL, XVI, 1965, nr. 1, p. 131—147
386. Slama-Cazacu, Tatiana, *Introducere în psiholingvistică*, Bucureşti, 1968
387. Slama-Cazacu, Tatiana, *Lecturi de psiholingvistică*, Bucureşti, 1980
388. Slavici, Ioan, *Aşezarea vorbelor în româneşte*, AAR, 1905, p. 31—52

389. Soltischi, Ligia Stela, *La proposition rélative. Étude syntaxique*, StUBB, 1, 1977, p. 46—58
390. Stati, Sorin, *Contribuții la studiul definiției și clasificării propozițiilor*, SCL, VI, 1955, nr. 3—4, p. 289—312
391. Stati, Sorin, *Elementul regent în relația de subordonare*, SCL, VIII, 1957, nr. 3, p. 263—274
392. Stati, Sorin, *Dependența semantică a propozițiilor și rolul lor sintactic*, SG, II, 1957, p. 141—149
393. Stati, Sorin, *Sintagma și sistemul sintactic al limbii*, SCL, VIII, 1957, nr. 4, p. 431—452
394. Stati, Sorin, *Cuvinte românești. O poveste a vorbelor*, București, 1964
395. Stati, Sorin, *Note asupra sensurilor gramaticale*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 867—870
396. Stati, Sorin, *Modelarea în cercetarea lingvistică*, „Materialismul dialectic și științele naturii", vol. X, București, 1965, p. 499—508
397. Stati, Sorin, *Clasificarea enunțurilor după expresie, conținut sintactic și sens*, SCL, XVII, 1966, nr. 4, p. 387—399
398. Stati, Sorin, *Sistemul sintactic*, teza de doctorat, București, 1966
399. Stati, Sorin, *La transformation des syntagmes*, RRL, XI, 1966, nr. 6, p. 529—536
400. Stati, Sorin, *Omonimia sintactică*, LL, XI, 1966, p. 387—395
401. Stati, Sorin, *Sintagma și locul ei în structura limbii*, ELS, 1967, p. 113—127
402. Stati, Sorin, *Teorie și metodă în sintaxă*, București, 1967
403. Stati, Sorin, *Categoria sintactică a determinanților obligatorii*, LL, XVII, 1968, p. 183—190
404. Stati, Sorin, *Interferențe lingvistice*, București, 1971
405. Stati, Sorin, *Elemente de analiză sintactică*, București, 1972
406. Stati, Sorin, *Douăzeci de scrisori despre limbaj*, București, 1973
407. Stati, Sorin, Gheorghe Bulgăr, *Analize sintactice și stilistice*, București, 1970
408. Steriu, Maria, *Contribuții la studiul apoziției în limba română contemporană*, AUB, X, 1961, nr. 2—3, p. 551—557
409. Șaumian, S. K., *Principles of Structural Linguistics*, The Hague, 1972
410. Șerban, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ed. 2, București, 1970
411. Șerban, Vasile, *Teoria și topica propoziției în româna contemporană*, București, 1974
412. Șerban, Vasile, Liliana Ardelean, *Metodica predării limbii române. Curs intensiv pentru studenți străini*, București, 1980
413. Șotropa, Calistrat, Valeriu Grecu, *Gramatica limbii române*, ed. 9, București, f.a.
414. Șuteu, Flora, *Atribut pronominal sau complement indirect?*, LR, XI, 1962, nr. 3, p. 267—276
415. Șuteu, Flora, *Dozarea cunoștințelor de gramatică*, LL, 1976, vol. I, p. 157—160
416. Șuteu, Flora, Magdalena Velican, *Oportunitatea metodei orale în predarea limbii române la studenții străini*, „Predarea limbii române la studenții străini", Craiova, 1979, p. 31—45
417. Tabarcea, Cezar, *Premisele unui studiu științific al limbajului politic*, AUB, XXIII, 1974, nr. 1, p. 93—98
418. Tagliavini, Carlo, *Grammatica della lingua rumena*, Bologna, 1923

419. Tagliavini, Carlo, *Sulla questione della postposizione dell' articolo*, DR, III, 1922—1923, p. 515—522
420. Tănase, Eugen, *Locul determinantului adjectiv calificativ în limbile romanice, cu specială privire asupra limbii române*, RFRG, VI, 1962, nr. 1, p. 85—104
421. Tănase, Eugen, *La postposition de l'article défini en roumain*, RRL, 1962, p. 14—38
422. Tănase, Eugen, *Locul adjectivului demonstrativ în limba română*, CL, VIII, 1963, nr. 1, p. 205—222
423. Teodorescu, Ecaterina, *Raportul apozitiv și cel predicativ*, AUI, XX, 1974, p. 5—8
424. Tesnière, Lucien, *Éléments de syntaxe structurale*, Paris, 1959
425. Togeby, Knud, *Structure immanente de la langue française*, ed. 2, Paris, 1965
426. Trager, G. L., H. L. Smith, *Outline of English Structure*, New York, 1957
427. *Tratat de lingvistică generală*, București, 1971
428. Tuțescu, Mariana, *Le groupe nominal et la nominalisation en français moderne*, București, 1972
429. Ullmann, Stephen, *The Principles of Semantics*, ed. 2, Oxford, 1962
430. *Universals in Linguistic Theory*, editori Emmon Bach și Robert T. Harms, New York, 1968
431. Vachek, Josef, *A Prague School Reader in Linguistics. Studies in the History and Theory of Linguistics*, Bloomington, 1964
432. Vachek, Josef, J. Dubsky, *Dictionnaire de linguistique de l'Ecole de Prague*, Utrecht-Anvers, 1960
433. Vasiliu, E., *Problema articolului și a funcțiilor sale în limba română*, LR, I, 1952, nr. 1, p. 32—36
434. Vasiliu, Em., *Observații asupra flexiunii nominale în limba română*, SCL, IV, 1953, nr. 1, p. 137—146
435. Vasiliu, Em., *Observații asupra categoriei genului în limba română*, SCL, XI, 1960, nr. 3, p. 769—770
436. Vasiliu, Em., *Metode de analiză în lingvistica modernă*, LR, IX, 1960, nr. 6, p. 20—29
437. Vasiliu, Em., *Gramaticile generative*, LR, XII, 1963, nr. 3, p. 219—231
438. Vasiliu, Em., *Sens referențial și reguli de transformare*, PLG, V, 1967, p. 105—115
439. Vasiliu, Emanuel, *Elemente de teorie semantică a limbilor naturale*, București, 1970
440. Vasiliu, Emanuel, *What Does the „Plural" Mean?*, RRL, XVIII, 1973, nr. 5, p. 507—509
441. Vasiliu, Em., *Fragment de la grammaire de l'article défini. Typologie et diachronie*, „Etudes Romanes", 12, 1977—1978, p. 137—144
442. Vasiliu, Em., *Taxonomic Aspects of Contrastive Analysis*, RECAP, 1978, p. 21—27
443. Vasiliu, Emanuel, *Preliminarii logice la semantica frazei*, București, 1978
444. Vasiliu, E., Sanda Golopenția Eretescu, *Sintaxa transformațională a limbii române*, București, 1969
445. Vasiliu, Laura, *Observații asupra vocativului în limba română*, SG, I, 1956, p. 5—23
446. Vasiliu, Laura, **Care** *și* **cine** *în „Cartea cu învățătură" (1581) a lui Coresi*, LR, VIII, 1959, nr. 2, p. 31—33

447. Vasiliu, Laura, *Note pentru definirea prepoziției*, SCL, XI, 1960, nr. 3, p. 771—773
448. Vasiliu, Laura, *Schiță de sistem al prepozițiilor limbii române*, SG, III, 1961, p. 11—42
449. Vasiliu, Laura, *Părțile de propoziție multiple*, SG, III, 1961, p. 79—91
450. Vasiliu, Laura, *Cuvinte și grupuri de cuvinte cu funcție prepozițională*, LR, XIII, 1964, nr. 2, p. 103—110
451. Vasiliu, Laura, *Sur la définition de la préposition*, RRL, IX, 1964, nr. 5, p. 531—533
452. Vasiliu, Laura, *Generarea determinanților nominali prepoziționali*, SCL, XVI, 1965, nr. 1, p. 117—121
453. Vasiliu, Laura, *Some Methodological Remarks Concerning a Semantics of Preposition*, RRL, XIII, 1968, nr. 5, p. 541—549
454. Vendryes, J., *Le langage*, Paris, 1933
455. Vișan, Viorel, *Exercices structuraux. Les substituts. Prédéterminants et pronoms*, București, 1975
456. Vîntu, Ileana, *Noun Phrase in Romanian and in English with a Special View on Cases. Contrastive Study*, RECAP, p. 193—204
457. Vulpe, Magdalena, *Notes sur la syntaxe du relatif* **care**, RRL, XX, 1975, nr. 5, p. 597—599
458. Wald, Lucia, *Cu privire la crearea opoziției dintre nume și verb*, PLG, V, 1967, p. 77—83
459. Wald, Lucia, *Progresul în limbă*, București, 1969
460. Wald, Lucia, *Sisteme de comunicare umană*, București, 1973
461. Wald, Lucia, Paul Miclău, *Teorie și metodă în lingvistica modernă*, AUB, XXI, 1972, nr. 1—2, p. 31—42
462. Wartburg, Walter von, *Problèmes et méthodes de la linguistique*, Paris, 1963
463. Weinreich, Uriel, *Languages in Contact*, New York, 1953
464. Wells, R. S., *Immediate Constituents*, Language, 23, 1947, p. 81—117
465. Welte, Werner, *Moderne Linguistik: Terminologie — Bibliographie. Ein Handbuch und Nachschlagewerk auf der Basis der generativ-transformationellen Sprachtheorie*, bd. I—II, München, 1974
466. Zdrenghea, Mircea, *Adjective determinative sau pronume?*, LR, IV, 1955, nr. 4, p. 83—90
467. Zdrenghea, Mircea, *Articulat — nearticulat*, CL, I, 1956, nr. 1—4, p. 137—140
468. Zdrenghea, M., **Un, o** — *articol, numeral, pronume*, LR, IX, 1960, nr. 5, p. 37—39
469. Zdrenghea, Mircea, *Articol sau pronume?*, Omagiu Rosetti, 1965, p. 1029—1032
470. Zdrenghea, Mircea, *Există adjective posesive în limbile romanice?*, CL, XII, 1967, nr. 1, p. 81—88
471. Zdrenghea, Mircea, Stela Zdrenghea, *Probleme de analiză morfologică*, București, 1971

CUPRINS

Cuvînt înainte 5

1. Introducere 7
   1.1. Coordonate teoretice 7
   1.2. Metoda 11
2. Structura grupurilor nominale din limba română contemporană 28
   2.1. Substantivul cu funcţie de centru 28
   2.2. Numeralul cu funcţie de centru 82
   2.3. PR (Aj pron) cu funcţie de centru 89
   2.4. Pronumele cu funcţie de centru 91
   2.5. AL — constituent al unei construcţii exocentrice 93
   2.6. CEL — constituent al unei construcţii exocentrice 95
   2.7. Componenţa şi relaţiile sintactice din interiorul grupului nominal. Tendinţe ale grupului nominal din limba română contemporană 100
3. Observaţii statistice asupra constituenţilor grupului nominal ... 105
4. Tipuri de grupuri nominale în limba română contemporană 112
   4.1. Tipuri de grupuri nominale în funcţie de absenţa sau prezenţa adjuncţilor şi în funcţie de calitatea lor 112
   4.2. Tipuri de grupuri nominale în funcţie de dimensiunile acestora 137
   4.3. Relaţii între grupurile nominale 144
5. Analiza distributivă a grupului nominal — premisă pentru o abordare ştiinţifică a românei privită ca limbă ţintă 154
   5.1. Rolul şi ponderea gramaticii într-un curs pentru studenţii străini din anul pregătitor 154
   5.2. Topica adjuncţilor grupului nominal 163
   5.3. Articularea substantivului 172
   5.4. *Nişte, unii, cîţiva* 176
   5.5. *Al, a, ai, ale* 180
   5.6. *Cel, cea, cei, cele* 184
   5.7. *Cine, care, ce* — elemente de relaţie 190
   5.8. Grupul nominal din perspectiva românei ca limbă ţintă ... 199
6. Concluzii 200

Abrevieri 210

Bibliografie 212

Redactor: ADRIANA SOFIAN
Tehnoredactor: OLIMPIU POPA

Coli de tipar: 14,5
Bun de tipar: 15. 03. 1983

Republica Socialistă România
Lucrare executată la Întreprinderea poligrafică
Sibiu Şos. Alba Iulia nr. 40
Comanda nr. 258